

REMÉNYIK LÁSZLÓ
KICSIVEL KÖNNYEBB...

Szerkesztette:
Fügedi Ubul és Kiss István

A borítót Kiss Katalin fotóinak felhasználásával
Pereszlényi Helga tervezte

©Reményik László, 2003

ISBN 963 9292 69 9

Hungarovox Kiadó
Budapest, 2003

HUNGAROVOX BT.
1137 Budapest, Radnóti Miklós utca 11.
Telefon: 340-0859, fax: 239-0578
Felelős kiadó: Kaiser László
Nyomdai előkészítés: Burány Tamás
Telefon/fax: 420-9427
Készítette: az ETO-Print Nyomdaipari Kft.
Felelős vezető: Balogh Mihály ügyvezető ig.

A KÖNYV KIADÁSÁT TÁMOGATTÁK:
Fővárosi Közgyűlés Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottsága
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
XIII. Kerület Közművelődéséért Közalapítvány
XIII. Kerületi Önkormányzat Oktatási, Kulturális és Sport Bizottsága
Aqua-Food Ipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
Intranszmas
Fügedi Ubul

TARTALOM

I. FEJEZET

EGY NAP

II. FEJEZET

TAVASZ

III. FEJEZET

HOGY IS VAN EZ?

IV. FEJEZET

ISKOLAPÉLDÁK

Suli

Még egy kis ironia

Tömegközlekedés

Hegyek között, völgyek között...

A természet apró viccei

Az emberi természet apró viccei

Nyulat a tepsibel!

V. FEJEZET

ALTERNATÍVÁK

Előjáték

Szervezés

Közjáték

Kifejlet

Továbbra is az utcán

Havas játékok a Szigeten

VI. FEJEZET

KÉZEN FOGVA AZ ISKOLÁBAN

VII. FEJEZET

AKIK A SÖTÉTBEN IS LÁTNAK

VIII. FEJEZET

SZŐLŐSARDÓ

IX. FEJEZET

EGY HÚRON PENDÜLÜNK

X. FEJEZET

KICSIVEL KÖNNYEBB...

I. fejezet EGY NAP

Hét ágra süttött a nap az Alföld felett. Forró levegő ülte meg a hosszúkás, falusi portát. Az elülső udvarban játszottam: volt ott hinta, homokozó, és még macska is játszótársnak. Idővel mégis eluntam magam. Van-e még víz a lábasjóságok cserépitatójában? Kireteszeltem a drótkerítés favázás ajtaját, és máris a tágas hátsó udvarban voltam. Még el sem jutottam a nyári konyha előtt lévő, porlepte itatóig, már ott pipiskedett előttem két lábon az óljából előreszaladó barátom. Azért tudott olyan hosszasan ágaskodni, mert láncra kötötték. Mit sem törődtem már eredeti céloommal: odasiettem az apró keverékkutyához, aki leginkább a német juhászra hasonlított. Megsimogattam buksiját. Nem is maradt el a hála: alig nedves nyelvével nyaldosni kezdte a kezemet. Gyakran vetődött fel bennem tízévesen: milyen remek dolgom van nekem, pesti srácnak, hogy a nyári szünidőből egy egész hónapot falun tölthetek, és aközben szabad vagyok.

Ha engem ennyire boldoggá tesz a kötetlenség, akkor így lehet ezzel a csak esténként szabadjára engedett Pici is. Hirtelen merészet gondoltam. Miután friss vízzel teletöltöttem a kukorékoló, káráló és hápogó társaság itatóját, leoldottam a láncot a haverom nyakörvéről. Boldogan szaladt körbe-körbe az udvarban, rémült menekülésre készítette az árnyékban pihegő tollasokat. Az ebadta szuka bohémsága felvidított. Örömet látva még merészebb gondolat ütött tanyát a fejemben...

Gyere ide, Pici! – Mire kimondtam, már ott állt vigyázzban a lábam mellett. Mielőtt kitértam volna az elülső udvarba nyíló kaput, szétnéztem: van-e macska a láthatáron? Aztán füttyentettem, és a mellettem várakozó pára szélvészfélegként rontott előre. Utánaloholtam, közben kézbe kaptam a tornacsukámat. Bekiáltottam a nyitott konyhaajtón, és kikéredzkedtem az utcára, kutyástól.

Most sem tudtam betelni a táj szem- és léleknyugtató szépségével. Merre induljunk, kiskomám? – Ugyanis, szerettem volna jó messzire elcsatangolni. – Hová? Hát persze, hogy a világ végére!

A hatalmas rét felé tekintettem. – Naná, hogy arra megyünk! – kurjantottam a még mit sem sejtő szimatmester fülébe.

A házak előtt az apró víztározókat betoncső kötötte össze. A csontszárazzá szikkadt vizesárok földátjárójához hívtam Picit. Megragadtam nyakörvét. Az úton óránként csak öt-tíz autó, traktor, lovas kocsival haladt el – mégis alaposan szétnéztem, mielőtt átrohantunk volna a melegtől süppedővé vált bitumenen. A túldaldalt gazzal dúsan benőtt árokba ereszkedtünk alá. Volt ott tűzhelysalak, lyukas lavór, kivénhedt és éppen ezért koromrágta sparherdcső, meg effajta haszontalanságok. Felhágtunk a töltésnek alig nevezhető földhalomra, majd aláereszkedtünk a túlfelén, a hepehupás legelőre.

A falu népes csordája tőlünk balra nyírta a fűvet. Tudtam, hogy a terelőkutyák egyben kiváló őrzők is, ezért nyílegyenesen haladtam Picivel. Szaglólóhámja leginkább a sárgálló kutyatej illatát érzékelhette, de itt-ott más, apró virágocskák is tarkállottak. Szedhettem volna szerencsét hozó, négylevelű lóherét is, de úgy voltam velem: itt vagyunk mi ketten. Rutinosan lépkedtem a bokaficamító talajon. Bogarak zsongtak fülemben. Szemtelenebbjüket kénytelen voltam lecsapni. A nagy csapkodás közben majdnem megbotlottam egy lyukban. Leguggoltam, félrehajtottam a száraz növényzetet, és szemügyre vettem a buktatót. Ez bizony egy rágcsáló ürege – állapítottam meg. Harsányan kiáltottam a távolban csalinkázó ebnek. Kedvetlenül

kocogott felém. Megállt előttem, és kérdőn rám nézett. Ide nézz, pontosabban: ide szagolj, pajtikám! – nyomtam orrát a nyíláshoz.

– Keresd, keresd! – biztattam lelkesen. Néhány másodpercig értetlenül állt a lyuk és a törtézés előtt, majd villámgyorsan kaparni kezdte az üreg szélét. Két hátsó lába között úgy repült ki a porhanyós anyaföld, mintha felgyorsított futószalag hányná a rögöket a világba. Elképedtem fergeteges igyekezetét látván. Na nézd csak: mit nem művel ez a kis vacak! Kisvártatva még az óbégatóm is tátva maradt. A csőpucoló szájával kezdte tépni a földet. Addigi, eseménytelen élete mélyen eltemette benne az ősi ösztönt, de most végre utat törhetett magának, és Pici máris úgy viselkedett, mint egy igazi kotoréke. Lenyűgözve álltam: erre aztán végképp nem számítottam. Néha valóságos fuldoklási roham kapta el a vadászó haveromat, mivel a száját minduntalan eltömte a tépett fű és a kiharapott föld. Arrébb mentem egy kőhajításnyit, és kerestem egy másik lyukat, hogy legalább addig pihenjen, amíg odaér. Odacsaltam, és ő ugyanolyan vehemenciával fogott az ürge kiköltöztetéséhez, mint az előbb.

Pár perc múltán meggondoltam magam, és továbbindultunk a világ vége felé. Bepillantottam a dögkútba: semmi érdekes. A görbelábú tőlem tíz-húsz méterre bóklászott. Sűrűn vett szagmintát a különböző korú tehénlepényekből. Azokat már jól ismertem, hiszen nemegyszer léptem ilyesmibe mezítláb.

– Hé, hé, hová rohansz, hékás! – kaptam fel fejem a mélézásból.

Mintha megkergült volna, úgy rohant jobbra, a Nagyútra vezető országút felé Pici. Csak nem azt a békésen karikázó férfit vette célba ez a néember? Lábamat futásra kényszerítettem, de a két láb nem veheti fel a versenyt a duplaannyival. Egyre nőtt köztünk a távolság. Ijedten kiáltottam: Állj meg, te bolond, gyere vissza! Ám hiába kérleltem, rövid megtorpanás után újra nekieredt. Az addig mit sem sejtve tekerő parasztember – kapáját a bicaj oldalához kötötte – észrevette, hogy nemsokára kutya fog csüngeni nadrágszárán –; úgy meg ki szeret kerékpározni? Nagy elszántan taposott a pedálra az öreg, és gyorsított, de mi haszna? Teljesen kétségbeestem. Tüdőm vadul zihált, lábam meg-megbicsaklott a göröngyökön. Még egy perc, és ha addig nem jön közbe valami, akkor nagy baj lesz. De ugyan mi történhetne? Beláttam, hogy teljesen értelmetlen a kutya után vágtaoznóm – egyébként is, már alig kapok levegőt. Megálltam. Zakatoló szuszogással telt el néhány másodperc. A blöki alig ötven méterre volt a már módfelett iparkodó gazdától.

– Pici! – kiáltottam utolsó reményemmel. És ekkor a kutya végre pár másodpercre megállt, és visszanezett. Erre a pillanatra vártam! Sarkon fordultam, és ahogy csak bírtam, elkezdtem rohanni az ellenkező irányba – most én cselekedtem ösztönösen. Negyed perc után hátratekin tettem, és – lássunk csodát! – vidáman futott utánam a keverék. Hatalmas kő esett le a szívemről; majd lábamat törte. Pár másodperccel később elszáguldott mellettem a kis dög. Lefékeztem futásomat, megtöröltem veritékben úszó homlokomat. Gyere csak ide, te bitang! – és kezemmel mérgesen csapkodni kezdtem a lábam szárát. Odalihegte magát a közelembe, de nem mellém. Jó kis muri volt, mi, Lacika! – olvastam ki boldog tekintetéből.

Már túljutottunk a falu határát jelző, kopottas közlekedési tábla vonalán. Egyre egyenetlenebbé vált a talaj. Nem véletlenül: a csordakúthoz értünk. Többször is jártam már arra, mivel olykor felkerestem a delettető pásztorokat. Egyszer még vizet is húzhattam, de vékonyka karomnak bitang nehéz volt a tele vödör.

A kútágas egy villámsújtotta fa törzse volt. Az egymással összekötött vályúk hosszasan sorakoztak; órákon át kellett önteni a vizet, hogy teleigya magát a sok száz, jóllakott szarvasmarha. Belekiáltottam a kút mélyébe, és üdvözlésem viszonzásra talált. Aztán szétnéztem. Vajon itt van a világ vége? – tettem fel magamnak a kérdést. Áh, dehogya is! – arrébb van még

az! Füttyentettem egyet az időközben árnyékba húzódott blökinék, majd a nyomaték kedvéért előrelendítettem a kezem. Irány a Tarna gátja! – adtam ki a parancsot.

Nagyobb gödrökön és mélyebb árkokon kellett átküzdenem magam. Ahogy közeledtem a gáthoz, úgy egyre magasabbnak láttam halmát. Nagy nyögdecselve kaptattam fel a meredeken. Szia! – mondta szemével a töltés tetején unottan ásító Pici. – Örülök, hogy végre megérkezted! – Szusszand ki magad!

Visszanéztem a falura. A házak pirinkónak, az úton a járművek miniatúrnek tűntek, az emberek pedig nem is látszottak. Hát igen, tudtam én, hogy messze van az a messze! – Tápázkodj már fel, te lebzselő vacak: irány előre! – És elindultam a gáton a végtelenbe, majd pár perc múlva úgy döntöttem: lemegyünk az ártérbe.

Vékonyan csörgedezett a Mátrából lefutó patak. Vize enyhén zavaros volt, de tiszta. Tényleg: milyen remek ötlet! Harsant a bevált füttyjel, hogy magam mellé csaljam Picit. Tudtam, hogy utálja a fürdőzést. – Nem baj, kiskomám, majd megszereted! – Jobb lábam mellé tereltem, és úgy haladtam tovább, hogy egyre közelebb kerüljünk a patakhoz. Amikor már csak úgy másfél méterre volt, megpróbáltam beletaszítani, de olyan ügyesen és fürgén védte ki az alantas támadást, hogy majdnem én pottyantam a vízbe. Hát ez nem sikerült: szaladj arra, amerre akarsz! – Tette magától, nem kellett biztatni.

Irtó izgis volt előretörni az ismeretlenbe. Ide aztán érdemes volt eljönni! Mit hallok? Tán agyamra ment a hőség? De nem! Apró lábak csobogtatják a sekély patakvizet. Megdörzsölöm glaukómás szememet, de nincs hiba a kukkerral: nem látomás az, hanem szintiszta valóság. Az eddig víziszonyban szenvedő barátom nagy iparkodással tapicskolja a vizet, és épp egy kis nádas felé tart. A sűrű szálak rejtekéből hápogva repül fel egy gácsér. Az eb meglepve bámulja a távolodó szárnyast. – Na, mi a szösz, újabb szakmát választasz magadnak? A kotoréke mellett vadászkutya-vizsgát teszel? – Szélesen mosolygott lelkem a megpezsdült vérű kutya láttán. De jól tettem, hogy kihoztam a szabadságba! De nehogy rátaláljon, és kárt tegyen a nádasban fészkelő vadkacsa apróságaiban! Lábhoz rendeltem a lábát továbbra is áztató, egyre éberebb tekintetű blökit. – Gyere, pajtikám, felmegyünk a gátra!

Mennydörgő dörgedelem zendült a magasban. – Azonnal gyere fel onnan, öcskös! – rivallt egy érces férfihang. Megszeppenve behúztam a nyakam, és föltekintettem a magasba. Vadór állt ott délcegen, kétsövű puskával a vállán.

– Épp oda tartok, bácsi! – feleltem remegő hangon.

– Szóval, vadat hajtatsz fel a kutyáddal! – kezdett bele. – Ki fia-borja vagy, öcskös?

Becsületesen megmondtam, hogy melyik ház kapuján fordultam ki egy órával azelőtt. De a merevarcú mintha meg se hallotta volna ártatlan hangomat.

– Minden kutyát lelövök, ami erre csatangol!

Belém nyilallt valami addig nem ismert érzés. Mintha görcsbe rándult volna a gyomrom és a szívem is – kegyetlen volt.

– Mi csak sétálni jöttünk ide! Ne tessék bántani a kutyámat, bácsi!

Levette válláról a flintát.

– Menj innen mihamarabb, öcskös, a kutyát pedig lelövöm!

Tekintetemmel megkerestem a hűséges házörzöt: alig négy méterre ült tőlünk, és békésen bámészkodott.

Gyere innen gyorsan, Pici! – rivalltam rá, és lefutottunk a töltésről. A legelő síkjára érve visszanéztem. A puskatus a vadőr vállán nyugodott, a fegyver csöve pedig a világ legboldogabb kutyájára irányult. Végtelenül tehetetlennek éreztem magam. Hogyan fogom innen hazacipelni Pici tetemét? Mit szólnak érte otthon? Annyira kétségbeestem, amennyire csak egy gyerek eshet ilyen szorult helyzetben. Lóhalálában futottam, a mit sem sejtő eb is szedte a lábát – csak épp távol tőlem. Egy felismerés villant át az agyamon. Újból hátranéztem, és már úgy futottam, hogy a flinta csöve és az eb közé kerüljek. Aközben hol előre pillantottam, hol meg hátra, hogy testemmel mindvégig oltalmazhassam a kutyát. – Az a nyomorult lelkű csak nem meri meghúzni azt a gyilkos ravaszt – bizakodtam. A sokáig tartó futás miatt szúrás hasított az oldalamba. Megálltam, és újra visszanéztem. Ott állt az aprónak látszó gát tetején a pöttömnyivé zsugorodott vadőr, a puskaszíj már újfent a vállán nyugodott. Picihez léptem. Lágyan tenyerem közé fogtam a fejét, és az arcom felé fordítottam. – Te mocskos disznó! De jó, hogy itt lehetsz mellettem – mondtam kedvesen, ő meg képen nyalt.

Felemeltem fejem, és belenéztem a már jól ismert, szürkés feketeségbe. A tudatomig lassan eljutó, sivító hang fokozatosan üzte ki fejből a rét csendjét. Halványultak a múlt feledhetetlen emlékképei. Vajon hol tartunk? A metrószerelvény lassítani kezdett. Megszólalt a géphang. No, ideje minél gyorsabban fölkászálódni, mert leszállunk – mondtam félhangosan. Bal kezemmel megkerestem lábam mellett a táska fülét, majd kézre igazítottam a fehér botot. Gyere, Kicsi, leszállunk! Fürgén szökkent a hámban lévő német juhász, farkát lágyan meg-lendítette. Mintha egy izgalmas álom lenne a jelen. De nem az. Csattanva nyílik a metró ajtaja, és magabiztosan mondom: Előre!

Kicsi: Van egy új gazdám. Még alig ismerem. Elsőre nem látszik rossz fickónak, de egyszer már megjártam a hadak útját, úgyhogy inkább még nem mondok semmit. Az viszont biztos, hogy ismeretlen helyen járok. Vajon hová kerülök?

A metró kijáratánál találkoztunk édesanyámmal. Üdvözöltük egymást, majd egy virágcsokorral felköszöntöttem nőnap alkalmából. Utána meg Kicsit, mindketten.

Már a lakásom ajtaja előtt álltunk. Amióta nem látok, sokkal gyorsabban nyitom a zárat. Rájöttem, hogy sok mindenhez nincs szükség a látásra. Lekattintottam a pórázt a nyakörv karikájáról, és belöktem az ajtót. Mehetsz az új lakodba! – mondtam a rajzos bundájú szukának.

Kicsi: Ha a gazda azt mondja, hogy „mehetsz” – akkor megyek is! Gyorsan szétnéztem az előszobában, és arra indultam el, amerre tágasabb volt a tér. Végigszaladtam a hosszúkás folyosón, és egy nagyobb szobába jutottam. Szagmintát vettem: semmi különös. Uccu vissza! Körbeszimatoztam minden olyan helyiséget, aminek tárva volt az ajtaja. Közben fél szemmel rá-rásandítottam a bejárati ajtónál szobrozó gazdámra és a mamájára is. Észrevettem: van egy kuckószzerű zug is a lakásban. Mivel roppant izgatott voltam, ezért hasra vágtam magam a kínálózó helyen.

Megnyugtató érzés volt, hogy Kicsi oda telepedett le, ahova terveztem. Hozzá illő méretű teret kapott, úgy, hogy ne legyen láb alatt. Onnan kényelmesen beláthatta az egész lakást.

Némi szusszanás után átmentünk szüleimhez – egy emeleten laktunk. Apukám vírusos megfázással, nagybetegen az ágyat nyomta – pedig szüleim tíz nappal azelőtt még kint voltak nálunk, Csepelen. Ott, a buszvégállomás közelében apukám talált egy kampós végű mosógép-kifolyócsövet, és ezzel az alkalmi játékszerrel kiadósat huzakodtak Kicsivel a Vakvezető Kutyaképző Iskola gyepén. Nagyon jól érezték magukat.

(Apai nagyapámat sajnos nem ismertem: vadőr volt a II. világháború előtt. Éber és mindig tette kész magyar vizsla segítette erdön-mezőn a munkájában. Tomi élt-halt gazdája fiáért is, így apukámnak is szép emlékei voltak a kutyáról.)

Kicsi: a szétnyitott ágy széléhez léptem, és mélyen bedugtam orromat az ott fekvő, ismerős szagú emberhez, majd letelepedtem az ágy végébe, a szőnyegre. Gazdám a mamájával beszélgetett. A szemem csukva tartottam, de éberem figyeltem rájuk. Egyszer csak mit hallok ki a beszédből: „... kicsivel...”. Felkaptam a fejem, és rájuk néztem. Elnevettek magukat, és magyarázták: nem a te nevedről volt szó!

Öreg este volt. Nyugodtan ágyba bújhattam volna – már volt lent pisilni a kutya –, de mégse tettem. Hét éve veszítettem el a tényleges, használható látásomat, és két éve már fényt sem látok. Gyakran jártam a várost, ha volt kivel. Egyik barátnóm imádott kirándulni, és mivel én is, ezért sokszor került erdő és mező változatos talaja a lábam alá. De egyedül alig merészkedtem el hazulról. Szerettem volna újra olyan könnyedén és tempósan közlekedni egyedül, mint amikor még láttam. Most végre itt a remek alkalom, megtehetem. (A kéthetes átadó tanfolyamon úgy tanítják az utcai közlekedést, hogy a kutya oktatója folyamatosan mondja a látássérültnek, hogy épp milyen utasítást adjon a vakvezető kutyának, tehát: önálló közlekedésről szó sem lehet.)

Kicsi: Összegömbölyödve feküdtem újdonsült vackomban. Épp átbillentem volna álomország határán, mikor hallom: Gyere ide, Kicsi! Már pattantam is. Előbb azonban szokásomhoz híven nyújtóztam egy kiadósat, hogy minden porcikámat megmozgassam – ezt elhagyni lehetetlen. Körbesétáljuk a lakótelepet – mondta a gazdám, és már vette is le az előszobafogásról a szerkómat. Aközben már vigyázzban álltam a bal lába mellett. Amikor fejem elé tartotta a hámat, örömben szinte beleugrottam a munkaruhába, és erőteljesen megcsóváltam a farkam, mert menni legalább annyira szeretek, mint enni. Aztán már csak a hám és a póráz kapcsos végének kellett beakadni a helyére, és máris menetkészen álltam az ajtó előtt.

Kiértünk az utcára. Aki ismeri az Árpád hídfői lakótelepet, az képben van, de a többiekkel is nemsokára megismertetjük a helyszínt. Az utcán jobb felé, az Árpád híd irányába indultunk el. Kicsi a bal lábam mellett haladt.

Kicsi: Jól mondta Laci, csak azt felejtette el közölni, hogy miért épp a bal lába mellett? Hát mert ha jobbkezes a leendő gazda, akkor a nebuló kutyát arra tanítják, hogy a „lábhoz!” vezényszóra a bal lábhoz igazodjon. Eleinte persze én sem tudtam, hogy mit kell tennem. Oktatóm azonban folyamatosan biztatott, és közben a pórázzal a bal lába felé terelt.

Üzletek hosszú sora húzódott jobbra tőlünk. Balról a Váci út esti forgalma dübörgött. Kényelmes tempóban haladtunk a járdán. Tudtam, hamarosan „elfogynak” mellőlem a házak. Ezt nem csak megéreztem, de meg is hallottam. Innentől enyhén átlósan kellett tovább haladnunk jobbra, hogy az utunkat nemsokára keresztező mellékutca megfelelő helyén kelhesünk át. Máskülönbén túloldalt egy méretes beton virágtartó akasztotta volna meg lépteinket. Mivel „srégen” irányzó nem létezik a vakvezető kutya tudatában, ezért irányváltásom kényszerítette oldalvást. Izgatottan vártam a járda végét.

Kicsi: Csak azt nem értettem: miért izgul annyira? Hiszen tisztában volt azzal, hogy minden szintkülönbséget megállással jelzek. Hogyan tanítottak meg rá? Akadály- és forgalommentes járdán gyakoroltunk az oktatómmal. Elértünk a gyalogút végére, én meg mit sem sejtve leléptem az úttestre. Abban a szempillanatban botlást mímelt – később persze rájöttem, hogy trükközött, de akkor nagyon megijedtem, hogy baja eshet. Eleinte nem értettem, hogy tulajdonképpen miről is van szó, mert olyan kicsit kellett lelépni a járdáról, hogy arra még egy kölyökmacska is baj nélkül képes lett volna, pedig annak jóval rövidebb a lába, mint az emberé. Amikor megértettem, hogy megállással kell jeleznem a legkisebb szintbeli különbséget is, akkor nem csak a dicséretért és a jutalomfalatért álltam meg, hanem azért is, nehogy egy túl jól sikerült műbotlás után eltanyázzon az oktatóm.

Hosszasan szobroztam a járda végén. Kicsi toporogva várta, hogy továbbindulhasson, de a főútvonal zajától nem hallhattam, hogy kanyarodik-e autó a mellékutcába. – Csak nem éjszakázom a sarkon! – ötlött fel bennem úgy öt perc múltán, ezért vízszintesen előrenyújtottam fehér botomat, és: Tovább, előre! Mielőtt elérhettem volna a túloldali járdát, a kutya újabb megállással jelezte annak ottlétét. Nyílegyenesen kellett továbbhaladnunk. Jobboldalt fű és kőlapok szegélyezték a járdát; a határvonalat botom gombszemével figyeltem. Szükség volt némi pásztázásra is, mert a füves rész végén ívesen jobbra kellett kanyarodnunk, azt pedig időben jelezni kellett a „Jobbra!” vezényszóval. Nagymértékben segítette a tájékozódást az előttem keresztben húzódó Árpád hídra igyekvő gépjárműforgalom lüktető zaja. Sikeresen oldottuk meg a feladatot, ám hamarosan újabb nehézség várt ránk: a széles járda nemsokára kétfelé ágazik, és nekünk a bal felé menő szakaszra kell rátérnünk. De mikor mondjam Kicsinek, hogy balra! Az erős forgalom ebben is segített: még időben jöfelé irányítottam lépteinket. Hamarosan megéreztem a buszmegállóban szótlanul várakozó utasokat, mire megkönnyebbülten felsóhajtottam. A híd járdája veszélytelen terep. Könnyű rajta haladni, csupán annyit kell tudni: hol is tartunk éppen. Az első támpontom az Esztergomi út volt, jobbról tisztán hallottam a mélyben suhanó kocsikat. Szívem mindeközben hevesen kalimpált. A következő, helymeghatározásra alkalmas pont a híd alatt áthúzódó Népfürdő utca forgalma lesz, majd a buszmegálló, ha éppen várakozik ott valaki. A hídon robogó 1-es villamos süvítését is érdemes volt figyelnem, mert a megállóhoz közeledve lassít, és ez kiválóan hallható. Elérkeztünk ahhoz a helyhez, amit így, első utunkon a legveszélyesebbnek tartottam: a hídról a Dagály strand és a Népfürdő utca felé kanyarodó sávhoz. Hogy miért ódzkodtam ettől annyira? A szituáció ugyanaz, mint az előző átkelésnél, csak hogy itt már alig pár méterre mellettem robogtak el óránként 100-120 kilométerrel az autók, három sávban! Namármost, ugyan ki hallja meg ebben a folyamatos surrogásban, hogy a háta mögött lassít egy autó, és persze tempósan, megállás nélkül – be akar kanyarodni előtte? Más lehetőségem nem maradt: kissé balra és előre tartottam a botot, és lesz, ami lesz alapon leléptünk az úttestre. Alig pár méter volt a táv, de azalatt alaposan leizzadtam. A túloldalon jobbra fordultunk a járdán, és elsétáltunk a Népfürdő utca és a Dagály utca lámpás kereszteződéséig. Itt meg az volt a gubanc, hogy a Népfürdő utcában ellentétes irányban haladó járművek nem egyazon időpontban kapnak zöld, illetve piros jelzést, és a váratlanul kanyarodó autók is alaposan összezavartak.

Kicsi: Éves vakvezető kutya pályafutásom alatt gyakran hallottam: ezek a csodálatra méltó kutyák sok embernél okosabbak. Ha már szóba hozta Laci a jelzőlámpát, akkor pár szót arról, hogyan látjuk ezt mi, a kollégáimmal. Színeket érzékelünk, de nem annyit, mint az ember. Nekünk csak kétféle színsap van a szemünkben, míg az embereknek három. Az első típusú színes tévéken (mint ezt valahol fél füllel hallottam) három gombbal lehetett beállítani a színarányokat. Mit is akarok mindebből kihozni? Nem elég megbízható a színlátásunk, ráadásul mi a jelzéseinkkel csak segítjük a gazdánkat: a döntés az ő felelőssége. Ezért fogalmam sem volt róla, hogy mi az a „pislogó” oszlop ott a túloldalon.

Valahogy mégiscsak sikerült kisakkoznom az átkelés idejét. Mire befordultunk a Dagály utcába, már folyt rólam a veríték. A hátralévő út viszonylag sima ügy volt. Előbb egy ritka forgalmú utcán, majd egy vasúti cikcakkon haladtunk át. Különösebb gond nélkül tértünk át a Dagály utca túloldalára, és probléma nélkül eljutottunk a házsor mögé. A megfelelő kapualj megtalálása viszont nem volt egyszerű feladat. Miért? A bejárók tőlem balra voltak, tehát fehér botom nem segíthetett. A „kék” ház közel két méterre volt tőlem, ezért nem hallhattam meg azt a helyet, ahonnan a mi, „piros” házunk egy kis beugróval folytatódik. Nem volt más lehetőségem: Kicsi orra előtt balra piszkáltam a botommal, hogy megérezzem vele a kapualjhoz vezető aszfaltcsíkot.

Szellemileg alaposan lestrapált ez az alig kilométeres első utunk, de mindezt viszont feledtette a felemelő tudat: egyedül és bajmentesen tettem meg.

Kicsi: Látszott újdonsült gazdámon, és éreztem is, hogy baromira izgul út közben. Csak azt nem értettem – pláne, hogy ilyen egyszerű volt az út –, hogy ugyan miért.

Korán ébredő és kelő típus vagyok. Na meg tetre kész. Irány a Lehel piac, mégpedig gyalog! Még öt óra sem volt, amikor kiléptünk a csendes utcára. Az aluljáróba vezető lépcsőt könnyen megtaláltuk: nem volt nagy kunszt áthaladni a föld alatti folyosón sem. A túloldali lépcső után bal felé kellett kanyarodni, és nemsokára, egy íven, jobb felé. Mentünk, mentünk balra, és éreztem, hogy valami nem stimmel. Elhaladt néhány autó a hátam mögött. Megálltunk. Személygépkocsi fékezett a hátam mögött. Hová-hová? – érdeklődött békésen a kiszálló sofőr. Arcom égett a szégyentől, amíg visszavezetett minket a járdára.

Kicsi: Ekkor rám rivallt Laci: miért nem figyelsz jobban, miért nem álltál meg a járda végén? Jópofa vagy, fiacskám – gondoltam. A járda magassága alig öt centi. Ez neked vehetetlen akadály?

Rájöttem: minden működő érzékszervemmel figyelnem kell, és kontrollálnom kell a kutyát. A következő mellékutca után az volt a gond, hogy Kicsi a „Hétház” kapuihoz vezető lépcső elé állt be, holott nekünk az attól balra lévő, de a házzal párhuzamos járdára volt szükségünk. Megoldottuk a problémát. Baj nélkül elértük a Dózsa György úti metróaluljárót. Lépcsőhöz! – mondtam Kicsinek, aki viszont sehol sem láthatott lépcsőt, a rámpa ugyanis nem lépcső az ő tudatában. Kisebb kavarást követően mégiscsak lejutottunk a mélybe, ott egyenesen tovább, és már újra a Váci úton voltunk. Vígán és tempósan haladtunk az ébredező városban. Átjutottunk a Gogol utcán is, és újra a rámpa okozott kisebb fejtörést. Az aluljáróban eldöntöttem, hogy visszafelé metróval utazunk a Forgách utcáig. Azért addig, hogy át kelljen kelniünk a kétszer háromsávós főútvonalon. Csak azért mertem vállalkozni erre, mert a reggeli forgalom viszonylag még gyér volt. Maga a metró, a be- és kiszállás szóra sem érdemes.

Kicsi: Nana! Hát azt azért mégiscsak tudnom kellett valahonnan, hogy mi az az ajtó. Ezt nekem megtanították. Már felszerszámozva álltam az iskola épületében, amikor oktatóm azt mondta: előre, ajtóhoz! Elindultam a szabad tér felé, bár láttam, hogy elreteszelték előlem. Orromat az akadályhoz dugtam. Ekkor a tanító a jutalomfalatot tartó kezével kissé megütögette azt a „micsodát” (a kilincs feletti részen), és mondta: hopp, ajtó! Én persze felugrottam a kajáért arra az „ajtónak” nevezett vicik-vacakra! Később már nem kellett a két mellső lábammal nekitámaszkodnom az ajtónak, csak fel kellett ismernem: bárhol! Nomármost. Azt még a leragasztott szemű vak is láthatja, hogy a metrókocsi ajtaja teljesen másképp néz ki, mint a hagyományosan értendő ajtó. És én mégsem jöttem zavarba a metró peronján.

További izgalmat már csak a Váci úton való átkelés jelentett, de nem sokat. Most a házsor elején haladtunk, a „kék” ház felől. Könnyebb dolgom volt, mint előző este, mert közvetlenül a kirakatok mellett haladhattam, és a „piros” ház jócskán belógott előm, balra. Ezt nem észrevenni lehetetlen. A kiszögellés utáni első kapualjba kellett betérniünk – meg is tettük.

Kicsi: Csupa ismeretlen helyen jártunk ez ideig. Előző gazdámnál kilenc hónapig voltam, ott már a mancsomban voltak az útirányok.

Kis pihenő, majd rövid szomszédolás után újra menetkészen álltunk az ajtó előtt. Úgy határoztam, hogy elmegyünk a Szövetségbe, mégpedig villamossal. Az aluljáróban nem volt nehéz rátalálni a villamosmegállóhoz vezető lépcsőre. Megsaccoltam, hogy körülbelül hol áll majd meg a jármű eleje: az első kocsi valamelyik ajtaját próbáltam meg „belőni”. Az érkező villamos zaját idejében meg lehet hallani, ha a motorizált forgalom nem túl hangos. Ajtóhoz! – mondtam Kicsinek, amikor hallottam, hogy az utasok leszállnak. Négy lábú segítóm

kiválasztotta a neki legszimpatikusabb felszállóhelyet, és megállt előtte. Ekkor elengedtem a hámfogót – csak a póráz fogtam –, és szóltam: mehetsz!

Kicsi: Ugrottam én boldogan, hogyne ugrottam volna! A póráz irányvonala segítette Lacit, na meg azt se feledjük, hogy másik kezében ott volt a fehér bot. Nem mentünk be az ülőhelyek felé, hanem a feljárattal szemközti ajtónál maradtunk. Ilyen zörgő masinán nem utaztam még, úgyhogy mélyen beleszipantottam a jármű utasterébe – jó poros, semmi más –, majd lefeküdtem gazdám lába mellé. Néhányszor csattogó „könyökhajlítást” végzett a villamos ajtaja, majd leszálltunk. Hogyan? Épp ellenkezőleg, mint ahogy felfelé tettük. Mindaddig fent kellett maradnom az utastérben, amíg Laci le nem szállt. Amikor lent volt, akkor szólt: gyere, Kicsi! Ha én szálltam volna le elsőnek, akkor magam után rántottam volna gazdámat, mert a póráz rövid. Ma már egyszerre szállunk le az autóbusról, a troliról és a villamosról is, de a vonatról és a HÉV-ről nem!

Mielőtt átkeltünk volna a forgalmas Hungária körúton, még elporolt előttünk a villamos. A közlekedési lámpa fénye egyikünknek sem segített, de az nem olyan nagy baj. Miért? A forgalom lüktet, több irányból jön a zaj, és az átkelő gyalogosok mozgása is hasznos információ, bár egyik sem tuti jel. Előfordulhat, hogy az autók már állnak, de akad egy „vadállat”, aki a lámpa pirosa ellenére is áthajt a zebrán. Még gyakoribb, hogy a gyalogos rohan át a zebrán a tilos jelzés ellenére! A legbiztosabb, ha a fülünkre támaszkodunk, esetleg megkérdezzük, hogy zöld-e a lámpa. A mellékutca végén jobbra kanyarodtunk. Gond nélkül megtaláltuk a keresett épületet. Felmentünk a néptelen portáig, és elidőztünk ott egy egész percet. Utána: irány haza!

Még nem telt el huszonnégy óra azóta, hogy Kicsit magamhoz költöztettem. Ezalatt háromszor mentem el vele minden rutin nélkül, emlékképeim alapján irányítva. A közös munka alapján „jó” minősítést adtam magunknak, és csak azért nem kitűnőt, mert kora reggel az úttesten kötöttünk ki, ami igazi szarvashiba volt!

Kicsi: Én is jobban örültem volna, ha a szarvashiba helyett ebédnél szarvashússal tömhettem volna meg a gyomromat. De azért nem volt ellenemre a rántott csirke ropogatni való szárnya sem...

II. fejezet TAVASZ

Hajnalok hajnalán hat ruganyos láb taposta az Árpád híd északi járdáját. Hogy mit kerestünk a Duna hídján? Kicsi megérkezése után néhány nappal addig ismeretlen, árulkodó nyomok jelentek meg az előszoba kövén, a szobák szőnyegein. A cseppnyi pöttyöktől ugyan nem szaladt ráncba a homlokom, de redőtlen sem maradhatott. Van-e örömtelibb és felemelőbb annál, mint amikor új jövevény érkezik a világra, akár ha négy lábú is? Aligha. Bár a cseperedő apróságok valóban szemgyönyörködtetőek, és feledhetetlen élmények sokaságával ajándékozzák meg környezetüket, de ki szeret egyszerre százegy kiskutyát sétáltatni, kezében fehér bottal? A mesében még elmegy, sőt talán még szerencsés is az efféle falkaszaporulat, de köszönöm szépen, én ugyan még egy szörgömbolyagot sem kérek belőle!

Kicsi: Szervezetem fiatal, egészségem makulátlan, és én is a természet sokasodni vágyó tagja vagyok!

A lakótelepen nem mertem elengedni Kicsit, mert tucatszám mászkáltak az éber kanok. Bosszantott az állandó jelenlét; egy nyugodt percünk se lehetett tőlük. Heteken át csak pórázon sétáltassam? Erről szó sem lehet – de akkor mi a megoldás? Nem maradt más lehetőség: irány a Margitsziget!

Ugyan, ki az a bolond – rajtunk kívül –, akit pirkadat előtt kint esz a fene az egykori Nyulak szigetén? Az első napokban még csak a hídfeljáró közvetlen környékén bolyongtunk, de ahogy napról napra felbátorodtam, egyre mélyebben merészkedtünk a sziget belsejébe. A Nagyrétnél voltunk. Leoldottam a póráz, és rápaskoltam Kicsi farára. Nagyot szökellve iramodott a zöldbe, én viszont a járdán maradtam. Izgalmas volt beleolvadni a csendbe. De nem maradt idő az elmélázásra. Mintha visszajött volna Kicsi – kaptam fel a fejem, bár nem hallottam pergőjének csilingelését. Erős gyanú ébredt bennem, és halkán nevéen szólítottam a kutyát. Tán káprázik a fülem? Mintha két blöki lenne körülöttem! Erőteljesebb hangon hívtam, mire odasomfordált hozzám – udvarlója hátulról kísérte. Hű, az anyátok mindenét, ebadták! Erről nem volt szó! Csak nem történt meg a légyott? – Gyere csak ide gyorsan, Kicsi! – és már tereltem is terpeszben álló lábam közé, majd ültettem le azon minutumban. Nem lesz itt hókamóka, gyerekek, azt garantálom! Gardedám lettem. A felforrt vérű, nagytestű kan tornádó módjára keringett körülöttünk. Kínjában oldalról kezdett Kicsi becserkészéséhez. Fiam, ilyenformán nyugodtan próbálkozhatsz akár napestig, ha sikerül pajzán tervedet megvalósítani, ígérem, én adom érte a szádba a Nobel-csontot!

Ezek után egy álló hónapig tühegyesre meresztett fülekkel mentem le az utcára, ha Kicsit a szükség leszólította. Évente kétszer ilyen tortúrát végigszenvedni? – na, azt már nem! Úgy döntöttem, ivartalaníttatom a rajzos szukát.

Kicsi: Nem kérte ki a véleményemet. Hogy mit feleltem volna rá, az maradjon az én titkom. Bementünk egy nagy házba, ahol fura szagok tódultak az orromba. Azt mondta kedvesen Laci: Te most itt maradsz, kicsim, lesz egy kis nyiszi-nyaszi, de nem fog fájni, mert aközben békésen fogsz szundikálni. Hittem neki, de mégis elkapott a félsz, amikor a póráz végét egy addig ismeretlen szagú kétlábúnak adta át.

Az önző emberi gondolkodás került szembe a szaporodásra késztető, ősi ösztönnel. A döntést a gazda jogán hoztam – az érintett fél még fel se sorakoztathatta ellenérveit. Maradhat-e tiszta így az ember lelkiismerete? Ez meg hadd maradjon az én titkom...

Mit nem produkál a kiszámíthatatlan élet! Már bátran bóklászhattunk a lakótelepen Kicsivel akár naphosszat is, a valóság nem fordulhatott rémmesébe. Gyakran kanyarodtunk be a Dagály utcából a gazosba, amit az elhagyott iparvágány szelt ketté. Nem mintha imádtam volna a töltéskavicsokkal szegélyezett acélkígyók között haladni, vagy a vadul burjánzó ősnövényzet csapásain baktatni – de az ide készítő okról majd később. Alig száz métert kellett észak felé mennünk, és máris ott álltunk egy hatalmas, lapos betontömb előtt – amit persze előbb fel is kellett fedezni: nem úgy van ám az vakéknál, hogy nini, van ott valami érdekes, menjünk oda gyorsan!

Kicsi: Később szépségszalonnak neveztem el a lapokból emelt, méter magas halmot. Kőszoborrá válva álltam rajta, amíg Laci kikefélte változatos színű, de alapjában fekete bundámat. Nagyon kedvelem a fésülést, de nem órákon át. Néha előfordult, hogy csak húzta és húzta rajtam a drótvégű kefét, én meg eluntam magam, és leültem, majd kínomban már le is feküdtem. Ilyenkor aztán: Jaj, Kicsi, ne légy már olyan öreges! – humorizált a gazdám. Egyszer-kétszer még el is megy, de állandóan ugyanazt a kopottas, elakadt lemezt hallgatni? Inkább szétnéztem az elhagyatott területen. Meglepve láttam: imitt és amott is kutyát sétáltatnak. Ez bizony szerfölött érdekes megfigyelni való, és attól kezdve már csak illemből rezzen tettem mereven álló fületem a beszélőkéje felé.

Ni csak: mit látok! Tökmag kutya poroszkál felénk a sínek között – tán még a hasam alatt is elférne. Valamicskével lemaradva egy gyerek, akit a mamája követ a sínszalakon egyensúlyozva. Hopp, már ugrottam is le a magasból. Hozzájuk szaladtam. Aközben egymásra vicso rogtunk a miniaturizált ebbel, majd körbeszimatoltam a két lábon érkezőket – mindketten hosszasan simogatták a fejemet. Be sem kellett mutatkoznom nekik, mert eközben a gazdám egyfolytában a nevemet kiáltotta. Kényelmes léptekkel értünk Lacihoz. És mi a hála a tökéletesen, de ártatlanul végrehajtott kerítésért? Egyfolytában csak nyomta, nyomta a sódert az általam odaédesgetett nőnek, rólam meg egyre kevésbé vett tudomást, ahogy nekibátorodott.

Hát... régi közhely, hogy a kutyák összehozzák az embereket. No, nem azt mondom, hogy a váratlanul létrejött kapcsolat pár másodperc alatt beteljesedett, de gyors kifejtésben mindenképpen meghatározó szerepe volt a nemcsak éber, de szuperszimatú ebnek. Hogy aztán villámgyorsan a hamvába holt, az már csak a kétlábúakon múltott.

A délutáni nap erőteljesen melengette arcomat a szobában. Az egyik hangos könyvet – magnókazettára felolvasott kötetet – hallgattam. Az ablak egyik szárnya sarkig tárva volt, így az üde levegő mellett a csicsergő madarak is egyre jobban elvonták figyelmemet az irodalomtól. Kikapcsoltam a magnót, felálltam, és elindultam az előszoba felé.

Kicsi: Félálomban épp egy vaskos nyulat kergettem a kizsírozott tepsi felé, amikor gazdám lépte felriasztott. Biztos, ami biztos, fél szemmel felpislantottam, és a fületem is vételre állítottam. Hm, Laci öltözni kezd – no, akkor ennek a fele se tréfa: megyünk valahová! Hagytam semmibe veszni a sült nyúl illatát, talpra pattantam, és az elmaradhatatlan nyújtózás után, enyhe faroklengetéssel kibandukoltam az előszobába. Orromat odadugtam Laci lábához, jelezve, hogy készen állok. Olyan szép idő van odakint, Kicsi, hogy sétálunk egyet a környéken! – tudtam meg. Úgyhogy most elmesélhetem, hogyan is vezetem gazdám a járdán – vagy ahol épp haladunk. Nos, lássuk csak! A vakvezető kutya – minden más, kiképzett kutyától eltérően – húzással vezeti a gazdáját – én is így teszem. Hogy miért? Pofonegyszerű a válasz: amíg húzom, biztos lehet benne, hogy akadálymentes előtte az út. Ha megállok, azzal valamilyen akadályt jelzek – a meglazult hámfogó ezt egyértelműen közvetíti. Az is gyakran előfordul, hogy van ugyan akadály, de azt ki tudjuk kerülni. Ezt lehetőleg úgy próbálom meg, hogy én legyenek közelebb az akadályhoz, és ne a gazdám. A haladási irány változását Laci

kiválóan érzékeli, mert módosul a hámfogó húzásiránya, és így ő is azonnal a helyes irányba kanyarodik. Mindezt persze nem a mamám emlőjéből szoptam az anyatejjel, hanem a kutya-iskola tudásfájáról került a fejembe! A vezetés lényege a haladás – húzás – egyenletes tempója. A „lábhoz” vezényszó után úgy kellett igazodnom a tanítómhoz, hogy ne a vállam, hanem a horpaszom kerüljön a bal lábszára mellé – így már a start pillanatában lépéselőnybe kerültem vele szemben. Amikor ez már ment – és miért ne ment volna? –, akkor indított a kiképző. Az első erőteljesebb húzásért megdicsért és finom falattal jutalmazott. A járdán lévő akadály – álló, vagy haladó ember, netán tárgy – kerülése nem okozott különösebb gondot, hiszen ki szeret fejjelelni a „falnak”. A tanulásnak ebben a fázisában arra kellett rájönnöm, hogy nekem kell közvetlenül a „torlasz” mellett elhaladnom. Most pedig térjünk vissza a történethez: a „váratlan felbuzdulásból elkövetett” séta végeztével nem mentünk fel a lakásba, hanem lecövekeltünk a járdán, a hátsó kapu előtt. Laci azt mondta: éljünk a tavasz adta lehetőséggel!

Arra gondoltam, „elnézéledöm” még egy kicsit, hátha történik valami. Jöttek-mentek az iskolából hazatérő gyerekek, a munkából érkező felnőttek. Néhány autó is elberregett előttünk. Női cipő kopogására lettem figyelmes. Orrcimpámat kitágítottam, hogy megérezzem a remélhetően izgató parfümillatot. Igen ám, de a lábak a hátam mögé vették az irányt, mégpedig a kapu felé. Csalódott lettem, de illedelmes lakó lévén hangos „Csókolommal” köszöntem az érkezőnek, amire „Jó napot kívánok” volt a válasz. A hang teljesen ismeretlen volt. A nő kezében megsörrent a kulcs, majd fordította volna, de a zár kérlelhetetlenek bizonyult. A második próbálkozás közben eszembe ötlött, hogy a zárnyitásnak megvan a trükkje, és a lépcsőházba csak az tud bejutni, aki ismeri annak fifikáját. Hirtelen átvillant a fejemben, hogy akár egy film abszurd jelenete is lehetne: a látó küszködik a zárral, odalép mellé a szemtelenül kívárázó „vak”, és hanyag eleganciával szélesre tárja az ajtót. Kaján vigyorba futott az arcom. Most már feszülten figyeltem, hogyan kínlódik, és magam elé képzeltem egyre kétségbeesettebb, dühös arcát. Tetszett a pikáns helyzet. Még nem megyek oda – gondoltam –, hadd szenvedjen még! Arra viszont vigyáznom kell – jutott eszembe –, nehogy túl hamar felhagyjon a próbálkozással, mert akkor oda a vissza nem térő multság. Nadrágzsebembe süllyesztettem a kezem, megkerestem a kulcsosomót, és kiválasztottam a megfelelő kulcsot. Ideje a cselekvésnek! – határoztam el. A hátsó kapu kulcsa már előremeredő mutatóujjamhoz lapult. Tudtam: elsőre be kell találnom a kulcslyukba, mert különben oda a felhőtlen dicsőség. Kicsit egy finom pórázrántással talpra állítottam, és: Fordulj!

Kicsi: Olyan jó volt a langymeleg járdán heverészni, hogy elbóbiskoltam. Mit sem sejtettem a fodrozódó eseményről. Álmos szemeket meresztve tápázkodtam fel, és majdnem elvitettem a „Fordulj” előírászerű végrehajtását – nekem kell megkerülni a gazdát, és nem fordítva.

Kutyám kíséretében ruganyosan léptem a zárral egyre reménytelenebbül matató hölgyhöz. Nyájasan köszöntem, és felkínáltam a segítségemet, amire egy zavart „igen” volt a felelet. Mutatóujjam készenlétben álló vége azonnal rátalált a lyukra, és gyorsan becsúsztottam a kulcsot. Ha láttam volna, sem tehettem volna ügyesebben – és jöhetett a nagy trükk: a kulcsot kissé visszahúztam, mielőtt elfordítottam volna. Szélesre tárult az addig engedetlen ajtó, és a titkárból nem árult el semmit. Halkan elhebegett „köszönöm” volt a hála, amit egy lágyan ejtett „szívesen” nyugtázott. Hamarosan becsukódott az ajtó. Visszaálltunk az eredeti posztunkra, és mit mondjak: hízott a májam!

Talán bő hét telhetett el a nem mindennapi eset óta. Újfent „hátral” csatangoltunk Kicsivel. Ahogy befordultunk a kapualjhoz vezető rövid járdára, egy megálló autó hangjára figyeltem fel, majd valaki gyorsan, erőteljesen becsapta annak ajtaját. Már léptem volna be a hús lépcsőházba, amikor sietős léptek zaja akasztotta meg lendületemet. Mintha valaki szélesebben ipar-

kodna a nyitott ajtó felé. Jó napot kívánok! – mondta egy kedves női hang. Tudja, én vagyok az a kétbalkezes, akit a múltkor beengedett. No, nézd csak – gondoltam –, milyen örömtelinek tűnik! Hát persze, hogy emlékszem, azt a napot feledni...? Úgy vettem ki a meginduló beszélgetésből, hogy nem vagyok érdektelen a számára. Ha ezt jól mértem fel, akkor viszont ideje megbizonyosodnom róla. – Nemsokára újból lejövünk sétálni Kicsivel. Nem lenne kedve velünk tartani?

Kicsi: Újra hármásban voltunk, és bekanyarodtunk az iparvágányok felé. Alig pár méter után, alighogy összetegeződtek, Laci máris azzal hozakodott elő: biztonságosabban érezném magam ezeken a francos töltéskavicsokon, ha a válladat, esetleg a kezedet foghatnám... – és a nő simán bevette az átlátszó dumát. De hogy nekem micsoda szégyen volt ez a képtelen állítás! Még hogy velem nem közlekedik biztonságosan a hepehupás talajon? De hát ő elérte a célját... Amint megszabadultam az utálatos rabszítótól, elrohantam a gazosba.

Szó ami szó: szimpatikus nő kezét fogtam. Andalgásunkat többször is megakasztottam: hadd menjen az idő, van belőle bőven! A Rákos-patakkal párhuzamos út előtt visszafordultunk, és nem sokkal később leültünk az egyik rozsdásodó sínszálra. A lebukó nap narancssárga korongja már réges-rég a horizont alatt volt. Ékesszólóan ciripeltek a tücskök, zsongtak a bogarak a gazosban. Közelünkben letelepedett a német juhász, szemét lágyan ránk emelte, majd békésen az oldalára dőlt.

Másként is meg lehet újulni tavasszal, nemcsak az előző hét év alatt jól bevált, passzív partnerkeresés aktivizálásával.

Csörrent a telefon az asztalomon. A Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakosztályának vezetőjét üdvözölhettem a vonal túlsó végén. A közvetlen hangnemű beszélgetés végén meghívott a szakosztály következő vezetőségi ülésére – mondta nekik valaki, hogy én afféle, a közösség érdekében tevékenykedő ember volnék. Ha tudok, valóban örömet segítek, hiszen egy alomba tartozunk. Az érdekünk közös – úgy is mondhatnám, hogy minden vakvezető kutya a mi kölykünk. A meghívás kimondottan felvillanyozott. Először is, mert annak ellenére, hogy évek óta nem látok, tulajdonképpen alig ismerek valakit a fehér botosok közül. Most viszont itt a remek lehetőség az ismerkedésre, a kapcsolatok kiterjesztésére. Másodsorban pedig aktivizálhatom magam agyilag, hasznos terveket szöhetek, és – ami még fontosabb – meg is valósíthatom azokat!

A negyedévi vezetőségi ülésen tán hat vakvezető kutyás volt jelen, és a kutyaiskola vezetője. Végül is arra kértek, hogy próbáljak meg minél több ajándékot szerezni a közelgő éves klubnapra – az ügyességi-gyorsasági verseny helyezetteinek és a tombolára. Nem kérdeztem, hogy miként – minek szaporítsam a szót? –, rábólintottam.

Kicsivel elszaladtunk a Szent László utcai nagykereskedésbe. Ennek vezetője rendszeresen kutyafelszerelési és -ápolási cikkekkel támogatta klubnap rendezvényeinket – mint ahogy azóta is. A raktárüzlet dolgozói mindig készségesek voltak velem is, kutyámmal is.

Kicsi: Hát az maga volt a mennyország! Annyi enivaló, játék, mint amennyit ott láttam... az maga volt a szemkápráztató csoda. Elővettem a legszebb nézésemet – és mert ehhez is jó szímatom van, azonnal megéreztem, hogy kire kell esdeklő szemekkel pillogni. Alig emeltem rá szemem a legmelegebb szívűnek tűnő hölgyre, máris tudtam, hogy nyert ügyem van: mindjárt kapom a hamit. Utána már nem érdekelt, hogy meddig beszélgetnek a fejem fölött a kétlábúak.

Mi tagadás, Kicsi színi tehetsége egészen kiváló. Leginkább az (éhező) „Etióp kutya” című monodrámát adja elő, ha úgy véli, hogy „műértő” közönségre talált – de nem egészen erről akartam beszélni, hanem arról, hogy felötlött bennem: van más mód is a támogatók

felkutatására. A kigondolt út pedig épp azért volt járható, mert a hátsó kapu zárja olyan vacak, mint ezt már írtam. Hogyan jön ez ide? Hát úgy, hogy a két kulcsművész lakó erősen összebarátkozott. Újdonsült barátnőm vállalta, hogy levélbe foglalja tollba hebegett szavaimat – ezt sokszorosítottuk, és ő kiválogatott több száz címet a mindentudó telefonkönyvből.

Maga a klubnap eléggé felemásan sikerült nekem is, Kicsinek is. Sok ajándékot szereztünk, és ezt nagy sikerként éltem meg. Az ügyességi-gyorsasági versenyen viszont mondhatni, tragikusan leszerepeltünk. Addigra már összeszoktunk Kicsivel. Úgy szeltem át vele a járda forgalmát, mint kés a vaját. Csak fizikai képességem szabott határt a gyorsulásnak, meg – némi túlzással – a traffipax. Éppen azt tudtam így, amire a legkevésbé tartják képesnek a nem látó embert: a szélesebes és biztonságos közlekedést. Erre és a nagy tanpálya adta lehetőségre alapozva jelöltem ki magunknak a célt. De abban az évben nem a nagy, hanem a kis tanpályán tartották a versenyt. Ráadásul úgy telehordták akadállyal, hogy azon még a csigának is állandóan kontrázni kellett volna. Izgatottan álltak sorba a rajthely előtt a versenyzők, és végre-valahára ránk került a sor. Először még rá tudtak beszélni a kutyaoktatók, hogy haladjak tovább a pályának csúfolt lomhalmon, de amikor másodszorra is úgy döntöttem, hogy nekem ebből elég, akkor már senki kedvéért sem voltam hajlandó visszatérni – az oktatók azt mondták a verseny után, hogy kár volt kiállnunk, mert jól mentünk. Én meg úgy voltam vele, hogy csak olyat tegyünk, ami kedvünkre való.

Kicsi: Amikor megláttam a sok kacattal hanyagul teledobált kis tanpályát, még megugatni is elfelejtettem társaimat. Pedig annyian voltak – huszonöt –, hogy leginkább százfelé kergettem volna őket. Merthogy én állandó késztetést érzek a kergetőzésre. A pályán viszont bármerre néztem, csak torlaszhegyeket láttam. Mivel nem buldózer vagyok, hanem szakképzett vakvezető, felmértem a helyzetet, és a tágas, zöld tér felé vezettem Lacit. Először még visszaküldött a pályára, de később csak belátta a nagyokos, hogy nem nekünk való az.

Nos, borítsunk fátylat az esetre – inkább nézzük meg, miként kezdtek gurulni a forintok a szakosztály kongó kasszájába. Két, meghatározó jelentőségű mozzanatot szeretnék felidézni az első háromnegyed évből.

Fél éve volt meg Kicsi, amikor először vettem részt a szakosztály éves taggyűlésén. Talán harmincan-negyvenen lehettünk. Az elnök üdvözölte két vendégünket, és átadta nekik a szót. Kati és Csilla szabadideje nagy részét az állatvédelem szerteágazó munkájának szenteli a Fehérkereszt Állatvédő Ligában. December elejétől háromhetes adománygyűjtést terveztek az állatok javára, és az összegyűlt pénz felét fel kívánták ajánlani a Vakvezető Kutyaival Közlekedők Szakosztályának – vékonyabb pénztárcájú tagtársainknak. Mindössze annyit kértek, hogy a területfoglalás elintézéséhez egy vakvezető kutyás négy lábú társával kísérje el egyiküket a Fővárosi Önkormányzat illetékes osztályára. Nem vártam egy másodpercet sem, és felemeltem a kezem. Rendben, a részleteket majd a gyűlés után megbeszéljük – mondta Kati.

Kicsi: A katakombaszerű metróból a Deák Ferenc téri aluljáróba léptünk ki gazdámmal. Megálltunk az egyik üzlet közelében. Laci elengedte a hámszíjat, és biztatott: ülj csak le, még nincs itt, akire várunk. Mit csináljak? Néztem a hullámozó embertömeget, a közelemben elhaladók kezéhez vagy ruhájához nyomtam orromat. Előbb-utóbb azért eluntam magam, és, Laci is egyre türelmetlenebbé vált. Már-már hazaindultunk, amikor lihegve befutott Kati. Megsimogatta a fejemet, és olyan kedvesen beszélt hozzám, hogy majd' elolvadtam a novemberi téiben. Pár szót váltottak, majd a kivezető lépcső felé indultunk. Mi mentünk elől az utcán, a későn érkező pedig követett minket. Nagyon szűk járdán haladtunk a mellékutcában. Egyszer csak mit nem hallok hátulról: Hová siettek annyira? – Laci rögtön vette a lapot: Mi csak kényelmesen sétálunk! Bekanyarodtunk egy nagy kapun. Mogorva portás állta az utunkat: a kutya csak úgy mehet be, ha szájkosarat visel. Pfu, de utálom azt a lomot! – Mi lesz, ha Laci

nem hozta el magával a pofafogómat? – ijedeztem. De mire kétségbe eshettem volna, már rajtam is volt a kellék. – Na, így már szabályos! – engedett utunkra a paragrafusforma portás, és bekanyarodhattunk egy széles folyosóra. Gazdám ekkor lehajolt, és lehúzta fejéről a szájkosarat. Amennyire csak bírtam, jobbra fordítottam a fejemet, és rákacsintottam Lacira: oké zsoké, mehetünk tovább! A nagy ijedelem után rám fért egy kis lazálás a liftben, de már nyílt is a felvonó ajtaja, és nem sokkal később már egy tágas szobában voltunk. Öten ülték körül az asztalt – én meg kiflibe rendeződtem a szőnyegen. Beszéltek, csak beszéltek – az én szemem meg majd’ leragadt. A velem szemben ülő hivatalnokok egyike hosszasan rajtam felejtette a tekintetét...

Megmondom őszintén: a taggyűlésen még úgy vélekedtem, hogy az egész adománygyűjtésnek afféle koldulás jellege van. Szívem szerint kutya nélkül mentem volna ki a térre, de szerencsére meggondoltam magam.

Kicsi: A református templom lépcsőjével szemben posztoltunk – tán azért, hogy ezzel is szimbolizáljuk: az utcára hajított, egykori kedvencek gondviselésére még az Isten pénze sem elég! A gazdátlaná vált kutyák – sőt, macskák! – iránti erős rokonszenvem sem tudta feledtetni velem a tél cudar hidegét. Másnap – Katinak köszönhetően – már a flaszterra terített, vastag pokrócra hasalhattam, és úgy figyeltem a fejleményeket. Fölállítottak egy kempingasztalt – volt rajta kulccsal zárható persely, egy csomó szórólap és kisebb ajándékok: toll, dugóhúzó, öngyújtó. Címfestő készítette az asztal elejének támasztott táblát: aki ért az ilyesmihez, magyarul és angolul olvashatta rajta az adománygyűjtés célját. Hoppá, majdnem elfelejtettem! Van egy jópofa sztorim ezzel kapcsolatban, elmondom, jó? Mivel egyszer már alaposan becsípte a bal talpamat a felfelé haladó mozgólépcső, a nyolc emelet mélységből az álló lépcsőn indult fel velem a gazdám. Évszaktól függetlenül is igencsak liheg az ember (az igazság kedvéért mondom: a kutya is), mire felér a köztés szintre. De még hol a vége? Igaz, a második szakasz már jóval rövidebb, mint az előző, de mire túljutunk rajta, már vészesen zihál Laci tüdeje. Legyűrtük az utolsó lépcsőfokokat is, és megálltunk az utca szintjén. Laci kézre állította a fehér botot, és közben feltűnésmentesen arra törekedett, hogy földig lógó nyelvét visszaszoktassa a szájába. Én meg jobbra-balra kukucskáltam: vajon merre indulunk? Lacit váratlanul megszólította egy hölgy: Látom, ön a kutyás biztonsági őr! Meg tudná mondani, kedves fiatalember, hogyan jutok el a Moszkva térre? Majdnem eldobtam magam a gumiszőnyegen! Még jó, hogy nem volt velőcsont a számban: bizonytalán félrenyeltem volna a velőt rázó röhögéstől. Gazdám illően rendezte alélt arcát, majd nagyot bólított – hiszen egy álló biztonsági őr csak nem liheghet! Pár másodperc alatt átgondolta a mondandóját, és afféle vakos alapossággal elmagyarázta, hogy merre is kell menni. A néni megköszönte a felvilágosítást, és elhúzott a Moszkva tér felé.

Térjünk vissza a beinduló adománygyűjtésre! Kik is voltak a jószívű adakozók? Volt egy kilencvenkét éves bácsi, aki meglehetősen friss elméről tett bizonyosságot. Egy idős hölgy, akinek tizenöt unokája és négy dédunokája van. Egy kismama, tizenegy hónapos gyermekével. Egy angol turistacsoport. Általános iskolás gyerekek is elhaladtak mellettünk, és az egyik kisfiú a zsebpénzéből dobott a perselybe. Voltak nyugdíjasok, akik különféle állatokat tartanak lakásukban. Két huszonéves lány, akik csipszet ettek – ebbe besegítettünk: előbb én, majd a gazdám is. Jehova tanúi is gyűrűbe álltak körülöttünk, de most sem sikerült behálózniuk gazdámot. Volt egy biológianár, aki szeretett volna kutyákat nevelni – kimondottan szimpatizáltam vele, ugyanis nekem nem volt nevelőgazdám, és bizony jó lett volna. Jöttek a KGST-piacról hazaigyekvő emberek, megpakolt táskákkal. Odakeveredett mellénk egy hölgy, akinek a szomszédja nemrég veszítette el a látását, és azt kérdezgette Lacitól, hogyan juthat vakvezető kutyához – ezalatt felálltam, és éberem figyeltem. Észrevettem a sokadalomban egy civil ruhás nyomozót, aki a zsebeseket leste árgus szemmel. Iskolát kerülő gyerekek egy bandája az

adományokból szeretett volna bevételhez jutni, de hiába, mert figyeltem: kutya nehéz világot élünk!

A három hétig tartó gyűjtés során kialakult emberi kapcsolatoknak köszönhetően a szakosztály megkapta a teljes, befolyt összeget, engem pedig felkértek, hogy fogadjam és intézzem az állatvédő ligához befutó telefonokat – örömmel vállaltam.

A másik történet a nagy ablakmázolás alatt kezdődött. Ilyenkor enyhén rumlis a lakás, és én bosszúsan botladozom a naponta tucatszor csörrenő telefonhoz. Ekkor azonban a szokásos, „Kutyát találtam, macskát találtam” típusú hívás helyett a Szerencsejáték Rt. képviselőjében jelentkezett be egy hölgy. Bizseregni kezdett a fülem: a pénznyerési szerencsével valahogy mindig úgy voltam, mint vándor a fejére hulló, kukacos dióval: „Valami van, de nem az igazi”. Szakosztályunkat a Telemázli című vetélkedőre hívták az MTV Szabadság téri székházába. Külön öröm volt, hogy a játékon részt vevő, háromfős csapat mellé még kilenc nézőt is delegálhatunk a tévéfelvételre. A játékosok névsorát másnapra kellett leadnom. De kik játsszanak közülünk a nyereményért? Végül is úgy gondoltam, az lenne a legméltányosabb, ha a kutyaiskola oktatói ülnének a kamerák elé. Az ő odaadó munkájuk számunkra létfontosságú, és ezzel a nyilvános lehetőséggel talán méltóképpen kifejezhetnénk megbecsülésünket. Felhívtam az iskolát: az oktatók örültek, és köszönték a felkérést. Ezek után már csak a kilencfős nézősereg toborzása volt hátra.

A találkahelyre mindannyian szerencsésen megérkeztünk – velünk tartott barátnőm is. Együtt nyomultunk be a székházba, és nemsokára a stúdióban találtuk magunkat. A játékban kilenc csapat vehetett részt: közülük négy társaságot sorsoltak ki még a tévéfelvétel kezdése előtt, közjegyző jelenlétében. A mieink nem kerültek a négy közé. Ott szomorkodtunk a nézőtéren, és egyre csak a mi szerencsénkhez fohászkodtunk. A Telemázli szabálya szerint ugyanis a játék nélkül maradó csapatok közül kettőt kisorsolnak, és ezek játék nélkül nyernek kétszáz-kétszázezer forintot. Elsőnek egy úszóiskolának kedvezett a szerencse: ők nem látó, mozgás-sérült és Dawn-kóros gyerekeket tanítanak úszni. A gép tovább pörgette a bent maradt négy nevet. Nőtt a feszültség, a közönség dübörgött és tapsolt: alig hallottam, melyik csapatot is sorsolták ki. A miénket! Volt nagy öröm, utána meg egy kiadós falatozás a büfében.

Kicsi: Már indultunk volna a kijárat felé, de megállított bennünket az éber rendész: amikor bejöttek az épületbe, még csak tizenketten voltak. Hogyan lehet az, hogy már tizenhárman vannak? Nincs ebben semmi érthetetlen – feleltem hanyagul: most már a vakszerencse is velünk van, világos? Tele hassal, tele pénztárcával és tele-mázlival hagyhattuk el a televízió épületét!

III. fejezet HOGY IS VAN EZ?

Kicsi: Még idejében el kell mesélnem valamit, nehogy félreértés kerekedjen belőle a későbbiekben. Nem árulkodás – vagy mondjuk finomabban: nem pletyka –, amit mondani fogok, de úgy kikíváncozik.

Rövid felvezetéssel kezdem. Alig néhány napja kezdődött az átadó tanfolyam (nekem már a második volt, Lacinak viszont az első), és épp a tömegközlekedési tudnivalókat kezdtük gyakorolni. A felszálláshoz az autóbusz első ajtajához kell állnunk, a buszon pedig a sofőrfulke mögötti helyhez kell vezetnünk a gazdát. Ehhez a kutyát folyamatos pórázbillentéssel irányítják az üres ülőhely felé. Amikor odatalál, az oktató ráteszi az ülőkére a jutalomfalatot, és rögtön dicsérni kezdi a kutyát. Tán mondanom sem kell, hogy sem az első ajtó, sem a vezetőfulke mögötti hely nem igazán kedvemre való. Az első ajtótól csak balra lehet kanyarodni, és a két ülés között nagyon szűk a hely. A vezetőfulke mögötti terület pedig teljesen alkalmatlan számomra, mert ha keresztbe fekszem az ülés előtt, akkor kilóg a lábam a közlekedőfolyosóra. Gazdám szerencsére gyakorlatias ember, és hamar felfigyelt erre a kényelmetlenségre. Mióta eredményesen levizsgáztunk, azóta már csak a hátsó vagy a középső ajtónál szállunk fel, és Laci az ajtóval szembe, vagy az ajtótól balra lévő kettős ülés mellé áll velem. De miről is akartam beszámolni? Ja igen, megvan!

A buszon utaztunk, gyakoroltunk. Megállt a jármű. Az ajtók nagy szuszogással nyíltak. Nagy csapat diáklány nyomult be. Jé, milyen aranyos kutya van itt! – lelkendezett az egyik. Mire a többi: hol az a tündéri kutya? Az addig szótlánul üldögélő gazdám ekkor megszólalt:

– Itt fekszik az ülés mellett.

– Jé, tényleg, majdnem ráléptem a farkára – hüledezett az egyik lány, mire a farkam végét gyorsan bekanyarítottam az ülés alá. – Hogy hívják?

– Engem, vagy a kutyát? – kérdezett vissza, Laci. Nagy vihogás támadt körülöttünk.

– Hát persze hogy a kutyát – mondta vidáman a kíváncsiskodó.

– Kicsinek.

– Fiú vagy lány ... a kutya?

– Szuka. Ő az én hétfejű házisarványom, ezért időnként Süsünek nevezem

Rövid csend támadt, majd a fejemnél álló lány nekibátorodott.

– De hát Süsü fiú, és máskülönben is, neki csak egy feje van!

Hű, de ciki volt a gazdámnak! Vakargatta is a fejét szorgosan, és olcsó mentségként csak arra tudott hivatkozni, hogy régen volt gyerek. A lányok gálánsan elnézték neki a malórt, és amikor leszálltak, kedvesen köszöntek nekem is: Szia, Süsü! Ez a becenév rajtam ragadt, de mint kiderült, nem azért, mintha a szellemi képességeimmel bármi probléma is lenne. Az idő múlásával, ahogy mindinkább egymásra találtunk, Laci finomított a becenevemen. Ma már a Süske, Süsüke és a Süs kemüske is dívik – van sok más is, de azokat most hagyjuk.

Kicsi beszámolója után felidézném egy másik emlékünket. Bőven volt szabadidőnk a tanfolyamon, és olyankor gyakran kimentem az udvarra Süsüvel, hogy szabadjára engedjem. Amint észrevett egy, a kerítésen kívül lófráló ebet, fénysebességgel szaladt hozzá. A telelappal fékező német juhász hatalmasra tátotta száját, és ugatott, ahogy csak kifért a torkán.

Mit tagadjam: megtetszett ez a határozottság. Pláne, hogy amikor hámban volt, akkor nem-hogy a kutyákra, de még az ingerlésül kitett macskákra sem vicsorgott rá – még a szája szögletéből sem.

Békésen igyekeztünk az Árpád híd pesti hídfőjénél lévő aluljáróban: a lépcső felé haladtunk. A feljáró előtt valamelyest lassított Süsü, én meg kissé előretartottam a fehér botom végét. Az alja úgy öt centiméterre volt a padló felett, így az automatikusan jelezte a lépcső közeledtét. Mivel jól ismert helyen már nem követeltem meg a megállást Kicsitől, folyamatosan haladtunk tovább. Már a lépcső közepén jártunk, amikor váratlan esemény zavarta meg eseménytelen utunkat. Fentről iparkodott lefelé valaki a kutyájával, és a két bloki szorosan egymás mellé került. Süsü egy szempillantás alatt úgy nekitámadt fajtársának, hogy ha nincs kellő lélekjelenlétem és megfelelő fizikumom, hatalmas robajjal gurultam volna le az aluljáróba. Szerencsére gyorsan úrrá lettem a helyzeten – de nem az önuralmamon. Csak érvünk fel a járdára, komám! Ott majd részletesen megbeszéljük a függelemsértést, és elszámolunk! Teljesen elborult az agyam, de mire felértünk a lépcsőn, valamicskét csillapodott bennem az indulat. – Mit gondolnak rólam az arra járók, ha most elkapom a nyakát, és alaposan meg-rázom a bitangot?

Kicsi: ...

Várj, még nem fejeztem be! Egy másik alkalommal az aluljáróhoz közeli füves rész peremén történt kínos eset, amikor Kicsit sétáltattam. Öt méter hosszú a flexim zsinórja: a karabinert rákapsoltam a nyakörv karikájára, és dolgára küldtem a kutyát. Nagy lazán álltam, mit sem sejtve. A pezsgő vérű szuka meglódult a közelben bóklászó fajtársa felé. Hatalmasat rántott rajtam a póráz; majdnem elestem.

Kicsi: ...

Nyugi, kiskomám, még nem fejeztem be! Az ilyen és az ehhez hasonló kilengések komolyan gondolkodóba ejtettek. A fő gond az volt, hogy a lakótelepen nem mertem elengedni a kutyát. Mégis, miért? Leginkább, mert amint meglátott egy másik kutyát, vadul lerohanta, és ha tehette, ledöntötte. Na, amit én olyankor hallhattam a két vállra fektetett kutya gazdájától, arról leginkább anyukám tudna hitelesen szólni, mert ilyenkor gyakran kaphatta el a csuklás. Hiába, nagyon különféleképpen fogjuk fel ugyanazokat a dolgokat mi, emberek. Egyszer egy park mellett haladtunk el Süsüvel. Pillanatokon belül három természetes kutya vett körül minket a járdán, és irtózatossá ugatásba fogtak. Megálltunk, nyugalomra intettem Kicsit – rezzenéstelenül állt mellettem. Vájt fülű közönség módjára hallgattuk a háromszólamú, fülsiketítő kutyakoncertet. A parkból ordítva érkezett a blokkik későn ébredő gazdája. Szitkot és átkot szórt kedvenceire. – Ne bántsa azokat a szegény párákat, nem tettek rosszat! – csitítottam. De a magából kikelt gazdi nem hallgatott rám, és derekasan elpáholta az ebeket.

Kicsi: Elmondhatom már végre, ami kikívánkozik belőlem?

Rendben, de akkor kezd a bizonyos tornaórával! Ugye, emlékszel még rá?

Kicsi: Nem bánom! A lakótelepen van egy általános iskola – a későbbiekben még bőven esik róla szó. Ha jól emlékszem, egy macska ingerkedett velem a kerítés mögül. Olyan kihívóan viselkedett, hogy nem bírtam cérnával, és ijesztésül felé ugrottam, amikor épp hámban vezettem a gazdámat. Belátom: helytelenül cselekedtem. Meg is kaptam érte a büntetést: ülj, feküdj, ülj, állj! – vagy ötször egymás után. Az egészben az volt a disznóság, hogy épp tornaóra volt az iskolaudvaron, és a gyerekek kajánul vigyorogtak rajtam.

Szólni akartam...

Kicsi: Bocs, de még mindig az én térfelemen van a szólabda. Ha már beszélnem kellett a megalázó engedelmességi tornagyakorlatról, akkor elmondanám, hogyan tanítják meg ezekre a kutyákat.

Kezdem az „ülj!” vezényszóval. Az érzékenyebb idegrendszerű kutyánál a bemutatott jutalomfalatot hirtelen a blöki homloka fölé tartja az oktató, erre az eb hátraszegi a fejét, amitől berogy a hátsó lába, és automatikusan leül. Ha bumfordi a kiképzendő eb, akkor az oktató felrántja a fojtóláncot, és közben lenyomja a kutya farát. A türelmességre tanítás végett érdemes hosszabb ideig ülőhelyzetben marasztalni a kutyát. Mivel a kiképzett kutya parancstól parancsig dolgozik, addig nem szabad felállnia, amíg nem kap rá engedélyt. A leülésre már háromhetes kora után meg lehet tanítani a kölyökkutyát – például úgy, ha csak akkor kap enni. Következzen a „fekszik!” parancs teljesítése – ami ösztönünk ellen való: kiszolgáltatottá, és egyben védekezésképtelenné tesz bennünket. Ezt ülő testhelyzetből kiindulva memorizáltatják. A láncot lefelé rántják, illetve a bemutatott jutalomfalatot egészen a földig leviszik a kutya orra előtt. Csak akkor kaptam meg a nasit, ha teljes testtel, ellazultan feküdtem. Ez a betanítás csak akkor lehet eredményes, ha a kiképző és a kiképzendő fél maximálisan megbízik egymásban. Mi is maradt utoljára? Ja igen: az állj! Ülő testhelyzetből hamarabb talpra szökken a kutya, mint fekvésből. A fekvő blöki mellől ki kell lépni előre, mire az feláll. Ekkor hosszasan simogatni kell a horpaszát – azt nagyon szeretjük –, hogy el ne induljon, hiszen az „állj” vezényszót tanulja. Ez nagyon időigényes, macerás dolog. Persze felkészítenek minket arra is, hogy munka közben ne reagáljunk se macskára, se más kutyára. Ha tanítás közben valamelyikünk figyelme mégis elkalandozott, akkor erőteljes pórázrántás és pfuj! volt érte a büntetés. Na meg némi korholás.

Fél év alatt rengeteg tapasztalatot gyűjtöttem, és nagyjából értettem már Süsüke viselkedését. Rájöttem: ő egy ízig-vérig német juhász szuka. Vérében őrzi őseinek őrző és területvédő viselkedését. Magyarán: problémáit ösztönösen rendezi. Amikor erre ráébredtem, megbocsátottam neki minden addigi, de mégsem létező bűnét. Mert hát tehet-e róla, hogy városi környezetben kell élnie? Igaz, lehetne „plüssjuhász” is – de minek? Nem létezhet annál remekebb dolog, mint amikor egy lény az ösztönei szerint élhet. Hogy ez nem egészen úgy van? Pláne nem a civilizációban! Bár a mai napig sem vagyok büszke arra, hogy tízévesen a puskacső és a keverék kutya közé helyezkedtem a legelőn futva, de ha nem tettem volna, akkor ma furdalna a lelkiismeret. Az teljesen lényegtelen, hogy valóban lelőtte volna-e a kutyát a vadőr, vagy sem. Nekem, tízéves gyerekek akkoriban szent és sérthetetlen volt a felnőtt szava. Azt hiszem, magam is ösztönösen cselekedtem ott, kis barátom védelmében. Kicsi sem tesz mást, nap mint nap, ha úgy alakul a helyzet: harciasan oltalmaz. Akkor meg nincs miért orrolnom rá... Amikor ráeszméltem minderre, imigyen szóltam hozzá: Te megvédsz a kutyáktól, én meg téged az emberektől!

Tiszta sor, én is így gondoltam. Azóta próbálom fékezni magam, de a génjeim nem halból valók. Gazdámnak bizony sokszor ki kellett nyitnia a száját miattam. Elmondok két esetet. Egyszer egy mellékutcában haladtunk; hámban voltam. Az épület fala mellett egy kutya piszogatott, és amikor mellé értünk, rávicsorogtam. Ekkor a gazdája, aki az utca átellenes oldalán, a járdán téblábolt, átkiáltott: Lelövöm azt a rohadt dögöt! – Mármint engem... A másik balhé estefelé történt. Laci szabadjára engedett a parkban. A távolból két ember jött felénk, kutyával. Gondoltam, fussunk két kört a fűvön, és kergetni kezdtem az érkező blökit. Miért nem köti meg a kutyát! – rivallt gazdámra az egyik érkező. Miért, a magáé tán meg van kötve? – kérdezett vissza Laci. Mindjárt odamegyek! – kiáltotta a férfi – Akkor majd megtudja! – Laci csak annyit felelt: Gyere ide nyugodtan! Naná, hogy az invitált nem ment. Én persze belátom, elég lett volna félgőzzel kergetni azt a kutyát... A margó szélére azért hadd biggyesszek én is valamit: Többször is előfordult a Margitszigeten, hogy egy kint felejtett kutya a fehér botjával sétáló gazdám után iramodott. Ilyenkor szó nélkül beálltam hátvédnek, és hangos

ugatással feltartottam a hivatlan blökit – azalatt a gazdi lelélcelhetett. Na de mindegy – lapozzunk egyet! Tudod, Laci, hogy miről kéne mesélned! Arról, hogy hogyan néztem ki, amikor először találkoztunk – utána meg arról, ahogy évvel később!

Lehet róla szó. Ha nem veszed zokon, akkor egy ideillő emberpéldával kezdem.

Kicsi: Nem baj, de ne feledkezz meg rólam!

Ne izgulj, nem maradsz ki!

Húszéves lehettem, amikor tudomást szereztem a következő esetről (középiskolában tanuló fiatalokról lesz szó).

Heccből kieszték a fiúk, hogy havonta váltva udvarolni kezdenek az osztály legcsúnyább lányának. A sort az a fiú kezdte, akibe a lány fülíg szerelmes volt. Mire eltelt három hét, a leányzó teljesen kivirult, és amikor letelt a hónap, akkor a fiúk összevesztek egymással a gyönyörűvé vált lány kegyeiért (ezt az egyik érintett fiú mesélte).

No és akkor Kicsi: nevéhez méltón kis termetű volt, oldalbordái igencsak kilátszottak. Már majdnem hároméves volt, de úgy nézett ki, mint egy kamasz. Arca, tekintete egyaránt szürke, jellegtelen volt. A kutyasuliban naponta többször is megsimogattam – mindig keztem mostam utána –, és azt hiszem, ezzel az őszinte szeretettel édesgettem magamhoz a kis vadócot. A napi ételmet ekkor már tőlem kapta. Pár hónappal később már minden teketória nélkül hanyatt vágta magát, a fejével oldalvást megtámasztotta a testét, és várta – mi több, kikövetelte –, hogy simogassam a hasát – ez a kutyának a legvédtelenebb póza, így ez a testhelyzet sok mindent kifejez. A szeretet mellett jutott neki törődésből és fajtájának oly szükséges mozgás-szabadságból is, miáltal kialakult benne egyfajta biztonságérzet és a gazdatudat – amit előző gazdájával nem sikerült megteremteniük. Bármerre fordulok meg vele a városban, mindenhol – a számomra teljesen ismeretlen emberek is – dicsérik arca báját, szeme varázsát, formás alakját.

Kicsi: Ha simogatsz, elolvadok, de jó lenne, ha még többet beszélnél hozzám. Igaz, ami igaz, évszaktól függetlenül rengeteget voltunk kint a Margitszigeten – legalábbis az első három évben. Hajnali kettő és négy között indultunk. Gyalog mentünk, és ilyenkor sosem volt rajtam a munkaruha. Nem volt rá szükség – gazdám vállra akasztható táskáján csüngött a hám és a póráz is. Még húsz perc sem kellett, és már a hídlejáróban jártunk. Amíg Laci a szálloda parkolóőrével beszélgetett, addig én a hajlott korú, állandó portás keverékkutyával vagy a fiatal német juhász kannal vizslattam a bokrok alját. Gyakran kanyarodtam be önhatalmúan a halastó felé, és ha gazdám engedte, akkor megsétáltam a brekegéstől hangos medence körül. Külön imádom a vízesés hangját: ez az egyik kedvenc helyem a szigeten. De menjünk csak tovább! Tél volt: a szálloda föld alatti garázsához vezető úton átívelő hídhoz értünk. Egy „unatkozó” faág lekapta gazdám fejéről a kötött sapkát. Mit takargassam, a kobakja ott fönt eléggé tar. Szegény hiába kereste a tökfödőt fehér botjával és a talpával is – engem meg ilyen kereső feladatra nem tanítottak a suliban. Mi tagadás, már deresedett a feje a mínuszoktól, amikor arra kocogott egy sportos öregúr, és megoldotta a problémát. A nagyrepen lekerült rólam a hosszúpóráz. A táskából előkerült egy rádiókészülék és egy labda is – no nem télen. Gazdám úgy tette a fübe a készüléket, hogy a hátoldala párhuzamos legyen a távoli úttesttel, így mindig tudta, merre juthat vissza a járdához. Bekapcsolta a rádiót, és máris kezdhettünk labdázni. Nem azért kapcsolta be a készüléket, mert zenére jobb labda után loholni, hanem azért, hogy utánam tudjon jönni – mert hát időnként azért incselkedtem vele. Még harminc méterre is nyugodtan eltávolodhatott a cuccától, mert a hang alapján visszatalált. Sok labdát veszítettünk el, mert eltűntek a bokrok mélyén. A labdázás után újra mellé álltam, és közösen megkerestük az aszfaltcsíkot. Onnan Laci a járdán kopácsolt a fehér botjával, engem meg az orrom vezetett a gyepen. Szabad voltam. Néha belefeledkeztem egy-egy izgatóbb illatba, és a

kutatómunka magával ragadott. Ilyenkor Laci még az állatkert kakasát is túlkukorékolta, úgy érdeklődött utánam. Nagyokat rohangáltam az elhanyagolt állatkert kerítése mellett az ottani, négy lábú portással. Mire felhagyunk a száguldozással, már lógott a nyelvem. Odasétáltam a huszonnégy órás szolgálatban lévő ivókúthoz, és abból lefetyeltem. Van egy másik kedvenc helyem is a szigeten. Évszaktól függetlenül olyan orrcsiklandó ott az illat, hogy nem bírok ellenállni a csábításnak. Bele kell feküdnöm a fűbe, és perceken át hempergek, csak hempergek benne. Terebélyesedik arrafelé egy bokor, közvetlenül a járda mellett, a rózsakert közelében. Rigópár talált otthonra ágai között. Pirkadat táján olyan szépen trillázott egyikük, hogy Laci akár tíz percen át is képes volt hallgatni. A Kaszinót őrző kutyák fülébe viszont én „csicseregtem”. Elértünk a szökőkúthoz. Felugrottam a köperemre, és néhányszor körbeszaladtam rajta. Aztán galádul belelökött a vízbe a gazdám. Brrr... Szeretek úszni, de csak a saját jószántamból.

Hmm... én meg nem bírtam ellenállni a kínálkozó lehetőségnek. Különben is: nyár volt, kora reggel, amikor még a hajnal melege is nehezen viselhető el. Hadd lubickoljon Kicsi!

Kicsi: Már rég megbocsátottam, nem kell órákon át magyarázkodni! A továbbindulás előtt két útvonal között választhattunk – igen, választhattunk, mert nekem is volt szavazati jogom! Vagy visszafordultunk a sziget Pest felőli oldalán, vagy irány a Margit híd! Ekkor már újra a flexi kötött össze bennünket. Átbaktattunk a Duna felett, elsétáltunk a Nyugati térig, majd balra kanyarodtunk, és hazagyalogoltunk, nagyrészt a Váci úton (nyolc kilométert sétáltunk). Volt egy hosszabb, városi útvonal is (Lehel piac, Lehel utca, Béke út, Frangepán utca) – plusz egy kilométer. Mire hazaértünk, alaposan kimászkáltam magam, és mégsem szívtam tele a tüdőm kipufogózással.

– Jó, hogy említetted az úszást meg az autót. Kár lett volna kihagyni a velencei-tavi kirándulást!

Kicsi: Ez volt az első vidéki kiruccanásunk, amit – mint hamarosan kiderül – hármásban tettünk meg.

Barátnőm kedvelte Süsüt, de fordítva már nem annyira – legalábbis az elején. Hogy miért? Sűskemüske féltékeny volt! Képes volt nekünk háttal ülni vagy feküdni. És hogy meddig tartott ez a durcáság? Amíg meg nem találtuk a két gyöngye pontját. Az egyik – tán mondanom se kéne – a hasa volt. Hiába fordult farral felénk, ha barátnőm megzörrentette mögötte a kekszes zacskót, bizony talpra szökkent, és már dugta is az orrát a bőség tasakjába. Egy csapásra feledett minden féltékenységet! Ahhoz pedig, hogy ezek után le se tudjuk vakarni a barátnőmről, az autó segített. Sűske annyira imád autózni, hogy az elmondhatatlan.

Kicsi: Laci barátnője híres arról, hogy még a fürdőszobában is képes eltévedni. Úgy látszik, nagyon hátrányos számára a látás. A Velencei-tóhoz hajnalban indultunk, hogy kiszellőztessük a fejünket. Meglepően „rossz” formában vezetett a sofőr, hiszen egyből odatalált a tó közvetlen közelébe. Már csak két kilométerre voltunk Gárdonytól, amikor mégiscsak magára lelt valahogy, mert bár a gazdám erősen hangsúlyozta a balkanyart, ő jobbra vette az irányt. Ötpercenként célozgatott Laci a sebesség, az idő és a távolság viszonyára, de mindhiába – az idő meg telt. Ujjongva jelentette be a sofőr: Pákozdon vagyunk, erre még nem jártam! Én sem – válaszolta rá a mitfárer dühödt mosollyal. Mi meg mentünk tovább. Kezdett derengeni a nap, és végre valami a barátnő fejében is. A tó háromnegyedét már megkerültük, mire rájött a lényegre. Már nincs sok hátra – így Laci –, csak a negyede. – Inkább visszafordulok, mert azt az utat már ismerem! – Az én gazdám meg csak fogta a fejét, és közben azon mélézött, hogy nem véletlenül kopaszodnak olyan korán a férfiak. Én persze nem bántam, hogy fölöslegesen furikázunk a tó körül – legalább láttam azt a vidéket is. Roppant kellemesen telt a nap, annak ellenére, hogy egyszer zuhogott az eső, máskor meg a nap sütött. Hajnövesztésre mindenestre ideális idő volt...

Hogy félreértés ne lehessen belőle: a barátnőm tündéri lény volt. Az idő meg, ahogy Kicsi mesélte: fél óra eső, ekkor az autóban kuksoltunk, egyébként meg a vízparton süttettük magunkat. A szabad strand végében fából ácsolt csónakleeresztő csúszda nyúlt a vízbe. Hoztunk magunkkal gumilabdát, hogy megúsztassuk a kutyát. Először csak a víz legszéléhez dobtam be, majd jó messzire elhajítottam a csúszda felett. Rohant a felajzott eb, amíg tehetett, ám csakhamar elfogyott lába alól a szilárd talaj. Habzott utána a víz, akár a száguldó motorcsónak után. A harmadik vagy tán a negyedik úsztatás után már kulturáltabban taposott, alig-alig hallottam a csobogást. A jó hangulatban töltött nap végén újra beültünk az autóba, és barátnőm megkérdezte, hogy merre hajtson. Rendíthetetlen nyugalommal magyaráztam: húsz évvel ezelőtt jártam erre utoljára, és akkor vonattal érkeztem. Nem szólt egy kukkot sem, csak keresni kezdte a térképet a kesztyűtartóban. Ezt azért mégse: nem akarok Albániába jutni! Inkább megkérdeztem tőle, hogy merre is van a tó. Magam elé képzeltem az iskolatérképet, megnéztem, hogy merről süt a nap, meg azt is, hogy hány óra van – németül beszélő, kilóra kapható karórám volt. Meghatároztam a pozíciókat, kijelöltem az irányt, és indulhattunk. Tíz perc robogás után már mondta is: Itt van előttünk a Budapest felé útbaigazító tábla. Na, milyen ügyes vagyok, kis öcsi! Azt hiszem, ezek az élet igazán derűs pillanatai...

Továbbra is napi telefonkapcsolatban maradtam Katival, az állatvédő liga lelkes aktivistájával. – A margitszigeti majálison részt vesz a Fehérkereszt Állatvédő Liga is. Holnap egyeztetek a szervezőkkel. Kiváló alkalom ez a vakvezető kutya tudásának ismertetésére és gyakorlati bemutatására. Gyere el velem a szervezőkhöz! – invitált. A liga keverék kutya szépségversenyéhez kapcsolódva kaptunk lehetőséget a bemutatkozásra. Az állatvédő liga a szabadtéri színpad nyugati oldala melletti füves területen kapott sátorhelyet. Mielőtt a részletekről értesítettem volna a szakosztályt, alaposan bejártuk a területet a barátnőmmel. Hogy miért? Azért, mert ismeretlen helyen, támpont nélkül, csak a vakvezető kutya segítségével nem lehet eljutni egy konkrét helyre – pláne nem a gyepen. Aprólékosan el kellett mondanom a le szállóhely nevét, azt, hogy merre kell menni onnan (az átellenes buszmegállótól is), és hogy körülbelül mennyit kell megtenni a fűvön.

Hamisítatlan kora nyári időjárás vette pártfogásába a rendezvényt. Kényelmes kerti bútorok vártak ránk, kutyáinkra pedig a kövér fű. Vagy nyolcan-tizen jöttek el a szakosztályból – családtagokkal, barátokkal. Megörültünk Anikónak és Briginek – ők voltak a Vakvezető Kutya képző Iskola oktatói. Családi légkörben telt az idő, bár a szanatórium csendjére igazán nem emlékeztem: egyébként jól nevelt kutyáink szakadatlanul csaholtak. Többségük szabadon kóricált a dús zöldben, majd beindult a labdázás – és vele a féltékenykedés is. Több-ször is lehetőséget kaptam, hogy válaszolhassak a majálisozó gyerekek és felnőttek kérdéseire. A nagy érdeklődés hatására új gondolatom támadt, és sebtében egyeztettem is társaimmal. A vállalkozó kedvű érdeklődőknek felkínáltuk: próbálják ki, milyen érzés vakvezető kutyával közlekedni. Sok gyerek jelentkezett a felhívásra – főleg lányok. Gyakorlatiasan álltak a kihívás elé, és néhány kivételtől eltekintve csukott szemmel haladtak a vakvezető kutya jobb oldala mellett – megmondhatták, hogy milyen fajtájú kutyával szeretnének menni. Öröm volt hallani a nagy lelkesedést. Érdekes, hogy egy szülő sem kívánt élni a számukra is felajánlott lehetőséggel. Amikor elérkezett a búcsúzás ideje, a vakmerő lurkók hosszasan simogatták a teljes menetszerelésben pompázó fuvarosokat. Újból bebizonyosodott, hogy a vakvezető kutyák kulturáltan viselkednek még nagy tömegben is. Egész nap egyetlen gyerek kezéből sem kapták ki se a fagyit, se a peracet.

No és hogy mindez hogyan jön ide?

Kicsi: Bocs, de átveszem a szót. Megdöbbenve értesültem idősebb kollégáimtól, hogy a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének balatonboglári üdülőjében csak

nélkülünk pihenhet a gazdánk! Az egyik kereskedelmi televízió be is számolt erről a gyalázatról – a szövetség iskolájában képeznek ki minket, csak a szövetség tagjai igényelhetnek bennünket, és egész életünkön át nem látó gazdánknak segítünk – a műsor után ismerősök és ismeretlenek is hüledezve kérdezték gazdáinktól: ugye, ez csupán vicc – vagy komoly? Ők meg csak mosolyogtak: rémesen komoly! Ugyancsak volt mit tenni az érdekünkben!

A decemberi adománygyűjtés példáján felbuzdulva gyűjtést szerveztem a vakvezető kutyák javára (étkeztetési támogatás, hozzájárulás az ebek gyógykezeléséhez). Az egyik rosszul látó hölgy segítségével olyan engedélyhez jutottunk, amivel – előzetes szóbeli bejelentés után – az egész fővárosban korlátlan ideig gyűjthettünk. A margitszigeti megmozdulásnak betudhatóan fél tucatsnál is többen gyűjtöttük nyolc napig az adományokat. Vidám társaság formálódott: hangulatot teremtettünk magunk körül. Mókázásra is jutott idő. – Miért áll meg a vakvezető kutya a járda végén? Nem azért, mert kifogyott belőle a benzin! Ha meg akarja tudni, olvassa el a tájékoztatónkat – mindennap rekedten mentem haza. Egyes járókelők fanyar arccal mentek el mellettünk, de mások elnevettek magukat. A gyűjtés eredményes volt, és a befolyt pénzből Kicsinek nem kértem támogatást. Még a pénznél is jóval nagyobb haszonnak bizonyult, hogy kezdett összeállni egy stabilnak tűnő csapat. Ekkorra már többször is megfordultunk Kismaroson a barátnőmmel, így hát bátran álltam elő kérdéssel: Lenne kedvetek kirándulni? – Hát persze! – felelték egybehangzóan.

Ha vasárnap, akkor kirándulunk! Nagy várakozással és izgalommal találkoztunk a Nyugati pályaudvar előtt, nem kis feltűnést keltve az arra járók körében. A sok vakvezető kutya hangos ugatással üdvözölte egymást. Persze, eleve nem volt mindennapos látvány a sok turistaforma, hátizsákos – és kezében fehér botot szorongató ember. A nyáron tizenkétszer mentünk kirándulni: volt, hogy többen, volt, hogy kevesebben. Amikor a legtöbben voltunk, tizenketten szálltunk fel a vonatra – hat kutyával, mert velünk tartott a szövetség több olyan tagja is, akinek nem volt kutyája. Látó vagy gyengén látó mindig volt közöttünk. Miután megvettük a jegyet, hézagos libasorban indultunk a hetedik vágányon álló, Szobig közlekedő személyvonathoz. Felszálltunk, zökkenőmentesen elhelyezkedtünk, majd rövid terefere után a hátizsákba nyúltunk. Éber kutyáink azonnal felpattantak, amint meghallották a zacskózörgést – és nem is hiába: nemsokára hangos csámcsogás zaja töltötte meg a kupét. Egyórás vonatkozás után érkeztünk Kismarosra. A leszállás nem volt éppen egyszerű: az újféle szerelvények alsó lépcsőfoka meglehetősen magasan van. Természetesen segítettünk annak, akinek kellett. Aztán: irány Királyrét!

Kicsi: A kismarosi vasútállomástól mindössze néhány percre van az erdei kisvasút végállomása. Arra sétáltunk. A peron mellett balra, a lefelé haladó úton baktatott a vidám társaság. Balról kotkodálást, hápogást, nyávogást és kutyaugatást hallottam, egészen közlekedésről. Ej, ha én is, én is köztetek lehetnék! – méláztam el, de hát hámban voltam. Mivel nem bírom elviselni, hogy ne én haladjak elől, mindenkit meg akartam előzni. Leértünk az utcácskán, és gond nélkül átkeltünk a keresztúton. Salak került a tappancsom alá. Vasúti sínnek csúfolt, aprócska vágányon kellett átlépnünk – ezt megállással jeleztem, ahogy kell. Olyan friss volt a levegő, hogy majd eldobtam magam! Szerencsére nem kellett sokat várni a kisvonatra.

A keskeny nyomtávú vasúttal fél óra alatt juthatunk el a tíz kilométerre lévő Királyrétre. A szerelvény általában három kocsiból állt. Az utastér kimondottan szűk volt, a lécből készült üléseket inkább gyerekekre méretezték. A felszállás után és utazás közben is leginkább helyezkedni próbáltunk: úgy, hogy a kutyák ne zavarják az utasok közlekedését. A kisvonat rendszerint tele volt ölbé keredzkedő apróságokkal, iskoláscsoportokkal, meg persze felnőttekkel. Amint a gyerekek meglátták az ápolat kutyasereget, máris harsányabbá váltak, és „félkopaszra” simogatták az ebeket. Érdekes, hogy a tanárok némelyike viszont bizalmatlanul

fogadta a blökiket. Sohasem unatkoztunk a vonaton, mindig kaptunk érdeklődő kérdéseket. Mi pedig kifogyhatatlanul meséltünk; kiváltképp az úgymond, „jópofa” sztorikat.

Kicsi: Megcsörrent otthon a telefon. Laci egyik hölgyismerőse volt, és kullancs elleni spray-t akart vásárolni spániel kutyájának. Megbeszélték, hogy ha ideér, felszól kaputelefonon. Fél óra sem telt el, amikor felsivított az az átok – nem szenvedhetem a hangját, és mindig megugatom. Pillanat alatt rám került a hám, és már vágtaztunk is lefelé. Puszi-puszi az utcán, de azért én is megkaptam a járandóságomat – mármint a simogatást. Hú, de jó! Autóval fogunk utazni! Elsőnek nekem kellett beszállnom a kétajtós járgányba, hogy utána a hátsó ülésre ugorhassak – Laci persze előre ült. Míg ismerősünk megkerülte az autót, én máris hopp, a sofőrülésben voltam. Akadálytalanul néztem ki a kormány fölött. Ez a nekem való hely! Persze Manuela is megérkezett az ajtóhoz. Nevetve kérdezte: akkor én most hova üljek? Ül be nyugodtan hátra – felelte higgadtan Laci. – Ha Kicsi bárhová el tud vezetni engem a városban, miért pont a te autódat ne tudná?

Külön érdekes volt a zötykölődve haladó vonat egyik kelleke, a menetjegy. A félárú jegy ötven forintba került, de a kis kartonra négy forint ötven fillért nyomtattak. Arra gondoltunk, hogy ez a vonat tán a múltba visz vissza. Az időutazás azonban sehogyan sem jött össze. Cammogva kapaszkodtunk a hegyre, a vágányt helyenként csak egy keskeny járda választotta el a házak ablakától. Pár perc múlva aztán sűrű erdőbe értünk. Boldog gyermekhangok kiáltották: Nézd, egy nyuszi, amott meg egy őzike!

A végállomáson általában mi szálltunk le utoljára, hogy ne tartsuk fel a többieket. A vonattól harmincméternyire megálltunk, és elengedtük a kutyákat aktuális, zöldmezős beruházásaik végett. Egy fahídon keltünk át a csendesen csordogáló Morgó-patakon. Ez onnan kapta a nevét, hogy nagy esőzések után, amikor megárad, a hangja erős morgásra emlékeztet. Az aszfaltúton előbb egy üdülőfaló mellett sétáltunk el, majd nem sokkal később egy tágas réthez értünk, ahol látó társaink két kijelölt tűzrakó helyet fedeztek fel.

Kicsi: A híd után már mehettem, amerre akartam. Csak akkor kellett szorosan a gazdám lába mellé állni, ha gépjármű közeledett. Miután elhaladt mellettünk – persze randa búzt pöfögve –, újra szabad voltam.

Ritkán adatik meg számunkra, hogy a gáz helyett parázs legyen a tűzhely. Mindenki képessége és lehetősége szerint vette ki a részét a munkából. Voltak, akik fát gyűjtöttek, mások – mint én is – ágat tördeltek, a többiek pedig előkészítették a fóliábalót. Lobogott a tábortűz, pattogtak a száraz ágak. A mennyei illatok gyorsan előcsalogatták a kutyákat. Intenzíven szimatolva meóztak – ingyen és bérmentve. De hoppon maradtak, és ezért újra szétszéledtek. Felfedezték a közelben csörgedező patakot, és akár a vadmalacok, úgy gázoltak benne félpercenként oda és vissza. Persze nem maradhatott el a dagonyázás sem, mert a legszebb kutya az, amelyik nyakig sáros – vallották mindahányan. A fóliába csomagolt sütnivalót hamarosan parázs fedte – volt abban minden, ami a húsboltban és a zöldségesnél kapható. Egy hátizsákból előkerült a régen várt labda, és máris gyorsabban száradtak a kutyák.

Kicsi: Voltunk itt hármásban is. A kissé gazos rét tágas, mindössze néhány bokor töri meg egyhangúságát. Labdázni kezdtünk. Laci egyik dobása olyan jól sikerült, hogy a gumilabda a bokorban kötött ki – tőle vagy harminc méterre. Hiába futottam oda, hívtam segítségül szuper-szimat orromat, nem találtam rá a játékra. Izgatottan lengettem a farkam, és gazdám barát-nőjének végre támadt valami ötlete. Mondott valamit – távol voltam tőlük, nem hallhattam, hogy mit. Balra, Kicsi! Keresd a labdát! – kiáltotta Laci. Elrohantam, de mit kellett hallanom máris? Állj, fordulj, előre! Majd: kissé vissza! – és így, percekig. Végre sikerült megtalálnom a jelzett helyet. Szemben álltam a bokorral, és akkor: előre! Keresd a labdát, Süsü! Bitangul

sűrű volt a bokor, de csak nem hagyhattam veszni az imádott lasztit. Fejemet befűrtam a szűrős ágak közé, és intenzíven szimatoltam – végre eredményesen. Ráharaptam az „elbújt” zsákmányra, és boldogan rohantam vele a kétlábúakhoz, akik nevettek örömükben, és megdicsérték – mert hogy én olyan ügyes vagyok!

Volt köztünk egy felderítő hajlamú kiskamasz is, aki bebarangolta a Morgó mindkét oldalát. Visszatérve örömmel újságolta, hogy talált egy mély barlangot, de nem mászott be, nehogy találkozzon a Morgó-patak öreg medvéjével. Amint vége lett a beszámolónak, másfajta hangok szólaltak meg: az éhes gyomrok korgása jelezte a parázs mellett sürgölődőknek, hogy ki kéne már venniük a finomságokat a parázs alól. Azt hiszem, mindenki sejti, hogy milyen jóízűen lehet falatozni a friss levegőn. Az új illatok hatására persze a blöfik is felhagytak a labda kergetésével, és villámgyorsan mellettünk teremtek. Majdhogy meg nem süketültünk szimatolásuk szuszogó hangjától és nyelvük erőteljes csattogásától. Egyikük-másikuk kínálás nélkül is szívesen vett volna magának. De nem úgy van ám az! Közös az ebéd: körbekínáljuk egymást, és jut mindenkinek, bőségesen – a blöfiknek is. Egy a baj csak: az, hogy nincs hideg sör. De hát nem lehet minden tökéletes...

Fürödjünk és napozzunk! A másik kedvelt kirándulóhelyünk a Szentendre-i-sziget északi végén lévő kemping – úgy egy kilométerre Kisoroszitól, a sziget csúcsán. A vasútállomástól mindig jól ki kellett lépni, mert alig negyed óránk volt a rév indulásáig. Kapkodtuk a lábunkat, mint aki parázson jár, és így mindig elértük az öreg csotrogányt.

Kicsi: Áthaladtunk a vasúti híd alatt, átkeltünk a forgalmas úton, és befordultunk a második utcába, a Csukába. Lekerült rólam a hám és a póráz. Futás a kerítéshez, és már kérdelem is a házőrzőtől: mi történt veled a múlt hét óta, haver? Jó füle van a többi ebnek is az utcában, mert egyszerre válaszolnak. Ki érti ezt? Naná, hogy én értem le elsőnek a csodálatos Duna-partra. Poros lett a lábam a nagy futkosástól; nem árt azt ilyenkor megmosni! Bokáig gázoltam a vízbe, és kipislantottam: mit szól hozzá a gazdi? – Nyugodtan feküdj bele a Dunába! Tudom, hogy úgyis arra megy ki a játék! – Jól tudta. Belehasaltam a békésen hömpölygő folyamba, és a langyos vize alaposan lehűtötte a hasamat. Mire a sokfelé szakadt csapat utolsó tagja is leért a kikötőbe, már Laci lába mellett álltam, feszesen. Visszakerült rám a hám, várt a munka.

Érdekes ügyességi feladat volt feljutni a révre. Keskeny palló vezetett fel a „stégre”, majd különböző vaslemezekon áthaladva értünk el a hajólépcsőig. Ekkor jött a fő nehézség: a lefelé haladó, rövid és keskeny vaslépcső mellett csak baloldalt volt kapaszkodó rúd, az is nagyon alacsonyan. A lélekvesztő elindulását nem lehetett nem észrevenni. A közel fél évszázados motor hangosabb, mint amit a decibelmérő készülék elviselne. Állítólag egyszer egy siket megjegyezte, hogy ez már neki is hangos. A tízperces út végén mindig a kutyák akartak elsőnek kiszállni, de itt sem akartuk feltartani az utasokat, úgyhogy fékeztük őket. Az első alkalmakkor még a kikötőhöz közeli partszakaszon maradtunk: idilli pihenőhely volt; a Duna mindössze öt-hat méterre a fák árnyékától. Mire lebatyuztunk, a kutyák már csuromvizesek voltak, és türelmetlenül várták, hogy kövessük példájukat. Nos, ami késik, nem múlik. Rövid időn belül belegázoltunk a hullámokba. Örömmel hallgattuk a vízben és a parton önfeledten csatangoló kutyák nesztét. Gyakran álltam lábszárig a vízben, és néha még úsztam is a tisztának mondható folyóban.

Kicsi: Kikapcsolódásra eszményibb helyet el sem tudnék képzelni. Kavics a talpam alatt, csodálatos a levegő, tág a tér! Tücskök ciripelnek a bokrok alján, madarak nótáznak a faágakon. Kollégáim képéről is virít az elégedettség. Nosza, rajta pajtikáim, kergetőzzünk egyet! Be a vízbe, ki a vízből, csapatostól! Gazdáink ránk se bagóznak. Már patakokban folyik rólunk a Duna vize; még a hátunk is nedves. Nem restek az emberek sem: előkerül a labda egyikük táskájából. Mi kiszaladunk – hátha sikerül megszerezni azt a gömbölyű játékot. –

Nem úgy van az, hékások, meg kell dolgozni érte! – és már repül is a vízbe. Uccu! Már gázolunk is utána. Vigye a leggyorsabb!

Nem szeretek veszíteni. Egyszer egy számomra kimondottan hátrányos irányba dobták a lasztit: legalább négy méter előnye volt a legszerencsésebbnek. Úsztam, ahogy bírtam, de nagy volt a hátrány. Rákapcsoltam: csak úgy fodrozódott a víz. Hiába vinnyogtam elkeseredetten, lemaradtam egy orrhosszal. Majdhogy mentőövet nem kellett utánam dobni. Percekig lihegtem a parton, hogy a fene egye meg! Persze, vannak másfajta vízparti kedvteléseim is. Kimondottan szerettem, ha kavicsokat dobálnak a vízbe. Utánaszaladok, és ahol elsüllyedt, ott beleharapok a folyóba. Gyakran kerül ilyenkor víz az orromba, alig győzők prüszkölni utána. Az is remek játék, ha a sok-sok kavics közül az egyiket balra, a másikat jobbra hajítják a partközeli sekélyesbe. Fél lábszárig merülök, és rohangálok fel-le, mint aki megkergült. Jó szórakozás, de nagyon fárasztó – ez persze nem baj: annál jobb elnyúlni utána az árnyékban.

Az ilyen játszadozások után éberem lustultam a hűsben. Minden neszre felkaptam a fejem, de talpra csak akkor ugrottam, ha idegen kutya tűnt fel a láthatáron. Ilyenkor elfutottam az általam gondolt felségterület széléig, keményen megálltam, és vadul ugattam. Ha a gazdám hívott, odamentem ugyan hozzá, de nem kapkodtam el. Szúrós szemekkel meredtem a területsértőre.

Látott vagy nem, mindenki könnyen eljuthatott a vízbe, és ez nagyban növelte szabadság- és komfortérzetünket. Nem csak mi tartottuk ideálisnak ezt a partszakaszt: szép számmal táboroztak körülöttünk a vadkempingezők. A víziszíni vágyók egy gyönyörű hangú Yamaha motorcsónak segítségével hódolhattak pénzigényes szenvedélyüknek. Izgalommal teli várákozás költözött belénk, amikor meghallottuk a távolban feltűnő szárnyashajó vagy a hatalmas személyszállító dübörgő hangját. Rövidesen megérkeztek a tajtékos hullámok. Vidám sikongatástól hangzott a part. Talán a nem látásom is közrejátszott abban, hogy én főleg a kavicsok között visszahúzódó hullámok mesészip hangjára figyeltem. Érdeemes utánajárni!

Tovább, északnak, bal kéz felől hamarosan egy meredek, földbe vájt lépcsőt találhatunk. Azon mehetünk fel a földútra, és a termőföldek mellett haladva elérünk az általunk csak csalános útnak nevezett csapáshoz – ez jobb kézre esik, és nem más, mint egy nagyon keskeny, csalánbokrokkal szegélyezett, sárga jelzésű turistaút. Érdeemes rajta óvatosan haladni: megéri! Hamarosan beérünk a kemping természet formálta, gyönyörű területére, ahol ősi csend és tisztaság fogad a békebeli füzek alatt. Szaporán szedjük a lábunkat. A földút lassan elfogy a talpunk alól, és finom szemcséjű homok veszi át a helyét. A partszegélyt bokrok, cserjék és szomorúfüzek tarkítják – nagyon hangulatos. Kierünk a sziget legészakibb pontjára. Magyarországon talán itt a legszélesebb a Duna. Az északi irányból érkező folyót kettéválasztja a sziget csúcsa. A Visegrádi-hegység mellett folyó ága a keskenyebb, de egyben a sebesebb is. És mit láthatunk, ha szembefordulunk a Duna folyásával? Bal felől a visegrádi vár, alatta Salamon tornya. A fákkal borított hegyek közül a nyitott művelésű kőbányák világlanak ki. Jobbra a Börzsöny lábánál fekvő Nagymaros látványa igézi meg a látók szemét. A pilisi Duna-ágnál vigyázni kell a fürdőzéssel, mert veszélyes forgók leselkednek a vakmerő lubickolókra. Ne feledjük: azok az erősebbek!

Minden alkalommal a szélesebb, és ezért lanyhább sodrású keleti ág mellett táboroztunk le. Jó volt mezítláb sétálni a kavicsoson: nem kellett félnünk, hogy törött üvegbe találunk lépni. A hosszú, egyenes parton kutyáink sem zavarták a körülöttünk napozó családok, baráti társaságok nyugalalmát. Ők viszont gyakran kerestek meg minket kérdéseikkel, amit mindig szívesen vettünk. Jókat beszélgettünk az alkalmi ismerősökkel.

Kicsi: Mit látok? Egyszerre többen is feltápaszkodnak a plédekről, és indulnak észak felé. Útra kel gazdám és a barátnője is. Utánuk sietek. Már a vízben gázolnak, úgy mennek előre.

Csak nem kaptak napszúrást! Melléjük vágtatok a fél lábszárig érő vízben. Gazdám elé állok, keresztben. Kikerül, és megy tovább, mint egy félnótás. Már a hasam alja is vízben van. Még egyszer elékerülök, és nyüszögni kezdek, hátha észhez tér a tébolyult. De nem: mennek tovább! Nincs mese, vigyáznom kell rá – ám a homokpad eltűnik a lábam alól! Úszom. Aztán váratlanul megállnak, megsimogatják a fejemet, és visszaindulnak a partra. Ki érti ezt? Irány vissza, amerről jöttünk. Rátalálunk a helyünkre, előkerül a labda. Gyerünk a vízhez!

Mito barátommal álltunk a parton – ő egy labrador kan. Repült a labda a vízbe: ő futott utána, én meg nem. Unottan nézelődtem a parton, és csak úgy fél szemmel figyeltem a kifelé igyekvő kollégát. Kigázolt a folyóból, és kiejtette a szájából a labdát, hogy kiszuszogja magát. Erre a pillanatra vártam! Felkaptam a játékszert, és elrohantam vele. Tíz méterrel odébb lefeküdtem – a labda ott hevert az orrom előtt a homokban. Barátom felháborodva ugatott rám. Nem reagáltam, csak laposakat pislogtam. Amikor már vészesen megközelített a rászédett koma, felkaptam a lasztit, és elináltam vele – újabb tizenöt méterrel arrébb. Ismét hasra vágtam magam, és lazán kiejtettem a számból a labdát. Laci egészen elképedt – Mocskos disznó vagy!

Olykor-olykor, hideg sör reményében meglátogattuk a kemping büfét is. Egyik alkalommal nagyobb baráti társaság fogyasztotta ebédjét a körülöttünk lévő asztaloknál, és a gyerekek persze felfigyeltek a kutyákra. Így kezdődött el köztünk, felnőttek között, egy kiadós, mély gondolatokat ébresztő beszélgetés – amit tulajdonképpen négy lábú társainknak köszönhetünk. Egy másik alkalommal a kempingben forgató filmesek egyikétől Süsü egy teljes adag sült csirkét kapott, rizskörettel. Szegény párát aznap még egy „csapás” érte: hazafelé, a vasútállomáson egy kisgyerek a kétgombócos fagyiját ajándékozta neki. Csattogott a kutya nyelve, és csak úgy ropogott a tölcser a foga alatt! Amint végzett, fáradtan végignyúlt a peronon, mint aki aznap jól végezte a dolgát.

Kicsi: Térjünk még vissza a szigetre! Szedelőzködni kezdtek a kétlábúak. Indulunk haza! – mondták. Búcsúpillantást vetettem a szeretett folyamra, és a távozók után indultam. Bent jártunk a kempingben. Itt-ott már lobogott a lángnyelv a tűzrakó helyeken, bográcsban rotyogott az estebédnek való. Némelyik sátor mellett kutya lapult, de csendes volt minden. Amott gyerekek játszottak halkán; apjuk könyvet olvasott. A másik oldalon kisebb társaság nevetgélt – hűtött dinnyével hűsítették a gyomrukát. Az ivókút szélén verebek ugráltak, majd belecsippentettek a vízbe. Megpakolt szatyrorral jött egy asszony a zöldségestől. Csodálatos illatok áradnak a büfé felől, majd' elcsöppent a nyálam. – No, ezt azért mégsem – felkaptam a fejemet. – Te jó ég, hol van Laci? Nem látom se őt, se a többieket! – Izgatottan futásnak eredtem. Néztem jobbra, néztem balra: mindhiába. Orromat is munkára fogtam, de nem találtam ismerős szagot. Mi lesz velem? Teljesen kétségbeestem. Tíz perc rohangálás után álltam csak meg, hogy elgondolkozzam: mitévő legyek, hova menjek? Visszamentem a táborhelyünkre, a Duna partjára. Lefeküdtem és vártam.

– Hol van Kicsi? – eszméltem fel a csalános út elején. Akárhányszor számolta meg a kutyákat a velünk lévő fiatal fiú, csak háromig jutott. Mit mondjak, alaposan kétségbeestem. Visszamegyek és megkeresem – indult el az általános iskolás srác a rá bízott kutyával. Két, vakvezető kutyával közlekedő társam és gyengén látó társunk lecövekelt mellettem. Ha hamarosan nem lesz meg Kicsi, elmegy az utolsó rév is – vázoltam a helyzetet. Pár perc semmittevés után odaszóltam hármukhoz: visszamegyek a kempingbe, hátha Süsü meghallja a kiáltásomat. Fehér botommal indultam útnak. Ismerős volt az ösvény, sokadszorra tapostam rajta. Ha emberi beszédet vagy neszt hallottam, megkérdeztem: nem láttak egy német juhász kutyát? Mindenhol „nem” volt a felelet. Beértem a kemping központjába. Tovább kérdezősködtem, minden eredmény nélkül. Egyszer csak mellém lépett a kisfiú. Azt mondták, hogy a büfé felé járt egy német juhász, pergővel a nyakában. Már keresik. Volt, aki biciklire pattant –

úgy gyorsabb. Maradj itt! – kérte a kis Laci, és elment. Negyed órát szobroztam az útkereszteződésben. Senkinek sem kívánom, hogy olyan tehetetlennek és kiszolgáltatottnak érezze magát, mint én akkor.

Kicsi: Egyre szomorúbb lettem. A part elnéptelenedett, magam maradtam. Magam köré kunkorítottam a farkamat. Valami zörgésre figyeltem fel: egy ember jött biciklivel. Fűrészrőn rám nézett, majd megfordult és elment. – Ennek sincs jobb dolga? – Újra csend lett, teltek a percek. Mintha a rév motorját hallanám dübörögni a távolból, vagy csak hallucinálok? Összeszorult a szívem. Mi lesz most velem? Még a hullámok lágy csacsogása sem tudott megnyugtatni. Ismét egy bicaj kerregésére figyeltem fel. Visszatért a nemrég erre kerekező férfi. – Gyere, Kicsi, már várnak rád!

– Mindjárt itt lesz a kisfiú az elveszett német juhással – értesített a kerékpáros, és tovagurult. Hálálkodva köszöntem a jó hírt. Rohanva érkezett Kicsi. A lábam köré csavarodott, lihegett és nyüszögött – éppúgy én is. Sietve indultunk négyesben a csalános út felé. A végén csak hűlt helyét találtuk ott hagyott társainknak. Futólépésben vágtaztunk a rév felé – bár tudtam, hogy már elment. De éjszakára a szigetenél kötik ki, és, ha még nem mentek haza a révészek, akkor megkérem, vigyenek át minket a túlpartra – mondtam a fiúnak. A hajó épp akkor futott be, amikor leértünk a kikötőbe. Elmondtam a kapitánynak, hogyan jártunk, és megkértem, fuvarozzon át. Menetdíjnak felajánlottam nyolcszáz forintot a nálam lévő kilencszázból, de nem fogadta el (a százazas vonatjegyre kellett, mivel a jegyünk a lelécelt társainknál voltak). A túlpartra érve végigrohantunk a Csuka utcán, majd fel a lépcsőn az állomásra, és „kis” Laci elszaladt jegyet váltani. Már füttyült a kalauz, amikor a teljesen kifulladt fiú visszaért...

Kicsi: De ne ezzel az emlékekkel intsünk búcsút a szigeteknek: menjünk vissza a táborhelyünkre! Vége a fürdésnek, napozásnak, indulás haza! De merre? – Menjünk a Dunában! – javasolta valaki. Úgy is lett. Órán át gázoltunk a vízben. Irtó klassz volt. Amikor elértünk a földbe vajt lépcsőhöz, mindenki kijött a vízből: a jóból is megárt a sok. Elbandukoltunk a révhez – a beszállásra még várni kellett, de nem sokáig. A pallókon elvezettem Lacit a komp ajtajáig. Lement az utastérre, én meg utánaugrottam. Fülledt meleg volt odalent. Próbáltam valami árnyékos helyet keresni – sikertelenül. Amíg gondolatban a csotrogány indulására várunk, mesélek néhány aranyos történetet, jó?

A gyermeki fantázia kifogyhatatlan – pláne, ha rólunk, vakvezető kutyákról van szó. Sebesült kutya, mentőkutya, orvos kutya, beteg kutya, vöröskeresztes kutya, összekötözött kutya – és még sorolhatnám. Ám itt is van egy kisfiú, olyan négyéves forma. Szólni akar anyukájának. Vajon mit mond? – Anyu, ott egy halottszállító kutya van! – Jaj nekem! Majd’ elsüllyedtem a szégyentől! Még hogy én halottszállító kutya lennék? Ez azért túlzás! Ijedten néztem Lacira. Elég nagy a hőség, ki tudja? Addig barna arca egyszeriben halottsápadttá vált! – Nem olyan sürgős, kisöcsi! – felelte. – Ne temessük még a jelent!

– Van ennél vidámabb történetem is, ami szintén a szigethez kötődik. Hármásban voltunk. A kemping közelében álltunk, Laci a barátnőjével beszélgetett. Volt rajta hátizsák, a kezében fehér bot, én meg ott hevertem a lába mellett. Háromkerekes biciklijén érkezett egy kislány; a szülei gyalog követték. A gyermek levette lábát a pedálról, a gazdámra mutatott, és így kiáltott: ott egy pásztor!

Szedni kellett a lábunkat, hogy elérjük a vonatot. A kutyáknak könnyebb volt a dolguk, bár a nyelvük a forróság miatt a földet verdeste. Elöl haladtam, hogy diktáljam a tempót. Tudtam, hogy sietni kell. Hátulról kiabáltak, hogy álljunk meg, mert az egyik blöki sántít. Nincs már messze a vasút, ott majd sínbe rakjuk a lábát! – válaszoltam kapásból.

Maradjunk a Duna-part közelében, csak a hangvételt venném kissé ironikusabbra. Nem vagyok híve a „Kapt ki, kapt be!” falatozóknak, egyszer mégis elfogadtam barátnőm meghívását. Hajlik a bűnre az ember...

Vasárnap kora délután volt, Kicsi a vackában szundikált. Megkérdeztem hát tőle: akarsz-e velünk jönni? Kiléptünk az utcára: jó hangulatunkat még a csepergő eső sem tudta elmosni.

A lakásomhoz közeli bevásárlóközpont ajtajában négy, vidáman csengő kamaszhang állított meg bennünket. Szia, Kicsi! Szia, Laci! – köszöntek kedvesen, csak épp barátnőmet felejtették ki az üdvözlésből. Tudod, mi abban a suliban tanulunk – kezdték a felvilágosítást –, ahová a kutyáddal jársz beszélgetni a gyerekekkel! Rövid csevely után elbúcsúztunk: ők hazaindultak, mi pedig a modern kor szentélyébe, a kívánságpalotába! Léphettem vagy ötöt, amikor ismeretlen hang állított meg: Kutyával nem lehet bemenni! – Miután így elmondta a magáét, mély hallgatásba burkolózott. Meglepődtem a hallottakon, mert már több ízben is jártam itt Süsüvel, és akkor „a kutyát” sem érdekelte, hogy bejön-e velem. Mindezt közérthetően el is mondtam a széle, hossza egy típusú fickónak, aki ellentmondást nem tűrve kijelentette: ide csak rendőrkuitya teheti be a négy lábát!

Nem látja, hogy vakvezető kutya áll itt mellettem?

Tökéletesnek hitt gondolatmenetét folytatva a kidobóember megkért, hogy egy hátraarc után lépteimet négy lábú társammal együtt irányítsam az utca felé.

Kösse ki a kutyát valahova, utána nyugodtan visszajöhet vásárolni! – adta meg a zárszót. Gyorsliftként emelkedett a vérnyomásom, de próbáltam csitítani kavargó érzelmeimet. – Nyugodjon meg! – feleltem határozottan. – Be fogok menni a plázába, mégpedig a kutyával.

A radarszemű biztonsági őr – természetesen a biztonság kedvéért – két ujjával megcsipentette a kabátom ujját, így mutatva ki rendíthetetlen elszántságát a renitens betolakodóval szemben. Bár nem szokásom, mégis elkezdtem imádkozni az izomagyú érdekében, és kértem a Mindenhatót, hogy ha legközelebb észet oszt, akkor szóljon neki időben!

– Jó, nem bánom – válaszoltam neki békésen. – Egy feltétellel elállok a szándékomtól. Hívja fel adóvevőn a főnökét, és ő adja írásba, hogy vakvezető kutyával nem mehetnek be a bevásárlóközpontba!

Némi csend múltán közeledő léptek neszére figyeltem fel. Lágy férfihang köszönt ránk, majd mellénk érve határozottan kijelentette: vakvezető kutyával be lehet menni! A csipentgetős torlasz ekkor kényszeredetten, de elengedte az épp kiszakadni készülő kabátszövetet, és nagy elnézésekérés közepette, mély meghajlással invitált a szentélybe. Kedvességét illedelmesen megköszöntem egy „vizontlátás”-sal, de akkor már csak a hátamat láthatta a mogorva és az emberi arcú is. Így jutottam be egy kutyával és egy „macskával” oldalamon a plázába. Úgy látszik, csak a lábak száma a fontos.

Üveglifttel utaztunk a második emeletre – micsoda panoráma! A „Kapt ki, kapt be!” falatozó mindegyik „terüljastalkája” foglalt volt. Ne várjunk az üresedésre, inkább nézzünk szét az áruhalotában – javasoltam barátnőmnek, és elvegyültünk a hömpölygő tömegben. Hangos düm-düm zene hallatszott ki az egyik üzletből, ahol nem éppen a vevők lógtak egymásba, csak a ruhák a fogasokon. Ma sem értem: ha valaki betér egy ilyen helyre vásárolni, hogyan tudja megértetni magát az eladóval? Tovább sétáltunk a széles folyosón. Pár méterrel arrébb két siket lánnyal találkoztunk: jejelve tereferéltek éppen. Eszembe jutott: talán ők tudnának a legkönnyebben vásárolni a düm-düm zenét ordító, ásító inasokkal teli üzletben. Az ember-tenger száz és száz cseppszeme érdeklődve figyelte, miként siklik közöttük Kicsi. Már végigmustráltuk a számítógépüzlet kirakatát is, amikor két, igencsak Bánfi-hajszeszre szoruló

fiatalember közeledett felénk. Izgultam, hogy a kutyámat, vagy a macskámat szúrják-e ki maguknak? Mindnyájunkat jól megnéztek – persze, a biztonság kedvéért –, de nem szóltak semmit. Nagy csont esett le a kutyám szívéről, barátnőm pedig dorombolni kezdett, ahogy elmúlt a veszély. Jobbra kanyarodva értünk el a hatalmas játékterem elé. Süsü lecövekelt a nyitott ajtó előtt, és érdeklődve nézte a félhomályban nyüzsgő embereket, a villódzó fényeket. Füle megtelt a játékgépek hangformációival. Nézett, mint Rozi a moziban. Csak hosszas rábeszélésemre és esdeklő könyörgésemre volt hajlandó felállni. A sétálóutcák errefelé is dugig voltak bámészkodó emberekkel. Az üresen kongó üzletek ajtói sóhajtva mondták: gyertek be! Körbeértünk az emeleten, és újra megálltunk a falatozó előtt. Negyed órán át várakoztunk, mire megürült egy asztal.

Kabát, táska, fehér bot és a póráz végén egy kutya – kell némi idő, amíg minden a helyére kerül. A holmim nagy részét már elhelyeztem, és épp helyet akartam foglalni, amikor az asztal mellé lépett egy biztonsági őr, és – újfent a biztonság kedvéért – megkért, hogy ültessem le a kutyát. – Ma már végképp nem lesz alacsony a vérnyomásom – gondoltam. De elmúlt az agygörcs árnya, ahogy Kicsi odahajolt hozzám, és halkán, hogy senki meg ne hallja, a fülembé súgta: Úgy szégyellem magam, hogy annyi problémát okoztam Neked! Esendő szemekkel kért, hogy ne haragudjak rá. Óh, te balga eb, hogyan is mondhatasz ilyet! Neked annyi eszed, olyan egyéniséged van, hogy akár még biztonsági eb is lehetnél! Figyelmesen néző arcába fújtam, mire elmosolyodott, és lefeküdt henyélni. Közben megterült az asztal, és már ömlött is le a torkunkon az életadó energia. Megettük és megittuk az átalakult étkezési jegyeket, majd lassacskán cihelődni kezdtünk. Ásítva tért magához Süsü. Nagyot nyújtózott, és kirázta a bundájából az álom utolsó foszlányait. Liftbe szálltunk, hogy gyomrunk súlyos és ugyancsak drága terhével kényelmesen érjünk le a földszintre.

Odalent – csak úgy heccből – nagyobb sebességre kapcsolt Kicsi. Egy figyelmes férfihang szólt ránk: lassan, lassan! (Mármint a biztonság kedvéért...) A radarszemű ember kollégája a biztonság kedvéért kinyitotta előttünk az üvegajtót. Mindketten „viszontlátás”-sal köszöntek el tőlünk, amit hasonlóképpen viszonzottunk. Csöpörgött még az eső, ezért metróra szálltunk. Alig léptünk be a kocsiba, egy srác felállt és hellyel kínált, de a biztonság kedvéért kabátomat két ujjal húzva igyekezett az átadni kívánt hely felé terelni.

– Köszönöm szépen, nem szoktam leülni, mindig állva utazom – nyöszörögtem.

Hazafelé ballagtunk már, amikor eszembe jutott, hogy megnézzem – persze, csakis a biztonság kedvéért –, hogy nem szakadt-e ki az alaposan meggyötört kabátom. Nos, ha az esőt nem is, legalább a kabátszakadást megúsztam – de ha ez így folytatódik, bizonytal megőrülök. Hazaértünk. Leültem a székembe. Bejött a német juhász: Le kéne írnod – ha nem másért, hát a biztonság kedvéért –, a vakvezető kutyát még akkor sem köti ki a bejárati ajtó elé a gazdája, ha az őt arra biztató személy mindkét szemét kint hagyja az utcán!

Váltsa humor az iróniát! A most következő eset talán négy hónappal történt azután, hogy elveszítettem a látásomat. Szomszédolni mentem, na meg üzletelni. Békésen cseverésztünk a szobában, amikor újságot lobogtatva jött felém a házigazda. Mutatta a lapot: nézzem meg, milyen remek aktfotó van benne! Elvettem tőle az újságot – amúgy rutinosan –, és mélyrehatóan néztem a képet. Rövid csend után megszólalt a felesége: De hülye vagy, fiacskám! A férje, csak ekkor csapott a homlokára. Alig győzött elnézést kérni – én meg csak mosolyogtam: kimondottan élveztem a szituációt.

– Semmi gond! Azt javasoltad, hogy nézzem meg a pipit, és én meg is tettem. Az más kérdés, hogy mit láttam belőle...

* * *

Fárasztó sportág-e a kutyasétáltatás? Nem véletlenül tettem fel ilyenformán a kérdést. Egy éven át naponta legalább háromszor mentem le vele, hogy a dolgát végezze. Már meséltem, milyen hőfokon pezseg benne az ősi vér. Ezért hát nem volt ajánlatos szabadjára engedni, be kellett érje a hosszúpórázzal – ez végül is elég volt. Ahogy a fehér bottal közlekedő ember sem megy el csak úgy flangálni a városba, a kutyasétáltatás sem azt jelenti számunkra, mint a hobbikutyásoknak. Nekünk ugyanis az nem időtöltés, hanem feladat. Az a vakvezető kutya, aki csak magára számíthat, mint sétáltatóra, biztosan nem lustul el.

Apukám szívesen vitte volna sétálni Süsüt, de annyira legyengítette a vírus, hogy már két métert sem bírt menni a lakásban, mert kifulladt. Az utolsó pillanatban került kórházba. Első alkalommal akkor hagytam egyedül Kicsit, amikor apukámat kísértük édesanyámmal a kórházba (mentőautó vitt mindhármunkat). Késő éjjel értünk haza. Amint beléptem az ajtón, mellém vágódott Kicsi, és úgy tekergőzött körülöttem, mint valami óriáskígyó. A tüdeje zihált, mintha kilométereken át üzte volna egy vérszomjas farkas. Vonított örömeiben, úgy döngölözött a lábához perceként át. Megegett rajta a szívem, és legközelebb már őt is vittük. Mivel a tüdőszanatórium pavilonjai erdős területen vannak, Kicsi bejöhett velünk a kórházba – az épületbe persze nem vittük be. Még igencsak gyenge lábakon állt apukám, de már lejött az udvarba, hogy láthassa. Legalább rámosolygott, ha már többre nem futotta erejéből.

Sok-sok hónap telt el a kórház óta, amikor apukám bejelentette: lemegyek Kicsivel! Első alkalommal még csak a lakótelepen bolyongtak, később elmerészkedtek a Rákos-patakig, majd bejárták a Duna-partot is. Megegett, hogy a Margitszigetre mentek, és volt, hogy két és fél órát csatangoltak. A kórház előtt még a két méter is rettenetesen sok volt apukámnak, most meg jöhettek a kilométerek, számolatlanul. Fizikai és lelki gyógyulásában is segített a kutya. Egy rég elveszített vadászkutya szellemét hozta vissza, okozott vele örömet az egész családnak. Volt össznépi fotózás, de nincs olyan családi képünk, amiről hiányozna a közös kedvenc. Legnagyobb sikere annak a fényképnek lett, amin egy Toldi Miklós kezébe való petrence-rúddal a szájában szalad.

Kicsi: A Népfürdő utcában haladtunk gazdám papájával. Jó szokásomhoz híven, legalább húsz méter főrom volt velem szemben. Megugattam a büfés kutyáját – jó haverok vagyunk. Tovább ügettem a kerítés mellett, orrom a földet bújta. Na, nézd csak, tárva-nyitva a kapu! Amott a távolban két tucat ember szaladgál. Miért futkosnak úgy, mint a mérgezett egerek? Bementem a tágas területre. Labda is volt az emberekkel, méghozzá jó nagy. Ide-oda rugdosták a bőrt – csak úgy rövidnadrágban és mezben. Ej, de izgat az a labda! Ahogy odaértem a füves rész széléhez, uccu, utána! Berontottam áttörtem a középpályások vonalán, és célba vettem a pattogó labdát. Hiába iparkodott az egyik játékos is, jócskán lemaradt mögöttem. Lengettem a farkam, mint a győzelmi zászlót, számban ott volt a kövér zsákmány – alig tudtam a fogam közt tartani, akkora volt. A futkározó emberek kövé dermedtek. Egy sötét ruhás koma a szájába tette a sípját, és jó nagyot belefújt. Éles sivitást hallottam, majd: vezessék ki a pályáról az idegent!

Már jóval Kicsi érkezése előtt vettek szüleim egy háromajtós szekrényt, aminek a közepén egy hatalmas tükör díszlik. Úgy tűnt, a kutya megszokta és elfogadta a látványt. Aztán történt egyszer, hogy bejött a nagyszobába, és mértani pontossággal lefeküdt a szőnyeg közepére, szemben a tükörrel. Váratlanul arra lettünk figyelmesek, hogy izmai megfeszülnek, majd talpra szökkent, és vad csaholással a szekrényhez rohant. Egész testén felmeredt a szőr, és ugatott, ugatott, ahogy csak a torkán kifért! Mellső lábával kaparni kezdte a szekrény előtti műanyag padlót (a szekrény alsó lapja pár centi magasan van, és a száját be akarta dugni a résbe). Teljesen begerjedt, elkapta a harci hév. Bizony, kinevettük. Próbáltuk csitítani, de nem hallgatott ránk. Nem volt mit tenni: felálltam a fotelból, és odamentem hozzá. Megsimo-

gattam a hátát és fejét, majd a tükörrre böktem az ujjammal. – Az ott te vagy, és nem egy másik kutya! – próbálkoztam. – Az meg én vagyok ott! – mutattam saját tükörképemre. Valamelyest lecsillapodott, de látszott rajta, hogy továbbra is borzasztóan izgatott. Mereven lecövekelt a tükör előtt. – No, akkor nézzük meg, mi van az ajtó mögött! – mondtam, és eltoltam az üvegezett ajtót. Kicsi azonmód, morogva előreugrott, és félig eltűnt a felakasztott ruhák között – ezen aztán végképp halálra neveltük magunkat. Nagyon meglepődött a ruhahalmon – hol a másik kutya? Kihúzta a fejét a szekrényből, én meg visszatoltam a szekrényajtót a helyére. Újra rámutattam a tükörképre: Az ott te vagy, te nagyokos! Néhányat még vicsorgott önmagára, aztán visszafeküdt. Fél szemmel még vissza-visszapislantott a „megfoghatatlan” kutyára, de a morgást abbahagyta. Később többször is megpróbáltam megértetni Kicsivel, hogy mit is lát a tükörben.

Mondják, hogy csak az emberszabású majmok képesek megérteni a tükör játékát. Lehet, hogy így van... de az is biztos, hogy már Süsü is konyítja! Néha odamegy az üvegezett ajtóhoz, és nyelven nyalja önmagát. Ennél lényegesen gyakoribb, hogy hosszú percekig nézi magát a tükörben – időnként az oldalára dől, és elnyújtózik a szőnyegen. Ez még hagyján, ám szüleim nemegyszer arra figyeltek fel, hogy a tükörből bennünket les! Ez már valahol súrolja a „tükör titkának megfejtését” – talán tényleg érti is, hiszen okos kutya Kicsi, az nem vitás!

IV. fejezet ISKOLAPÉLDÁK

Suli

Arról már esett szó az előzőekben, hogy Kicsi talpát becsípte a mozgólépcső, de arról még nem, hogy miként is történt ez. Megkértem barátnőmet: menjünk el néhány, forgalmasabb tömegközlekedési csomóponthoz, hogy belőjem magamnak a megfelelő irányokat – persze kutyástól. Hiába ismertem korábban mindegyik gócpontot, az nem adaptálható csak úgy ukmukfukk a megváltozott állapotomra. Így kerültünk a metró Deák Ferenc téri katakombájába. Kora reggel volt még, a legalkalmasabb időpont a gyakorlásra – bár azzal, amit tenni készültünk, bizony a tilosban jártunk! Harmadszorra jöttünk fel az egyik mozgólépcsővel, amikor a leugrás közben felnyikkant Kicsi, de csak éppen hogy. Én nem is figyeltem fel a jelzésre, de barátnőm annál inkább. Hátrafordult.

– Véres nyomok maradnak a kutya lába után! – mondta rémulten. Félrehúzódtunk a fal mellé, és szemügyre vettük Kicsi lábait.

– Feltépte a bal hátsó talpát a mozgólépcső! Eléggé vérzik – állapította meg a barátnőm. Forróság öntött el.

– Nagyon vészes a helyzet? – aggodalmaskodtam.

– Annyira nem komoly a baj, de érdemes lenne megmutatni az állatorvosnak!

Odajött hozzánk egy hölgy, aki a metró üzemfőnökségén dolgozott:

– A monitoron láttam, hogy baj van; segíteni jöttem! – Hozott is magával kötszert, amivel úgy-ahogy bebugyoláltuk a vérző lábat. Megköszöntük a figyelmes hölgy segítségét, ő pedig elmondta, hogy sokáig kutyakiképző volt Csepelen, a Vakvezető Kutyakiképző Iskolában.

Kicsi két órán belül állatorvos szeme elé került – elég volt kimosni és fertőtleníteni a sebet. Utána két hétig zokniban járt sétálni – ezt gyakran elveszítettük, de mindig megtaláltuk, és azóta is ereklyeként őrzöm. Mit tanultam az esetből? Biztos vagyok benne, hogy a végül is szerencsésen végződött baleset a mozgólépcső szinte folyamatos használata következtében beálló figyelmetlenség következménye. De – mivel továbbra sem az én talpamat visszük vásárra – ha metróval utazunk, azóta csak az álló „mozgólépcsőket” használjuk. Annyi hasznom mindenestre lett ebből, hogy ha kell, megállás és nagyobb szuszogás nélkül akár a kilencedik emeletre is fel bírok menni. Ez sem utolsó szempont!

Év eleje volt. Egyre gyakrabban csörrent meg otthon a telefon, mivel elérkezett a személyi jövedelemadó befizetésének – és az egy százalék felajánlásának – ideje. Az állatvédő ligának távolról sem volt mellékes, hogy mekkora anyagi forráshoz jut ebből. Úgyhogy szorgalmasan kapkodtam a telefonkagylót, és tájékoztattam az érdeklődőket. Az egyik telefonálóról kiderült, hogy ő az angyalföldi Gárdonyi Géza Általános Iskola igazgatóhelyettese. Szó szót követett, és a végén abban maradtunk Mártával, hogy Kicsivel végiglátogatjuk az általános iskola összes osztályát.

Kicsi: Én aztán valóban imádom a gyerekeket! Egyenrangú félnek érzem magam köztük. Szélesre tárult előttünk a suli vaskos fakapuja. A meglepett lurkók elkerekedett képpel és kitérő szemekkel néztek ránk a hatalmas lépcsőházban. – Vajon mit keresnek itt ezek? –

olvastam ki tekintetükből. Laci úgy véli: nagyon fontos, hogy a látó társadalom minél jobban megismerje azt a világot, amiben a nem látó emberek élnek – ez egyfajta másság. Kínálkozhat-e annál kiválóbb lehetőség, mint hogy négyszáz gyermek első kézből kapjon információt erről az ismeretlen világról? Ők még teljesen nyitottak, nincs bennük előítélet, és ha majd felnőnek, talán befogadóbbak lesznek, mint a mai felnőttek java része. Ebben bízom én is, de most ezennel elhalkulok.

Mindig nyugodtan, jókedvűen léptem be az osztályterembe. A gyerekeknek már az előző nap elmondták, hogy az iskolában hol itt, hol ott felbukkanó kutyás bácsi melyik nap, hányadik tanóra jött hozzájuk. Mindig olyan lelkes, baráti közönség fogadott a folyosón, amit még a megasztárok is megirigyelhetnének! Már útközben beszélgetni kezdtünk, és a gyerekek lázasan iparkodtak közelebb férkőzni a kutyához. Az osztályterembe lépve hangos „sziasztok”-kal vagy „helló”-val köszöntem. Bemutakoztam, és bemutatam Kicsit is. Mindenkinek – alsósoknak és felső tagozatosoknak egyaránt – felajánlottam, hogy tegeződünk. Ha úgy adódott, megpróbáltam valamilyen spontán humorral oldani az esetleges megilletődést, nehogy a gyerekek szomorúan éljék meg látogatójuk helyzetét. Az összes gyerek körülöttünk tolongott, majd agyonnyomták a kör közepén álló Kicsit. Mindegyik osztályban megkérdeztem, hogy van-e ott a kutyaszőrre allergiás gyerek – és egyúttal azt is, hogy szabadjára engedhetem-e Süsüt. Szerencsére a dobhártyám nagyon strapabíró...

Kicsi: Hát azt a zsvajt elviselni, az valóban nem volt semmi! Végre-valahára megszólalt a csengő, és elült a hangzavar. Elkezdődött az óra. Laci előbb magáról mondott pár szót, majd rólam is. Ezalatt vagy lefeküdtem lustulni, vagy terepszemlére indultam a padosorok között. Persze egyszer sem tudtam úgy végiggrasszalni a szűk közlekedőfolyosókon, hogy ne érezzem a fejemen vagy a hátamon a simogató praclikat!

Látni ugyan nem láthattam, hogy éppen mit csinál Kicsi, de a zajok, neszek mindig árulkodtak róla. Először az állatvédelemről beszéltem, vagyis inkább meséltem a gyerekeknek. Ilyenkor párhuzamba állítom a várandós kismamát és a vemhes szukát, hogy érzékeltessem a vágy és az ösztön hasonlóságát. Összehasonlítottam, hogyan gondoskodnak kicsinyeikről az emberek és a kutyák. Az anya hónapokon át pelenkázza a babát – az anyakutya a nyelvvel tisztogatja önállóan kölykét. Az anyuka kezével simogatja gyermekét – a szuka a nyelvvel. Beszéltem arról is, hogy hogyan tanítják és nevelik utódaikat. Végül megkérdeztem a gyerekeket, hogy hányféle emberi szakmája lehetne egy kutyának. A legmeghatóbb válasz az volt, amikor egy harmadikos kislány – igaz, halkán – azt mondta: társ!

Ezután – ha sikerült betartanom a tervezett gondolatmenetet – először a született nem látókról, majd a látásukat később elvesztett emberekről beszéltem. (Ekkor még csak általános ismereteim voltak az úgy születettekről.) Fellebbenttem a fátylat arról is, mi lehet az oka annak, ha egy kisgyermek nem látónak születik. Szóba hoztam a koraszülöttséget is, annak okait, az inkubátor esetleges szemkárosító hatását. A fényképezőgép példájával próbáltam elképzeltetni velük a látás módját – ez egyúttal jól szemlélteti, milyen hatása van annak, ha tönkremegy a retina.

Hatásos szónoki kérdés, hogy vajon hogyan írnak, olvasnak és tanulnak a nem látó gyerekek. Szóba kerül a Braille-írás és az olvasás is. A Braille-betűket általában a hatpontos dominóval szemléltetem – mindig volt nálam Braille-könyv és Braille-tábla is a hozzá való papírral és lyukasztóval: ezek a tanóra alatt végig a gyerekeknél voltak. Úgy éreztem, hogy megszépennek a nebulók, amikor hallják, hogy a nem látó gyerekek ugyanúgy tanulnak matematikát (mértant is!), fizikát és idegen nyelveket, mint ők. Érzékeltettem, hogy mennyivel nehezebb a nem látó gyerekek dolga, hiszen ők csak az ujjukkal tudnak olvasni. Ennek ellenére sokan szereznek diplomát a született nem látók közül. Ezután beszéltem azokról, akik felnőtt

korokban veszítik el látásukat – a lehetséges okok közül a balesetet, a szembetegséget és a cukorbetegséget szoktam említeni. Fontos, alapvető különbség, hogy míg a született nem látóknak a vakság természetes állapot, addig a látásukat felnőtt korokban elvesztők számára egyáltalán nem az! Nekünk mindent – és tényleg mindent – újra meg kell tanulnunk. Ehhez leginkább akaraterőre van szükség: arra, hogy bizonyítani akarjunk önmagunknak és környezetünknek.

A gyerekeket mindvégig biztattam, hogy kérdezzenek: nincs tabu téma!

Kicsi: Egy másodpercig sem szeretném vitatni, hogy ezek rendkívül érdekes dolgok, és azt sem állítom, hogy a gyerekek ne figyeltek volna Lacira, de nekem számtalanszor végig kellett hallgatnom ezt az ismeretterjesztést. Csoda-e, ha idővel már az oldalamon folyt ki a szóáradat? Aludni sem lehet mindig, ezért amíg Laci a gyerekekkel beszélgetett, én jó párszor körbejártam az osztályt. Nem céltalanul! Itt egy vajas kenyér és kolbász illata csiklandozza az orrom, amott meg banán lóg ki a padból! Ilyenkor megállok, és szép szemekkel nézek a padban ülő legjobb barátomra. Türelmesen várok: ha kell, sokáig és nagyon szépen tudok nézni...

Aligha véletlen: a gyerekek gyakran kérdezték meg óra közben, hogy adhatnak-e enni Kicsinek. – Adhattok nyugodtan, de csak egy falatkát – feleltem. – Nektek nagyobb szükségetek van a tízóráira, mint Süsünek. Ráadásul gondoljatok csak bele, ha mindegyikötöktől kap egy-egy falatot, az mennyi is?

Elkalandoztam ugyan a témák sorrendjétől, de hát így volt ez az órákon is... A „terv” szerint ezután arról beszéltem, hogy miért nehéz csukott szemmel közlekedni – ez egy igazán érdekes téma, de most nem taglalom. Innen könnyen át lehet térni a vakvezető kutyákkal kapcsolatos tudnivalókra. Ilyenkor először a jellemző fajtákat nevezem meg, majd arról mesélek, mi mindenben megy keresztül egy-egy ilyen jószág három hónapos korától addig, amíg leendő gazdájával – immár mint kiképzett vakvezető kutya – sikeres vizsgát tesz. Az osztályterem szűk lehetőségeihez mérten bemutatom a kutya szerkóját, hívását és jelzéseit. Ha van hálás és befogadó közönség, akkor azok a gyerekek!

Kicsi: Bizony, bizony, de még mennyire hálásak! Többször is tarthattunk bemutatót különféle iskolaudvarokon. Utána a gyerekek (hathatós közreműködéssel) kipróbálhatták, hogy milyen érzés is vakvezető kutyával közlekedni. A zöme behunyt szemmel jött mellettem, mert ki akarták próbálni a hallottakat. Ne higgyék persze, hogy én mindenkit vezetek, aki csak mellém áll: ha a gazdám nem jön, én bizony nem mozdulok egy tapodtat se! A gyerekek a jobb oldalam mellett jöttek, és a hámat fogták, Laci pedig tőlem balra haladt, kezében a pórázzal. Többször is építettek akadálypályát nekünk iskolatászkából és székekből, majd zárt sorfalat állva szabták meg, hogy merre menjünk Lacival. Nagyon lelkesek voltak a gyerkőcök; hatalmas éljenzéssel és tapsorkánnal díjaztak, amikor csont nélkül kikerültük az akadályokat. Bizonyos idő elteltével mindig előkerült Laci hátizsákjából a labda is: odaadta a gyerekeknek, és kezdődhetett a cicázás. Persze én vagyok a világ legügyesebb „cicája”, és így hamar elkapom a labdát. Utána már hiába rimázkodnak, mert a lasztit csak a gazdámnak vagyok hajlandó odaadni!

Nincs nagyobb élmény számomra, mint a gyerekek záporozó kérdései. Kiderül belőlük, hogy milyen hamar dolgozzák fel a hallottakat, milyen az érdeklődési körük, hogyan viszonyulnak hozzám. Mindig értelmes kérdéseket tesznek fel, ha nem is mindig tudják azokat pontosan megfogalmazni. Egyikük-másikuk olykor szinte a számból veszi ki a választ. Hogy miket kérdeznek?

– Hogyan fogadott környezetem, miután elveszítettem a látásomat?

– Volt-e már kölyke Kicsinek?

- Hogyan főz egy nem látó ember? – és persze, hogy hogyan vásárol.
- Mit csinál a lakásban a kutya?
- Hogyan találom meg a holmimat a lakásban?
- Megvédene-e a kutya, ha megtámadnának?
- Szoktam-e televíziót nézni?
- Hogyan megyünk át a lámpás útkereszteződésen?
- Szoktam-e színesben álmodni?
- Mi lesz Kicsivel, ha megöregszik?
- Hogyan tudok szórakozni?
- Igaz-e, hogy a vak ember jobban hall, mint a látó?
- Mit eszik a kutya?
- Hogyan tudom megnézni az órát?

Tipikusan gyakorlatias kérdések. Minden alkalommal tanulok valamit a gyerekektől, és tudom, hogy jó barátokra lelek bennük.

Hogyan legyünk figyelmesek?

Ha nagyon korán megyünk sétálni Kicsivel, akkor teljesen szabadon lófrálhat a lakótelepen – én addig a fehér botomat használom. Folyamatosan követem az elmélyülten szimatoló, el-elkalandozó Süsüt, hiszen halkán csilingel a nyakában a pergő, és hallom azt is, ahogy a körme kopog az aszfalton. Ha csak a „kis kört” járjuk végig, azon van egy olyan hely, ahol balra kell kanyarodnunk a járdáról. Apránként megszoktuk ezt az útvonalat, és Kicsi ennek ugyancsak meglepő módon adta tanújelét.

Ballagok a járdán, finoman pásztázok a bottal – Kicsi meg átszellemülten szimatol tőlem úgy hat méterre. Lassacskán kanyarodni kéne már... mire nagy hirtelen mellém vágódik balról, orrát a fehér bot jobb oldalához dugja, elüti balra a botot, és maga is arra szalad – rám se hederít többet! Az első alkalommal meg sem tudtam mukkanni a csodálattól. Nem volt rajta hám, tehát nem kellett rám figyelnie, és mégis! Elég lett volna az is, ha csak úgy póriasan megbök az orrával, majd elrohan balra, de nem: a jelzés lehető legkifinomultabb módját eszelte ki! Nem ez volt az egyetlen eset, amikor „szabadidejében” is figyelt rám. Megesett, hogy a botommal még nem érzékelhettem az előttem rejtőző akadályt a járdán, mire Süske egyszerűen keresztbe állt előttem. Először nem értettem.

– Hát komám, nincs jobb dolgod neked, mint hogy itt szobrozz előttem? – fordultam hozzá. Megpróbáltam finoman arrébb noszogatni a lábammal, de nem mozdult. – Mi van, picinyem, beleragadtál az aszfaltba? – értetlenkedtem tovább. Alig hallhatóan elkezdett nyüszögni, és farkával óvatosan megcsapkodta a lábszáramat. Ekkor jöttem csak rá, mi járatban lehet...

Még egy kis irónia

Egy idő óta nagyon kedvetlen a kutyám. Órák hosszat csak ül, magába roskadva. Látszik rajta, hogy valami igencsak nyomja azt a hófehér lelkét. És mintha bizalmatlanná vált volna némelyik vakvezető kutyával szemben. Sokáig úgy hittem, hogy ennek nincs semmi jelentősége, hiszen nem fogyott le, nem hullott ki a szőre: testi bajnak nyoma sincs. Gondoltam: kutya

baja! Teltek, múltak a hetek, ám a mélabú csak nem oszlott. Mi nyomaszthatja ennyire? Visszalapoztam emlékezetemben: mintha szeptember végén romlott volna így el a kedélye. Nincs mit tenni: beszélnem kell a fejével! Magamhoz hívtam hát.

– Mi bajod van? – kérdeztem szépen, de nem válaszolt. Szomorúan nézett, és egykedvűen legyintett a mancsával.

– Tán az a bajod, hogy a második ügyességi-gyorsasági versenyünkön nem voltunk eléggé ügyesek a pálya első részén? De hát tudod: ahhoz képest a hetedik hely nem is olyan rossz! – Rázta a fejét, majd' leesett a füle, de aztán újból csak legyintett egyet.

– Megsértettek, netalán átverték? – gondolkodtam el. – Tisztességtelenül viselkedtek veled? – Lassan felemelte a fejét, szomorú, barna szemével rám nézett, és bólintott: igen!

Kicsi: Tudod – mondta halkán –, nem csak velem viselkedtek elfogadhatatlanul, hanem a többi versenytársammal is!

– Mi nyomja a lelked? Ezzel talán segítesz a többieknek is!

– Mi, a becsületesebb kutyák csak egyszer mentünk végig a tanpályán, még hozzá a versenyen. De voltak olyan kollégáink, akik a végzett társadalmi munkájukra hivatkozva kijárták, hogy a verseny előtti napokban gyakorolhassanak a pályán, gazdástul! Hej, ma már a vakvezető kutya sem bízhat meg feltétel nélkül a társában!

Kicsi még sosem lódított; meg kellett hát érdeklődnöm:

– Kik voltak azok a nemtelen ebek? Jelzem, efféle társadalmi munkát mi is bőven végeztünk!

Kicsi: Nevét nem mondom egyiknek sem. Sokszor úgy érzem: tele van már a csontos tálam az egésszel! – mormogta.

– Van valami, amit nem értek. Ha ezek a galád kutyák elvezették a gazdájukat a tanpályához, a kétlábúaknak legalább ott észre kellett volna venniük, hogy hová is kerültek. Miért nem mondta egyikük sem még a gyakorlás előtt az ebének, hogy „ÁLLJ, FORDULJ!”?

Süsü csak nézett rám kérdően.

– Mit tehetek én? – tártam szét a kezem. – Te nekiindultál volna a helyükben?

Kicsi: Még a szőr is leégett volna a képemről, ha ilyet tettem volna – mondta erre a szőrös képű.

Tömegközlekedés

A BKV járatain mindig történik valami, nehogy unalmas legyen az utazás. Alighogy le-szállnak az utasok, mi már nyomulunk is fel a lépcsőn. Nemegyszer nagy „rettenetet” keltve néhány utasban: Jézusom! – mondják elhülten, fehér botomra pillantva. Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten: csókolom, rám tetszett ismerni?

Csak nagyon ritkán ülök le – hadd lássák, hogy nem szorulok rá! Történt azonban egyszer, hogy a körúti villamoson üldögéltem, és az ablakon át néztem a nagy semmit. Felharsant a hátam mögül a szokásos: Jegyeket, bérleteket! Függszögleges helyzetbe állítottam a fehér botot, hogy jobban lássék. Ahogy hozzám ért az ellenőr, mit hallok?

– Ja, egy vak... nem érdekes! – továbbment, én meg elgondolkodtam.

Ja, egy ellenőr...

Egy másik alkalommal az 1-es villamoson utaztunk. Nem csak a nyitott ablakok miatt volt szellős az utastér, de kevesen is voltunk benne. Untam fogni a fehér botot, ezért felakasztottam a fejemenl himbálódzó kapaszkodóra. Jöttek az ellenőrök, és nekifogtak a kocsi átfésüléséhez. Amikor elém értek, rámutattam a fogódzón lógázó segédeszközre – mindhiába. Határozottan felszólítottak a jegy vagy bérlet felmutatására. Hiába vártam, hogy jelképünk megtegye a maga hatását, és igazoljon. Nem vették figyelembe, mert lógott!

Kicsi: A miskolci vonattal utaztunk Hatvanig. Ott átszálltunk Szolnok felé: A második megálló volt Pusztamonostor. Jelenleg 1800 fő lakja a települést, amiről az első írásos dokumentum a XIII. századból datálódik. Mindezt Csillától, a helyi általános iskola pedagógusától tudtuk meg. Ő várt minket a piciny állomáson – akkor találkoztunk először. Az iskola felé ballagva megtudtuk még tőle, hogy a községben nem lakik fehér botos ember, mivel két éve halt meg a kilencvenéves trafikos bácsi – ő volt az utolsó. A rögtönzött helyismereti előadás közben azért figyeltem másfelé is. Úgy vettem észre, hogy a falu lakosai az elmúlt nyolcszáz évben nemigen találkozhattak vakvezető kutyával, mert amikor megláttak, annyira elámultak rajtam, hogy majdnem az útszéli árokba kerekedtek. Szirénázó mentőautót szerencsére nem hallottam útközben, így „vöröskeresztes” kutya létemre munka nélkül maradtam. Azt, hogy közeledünk az iskolához, hármunk közül persze én hallottam meg leghamarább. Az udvar tele volt játszó gyerekekkel: pár perccel később már ott álltunk közöttük. Bemutatót rögtönzöttünk a sulis udvarán, majd Laci megkérdezte: Ki szeretne próbaútra menni a kutyával?

Karok erdeje emelkedett a magasba. A szerencsések – úgy nyolcan lehettek – előbb nyitott szemmel jöttek mellettem, ám a visszaúton már szinte mindegyik becsukta a szemét. El sem tudom mondani, hogy örültek! A következő kívánságuk az volt, hogy engedjen szabadon a gazdám – meg is tette. Ekkor aztán igazából munkához láttak a gyermekek! Már-már úgy tűnt, hogy vizslává simogatnak. Sűrű körbe álltak körülöttem – én azonban nemsokára labdapattogásra lettem figyelmes. Éreztem, hogy ebből baj lesz, de a labda pattogó hangja előhívta bennem a zsákmányejtési ösztönt – és annak nem lehet ellenállni! Jobbra-balra csaptam a fejemmel, szétnyílt előttem a gyermeklánc, és én nekiindultam. Rövidesen az egész iskolaudvar sikítani kezdett, de én nem csak rohantam. Másodperceken belül rávettem magam a labdára! Egy nagy durranás – és ekkor már mindenki nevetett. Boldogan dobáltam fel-fel a magasba a labdacafatot. Igaz, kárpótlási jegyünk nem volt, de Laci kárpótolta a labda gazdáját. Ha kárvallott talán nem is, de én rendkívül boldog voltam, hogy ilyen gyorsan és ügyesen ki tudtam nyírni a labdát. Jókedvemet csak Laci dörmögése rontotta valamelyest. Behúztam fületem-farkamat, és felvezettem őt az emeletre, hogy ott beszélgessen a gyerekekkel.

Hegyek között, völgyek között...

Egyre gyakrabban ruccantunk ki hármásban a Pilis rengetegébe. Boldogult látó koromban egyik haverommal bebarangoltuk a hegység összes jelentősebb turistaújtját. Amint rájöttem, hogy visszatérhetek, egyszeriben feljavultak halványuló emlékképeim – többször is lepergettem őket a sötét vetítövászon. Az egyik leghosszabb és egyúttal legstrapásabb túránk az volt, amikor Zebegényből indultunk el, pár kilométer gyaloglás után kishajóra szálltunk, majd a dömösi átkelőtől a Rám-szakadékon felmentünk Dobogókőre. Onnan Pilisszentkereszt és Csobánka érintésével egészen a pomázi HÉV-állomásig baktattunk el. Csak közben ébredtem rá, hogy a csukám fél számmal kisebb a kelleténél – a távot nyolc óra alatt tettük meg.

Leginkább az hat rám, hogy órákon át csatangolhatunk úgy a fák között, hogy nem találkozunk emberekkel. Jellemzően hétköznap portyáztunk a pilisi parkerdőben – olyankor még

annyian sem koptatják arrafelé a lábbelijüket, mint hétvégén. Az egyik reggel – korán volt még – egy sziklával körülvett forráshoz értünk. A levegő párállott, akár az esőerdőben. Vízét direkt nem vittünk magunkkal – merítsük hát meg a butykosunkat!

Kicsi: Nem jártam még ilyen egzotikus helyen. A levegő tele illatokkal, a forrás zubog, a madarak énekelnek: feledhetetlen! Amikor észrevettem, hogy a kétlábúak a forrás felé indulnak a meredek kőlépcsőkön, eléjük szaladtam, és felmértem a vízelő helyet. Nem voltam eléggé óvatos, és megcsúszott a lábam a nyirkos kőn: majdnem reggeli fürdőzés lett a felderítés vége! Ilyen helyre szívesen kiköltöznék – akár egész nyárra! Miután Laci barátnője telemerte a flaskákat, nekivágtunk a sétának. Úgy 10–15 méterrel előttük haladtam, de állandóan visszatekintgettem. Egyszer aztán hosszabb időre lekötötték figyelmemet a szagok, és elfeledkeztem erről. Amikor megfordultam, mit kellett látnom? Az emberek hátát – öles léptekkel épp az ellenkező irányba tartottak, mint korábban. Rohantam utánuk, csak úgy porzott a talaj. Hát nektek meg mi bajotok van? Megártott a friss, erdei levegő? Jót nevettek a lihegésemen, ahogy befutottam, megpaskolták az oldalamat, visszafordultak, és mentünk tovább arra, amerre kellett. Olcsó játék... – gondoltam magamban, aztán eszembe jutott: ezt már eljátszották velem egyszer, mégpedig a szigetcsúcson! No, mindegy, legyen meg az örömük – de ezután azért gyakrabban néztem magam mögé. Hosszabb, eseménytelen séta után egy kis patak mellé kanyarodtunk. Annyira keskeny volt, hogy könnyen átugorhattam. Felderítettem mindkét oldalát – rengeteg, ismeretlen szagra bukkantam itt is, ott is. Izgatottan lengettem a farkam: még! Még! Mindhiába: turistatársaim ugyanis megálltak.

Ahogy a patak mellett haladtunk, gyönyörű hangra lettem figyelmes.

– Álljunk meg egy kicsit! – fordultam barátnőmhöz. Ezt a csobogást meg akarom hallgatni! Kövek közül, körülbelül 30–40 centi magasból hullott alá a víz. Kerítettünk egy vastagabb ágat, és ráültem. Behunytam a szemem. Hogy miért? Hiszen úgysem látok! Azért, mert behunyt szemmel másképpen funkcionál az agy – legalábbis az enyém. Teljesen ellazultam, átadtam magam a hangoknak. A bal fülembe „befolyt” az alig neszező víz, majd a „fejemben” apránként, szinte észrevehetetlenül megváltozott, és amikor kifolyt a jobb fülemben, már vidáman csacsogott, a kövek között.

A városi ember rohanva éli az életét. Az évek múltán sokszor már akkor sem veszi észre a csodát, ha belebotlik. Szerencsém, hogy ezt néha ki tudom küszöbölni. Talán kinevetnek, de azt mondom: valóságos agymosás volt nekem az a negyedóra ott, a zúgó fölött! Tökéletesen felfrissülve, üdén indultam tovább.

Kicsi: El nem tudtam képzelni, hogy mi a manót csinál olyan sokáig ott a patak szélénél a gazdám... de csak azért nem, mert hát én mentem volna tovább. Addig is hemperegtem egyet a nedves, kövér fűben – nagyon jólesett! Ahogy feltápáskodott az ágról Laci, talpra szökken-tem én is. Hamarosan egy újabb forráshoz értünk. Kirándulótársaim fát gyűjtöttek, majd szakosodtak: a barátnő hordta az ágakat, gazdám pedig törte a vastagját. Én sem akartam kimaradni a munkából: felkaptam a földről azokat az ágdarabokat, amiket Laci maga elé dobott, és vagy tíz méterrel arrébb, takaros kis kupacba hordtam össze őket. Lelkesen dolgoztam, nehogy már szó érje a ház elejét! Persze, mint kiderült, épp az ellenkező irányba... Nevettek rajtam, elbontották a szép kis halmot, és az ágakat átvitték a kiépített tűzrakó helyhez. Szerencse a szerencsétlenségben, hogy ekkor jött egy személykocsi. Apuka és gyermeke kiszállt, és nagy műanyag kannákkal megindultak a sziklafalból csorgó víz felé.

Nicsak! Tárva-nyitva a jármű összes ajtaja! Odasettenkedtem, és mit látok? Egy nagyobb laszti árválkodik a hátsó ülésen! Hát te is egyedül vagy, édes barátom? – már ugrottam is be érte! A számba kaptam, és uccu! A bibi csak az volt, hogy mindenki észrevette az akciót.

Gazdám rám dörmögött – igaz, kedvesen –, kivette a számból a labdát, és visszaadta a mellé lépő kisfiúnak. Más szórakozás nem maradván, azt figyeltem, hogyan tüzeskednek az emberek. A magasba csapó lángnyelv megijesztett, és tisztes távolba hátráltam tőle. Kisvártatva ínycsiklandó harapnivalók kerültek fóliába, majd a parázsba. Az volt a nap csúcspontja, amikor én is falhattam a parászból kivett finomságokból – ha nem is annyit, mint kedvem lett volna. Továbbindultunk, felértünk egy kisebb kapaszkodón, és ahogy körülnéztem – meglehetősen kopár volt, kevés fával és bokorral –, valami egészen váratlan dolog történt. Három apró négylábú bukkant elő az egyik bokoraljból! Tán még nálam is jobban meglepődtek. Mereven egymásra néztünk, majd uzsnyi! – kergetni kezdtem őket. Csak fél füllel hallottam, ahogy Laci barátnője sopánkodik:

– Kicsi három kisnyulat kerget! Szóljál rá, hogy jöjjön vissza! – Harsogott is a gazdám szorgosan – közben megtudta, hogy mégsem nyulakat, hanem őzikéket űzők.

Kicsi: De tőlem aztán kiabálhatott: elkapott a vadászösztön! Azok hárman egy dús bokor mögé inaltak be – és ott újabb meglepetés várt. A bokor túloldalán ugyanis egy vaddisznó heverészett, mit sem sejtve érkezésemről. Megtorpantam, ő meg talpra ugrott. Farkasszemet néztünk – hatalmas példány volt! Felé mozdultam, mire nekiiramodott a völgy felé – én meg naná, hogy utána! Ekkor látott meg újra Laci barátnője. Tovább közvetített:

– Most már egy behemót, fekete kan disznót kerget a kutya!

Gazdám ekkor még erélyesebben kiáltott utánam, de hát nagyon sűrű volt az erdő... ahová rőfögi koma után futottam.

Már az is nyugtalanított, amikor az őzikéket kergette Kicsi – nehogy kárt tegyen bennük! –, de ennek a fordulatnak aztán végképp nem tudtam örülni. A vaddisznó veszélyes állat, és ha netán szembefordulna, aligha lehet vitás, hogy ő maradna felül! Tisztában voltam vele, hogy Kicsi nem egyhamar jön vissza. Ennek ellenére egyfolytában zengtem a nevét – mi mást tehettem? Elnyelte őket az erdő, én meg tanácstalanul álltam. Mitévő legyenek? Úgy döntöttem, hogy maradok, ahol vagyok, és folyamatosan hívom az ebadtát.

Kicsi: Hú, mekkorát száguldoztunk! A nagy testű disznó utat tört előttem a sűrű ágak között. Könnyű volt követni: csak a csörtetésre és az erős szagra kellett figyelnem. Azt éppen nem állítom, hogy a farkincája az orromat birizgálta volna, mert hát tisztes távolságot tartottam – a biztonság kedvéért, ugye. Olykor nagyobbakat is kellett ugranom, mert gödrös-buckás volt a hegyoldal. Néhány ág alaposan átfésülte a bundámat – egy-kettő belém is állt –, de oda se neki! Önfeledt boldogságban, szinte magamon kívül voltam. Addig még sosem éreztem ilyet! Elkapott a zsigereim mélyéről előretörő, ősi ösztön – feledhetetlen érzés volt! Jó kondícióban volt a kurta lábú erdőlakó, bírta a futást, ám engem sem faragtak nála puhább fából! Leértünk a völgybe, és ekkor a lihegő vaddisznó szembefordult velem. Megálltam én is, és harsány ugatásba kezdtem – igazából csak most vettem észre, hogy mekkora hústornyot űzők.

Folyamatosan kiáltoztam Kicsi nevét, de mi haszna? Vagy tíz perc múltán kutyaugatás éppen csak érzékelhető zaját hallottam a völgy mélyéből.

– Te jó ég! Onnan már meg sem hallja az ordibálásodat! – esett végképp kétségbe a barátnőm.
– Biztosan azért ugat a francos kutyád, mert kezdődik a perpatvar! Azt nem fogja szárazon megúszni a kis dög! Még meg sem fogjuk találni! – rémüldözött folyamatosan.

– Hagyd már abba! – szóltam rá. – Nem lesz semmi baj!

Persze azért bennem is motoszkált a kisördög. Hogyan talál vissza Süsü, ha mégis megússza a kalandot? Az biztos, hogy a hangom odáig nem jut el! Nem tehettem mást, tovább kukorékkoltam a dombtetőn.

Kicsi: Hej, de szúrós nézésed van, komám! – meóztam a rőfögős tekintetét. Ahogy megugattam, arrébb futott még néhány métert, de végül is megvetette a lábát egy kis tisztás szélén. Hangos rőfögésbe kezdett – elég barátságtalanul. Felmértem a helyzetet. Ő nem akar tovább szaladni, ez már biztos. Bunyózni viszont nincs kedvem, mert legalább hat súlycsoport különbség van közöttünk – és ahogy így belegondolok, én egyébként sem vagyok az a verekedős fajta! A sportból mindig is inkább a könnyűatlétikát kedveltem... Így hát megfordultam, aztán spuri vissza arra, amerről érkeztünk! Az első fákhöz érve visszanéztem: Malacka továbbra is ott morgolódott a tisztás szélén. Na, akkor nem kell olyan szaporán szednem a lábamat! Visszavettem az iramból. A nemrég hagyott szagnyomon biztosan visszajutok a gazdámhoz – gondoltam. Zaj nem hallatszott semmi, csak a bogarak zsongása és az ágak reccsenése – no meg a lihegésem, ahogy felkapaszkodtam a meredeken. Már majdnem kiértem az erdőből, amikor meghallottam gazdám rekedtes hangját. – Te jó ég, egész idő alatt így kiabált?

Szinte teljesen berekedtem. Húsz perc az bizony húsz perc! Már igencsak ideges voltam, amikor barátnőm az addigi sopánkodásból minden átmenet nélkül örömjongásra váltott.

– Jön Kicsi, épp most bukkant ki a fák közül!

Hatalmas megkönnyebbülést éreztem.

– Egyben van, vagy cafatokban jön vissza? – érdeklődtem.

– Kissé viharvert, de látszólag semmi baja.

– No, akkor minden rendben!

– Poroszkálva jön felénk – kaptam az újabb információt, miközben azon elmélkedtem, hogyan büntessem meg Kicsit a szófogadatlanságáért.

Kicsi: Amint kiértem a fensíkra, láttam ám, hogy roppant mérges a gazdám. Fülemet a fejemre lapítottam, farkamat pedig a lábam közé csaptam. Erős szuszogással álltam meg Laci lába mellett. Mi lesz most velem?

Hát, amit szóban kapott tőlem Súske, azt nem tette zsebre! (Mert hogy nincs is neki, ugye-bár...) Mérgesen korholtam, amiért nem hallgatott a hívó szóra – bár lehet, hogy nem a kellő meggyőződéssel. Magamban ugyanis elfogadtam, megértettem – pláne, hogy baj nélkül ért vissza! A hangot azért ráadtam rendesen – olyannyira, hogy barátnőm próbált csitítani.

– Örülj annak, hogy visszajött! Nem bántani kéne a szófogadatlanságáért, hanem dicsérni, amiért visszajött! – érvelt. Hasztalan tette. Öt perc kutyafejmosás után javasoltam, hogy induljunk tovább.

– Te meg, Kicsi, láb mellett fogsz jönni! – adtam ki a parancsot. Úgy kellett mellettem jönnie, ahogy az a nagykönyvben meg van írva! Mihelyst nem éreztem a horpaszát a lábszárammal, tüstént rárivalltam, és:

– Lábhoz! – Jó tíz percig tartott ez a szigorúság, aztán:

– Mehetsz! – és rápaskoltam az eb feszes hátsójára.

– Te még elengeded ezek után? – szörnyülködött a barátnőm.

– Miért ne? Csak nem jöhet élete végéig a lábam mellett! Remélem, tanult az esetből, és megértette, hogy mi a módi!

Kicsi: Nagy csont esett le a szívemről a büntetés végén. Gyorsan arrébb oldalogtam, és máris sokkal éberebben vizslattam a bokrok alját – de a büntetés okát nem feledtem!

Ha már itt fegyelmezési elveit taglalta Laci, most beszámolok arról, miként tanítják fegyelemre a kiképzés során az ebeket.

Kezdem az „Ott marad!” vezényszó tanításával. Ehhez láb mellé kell fektetni a kutyát, majd ki kell lépni mellőle. Csak apránként szabad növelni a kilépés távolságát. Ha közben feláll a tanonc, azonnal le kell rántani a pórázt! Fontos, hogy a kiképző mindig menjen vissza a fekve maradt kutyához, és dicsérje meg szófogadásáért. Következzen a „Hozzám!”. Ehhez a „Fekszik!” vezényszó után el kell távolodni a kutyától, és ezután hívni kell a „Hozzám!” paranccsal. A harmadik legyen a „Hozd!”. Az elejtett vagy eldobott tárgy visszahozására rá kell bírni a kutyát – lehetőleg úgy, hogy amikor azt visszahozza, akkor kézbe adja a tárgyat. A tanításhoz a legjobb a blöki legkedvesebb játékát használni!

A természet apró viccei

Maradjunk a Pilisben, de váltsunk évszakot! Nem is tudom, hogy késő ősz volt-e, netán kora tavasz? Annyi biztos, hogy vastagon öltöztünk. Közel jártunk ahhoz a fennsíkhöz, ahol a vaddisznókaland megesett. Szélcsendben haladtunk a tetőn, amikor valami morajló, bűgő hangra figyeltünk fel a hátunk mögött. Barátnőm azon nyomban megfordult. A távoli dombtető hatalmas fáinak csupasz koronái majdnem földig hajoltak a hirtelen szélrohamtól! Pillanatokon belül minket is elért, és taszított egyet rajtunk. Az ismétlődő szellőkések közben szürke fellegek öntötték el az eget. Hatalmas hózápor tört ránk, és öltöztette fehérbe a tájat. Még pislogni is elfelejtettünk. Alig öt percig hullt a hó, aztán elfogyott. Negyedóra múlva kisütött a nap, és olyan meleg lett egyszeriben, hogy ki kellett gombolni a kabátunkat. Felvidultunk – humoros kedve van ma a természetnek! Valóban az volt, mert kisvártatva megismételte az egészet: jött előbb a szélroham, majd a hózápor! Újra fehérbe öltözött hegy is, völgy is. Kabátunk övét szorosabbra vettük, még a nyakunkat is mélyen behúztuk a felhajtott gallér mögé.

– Bolond ez az idő, nem humoros! – állapítottuk meg. Teltek a percek: múlt a tél, jött a tavasz. Újra verőfényben fürdött a táj – pazar bohóckodást éltünk meg aznap.

A másik alkalommal igazán tél volt. A Duna partja feketébe öltözött, ám pár száz méteres meredély után fehérben pompázott a táj. Reggel kilenckor vágunk neki – mentünk csak úgy, az orrunk után. Egy magasabb helyen hatalmas, piros folt jelezte, hogy vadászok jártak ott az éjjel: nagy vad látta kárát. Kézen fogva mentünk: a fehér botot beakasztottam a hátzísákom egyik karabinerébe. Mentünk, mendegéltünk, míg farakások mellé nem értünk.

– Falatozzunk egyet! – javasoltam, és letelepedtünk egy-egy rönkre. Kicsi is kapott kekszet. Csillogott a szeme a rengeteg hótól, mert imádja – erről majd később. Csak amikor szedelőzködni kezdtünk, akkor tűnt fel, hogy nincs meg a fehér botom! Irány vissza! Nevetve bandukoltunk föl az emelkedőn. Ugyancsak megmosolyognának, ha elmesélném, hogy kiránduláson elhagytam a botot! Húsz perc séta után barátnőm észrevette az elveszett eszközt.

– Kész csoda, hogy megláttam! – nyújtotta át. Délután fél négy volt már, mire visszakeveredtünk a partra. Mondhatnám: jobb volt, mint nyáron.

Az emberi természet apró viccei

Továbbra is elszántan tevékenykedtem a szakosztályban. Rendszeresen részt vettem a negyedévente tartott vezetőségi üléseken. Az egyik tanácskozáson új ötlettel álltam elő – a megszervezését természetesen mindjárt vállaltam is. Rendezzünk egy nagy, kutyás programot a szövetség székházában! Előadónak meghívunk etológust és állatorvost – olyant, aki jeles sportoló volt. Vendégnek meg többek között a vakok általános iskolájának tanulóit a szüleikkel – hogy ne csak a fehér botot lássák, de valami más perspektívát is!

A szövetség egyik funkcionáriusa azt mondta nekem egyszer:

– Én csak méltósággal tudom viselni a vakságot!

Hát, én meg tán bele is pusztulnék, ha úgy kéne tennem – és akkor most finom voltam. Éppen ezért merész ötlettel álltam elő: Rendezzünk gyorsasági versenyt is! A starthely a Hungária körúton lenne, ahonnan a mellékutcákon kellene eljutni a szövetség székházába, és a nagyteremben lenne a cél! Külön versenyeznének a csak fehér bottal indulók és külön a vakvezető kutyások. Mivel az útvonal azonos lenne, mi, kutyások felajánljuk: ha a győztes fehér botos ideje jobb lesz, mint a leggyorsabb kutyásé, akkor értékes ajándékot – átlátszó mézesmadzagot – adunk neki! Az egész felhajtást megfelelő technikai segítséggel kihangosítva közvetítené néhány szpíker, hogy az utcán drukkoló, vagy a székházban várakozó látássérültek se maradjanak le a verseny izgalmáról – a médiát is meg kívántam hívni erre a rendezvényre.

Úgy véltem, a kisiskolás gyermekek és szüleik nem csak jót szórakoznának, de egyúttal példát is kapnának egy másfajta életszemléletre! A rendezvény üzenete kifelé az lett volna, hogy a nem látó embereket nem kell sajnálni! Sőt, adott esetben akár fel is lehet nézni rájuk, teljesítményükre. Az egész napos programot sokszínű, szórakoztató műsor zárta volna. Dióhéjban ennyit javasoltam, a többiek meg rábólintottak.

Kicsi: Ez már döfi! Végre megpezdül valami ebben a langymelegben! Egyik este villamosra szálltunk – hármasban –, hogy elmenjünk a Hungária körút és az Erzsébet királyné útja kereszteződésébe. Onnan gyalogoltunk vissza a Pálma utcáig.

– Itt lenne a start – mondta Laci a barátnőjének. – Szép lassan végigjárjuk a tervezett útvonalat. Megnézzük, mennyire biztonságos a csak fehér bottal közlekedők számára.

Komótos léptekkel, kerülővel elsétáltunk a székházig – útközben minden apró részletet megbeszéltek. Ezután visszasétáltunk a tervezett rajthelyhez.

– Akkor most időre megyünk! – mondta a gazdám.

Laci barátnője indított minket. Veszett iramban kezdtünk. Az első keresztutcánál jobbra kellett kanyarodni, majd tovább. Hogy ne a legegyszerűbb útvonalat járjuk be, befordultunk az első, jobbra lévő mellékutca: a járda szűk volt, tele parkoló autókkal. Nem törődtünk az akadályokkal, igyekeztünk minél gyorsabban haladni. Egy derékszögű kanyar után még egy kis vágta, újabb jobbkanyar, és padlógáz a szövetség nagykapujáig, ott fel a lépcsőkön az épület kapujáig. Ott Laci egyszer csak azt mondta: – Pihenj! – Nem kellett kétszer mondania, egyből leültem. Mind a hárman erősen lihegtünk! Ahogy gazdám meghallotta az időeredményt, aprókat bólogatott. – Tíz-húsz másodpercet még lehet rajta javítani, de ez most nem érdekes – mondta, és hazamentünk.

Belekezdtem a szervezésbe. Megtaláltam a szükséges segítőket. A következő lépésben a székházat kellett megszerezni a kiszemelt időpontra: az illetékes áldását adta rá. – Akkor már sínen vagyunk! – lelkesedtem. Persze hamarosan kiderült, hogy magasabb helyen is jóvá kell hagyatni az ötletet.

Nosza, menjünk új áldásért! Két vakvezető kutyás társammal foglaltunk helyet az irodában – ahol végül is négyen voltunk. Hosszasan érvelt a két fél – akiknek tulajdonképpen egy oldalon kellett volna állniuk. Végül is az derült ki, hogy áldást ugyan nem kapunk az ötletre, de az nem is lényeges, mert dönteni ott kell, ahol egyszer már döntöttek. Mindhárman tisztában voltunk vele, hogy ez csak afféle porhintés! Hogy rövidre fogjam: pár hét múlva kaptam egy hivatalos levelet, amiben elutasították a kérelmemet. A levélből a sok lényeges „üzenet” mellett egy teljesen lényegtelen apróságot emelek ki. A feladó címének Május 1. út 47. volt feltüntetve a levél alján – ekkor már több mint tíz éve Hermina út 47. volt a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége székházának címe. Erről ennyit!

Nem tagadom, kissé lelombozott az elutasítás, de nem ez volt a legmeggrázóbb élményem. Csikorogtak a szakosztály kerekai a vezetőségi üléseken – legalábbis az én vérmérsékletemmel nézve. Kérdezhetnénk: ugyan, hol mennek gördülékenyen a dolgok? Ám amikor arról beszéltem a többieknek, hogy mi mindent kívánok még tenni, egyre inkább valamiféle érdektelenséget éreztem társaimban. Ahogy gondoljátok... – vélekedtem magamban. A legközelebbi ülésen megköszöntem az elmúlt egy év lehetőségét, további jó munkát kívántam, és eljöttünk Kicsivel.

Nyulat a tepsibe!

Szerencsére nem minden történik úgy, ahogy nem kéne! Rám csörrent az egyik barátom:

Lenne kedved egy rövidebb kiránduláshoz? Egyúttal megismerhetnéd a menyasszonyomat is! – Ha kirándulásról van szó, akkor az én szótáramban csak az „igen” válasz létezik. A hölgy igen szimpatikusnak bizonyult, és nagy szeretettel fordult Kicsi felé is. Beszálltunk az autóba, felvettük a közúti forgalom ritmusát, és elhagytuk a várost. Egy friss ismeretség, esküvői készülődés regiment témát ad a beszélgetésre.

– Van-e már tepsitek? – érdeklődtem az asszonyjelölttől.

– Nem is tudom pontosan – felelte kis habozás után.

– Mert ha van, akkor Kicsi szívesen fog sütnivalónak vaddisznót vagy nyulat!

Elnevették magukat az elől ülők. Már a turistaházhoz vezető aszfaltút emelkedő szakaszán tartottunk, amikor bevillant: erre már jártam hajdanán – épp ezen a szakaszon telt el erejével az a két paripa, amiknek egy külföldi turistával teli parasztszekeret kellett volna felvontatniuk. Jóleső érzéssel nyugtáztam a felismerést. Megérkeztünk. Kikecmeregtünk a kényelmes járműből. Egy üveg komlóital elfogyasztása után a turistatérkép fölé hajoltunk, és kinéztünk magunknak egy kisebb erdei kört.

Kicsi: Fülledt meleg volt. Kényelmes tempóban indultunk az erdőnek. Váratlanul ért ez a kiruccanás: csak az indulás pillanatában tudtam meg, hová is megyünk. Szokás szerint szabadon kóricálhattam a pocsolyákkal bővelkedő, gidres-gödrös úton. Útközben többször is megjegyezték vendéglátóink Lacinak:

– Mintha fáradt lenne Kicsi! Nagyon enerváltan szedi a lábát!

Kicsi: Kulturált kutyához illően elengedtem a fülem mellett a sértő megjegyzéseket. Már vagy az út háromnegyedét is megtettük, amikor az erdei iskola közelébe értünk. A többiek előtt poroszkáltam. Egyszer csak mit látok? Egy süldő nyúl ugrik ki a bokorból az orrom előtt! Szinte csak egy falásnyi csöppség – tán füzetért és írószerért siet a tanévkezdés előtt a boltba? Amint észrevett a zöldfülű tapsifüles, szedni kezdte a lábát – talán rájött, hogy ha nem siet, bezár a bolt? Ebből a felismerésből kiindulva utána iramodtam.

Velőtrázó sikítás rettentett meg a békésnek mutatkozó erdő közepén.

– Kicsi egy kisnyulat kerget! Szóljál rá, Laci! – rémüldözött mellettem a leendő háziasszony.

– Na ugye, hogy mégsem olyan fáradt az a német juhász?! – súgtam a rémült hölgy fülébe.

– Jujj, megfogja azt az ártatlan kis nyuszt! – fordult felém rimánkodva. – Eközben a vőlegény harsányan kurjongatta a kutya nevét.

– Kapcsolj vissza két sebességet, Kicsi! – adtam ki az utasítást. A nyuszi elég tapasztalatlan volt még, mert összevissza szaladozott a nyílt terepen, de idővel csak megjött az esze, és bevetette magát a sűrűbe – barátom szorgosan beszámolt az eseményekről.

– Meg tudta volna fogni a nyulat Kicsi, ha akarta volna? – érdeklődtem.

– Szerintem igen – közölte határozottan.

V. fejezet ALTERNATÍVÁK

Előjáték

Miután elkészöntem a szakosztály vezetőségi tagjaitól, szélnek eresztettem a fejből a sok-sok meg nem valósított tervet. A mókuserékből azonban – ha egyszer ráérezünk a futás ízére – kiszállni már nem lehet. Valamit ki kellett eszelnem, mégpedig olyat, amivel továbbra is használhatok sorstársaimnak. Amíg nem érik be a gondolat a fejemben, addig elmegyek tüdőszűrésre, hogy magammal is törődjek – már úgysis aktuálissá vált. Egyszer már voltunk Kicsivel a Dévai utcában, úgy egy éve. Akkor villamossal utaztunk odáig, és mivel először jártunk arra, az ismert módon irányítottam őt. Arra gondoltam, hogy másodjára egy másik útvonalon közelítjük meg. Metróra szálltunk, és elutaztunk a Lehel térig. A Váci útról kanyarodtunk be az utcába. Alig tettünk meg pár métert, amikor egy légkalapács fülsiketítő zajára figyeltem fel. – Na, ebbe aztán jól beletrafáltunk! – szóltam Kicsinek.

Jól tudom, hogy gazdám nem rajong az erős zajokért – engem viszont egyáltalán nem zavarnak. Ha megijednék tőlük, eleve nem válhatott volna belőlem vakvezető kutya. Hogy miért? Ha megijednék a szirénázva közeledő jármű hangjától, pánikba esnék egy váratlan zörejtől, gazdám nem vehetné hasznomat. Engem még az sem zökkent ki a nyugalmamból, amikor több atmoszférával kisüvít a levegő a metrókocsi szelepein. A kutyaiskolában még a kiképzés előtt tesztelték, hogyan fogadjuk az erős zajokat. Hogy hogyan? Kétféle módszert vetettek be ellenem.

Épp a sarokban feküdtem, amikor egyik, az asztal mellett ülő ember magához hívott. Amikor odaértem az asztalkához, hatalmasat csapott rá egy vastagabb pálcával.

– No, mi az? Talán volt ott valami! – gondoltam én, aki nem tudtam, mire megy ki a játék. Békésen odadugtam az orromat, hogy megszaglásszam...

A másik alkalommal az agyonstrapált porszívócső végét tartották felém, majd kisvártatva bekapcsolták a takarítógépet. Amikor látták, hogy a motorzaj és a levegő süvítése sem ijeszt, megállapították, hogy én tényleg nem vagyok egy ijedős kutya. Ezek után tán nem meglepő, hogy a járdabontás harsogó zaja sem rémisztett különösebben. A felbontott járdaszakaszt persze ki kellett kerülni, de ez sem okozott különösebb fejfájást. Jobboldalt fal volt, tehát az úttest felé kerültünk. Nem sokkal a munkaterület előtt leléptem az úttestre, és igyekeztem úgy menni, hogy minél közelebb maradjunk a felbontott járdához. Amikor láttam, hogy újra sima a felület, visszavezettem rá a gazdám. A kutyaiskolában arra tanítottak, hogy az efféle, nagyobb akadályokat a lehető legrövidebb és legbiztonságosabb úton kerüljem, és amint lehet, azonnal térjek vissza az eredeti útvonalra.

Ezt a feladatot pórázjelzésekkel tanítják. Kerülés közben persze jelezni kell minden akadályt: hol kell lelépni, fellépni stb. Visszatértünk hát a gyalogjáróra, és folytattuk utunkat. Azt, hogy hol haladjunk a járdán, én szoktam megválasztani. Csepelen arra tanítottak, hogy lehetőleg középen menjünk, mert akkor jobbra és balra is könnyebben kerülhetünk.

Átkeltünk a Lehel utcán, balra fordultunk, és áttértünk a Dévai utca másik oldalára. Ez a szakasz csendes, alig van forgalom. Úgy döntöttem, hogy semmilyen utasítást nem adok Kicsinek! Lehet, hogy a kívülállóknak nehezen hiszik el, de ha a vakvezető kutya út közben jobbra vagy balra forgatja a fejét, azt kiválóan meg lehet érezni! Az én német juhászom pedig

egyfolytában balra tekintgetett! Egy éve, amikor először és utoljára erre jártunk, megszámláltam, hogy az utcában hányat kell lépni a nekünk kellő kapubejáróig. Ilyenformán végig tudtam, mennyit kell még mennünk. Már csak tíz, már csak öt lépés van hátra – és Kicsi úgy fordult be a kapun, mint ahogy az a nagykönyvben meg van írva! Áthaladt a boltíves átjárón, kiment az udvarra, ott száznolcvan fokot balra fordult, és megállt a lépcső előtt. Aztán felvezetett az ajtóhoz!

Szervezés

Ha már van egy olyan remek kutyám, aki mentesít a közlekedés sokféle ága-boga okozta fejfájástól, illő lenne lépnem annak érdekében is, hogy a kor technikai lehetőségeire alapozva újra írhassek és olvashassak. Számítógép vásárlására adtam a fejemet. Megfelelő szakember után néztem, és közben elkezdtem az önképzést. Egyik ismerősömtől kölcsönkértem egy billentyűzetet. Magnókazettára olvastattam a billentyűk pozícióját és funkcióját, majd soronként befifláztam a „tananyagot”. Következő lépésként memorizáltam, hogyan helyezkednek el egymáshoz képest a billentyűk. Amikor éreztem, hogy ez már megy, akkor elkezdtem „írni” a semmibe vesző csatlakozójú tasztatúrán – előbb szavakat, majd mondatokat. Egy hétig így gyakoroltam, majd hanyatt dobtam magam a heverőn, és fejben írtam tovább. Azt akartam, hogy mire meglesz a számítógép, addigra már tudjak írni. Nagyon bíztam benne, hogy jól memorizáltam a pozíciókat – mert ha nem, akkor csak kárt okozok magamnak az önképzéssel. De miért is tanultam volna meg rosszul, ha azt jól akartam elsajátítani?

Ahogy így írogattam, nagyszerű ötlet ütött tanyát a fejemben: egészen fölviillanyozódtam tőle. – Minden évben utcabált rendez valaki a Dagály utcában! – gondoltam. – Mi lenne, ha a következőre eljőnnének a vakvezető kutyával közlekedők, a sakkozók, a zenészek és a csörgőlabdások is?

Törekedtem persze arra, hogy ne csak a fehér botommal felrajzolható, szűk körben vizsgáljam meg a lehetőségeket – és már jött is a magától értetődő, kiváló ötlet, a „Keverék kutya szépségverseny”. Nem hallottam, hogy valaha is rendeztek volna ilyent az utcabálon. A Fehérkereszt Állatvédő Liga irányítói bizonyára szívesen lebonyolítanák! Az ötlet tehát megfogant fejemben: már csak életre kell hívni a kis jövevényt!

Néhány epizód a vajúdasból. Először is fel kellett kutatnom az utcabál szervezőjét. A Szabó Ervin könyvtár Dagály utcai könyvtára mindig tevőleges részt vállalt az utcabálon szereplők fogadásából, és az áramot is onnan vezették ki a berendezésekhez. Mivel gyakran megfordultam náluk, Katitól, a könyvtár vezetőjétől kértem tanácsot, és ő ismét segítőkésznek bizonyult. Útbaigazított az alig száz méterre álló Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház vezetőjéhez. Nagy lendülettel csörtettünk be a kulturális intézmény ajtaján Kicsivel. Szerencsénkre épp belebotlottunk az egyik, ott dolgozó fiatal szakemberbe, aki pontosan elirányított bennünket. Olyan nyugalommal lépkedtem fel a kanyarodó lépcsőn az emeletre, mintha csak a leghétköznapibb feladataink egyikét hajtanánk végre. Az igazgatói irodában egy magas, vékony testalkatú férfi fogadott – az emberek magasságát a köszönés irányából, alkatukat pedig kezük csontosságából ismerem fel.

Gábor hellyel kínált minket. Én az ülőgarnitúrán helyezkedtem el, Kicsi pedig úgy feküdt el, hogy kényelmesen szemmel tarthasson. A gyermekház vezetője mellém ült, és belevágott:

– Miben segíthetek, Laci?

Elmondtam neki, hogy én miben szeretnék az ő hasznára lenni. Figyelmesen hallgatott. Magától értetődőnek találta, hogy nekünk, programalkotó, látássérült embereknek is helyünk van az utcabálon.

– Rendben van! – felelte határozottan, amint lelkes szóáradatom végére értem. – Akkor már csak az van hátra, hogy meg is valósítsd mindazt, amire vállalkoztál. Ha bármilyen segísége lenne szükséged, fordulj bizalommal hozzám vagy bármelyik kollégámhoz!

– Nem hiszem, hogy sok gondot fogok akasztani a nyakatokba, de azért köszönöm! – Mosolyogva hagytam el az épületet.

Az egyik szombaton nagyszabású, egész napos, műsoros rendezvényt tartottak a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének székházában a szövetség tagjai. Változatos programok követték egymást a színpadon: a legtehetségesebb szavalók verset mondtak, a mókázásra leginkább hajlamosak humoros történeteket adtak elő, a megyei kórusok torkából pedig nóták csendültek fel. Szóval peregték az események délelőtt és délután is. A változatos műsor legvégén négy együttes mérte össze zenei tudását. Szakértő fülek hallgatták a produkciókat, és nem csak a zsűriben. Az eredményhirdetéssel véget is ért a rendezvény hivatalos része. Ekkor kértem és kaptam szót – ahogy ezt előre megbeszéltük. Felvázoltam, milyen lehetőséget kínál nekünk a VI. Angyalföldi Utcabál. Ha valamelyik együttes – netalán vállalkozó kedvű magánszemély – begyakorolt programjával szeretne részt venni az augusztus utolsó vasárnapján esedékes forгатagon, az itt és most keressen meg – javasoltam a jelenlévőknek.

Hamarosan meg is talált a reneszánsz zenét játszó Landini együttes vezetője – feleségével –, és behatóan érdeklődni kezdett a konkrétumokról. Részletesen átbeszéltük a látás hiányából adódó problémákat. Megígértem nekik, hogy mindent elmondok a főrendezőnek, és telefonon értesítem őket a fejleményekről.

A beszélgetés közben számos érdekes dolgot tudtam meg róluk – egyebek közt azt is, hogy a zenekar huszonekét éve alakult. Mivel mások nem kerestek meg, vettem a nem létező kalapomat, és kereket oldottunk Kicsivel.

Na, Laci, akkor gyerünk, és valósítsd meg a továbbiakat is! – biztattam magam. Sajnos, megfelelő terem hiányában a csörgőlabdások nem tudták vállalni a szereplést. Ez az ötletem tehát dugába dőlt. Viszont a sakk szakosztály egyik tagja pozitívan reagált, amikor felhívtam. Pár héttel később azonban visszahívott, és elmondta, hogy meghívták őket egy többnapos, romániai versenyre, ezért hozzánk mégsem tudnak jönni: ez a lehetőség is elszállt. Sebj, gyerünk tovább a szervezés rögös útján!

Mivel ismertem a Fehérkereszt Állatvédő Liga vezetőit, tudtam, hogy jó ötletnek fogják tartani a „Keverék kutya szépségversenyt”. El is vállalták – a szervezést is, a lebonyolítást is. Azon persze egyik állatvédő sem lepődött meg, hogy külön szépségversenyt szeretnék a vakvezető kutyáknak.

Gábor, a gyermekház vezetője nagyon sajnálta, hogy a tervezett programnak csak egy részét tudjuk megvalósítani.

– Laci, te azért így is remekül szerveztél, le a kalappal előtted! Kíváncsian várom, hogyan fogadja a programokat az utcabál közönsége!

A Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakosztályának tagjai nem csak a magnókazettán terjesztett „Hangos híradóból” tudták meg, hogy mit tervezünk: levelet is küldtünk nekik. A szövetség faliújságjára is kifüggesztettem az utcabál részletes programját. Igyekeztem mindent megtenni azért, hogy minél sokoldalúbban vegyünk részt az egész napos rendezvényen.

Úgy „mellékesen” kitűnő számítógépes szakemberre bukkantam a szövetség stúdiójában. Őszintén megvallottam Sanyinak, hogy teljesen járatlan vagyok a számítástechnikában.

– Nem baj! – vélekedett. – Minden kezdet nehéz! – És a dolgok valóban nem mentek zökkenőmentesen. Teljes körű gépparkot állított össze – csak hát az alaplap nem vizsgázott valami fényesen.

Hónunk alá kaptuk a gépet, és visszafuvaroztuk a boltba. A „szakrendelőt” egy pincében alakították ki. Türelmesen váraoztunk a hosszú sor végén, amikor hirtelen kialudtak a neoncsövek. Az addig magabiztosnak tűnő emberek hirtelen izgatottak lettek. Meg sem mertek mozdulni a majdnem vaksötétben – én meg egyre otthonosabban éreztem magam. Elszorult a szívem a sok hátrányos helyzetű, látó ember láttán. Pördítettem hármat a kezem ügyében lévő fehér varázsboton, és felajánlottam a sötétség zárkájába került embereknek:

– Ha valaki szeretne kijutni a napfényre, nyugodtan rám bízhatja magát!

A hibásan működő alaplapot végül is kicserélték, és újból kezdődhetett a telepítések sora. Eközben kiderült, hogy jól tanultam meg a billentyűk helyzetét. Naponta két-három oldal szöveget pötyögtem be – eleinte csak ötletszerűen, majd a hangos könyvből. Olyan boldogság volt, hogy újból tudok írni, és a szkener segítségével még olvasni is, hogy lassan kezdtem elfelejteni, hogy nem látok. Felhőtlen jókedvemre mindössze egy kis „apróság” vetett árnyéket: az, hogy az akkor hozzáférhető, magyarul beszélő képernyőolvasó eléggé visszafogottan működött a Windows alatt: a leírt szöveget csak szavanként volt hajlandó felolvasni. Valami ilyesfélét érezhet az az ember, akinek begipszelt lábbal kell négyszáz méter akadályt futnia. De ha nagyon akarunk valamit, a legmagasabb akadályon is átküzdjük magunkat!

Közzjáték

Kora hajnal volt még. Moccanatlanul állt a levegő a lakásban, mintha a trópusokon lennénk.

– Gyere, Kicsi, kimegyünk a Margitszigetre!

Szokás szerint elbeszélgettem a gyógyszálló parkoló őrével. Elmesélte, hogy miféle maffiózók tartják kezükben az éjszakai ipart a hotel bárjában.

– Gyönyörű magyar lányok járnak be, hogy az SFOR katonái el ne unják magukat Magyarországon!

Megvilágosodott elmével folytattuk egészségügyi sétánkat. Túl voltunk már a Palatinus strandon is, amikor váratlanul megzendült az ég. – No, ennek már a fele se tréfa! – magamhoz szólítottam Kicsit. Valamelyik bokoraljban kutakodhatott, mert csak nagy sokára hallottam meg pergőjének halk zizegését. A csöpörgő esővel egyszerre érkezett meg.

– Szedjük a lábunkat, édes komám, mert különben bőrig ázunk!

Gyorsan ráadtam a hámat Süsüre, és úgy startoltunk el, mint a Forma-1-es versenyautók. A szélvészt megszégyenítő gyorsasággal robogtunk visszafelé, de az égi csapokat megnyitotta valaki, és már zuhogott is. Az összefüggő lombkorona némileg segített az elázás ellen, ám dőreség lett volna megállni alatta. Már a nagyrét mellett haladtunk futólépésben, amikor megérkezett a záporosó távoli rokona, a trópusi, özönvízszerű felhőszakadás! Reménytelenül vált a helyzetünk. Bokán felül ért a víz – én meg otthon a mezítelen lábamra kaptam fel a vászoncipőt. Egyébként csak egy ujj nélküli póló és egy laza rövidnadrág volt rajtam. Remélem, ebből egyértelmű, hogy előbb áztam bőrig, mint a kutyám.

Kicsi: A fületem szorosan a fejemre lapítottam – jobb, ha abba egy csepp víz sem kerül! Ha védett helyen tartózkodnék, és úgy kezdene esni az eső, bizonytal nem mennék ki ázni, de az nem olyan nagy baj, ha a szabad ég alatt elkap az égi áldás. Tócsa tócsába ért a menekülési útvonalunkon. Normál esetben kikerülök a járdán összegyűlt vizet, de akkor ez lehetetlen lett volna, úgyhogy én is alaposan megmostam mind a négy lábamat. De ha már szóba hoztuk „A tócsa kikerülése” nevű tudományágot, hadd mondjam el, hogyan is tanítják azt nekünk.

A kiképzőm hagyta, hogy belevezessem a tócsába. Amikor a közepére értünk, megállított engem, és csizmába bújtatott lábával taposni kezdte a vizet – amilyen vadul csak tudta. Persze mindezt úgy, hogy minél vizesebb legyen a bundám! Nagyon jól tudta, hogy mi, kutyák, kimondottan utáljuk a fröcskölést! Egyszer-kétszer még „elnéztem” egy-egy tócsát, de elég gyorsan megértettem, hogy jobban járok, ha kikerülök. (Csak úgy zárójelben: kikerülök én a nagyobb méretű kutyagumit is a járdán. Én még sohasem végeztem ott a dolgomat: pfuj!)

Máskor orkán erejű szélvihar után bandukoltunk ki a szigetre. Körülbelül ugyanazon a részén jártunk, ahol egykor elkapott minket a felhőszakadás. Napközben voltunk a hűst adó fák alatt, ezért hosszúpórázon tartottam Kicsit, aki hirtelen megállt.

– Miért torpantál meg, Süsü? – Ő azonban csak állt rezzenéstelenül a lábam mellett. Egy sejtés kezdett motoszkálni a fejemben. Óvatosan előrearszoltam, mire félig keresztbe állt elém.

– Jól van, pajtikám, ne izgulj, nem fogok belezúgni a kidőlt fába! – A botom végével meg is találtam az addig csak feltételezett akadályt.

– Fordulj, Kicsi! – mondtam a terepszemle után. Öt-tíz méterre eltávolodtunk a keresztben fekvő törzstől. Ráadtam a munkaruhát Süsüre, és kiadtam a parancsot:

– Kerüld ki! – Önagysága azonban meg se moccant. – Gyerünk már, mert a végén még napszúrást kapunk!

Jobbra-balra pásztázott szemével a kutya, majd – úgy két perc múlva – jobbra indult. A járda kemény felületét zizegő salak, majd lágy fű váltotta fel. Valóságos famatuzsálem lehetett a kidőlt korhadék, mert hatalmasat kerültünk. A gyept után salak, majd aszfaltcsík következett. Megálltunk. Megdicsértem a haveromat ügyességéért, és újra a nyakörvébe akasztottam a hosszúpóráz végét, hogy elmehessen szimatolni.

Mindig más útvonalon indulunk vissza a fordulótól, de aznap eltértem a szokástól. Kíváncsi voltam, milyen gyorsan oldja meg Kicsi a már ismert problémát. Újra ráadtam a munkaruhát, és komótos bandukolásba fogtunk. Éberem figyeltem a kutya minden rezzenését. Egyszer csak érzem, hogy bal felé letér a járdáról, és a már bevált módon megkerüli az elfeküdt fát. Majd – se szó, se beszéd – visszamegy a járdára, hogy ott vezessen tovább. Hát nem csodálatos?

Kifejlet

Elérkezett a várva várt nap! Kellemesen enyhe napfény fűrésztötte vasárnap a várost; a meteorológusok 20 foknál is többet ígértek. Fél tízkor indultunk el otthonról. A napi sétánk megszokott útvonalát elektromos kábelek kötegei, két utcaszínpad és egész pavilonsor rendezte át. Kutyám furcsállta is a nagy változást. Nem értette, mire jó ez a bődületes felfordulás. A könyvtár közelében jártunk már, amikor a Népfürdő utca felől felharsant a tűzoltózenekar programnyitó produkciója.

Kicsi: Gazdám, amint meghallotta a zenét, leülésre biztatott. Kényelmesen helyet foglaltam a járda peremén. Érdeklődve pillogtam a közeledő hangforrás irányába, és szorgosan hegyeztem a fületem. Épp előttünk haladtak el az egyenruhába bújt muzsikusok, amikor az üstdobos hatalmasat csapott ütőjével a bőrre. Majd' belesüketültem: igen érzékenyen érintette a dobhártyámat. Elhaladtak előttünk a zenészek, és kisvártatva befejezték a műsort – mi pedig továbbindultunk a sport- és egyéb versenyek színhelye, a tágas park felé. Ott rendezték délután egyebek közt a keverék kutya szépségversenyt is. Megmondom őszintén: kissé hosszadalmasan találtunk rá a parkra, mert gazdám óhajára kénytelen voltam az úttesten haladni. Brrr... – tanult vakvezető kutyához méltón állandóan fel akartam menni a járdára. Sehogyan sem akaródzott megértenem, hogy miért nem szabad.

A járdákat végig teleépítették bódékkal. Kábelkötegek tucatjai tekergőztek ott, úgyhogy nagy botorság lett volna, ha szabályszerűen próbálunk közlekedni. Némi szóbeli segítségkérés után rátaláltunk a parkban az állatvédőkre. Három hölgy jött a ligától – alig pár perccel előttünk érkeztek. Egy kis kempingasztal köré telepedtünk, és azonmód kiterítették rá a magukkal hozott információs anyagokat. Csapatba verődve érkeztek meg a vakvezető kutyások – családtagjaikkal és barátaikkal. Addigra szereztem a technikusoktól egy vezeték nélküli mikrofont, és így, megfelelő erősítéssel egész nap tájékoztattam az érdeklődőket arról, hogy milyen programokat kínálunk éppen – hol a szokásos stílusban, hol humorosabb hangvétellel. Szép számmal érkeztek gyerekek és felnőttek is változatos fajtájú kutyákkal elegyes, népes társaságunkhoz. A vállalkozó kedvű ifjak ezúttal is kipróbálhatták, hogy milyen is vakvezető kutyával közlekedni. Még azt is megválaszthatták, hogy melyik kutyával mennének egy kört – utána pedig mikrofonba mondtam velük a rövid út alatt átélt élményeiket. Ezzel egyrészt örömet szerezhetek a közelben álló szüleiknek, másrészt óriási reklámot csaptak nekünk. A felnőttek kíváncsisága és bátorsága most is csak az érdeklődésig terjedt. Minden kérdésükre kielégítő választ kaptak – ők is, a lurkók is. Kiválóan le lehetett mérni az ifjak viselkedésén, hogy mennyire becsülik, és egyben tisztelik a vakvezető kutyákat!

Kicsi: Jó volt találkozni a sok négy lábú cimborával!

Persze nem mi voltunk az egyetlen program. Asztalitenisz mérkőzések, kosárlabdacsaták, szkanderbajnokság, ingyen használható gumi ugróasztal, a gyerekeknek pedig még sok egyéb játéklehetőség is kínálta magát. Még a délelőtt megjelentek a parkban a Dunakesziről érkezett rendőrök, kutyáikkal.

Kicsi: Épp az orrom hegye előtt vonultak el a bemutatójuk helyszíné felé. Naná, hogy nem bírtam vad ugatás nélkül megállni a sok kutya látványát. Majd' be nem rekedtem! Hiába próbált csitítani a gazdám. Amikor rájött, hogy így semmit sem ér el nálam, halkan a fülembé súgta: – Maradj már csendben, te lökött, mert a végén még elvisznek a rendőrök!

Úgy vettem észre, hogy az üstdob hangja nagyon megsérthette Kicsi dobhártyáját, mert továbbra sem volt hajlandó felhagyni az ugatással. Csak nagy sokára lohadt le a kedve – ekkor mordult egyet, és hasra vágta magát.

Sajnos, az időpontok úgy alakultak, hogy nem tudtunk elmenni a reneszánsz zenészek műsorára. Kora délután viszont felkereste társaságunkat a gyermekház vezetője, és elmondta, hogy nagyon tetszett neki az együttes produkciója. Kollégái sikeresnek ítélték a kutyás rendezvényünket is. Amíg beszélgettünk, Gábor többször is körbenézett, és úgy becsülte, hogy mintegy háromszáz érdeklődő figyelheti programunkat. Alig pár szót válthattunk, és már szólt is a kezében az adóvevő. Gyorsan elbúcsúztunk, és elsietett.

A szépségversenyen kis és nagy testű kategóriában indulhattak a kutyák – a vakvezetők pedig külön kategóriában. A nevezési díj ötven forint volt, amit mi is bedobtunk az asztalon álló perselybe – az összegyűlt összeget a gazdátlan állatok javára fordítottuk. Harminchárom gazda íratta fel kedvencét a rajtlistára.

A négylábú versenyzőket az egyik állatvédő hölgy szólította a zsűriasztal elé. Előbb a kis, majd a nagy testű kutyák mutathatták meg magukat a bírálóknak és a szép számmal összegyűlt közönségnek (utóbbiak körülbelül százötvenen voltak). A vakvezető kutyák a végén, a harmadik csoportban jöhettek. A nagyérdemű tapssal és jóízű nevetéssel fejezte ki tetszését. A verseny végén, amíg a pontszámokat összesítették, én a nézők kérdéseire válaszoltam. A díjazott blökkik ajándékot kaptak a zsűri elnökétől – vagy olyat, amin elrágódhattak, vagy olyat, amitől még szebbek lehettek. A vakvezető kutyák közül egy labrador lett a győztes.

Háromnegyed öt előtt nem sokkal indultunk el a parkból. Útba ejtettük a nagyszínpadot, amin éppen az egyik kereskedelmi rádió műsora zajlott. Nem sokáig időztünk el a forgatagban, mert már óriási volt a tömeg, és a nagy hangerő sem kimondottan marasztalt minket. Pár perccel később már lakásomon üdvözölhettem csapatunk tagjait, mert mindenki elfogadta a meghívásomat. Jót beszélgettünk a zsúfolttá vált szobában: kellemesen telt az idő.

Kicsi: Kutya kutya hátán nyüzsgött a kéróban! Első dolga mindegyikünknek az volt, hogy teleszlopálja magát a hús vízzel. Vendégeim körbeszimatolták a lakást, majd megkeresték a gazdájukat, és a közelükben letelepedtek. Mito barátommal labdáztunk egy keveset, de a kétlábúak abbahagyatták velünk a játszadozást.

A rendezvény másnapján a Landini együttes vezetőjének felesége elmondta, hogy minden segítséget megkaptak. A színpadon kiváló volt a hangosítás, a hangszereket kellőképpen fel tudták hangolni az előadás előtt, és a körülbelül huszonöt perces műsorukat tapssal jutalmazta a közönség. A műsor után a rendezők még halászlével is kedveskedtek a zenekar tagjainak, majd sörözéssel múltatták az időt. Szívesen jönnének a következő utcabálra is – mondta búcsúzóul. Hasonlóképpen pozitívan nyilatkoztak a programról az állatvédő liga vezetői: ők is szívesen jönnének jövőre is – mondták egybeecsengően. És mit mondott úgy egy héttel később a gyermekház vezetője?

– Nagyon szépen köszönöm, hogy eljöttetek az utcabálra. Jól sikerült a programotok, és remélem, ezzel nem szakad meg a kapcsolatunk!

Bár sikerként éltem meg alternatív ötletem megvalósulását, ám attól még igaz maradt a közmondás, miszerint minden csoda három napig tart. A következő utcabálig rengeteget kell még aludni, és közben sok mindent lehet tenni-venni.

Továbbra is az utcán

Történt egyszer, hogy hajnali, a zöldövezetben tartott sétánkat befejezve a Margit hídon át távoztunk a szigetről. Már a Lehel tér közelében jártunk, amikor feltűnő sebességgel elhagyott bennünket egy járókelő. Fura volt: hajnali négykor az emberek nem szoktak így rohanni. Mivel Kicsi hámban volt, és nem épp egy csiga lassúságával haladtunk, arra tippeltem, hogy kekeckedni akar velünk a srác.

Rendben van pajtás, felvesszük a kesztyűt!

– Kapcsolj ötödik fokozatba! – szoltam Kicsinek. Ahogy bírtam, kiléptem, Süsü meg igazodott a tempómhoz.

Kihívónknak ekkor már volt vagy négy méter előnye – kitűnően hallottam lépteit, és ebből pontosan következtethettem a köztünk lévő távolságra –, ami jól hallhatóan apadásnak indult. Nemsokára a Csanádi utcához értünk. Szinte már a sarkát tapostuk az előttünk iparkodónak, amikor Kicsi a járda szélén lassított – erre szükség volt. Szabályszerűen leléptünk, majd felléptünk – ez bizony lassított minket. Mire átértünk, újból összeszedtünk vagy négy méter hátrányt: kezdhettük újra ledolgozni. A következő keresztutcánál már ismét pariban voltunk a sporttárssal. Csakhogy itt már aluljáró akasztotta meg lépteinket! Ez sem szegte kedvünket. Villámgyorsan le a mélybe, a túloldalt rohanvást fel a felszínre, és kezdhettük újra ledolgozni a hátrányt. Időnként már meg tudtuk előzni versenyzőtársunkat, mivel keskeny utcák sora keresztezte útvonalunkat. A Gogol utcától már ő nézhetette a mi széles hátunkat – ő legalább láthatta is. Ekkor élesen bekanyarodott, és bement az egyik ház kapuján.

Remek verseny volt! – dicsértem meg Süsüt. Megtöröltem izzadó homlokomat, majd kényelmes tempóra váltva, öregeken slattyogtunk tovább a járdán.

Máskor az Árpád híd pesti oldalánál lévő aluljáróban mentünk Kicsivel. A metróalagút alatt akartunk átkelni. A tömeg zsongásából egy tanácstalan férfihangot hallottam ki. Útbaigazítást kért valakitől. Azt hittem, hogy engem szemelt ki, és rákérdeztem:

– Nekem szolt?

A férfi azonban időközben már párbeszédbe elegyedett valakivel. Na, gyerünk tovább! – és indultunk le a lépcsőn. Közben visszaemlékeztem néhány elcsípett hangfoszlányra. Amikor leértünk a metró alatti folyosóra, hallom ám, hogy a hátunk mögött hagyott beszélgetők is lefelé igyekeznek. De hiszen az érdeklődő a Flórián tér felé akart menni, mégpedig villamossal! Megálltunk Kicsivel. Komótos léptekkel közeledett a két férfi. Amikor mellénk értek, rákérdeztem:

– Ön szeretne eljutni a Flórián térre?

Zavartan elmondott igen volt a felelet.

– Akkor rossz irányba tart! – mondtam magabiztosan. – Forduljon vissza! Miután felér az aluljáróba, kanyarodjon jobbra, és a második, bal kézre eső lépcsőn menjen fel az utcaszintre: ott van az 1-es villamos megállója. Három megállót kell utaznia, akkor érkezik meg a Flórián térre – fejeztem be a „szájbarágós” útbaigazítást.

Az addig jól tájékozottnak tűnő idegenvezető hebegett valamit, és pillanatokon belül olajra lépett. A félrevezetett férfi meg motyogott valamit az orra alatt, aztán megfordult, és visszament a lépcsőn.

Maradjunk még a föld alatt! Az egyik aluljáróban ügettünk Kicsivel, amikor arra figyeltem fel, hogy nem messze tőlünk esedik valaki. A baljós hang irányába vettem lépteimet – szegény kutyám megrökönyödve vehette észre, hogy szerepet cseréltünk. Jött utánam: mi mást tehetett volna? Amikor úgy gondoltam, hogy nagyjából odaértünk, jól hallhatóan megkérdeztem: – Segíthetek? – és nyújtottam a kezemet. Se válasz, se kéz. Megcsóváltam a fejemet, és továbbmentünk. Hogy mi ebből a tanulság? Abszolúte semmi!

Keveredjünk ki az aluljárós történetekből, induljunk haza – mégpedig újabb sztoriért! Már olyan közel jártunk a kapuhoz, hogy elkalandozott a figyelmem. Közvetlenül a kapualjunkt előtt van a konyhafelszerelési szaküzlet bejárata. Nyár volt, az ajtó tárva-nyitva, Kicsi pedig – nem tudni, miért, csak úgy berontott rajta. Későn kaptam észbe, már bent voltunk az üzletben. A polcok valósággal roskadoztak az árutól – hiába: az uborkaszezon az bizony uborkaszezon: ilyenkor még uborkaszeletelőért sem tolonganak a vásárlók. A pihegő dolgozók rettenetesen megőrültek a váratlanul betérő, vásárló külsejű látogatóknak, és körém sereglettek.

– Mit tetszik parancsolni, kedves uram?

Eléggé kellemetlen volt számomra a helyzet: valahogy kínos dolog ilyenkor azt mondani, hogy – bocs, tévedés!

– Nem én akartam bejönni az üzletbe, hanem a kutyám! – feleltem végül.

– Na, Kicsi! – fordultam az ebhez. – Vallj színt! Mit akarsz vásárolni? Van nálad pénztárca? Mert az én kontómra ugyan ne költekezz!

Elnevelték magukat a bolti dolgozók, és mivel Kicsi meg se mukkant, nagy jókedvet hagytunk magunk után, amikor kifordultunk az ajtón.

Elkezdődött az új tanév az általános iskolákban. Mivel kimondottan szerettem ezeket az óráközi beszélgetéseket a diákokkal, adta magát a jól bevált ötlet. Felhívtam a lakásommal szemben lévő Hunyadi Mátyás Általános Iskola igazgatóját, és időpontot kértem tőle. Előzékenyen fogadott az irodájában, és egyáltalán nem volt ellenére, hogy Kicsivel végiglátogassuk az iskola mind a huszonnégy osztályát. Azért örültem ennek még az előző iskolalátogatásoknál is jobban, mert egykor magam is itt kezdtem nebuló pályafutásomat. Az egyik igazgatóhelyettes hölgy – Judit – szervezte nagy lelkesen zárándokutunkat. Pár nap múlva már a hiányzó kisdiaók is tudták, hogy „egy nagyon okos kutya fog ellátogatni az osztályukba”.

Amint megláttak a gyerekek a sulit valamelyik szegletében, máris körénk sereglettek, és csak kérdeztek:

– Hogyan hívják a kutyát?

– Mikor tetszik hozzánk jönni?

– Nyugodjatok meg, egy osztályt sem hagyunk ki!

Úgy is lett. Az alsó tagozat két felsőbb évfolyamának tanulói voltak a legnyitottabbak. A legmeglepőbb kérdést a negyedik osztályos Beátától kaptam:

– A vak házaspároknak vak gyermekük születik?

Elámultam a kérdésen: ez aztán igen! Úgy megdicsértem az első padban ülő kislányt, hogy tán még bele is pirult. Persze, a válasz sem maradt el.

Pár hónappal később hozzájutottam egy svájci kutyakiképző iskola szép kivitelű, színes fotókkal illusztrált katalógusához. Ezt ajándékoztam Beátának a szuperkérdésért.

Van más feledhetetlen emlékem is az alsó tagozatról – éppen abból az osztályból, ahová egy volt osztálytársnőm kislánya járt. Ez volt az egyik lehangulatósabb, legközvetlenebb eszmecserém a gyerekekkel. Az ünnepi hangulatot még családiasabbá tette a Mikulás megjelenése. Majd’ el nem olvadtam a sok szeretettől. Sokat és jóízűen nevettek. Vége lett az órának: mindenki sajnálta!

Valamelyiküknek eszébe jutott, hogy hívjanak el minket az iskola Mikulás-ünnepségére, ahol fellépnek. Köszönettel fogadtam el. Tele volt a hall az alsó tagozatosokkal. A magam 187 centijével kicsit kilógtam a sorból, de nem törődtem vele. A produkció alatt azon elmélkedtem, hogy milyen fantasztikus tehetséggel, milyen színvonalon adják elő ezek a gyerekek a szerepüket. Talán sok színész is megirigyelhette volna őket – más felnőttekről nem is beszélve. Pirosra tapsoltam a tenyeremet, és úgy éreztem, ők sokkal többet adnak nekem, mint fordítva. Nagyon megdicsértem a harmadikosokat, és hozzátettem, hogy nem illendőségből. Éreztem rajtuk, hogy milyen jólesett. Beszélgetni kezdtünk, és közben két szipogó hangra figyeltem fel. Nem érttem, hogy miről van szó, ezért rákérdeztem.

– Két lány sír itt melletted – mondták a gyerekek.

– Hát ti meg miért pityeregtek? – fordultam a két sírdogáló felé, mire egyszeriben patakokban kezdett el ömleni a könnyük. Szípoztak, hüppögtek – én meg egyre értetlenebbül álltam a gyűrű közepén.

– Tudod, hogy miért sír a két lány? – szegezte nekem, az egyik jól informált gyerek a kérdést.

– Nem én!

– Azért, mert sajnálnak téged!

– De miért sajnálnak engem? – kérdeztem meglepődve.

– Azért, mert nem látsz!

Na, ez aztán valóban szíven ütött! Mivel belém is szorult némi beleérző képesség, kár lenne tagadnom: meghatódtam. Megfogtam az egyik kis pityergő vállát, és mellé guggoltam.

– Ne sírjál, aranyom, nem kell engem sajnálni! Pláne nem azért, mert nem látok! Láthatod, hogy nem zavar különösebben! Sajnálni inkább az épkézláb, de tesze-tosza embereket kell, meg azokat, akik belefásulnak önmaguk ötlettelenségébe!

Lassan elapadtak a könnyek. Megpusziltam a nedves arcocskákat, és elbúcsúztam a derék harmadikosoktól.

A felső tagozatosok közül az 5-6. osztályosok még nyitottnak tündek, a felettük járók viszont jóval zárkózottabbnak – talán kamaszságuk okán? Volt olyan nyolcadik osztály, ahol a matematikatanár osztályfőnököt kérték meg a tanulók, hogy ő tegye fel nekem az osztály kérdéseit. Ez a felállás kicsit furá volt számomra, de rugalmasan alkalmazkodtam. Két kényes eset is adódott az iskolában: az elsőből következett a második. A kiindulópont az volt, hogy torokgyulladását kapott Kicsi – hogy miért is, arról majd később. A bajra épp az egyik osztályban derült fény. Hogyan? Kettőt-hármat öklendezett, aztán kidobta a taccsot. Rém kellemtelenül éreztem magam. A hátsó padok egyikében ülő fiatal osztályfőnök előrejött, majd látva a baleset nyomát, kiment felmosórongyért.

– Semmi baj! – mondta. – Nekem is van kutyám – és feltörölte a feltörölnivalót. Kicsi rosszullete miatt a következő osztályt lemondtam – később pótoltuk. A másnapra beütemezett órát viszont nem akartam kikerülni – de Kicsi nélkül kellett mennem, és ezzel csalódást okoztam a gyerekeknek. Elnézést kértem tőlük.

– Mit csinál most otthon a kutya? – feszegették.

– Bekapcsoltam a rádiót, hogy ne unatkozzon. Ha minden igaz, épp a Napközben hallgatja. Ha hazaérek, majd kikérdezem, hogy mi érdekeset hallott.

Hangos nevetés csattant fel a padokból, és én is elnevettem magam. A hatodikosok viszont engem leptek meg: elhívtak a karácsonyi osztálybulira! Mit mondjak, jólesett a figyelmességük. Törtem, törtem a fejem, mivel is ajándékozzam meg a gyerekeket. Végül is Kicsi egyik remekbe sikeredett, egész alakos fotóját adtam ifjú barátaimnak. A fotó hátuljára barátnóm ráírta a megajándékozott nevét, és attól függően, hogy lány vagy fiú volt az illető, egy-egy elmés szöveg is került a hátlapra. Persze, az osztályfőnök sem maradhatott ajándék nélkül: ő is kutyafotót kapott, csak másfajta humorral jegyezve. Az osztály is készült! Én egy plüss német juhász kutyát kaptam, Kicsi meg egy konzervet. Különféle játékokkal és könnyed csevegéssel mulattuk az időt. Valóban a szeretet ünnepének melegét kaptam ezen az osztálybulin. Utólag is köszönöm, gyerekek!

Egyik nap két osztály tanulói vártak ránk. A szükségesnél valamivel korábban indultunk el Kicsivel: hadd szaladgáljon még egyet a parkban, biztosan egészségére válik! A Dagály utca mentén haladtunk. A hosszú póráz vége néhol meg-megállt, majd halk csobogás vagy egy kis kaparás nesze után továbbindult. Amikor bekanyarodtunk az Esztergomi utca melletti, tágas, több részre tagolt parkba, kikattintottam nyakörvéből a karabinert. A mi környékünkön ugyan jellemzően pórázon sétáltatják a kutyákat, de nekem ilyenkor az jut eszembe:

Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!

Civilizáció ide vagy oda, én a szabadság híve vagyok! Futkosson és szimatoljon kedvére a munkás eb, mert ugyan kinek van kedve unottan dolgozni? Élvezte Súske az átmeneti szabadságot, én pedig a fülem segítségével követtem őt nyomkereső útján. Egyszer csak elkezdett spurizni, mert saját fajából tűnt fel valaki. Hajtotta a vére – nem törődött a balga kétlábúak urbanizált gondolkodásmódjával. Futott Kicsi, futott, örömmel a lelkében, de mielőtt odaérhetett volna a remélt pajtáshoz, két lábon járó száj ordított felém:

– Kösse meg a kutyáját!

Próbáltam nyugtatni a távoli hangot:

– Ne féljen, asszonyom! A kutyák csak az ösztöneiknek megfelelően viselkednek! Nem fogja bántani a kutyáját, ne féltse! Nem kötöm meg a kutyámat – hagyjuk, hadd éljék a világukat!

A „hölgy” valósággal tajtékzott:

– Visszaél a helyzetével!

Addig sem, azóta sem használtam előnyszerzésre a nemlátásomat. Meg se fordult a fejemben, hogy mögéje bújva védekezsem.

– Sajnos az emberek zöme elfelejtett a természet törvénye szerint élni és gondolkodni! – A civilizáció kemény válasza nem késett:

– Maga egy hibás ember! – Sebtében távozni készült a kutyájával, de epésen még hozzátette:
– A hibás emberek mind gonoszak!

– Nem tartom magam hibásnak – arról meg, hogy ki a gonosz, még beszélhetnénk...

Épületes beszélgetésünkből szegény kutyám nem érthetett semmit – csak állt, mint aki délibábot látott Angyalföld közepén. Az előbb itt még kutya volt, most meg nincs sehol! Ballagtunk a sulifelé, a dühöm lassan csillapodott, és már szántam az iménti lelki szegényt. Felcsatoltam Kicsire a hámat, a póráz végét beleakasztottam a nyakörv karikájába. Besétáltunk. A lelkes gyerekek már vártak, hogy együtt menjünk fel az osztályba. Mindegyikükkel kezet fogtam, bemutatkoztam. Beszélgetve haladtunk a lépcsőházban, majd a harmadik emeleti folyosón, az utolsó előtti osztályterem ajtaján fordultunk be. Becsengettek, elült a zsvivaj. Elérzékenyülten álltam a diákok előtt. Meg is kérdeztem:

– Ki ül az ajtó melletti padsor első padjában, baloldalt?

Egy kisfiú állt fel. Kezet fogtam vele.

– Elsős koromtól egészen a negyedik év végéig a mostani helyeden ültem!

Úrrá lettem a meghatottságon, és belekezdtem szokásos mondókámba. Jó fél órája beszélgettünk már, amikor egy kérdésre válaszolva elmeséltem a gyerekeknek az alig egy órája történeteket. – Az ember mindig védje meg önmagát, és a társát is, de fölösleges szócsatákba nem érdemes belebonyolódni. Nem szabad haragudni senkire, mert azzal csak magának árt az

ember! – Döbrent csend ülte meg a termet. Öt perc múlva aztán már harsányan kacagott az osztály, ahogy ironikusan mutattam be nem látásomat.

Hamar elrepült az óra, és amíg készülődtem, hogy átmenjek a másik osztályba, körülvett a gyereksereg. És kérdeztek, csak kérdeztek, amúgy haveri módon. Úgy búcsúztunk el, ahogy a régi, jó osztálytársak szoktak.

Ismerős volt a járda a talpunk alatt: hazafelé tartottunk. Bár kicsit zavarosan, de újból eszembe jutott a már idézett két verssor:

„Hibásak legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!”

Havas játékok a Szigeten

Elvitathatatlanul megérkezett a tél. Egybefüggő hótakaró fedte a fővárost. Mivel ez már a második telünk volt Süsüvel, tudtam: él-hal a hóért! Egész nap erősen havazott, és még akkor is hulltak a pelyhek, amikor feljöttünk az aluljáróból. Hogy örömet szerezzek Kicsinek, a Váci út sorházai mögé kanyarodtunk, és az iskola felé vettük utunkat. Tudtam, ez idő tájt mennek haza a napközisek. Már messziről hallottam, ahogy a hóban játszottak. Az aszfaltozott focipályán dült a hócsata. Örömmel üdvözölték Kicsit, de rólam sem feledkeztek meg.

– Lenne kedvetek hógolyót dobálni Süsünek?

– Persze, mi az hogy!

Leoldottam a hámat, és a német juhász már ugrott is a húszcentis hóba. Beleszimatolt, vad vágásban loholt két kört a pálya körül, majd hosszasan hempergett. Kis barátaim ezalatt nagyüzemi hógolyógyártásba kezdtek.

– Úgy dobjátok el a hólabdákat, hogy Süsü ne tudja elkapni, mert a múltkor nem figyeltem rá, és teleette magát hóval! Torokgyulladás lett a vége!

– Oké! – felelték a muskétások, és futtatni kezdték a német juhászt.

Csak a pergője hangjából tudtam következtetni, hogy a játszótér melyik sarkában loholt épp a boldog kutya. Elég hideg volt, úgyhogy mindkét kezem zsebre vágtam. Szép dolog, mi? Nos, az én kezeimnek már valahogyan hideg a hó! Úgy tűnt, végül is mindenki örül ennek a szereposztásnak. Fél órán át hullottak a hógolyók: gyerek és kutya egyaránt kimerült. Megköszöntem a srácoknak a kutya átmozgatását, és megcéloztuk az egyik közeli kapualjat.

Tehát ez évben már november derekán elkezdte hullatni pelyheit a tél. A korai hóbunda-bemutatót nem csak alkalmi tetszelgésnek szánta: magán hagyta erdön és mezőn is. Aki tudta, csodálhatta szikrázó fehérségét, de mindenki csúszkálhatott rajta és nagyokat huppanhatott belé. Napok óta egybefüggő hótakaró fedte már a pesti aszfaltot, és vasárnap, kora délután újra rongyrázós kedve támadt a télnek. A szürke ég szinte beleszakadt. Viharos északi szél űzte a kristályokat, hadd váljon még cudarabbá az idő (mínusz nyolc fok volt). Kezemmel kikukkantottam a konyhaablakon – micsoda hófergeteg dül ilyenkor, az ebéd utáni szunyókálás idején! Megborzongtam, és gyorsan visszahúzódtam a melegbe. Kicsi jóízűen szundikált a vackában – pedig az ő gyomrát nem is ülte meg az ebéd terhe.

– Ömlik a hó odakint – szóltam neki. – Kimegyünk sétálni a Margitszigetre?

Megszakad az álomfilm, és tüstént négy lábra pattan az ilyesmire sosem rest eb. Kiásította magából az utolsó képkockákat, majd az elmaradhatatlan nyújtózás után, erős farkcsóválással mellettem termett. Lihegett és kuncogott izgalmában – érti a szót, hogyne értené! Vastag nadrág, meleg kabát és bundás csizma vándorol ki a szekrényből, a bőr munkaruha pedig az előszobafogásról kerül a kezembe. Már nyílik, és csukódik is az ajtó zárja, és hat sietős láb alatt dübörög a lépcsőház. Feltárul a fagyos kapuajtó, és belerohanunk a tomboló télbe.

Ötméteres szabadság: ezt kínálja a futózsínór Kicsinek (a hám ugyan a testén feszül, de azt nem veszem igénybe). Csizmám gumitalpa reménytelenül keresi a járdát – csak puha, ropogós havat talál magának. Kotor a fehér bot vége is, ám szintén nem leli. Mélyen fejembe húztam a két, kötött sapkát, szám elé a vastag gyapjúsálat – alig látszott ki valami a fejből (a két fülemet persze kint kellett hagyni).

Továbbra is önfeledten vigad a csípős, északi szél. Kegyetlen vadsággal borotválja az ember arcát, kerít rá színt, amolyan fagyosat. Hoppá! – mintha úttest kezdődne itt, de a harminc centis paplan alatt annyira egyforma minden, hogy a járda és az úttest közötti különbség elenyészik. Farkcsóválva szaladgál a megpezdült életkedvű német juhász. Orrát finoman nyomja a hóba, nagyokat szippant, majd kaparni kezd. Lassan bandukolok tovább – és már jön is vissza mellém Kicsi, mert tudja: nemsokára úttesten kell áthaladnunk. Minő okosság! Az alig járda még száraz időben is nehezen különböztethető meg az úttest szintjétől: mert pár centi csak a hija, hogy egybe nem simulnak.

Ha fél lábszárig a hóban tapos, hamar az autók közé kerül az ember (a lassan érkező járművek zaját elnyeli a hó, elfújja a szél). Kurta csevely a lefékező sofőrrel, azután mindenki folytatja útját – ki négy keréken, ki két lábon. Nagyokat nyög a masszív acélhid a sok száz, guruló gumiköpeny alatt, de a zajt szinte egészében elfojtja a süvöltő, északi szél. A jeges Duna fölött nekieredhet: útját nem állja semmi, csupán piruló arcom.

A híd közepén jártunk már, és még az addigiaknál is jobban összehúztam magam – szinte csak egy kabát ment át a hídon. Igaz, ujjából kinyúlt egy kéz – a másikat a kabátujjba rejtettem. Benne a póráz vége: a másik végén egy téli bundájában pompázó és egyáltalán nem fázó kutya poroszkál – amúgy mezítláb. Egy félkörívvel a híd gyomrába vezető járdára tértünk. Havas rámpa, hú de jó, csúszik a csizmatalp, mint a szánkó!

– Lassan, pajtikám – szóltam Süsünek, ő meg nem értette. – Hiszen az a jó! – Pár méter hó nélkül – fagyos aszfalton értünk ki a híd gyomrából.

A vastag hó megroppant a talpam alatt. Nagyot sóhajtottam, és kesztyűs kezemmel megtapogattam az arcom: elfagyott már, vagy érez még valamit? A híd, a forgalom zaja szép lassan elenyészett a hátunk mögött, és már csak a kabátomnak csapódó pelyhek kopogását hallottam – meg hát a szelet. Nem éreztem magamon a hó súlyát, pedig a vállam már tele volt csillagjaival. Így léptetett elő a tél hótábornokká! Szólt a pergő Kicsi nyakában, ahogy lerázta a tél pihéit – nehogy már tévedésből vén kutyának nézze őt valaki! Gyermek pajkos nevetését hallottam a távolból, majd ugyanazt a kedves hangot, közelebről, egy szánkó hátáról is:

– Szia, Laci!

Egy kisiskolás lányka köszöntött – épp akkoriban jártuk Kicsivel a Hunyadi Mátyás Általános Iskola osztályait.

Nap mint nap ismerős felnőttek mennek el mellettem szótlánul az utcán és a lépcsőházban. A játszódozó gyermek pedig észrevesz, és ugyan miért ne köszönne? Hógolyó helyett szót váltunk, de senki se higgye, hogy az nem baráti.

Sapkám alját ráhúztam a fülem hegyére, és bár alig fedett belőle valamit, máris csak feleannyit hallottam, mint korábban. Indultunk tovább Süsüvel a rengetegben. Tompán duruzsolt a szél a lombtalan ágak között. Sehol egy madárhang: még a sirályok se rikoltották, hogy: juj, de jó! Valami fantom úttest következett, utána kis kanyargózás, és Kicsi már tudta, hogy mindjárt eloldozom: várja a végeláthatatlan hómező! Lekerült róla a rabszív, megsimogattam horpaszát, és ő szinte négy lábbal egyszerre ugrott a szabadságba. Hol jobbról, hol balról hallottam a kutyapergőt: futott és szimatolt – a farkát pedig egyfolytában csóválta. Lassú, óvatos léptekkel kerestem az elrejtőzött járdát: aki bújt, aki nem, megyek! Semmi sem adott támpontot, hacsak a cikcakkban mozgó pergő hangja nem. Egyszer csak mintha egy autóbusz motorja züm-mögött volna fel a Margit híd felől. Rájöttem, hogy az úttal párhuzamosan haladok: tartottam a déli irányt. Vélt magabiztosságomnak így is gyorsan vége szakadt. Füttyentettem, remélve, hogy nem valami madár válaszol. Elég nekem, ha csak a kutyám dugja oda az orrát: Mi van, kisöcsi, nélkülem nem megy?

– Persze hogy megy – gondoltam nagyképűen, és kisvártatva csaknem felbuktam egy hóbuckában.

Gyermek kacagott valahol a közelben, majd csatlakozott hozzá egy felnőtt is: előttünk jártak vidámsággal tele útjukat. Egyre fogyott a távolság: már hallottam a szánkó talpának neszezését. A rajzos bundájú német juhász előttem kutyagolt, éberem figyelve az előttünk haladókat. Ahogy megközelítettük őket, egy kislány ujjongott fel a szánon:

– Itt egy kutya!

A hálás eb nyomban meleg pusztit nyalt a hideg orrocskára. Megállt a szán, hátrafordult a fuvaros nagy: különprogram kezdődött. Leugrott a szánról a négyéves kislány, és már repültek is a szárnya-nincs hólabdák, a játékos kedvű eb pedig rohant, remélve, hogy időben utoléri őket. Azok a fránya, kemény gombócok azonban egytől egyig belesüppedtek a puha hóba: hol lehetnek? Nagy értetlenül állt meg ilyenkor Kicsi, de nem volt ideje rágódni: már röpült a következő – márpedig azt is megilleti a díszkíséret, mielőtt visszahullana „szülőhavába”. A lányka meg nevetett, csak nevetett – hát hogy is ne nevetne! Kacajának csilingelése még a pergő éles hangját is elnyomta. Nevetett a nagy is, miközben fáradhatatlanul gyúrta és maga is dobta a töltelék nélküli gombócokat.

Hangtalanul mond „pihenj” a fáradtság. Váltottunk pár kedves szót újdonsült ismerőseimmel, és amikor eltűnt az ernyedtség a munkás karokból, újra indult a meccs – Kicsi legnagyobb örömére.

Kifulladásig vagy mindhalálig? – már csak ez volt a kérdés. A leányka fáradt el hamarabb, és visszakéredzkedett a szánkóba.

– Jótett helyébe jót várj! – súgtam a fülébe.

Hívtam a közelben bóklászó Kicsit, és újra rácsatoltam a nemrég levett hámat. Télapó szánját rénszarvasok húzzák – neki kutyaszán jutott. Siklott a szán vagy száz métert, és ezalatt kihente magát az utas.

– Játsszunk újra hógolyósdit!

Felállt a jól összeszokott csapat, dobogott a négy láb a hóban. A nagy egyszer csak felszisszent:

– Dúvad ez az eb!

Lehet, hogy a játék hevébe belemelegedett Süsü fordulás közben valóban megkarcolta fogával a mami kezét. Nagyot fordult a játék! Az addig kedves anyóka valósággal tajtékzott. „Rettegetesen” megharapott, fagyos ujját a hóba dugta, hogy a hideg lehúzza a vélt duzzanatot.

Hogyan találhat ki valaki ilyen ostobaságot? Gyógyítani a semmit, hóba nyomni a fagyott kezét, hogy az hűtse! Észérvekkal semmire sem mentem, az asszonyosság csak duzzogott – még csak nem is felelt. Hiába ömlött hópelyhek árja a tájra, már reményük se lehetett arra, hogy hógolyóvá gyúrnák őket. Bezárta kapuját a vigalom.

Ilyenkor nincs mit tenni: tovább kell menni. Illőn elköszöntem, de „csak csend, amerre ment, a néma tájon”. Még jobban ráhúztam a fülemre a sapkám alját: a hideggel nem lehet viccelni! Hallgatóztam, mint nagyothalló az ajtó előtt, de csak a hulló kristályok zizegését hallottam. Az ember azonban bízson önmagában – nagy bátran továbbmentem. Nemsokára vízilabdázók hangos kiabálását hallottam a sátortető alól – jókora vargabetűt rajzoltam a hóba! Még az úton is átkeltem közben.

Ej, minő tévelygés! Gond azonban nincs egy szál sem – legalább biztosan tudom, hogy merre is járok épp az átváltozott szigeten. No de innen merre tovább? Busz iparkodott el mellettünk – óvatos gyorsasággal próbálta betartani a menetidőt. Úgy döntöttem, hogy a nehezebb utat választjuk: szembefordulunk a füttyülő, sarki széllel. Mit nekünk egy kis fagyos szellő! Fél lábszárig ér a hó, támpont nélkül jaj, de jó!

Okos kutyakobak és tökéletesen látó szemek kellene ilyenkor – és Kicsi szó nélkül is érti, hogy mit kell tennie. Nyugodtan lépkedtem mögötte, pedig toronyíránt haladtunk – én teljes kiszolgáltatottságban. De abban legalább biztos lehettem, hogy a sügyig érő hóban serényen iparkodó négy lábat értelem és megértés mozgatja. Köröttünk csend és béke. Odáig sem volt melegem, és előbb-utóbb kimondottan fázni kezdtem. Aggódva tettem fel magamnak a kérdést: vajon Kicsi vastag bundája dacol-e még a tél kegyetlenségével? Lágy, meleg női hang állított meg:

– De szép vagy!

Fagyos szám széle a fülemig szaladt – a simogató kéz azonban kutyám feje után nyúlt. Hóba dermedtem a szörnyű csapástól, de hamarosan társra leltem magányomban: az ő barátnőjét csábította magához négy lábú segítőm. Nemek szerint oszlott meg kis csapatunk: a nők pletykálgáltak, mi, férfiak meg: epekedtünk utánuk. Tömörödtek már a pelyhek a kis női kézben. Süvítve repült a kész golyó, loholt az eb. Ismét játékba fordult egy találkozás – ki gondolná, hogy „dúvad” szaladgál a mezőn? Már párosával repültek a fagyos labdák – jókedve volt mindenkinek. Pergett a percek mellett a szó is. Vidáman búcsúztunk el – előbb azonban megtudakoltam, hol is vagyunk: a Rózsakert északi végében. Serény léptekkel indulunk tovább. Kellott az intenzív mozgás, nehogy átjárja testünket a fagyos szél. Zajongott a távol, emberek játszottak önfeledten. Gond nem volt már egy szál se: tudtam, hogy merre járunk.

– Ez a Nagyré! Irány balra! – mondtam Kicsinek, és ő fordult, precízen. Valahol újra felbrummogott a huszonhatos busz. – Gyerünk közelebb, a kiismerhető környezetbe!

Csaholó kutya rontott ránk váratlanul. Egymásra vicsorogtak a távoli rokonok. Az újdonsült morgósnak helyzeti előnye volt: póráz nélkül lehetett nagypofájú. Némi tépelődés után előrehajoltam, és szabadjára engedtem Kicsit: mérkőzzenek meg egyenlő feltételek között! A támadó kutya gazdája persze tisztában volt a helyzettel, de nem szólt egy kukkot sem. Aki nem lát, az valószínűleg nem is hall – gondolhatta. Némán távozott, mi meg ballagtunk tovább akár az idő. Kicsi szőrzete szépen visszasisult. Vége a dilinek: gyerünk tovább! Sok-sok emberhang duruzsolt valahol a közelben, odakiáltottam hát:

– A buszmegállóban várakoznak?

Odakocogunk a topogó utasokhoz. A sokaság egyértelműen jelezte: nemsokára befut a kék busz. Már komolyan tartottam attól, hogy meg talál fázni Kicsi, így hát felszálltunk mi is. Mi tagadás, nekem is jólesett a langymeleg – persze csak a kinti időjáráshoz képes volt az.

Hazaértünk. Lehánytam magamról a meleg göncöket, míg Kicsi csak úgy, bundásan dőlt le a két órája elhagyott vackára. Minden levetett holmi a helyére került. Ünnepeljünk egyet! – már csobog is a mennyei ital. Cic-cic! – mondom az áldomást, és már jön is a szőrös képű, hogy behabzsolja a macskafröccsöt. Csurog a tej a szája szélén, ott sorjáznak bajszán a zsíros csöppek.

Elfogyott a fél liter lefetyelnivaló, száraz a műanyag tál. Süsü illedelmesen hátat fordít, és visszaballag a helyére. Nagyot huppanva dől le szundikálni, hogy tovább álmodja a nemrég megszakított Hószakadás című filmet.

VI. fejezet KÉZEN FOGVA AZ ISKOLÁBAN

Egyik osztálylátogatásunkon megkérdeztem a gyerekektől:

– Szívesen találkoznátok-e a veletek egykorú, nem látó gyerekekkel? Mit szólnátok hozzá, ha alkalmanként egy-egy napot együtt tanulnátok velük az iskolátokban?

Most sem csalódtam a kiskamaszokban. Harsogva felelték:

– Jó lenne!

Az osztályfőnöknek is tetszett az ötlet – erre nem annyira az igenlő válaszból, mint inkább hangszínéből következtettem. Még vagy két osztályban elsütöttem az ötletet, majd puhatólózni kezdtem Juditnál, az igazgatóhelyettesnél. Hamarosan az iskolaigazgató irodájában találtuk magunkat Kicsivel.

– Úgy gondolom, hogy a látó és a nem látó gyerekek sokat tanulhatnak egymástól. A látó iskola megismerése nagyban elősegítené a látássérült diákok beilleszkedését, ha azok gimnáziumban akarnak továbbtanulni. Sokat segíthetne, ha időnként egy-egy napot közösen tanulnának. Elképzelésemről még nem tudnak az Ajtósi Dürer soron, de ha itt most zöld jelzést kapok, akkor megkeresem őket – mondtam bizakodva.

Másnap délelőtt izgatottan nyúltam a telefonkagyló után. Tudtam: tíz perc alatt le kell nyolítanom a beszélgetést. Szerencsém volt, mert telefonközeli volt Katalin, az intézmény vezetője. Bemutakoztam neki, majd beszámoltam iskolalátogatásaim tapasztalatairól. Az igazgatónő kedvezően ítélte meg a hallottakat:

– Pár nap múlva újra hívjon fel, addigra kikérem az általános iskola igazgatónőjének a véleményét is.

Úgy is tett. Ha lehet, a második telefon előtt még jobban drukoltam, mint az első alkalommal. De kár volt annyira izgulni: találkozóra hívtak az iskolába. A beszélgetés első felében rólam, a másodikban elképzeléseimről esett szó. A két igazgató három- vagy négyhetente egy-egy egy napos, közös tanulást tartott célszerűnek, megvalósíthatónak. Engem pedig megtettek koordinátornak. Szokatlan és örömteli volt: addig „vakos” környezetben nemigen találkoztam nyitott, a „külső” gondolatok fogadására kész vezetőikkel.

Kicsi: A vakoda széles folyosóján lépkedtünk a hatodikosok osztályfőnökével. Az osztályterem előtt jóval kevesebb volt a gyerek, mint a Hunyadiban. Az első osztályos diákok még a fal mellett óvakodtak, de a nagyobbak már a széles folyosó közepén szedték a lábukat (fehér bot nélkül). Tudtam: kétszer két napot töltünk ebben az iskolában: Laci meg akart ismerkedni a gyerekekkel és azzal is, miként tanulnak itt a diákok. Alaposan fel akart készülni belőlük.

Becsukódott hátunk mögött az üvegtáblás ajtó.

– Osztály, vigyázz! – hangzott fel az ofő hangja.

Kicsi: A hetes jelentett, a nebulók visszahuppantak a székre. Ágnes bemutatta gazdáját a gyerekeknek, majd – nagy büszkeségemre – hozzátette:

– Vele van egy csodaszép vakvezető kutya!

Kicsi: Na, erre olyan zsvivaj kerekedett, hogy még az utcán is leállt a forgalom.

– Milyen fajtájú az a gyönyörűség?

– Hány éves a kutyuli?

– Fiú vagy lány? – No és persze:

– Hol van az a segítőkész, cuki német juhász, hogy megsimogathassuk?!

Kicsi: Így váltam egy pillanat alatt a kedvencükké. Laci röviden felvázolta a gyerekeknek, hogy miért is jöttünk, majd elkezdődött a tanítás. Gazdám közelébe heveredtem le, úgy figyeltem. Néha fél szemmel Lacira sandítottam: csupa fül volt. Aztán megszólalt a csengő, és a gyerekek rugó módjára pattantak ki a pad mögül, hogy rám vessék magukat. A totális lerohanás közben azért még meghallottam, hogy az osztályfőnök megkérdezi:

– A szünetre bejöttök a tanáriba?

– Inkább maradnánk a gyerekekkel!

Kicsi: Továbbra is csak úgy záporoztak a kérdések – most aztán megint kibeszélhette magát! Nyílt a terem ajtaja, és egy kisebb fiú lépett be. A nyüzsgő sokadalom felé vette útját.

– Vigyázz! – rivallt rá valaki. – Nehogy rálépj a farkára!

– Micsoda...? – tudakolta a paffá vált srác.

– Hát, egy nagyon okos német juhászt dögönyözünk itt. Igazi vakvezető kutya!

Ahogy ez a nem mindennapi eseményeknél lenni szokott, szájról szájra járt a hír, hogy négy-lábú osztálytárs érkezett a hatodikosokhoz. Jöttek is a többi osztályból seregestől, hogy meggyőződjenek róla, igaz-e a hír, vagy csak egy újabb vaklármáról van szó?

Kevés „civil” figyelheti négy napon át, miként folyik az élet az ország egyetlen, nem látó diákokat tanító iskolájában. Eszembe jutottak saját általános iskolás emlékeim, és összehasonlítottam a két világot. A különbség jóval kisebbnek tűnt, mint azt egy laikus, látó ember gondolná. Miért? A nem látó gyerekek teljes biztonsággal közlekedtek vagy épp szaladgáltak a suliban. Az alacsony osztálylétszám következtében senki sem lóghatott ki végérvényesen a közösségből. Olyannak tündek, mint egy nagy család – ahol persze szintén vannak viták és összezörrenések.

Hiába nem láttam már vagy nyolc éve, fejben továbbra is látó ember maradtam: a tanulás folyamatát nehezen tudtam elvonatkoztatni a vizualitástól. Csodáltam ezeket a gyerekeket, amint széleseben püfölték a pontírógép billentyűit, ahogy huzigálták ide-oda az abakusz golyóit. És ahogy kapásból válaszoltak a kérdésekre. Olvasni persze csak az ujjukkal tudnak. Micsoda agymunka kell mindehhez! – döböntem rá, mint se ide, se oda nem tartozó fehér botos.

A harmadikosok is mély benyomást tettek rám. Nyitottak, érdeklődők, barátságosak voltak. Szeretetet adtak, mégpedig nagykanállal, de tőlem is elvárták. A negyedik nap után aludtam párat, hogy letisztuljon fejemben a kép. Következő lépésként a két osztályfőnökkel – külön-külön – felkerestük a két érintett évfolyamot a Hunyadiában. A közös látogatást azért tartottam fontosnak, hogy a látó gyerekek fejében véletlenül se maradjanak értelmezési problémák.

Hogy mifélékre gondolok? Álló testhelyzetben sok született vagy korai látássérült – olykor még felnőtt korában is – előre-hátra dülöngélve hintázik, fejét megállás nélkül jobbra-balra forgatja. Sokan nem „néznek” arra a személyre, akivel épp beszélgetnek. Mi tagadás, ezektől a szokatlan viselkedési formáktól gyakran idegenkednek a látó emberek. Célszerűnek láttam, hogy ezek okait megvilágítsam a gyerekek előtt.

– Ugye, ti is szoktatok kalimpálni a lábatokkal a pad alatt? A kezetekkel meg olykor megpiszkáljátok a fületeket vagy épp az orrotokat, pedig az nem is viszket. Mindezek afféle

tudattalan pótcselekvések a belső feszültség levezetésére szolgálnak. A félrenézés pedig nem illetlenség, hanem olyan, rossz beidegződés, amiről irtó nehéz leszokni. Ne higgyétek, hogy közülünk mindenki ekképpen viselkedik, de előfordul!

Közben a harmadikosok osztályfőnöke a táblához lépett, és felvázolta a Braille-írás lényegét. A gyerekek pedig bőszen kérdeztek tőle, hogy felkészüljenek az első találkozásra.

A hatodikos, nem látó gyerekek érdekes programmal fogadták vendégeiket – de haladjunk sorjában!

Megérkeztek a kamaszok, néhány tanár kíséretében. Nem lepődtek meg azon, hogy a fogadó gyerekek többsége magasabb és természetesebb náluk, hiszen már tudták: azok két évvel idősebbek náluk, mivel az első osztály előtt két évig előkészítőbe járnak, hogy megtanulják a pontírást és az olvasást. Hamar egymásra találtak. A vendégek számára érdekes újdonság volt, hogy nem függött tábla a falon, kevesen jártak egy osztályba, és mindenkinek pontírógépe volt. Aztán idegenvezetőnek csaptak fel a helybeli diákok, és négy-öt látó kamaszt maguk mellé véve a pincétől a padlásig bebarangolták a hatalmas épületet. Visszaérkezve a hunyadisok hitetlenkedve mesélték:

– Úgy vezettek minket, mintha látnának!

Mindegyik csapat megérkezett már: jöhetett a beígért show. Mindenki kézbe kapta a tornacsukáját, és irány a tornaterem! Csörgőlabda-bemutató és közös játék várt mindenkire. Először két, háromfős honi csapat állt fel a tornaterem két végében. A játék és egyben paraolimpiai sport lényege: a tornaterem két rövidebb fala a kapu, bő egy méter magasságig. A játékeret több szektorra osztják (az ezt jelző ragasztócsíkok alá vastag madzagot húznak). A kosárlabda méretű labdában apró fémlemezkek csörögnek (a zörgés a labda apró lyukacsain hallatszik ki). A lövést, ami voltaképpen egy erőteljes gurítás, az ellenfélnek vetődéssel kell háritania, majd rövid időn belül viszonznia. A nézőknek persze síri csendben kell ülniük a helyükön, különben a védők nem hallanák a labdát. Amikor a hunyadis diákok már értették a szabályokat, maguk is pályára léptek. Hármass csapatokat alakítottak, elslattyogtak a kapujuk elé, és ott annak rendje és módja szerint vakosították őket egy-egy kendővel. A már tapasztalt labdazsonglőrnek számító helyiek óvatosan gurították el a labdát, a zöldfülű hunyadisok pedig hegyezhették a fülüket, és vetődhetek a vaksötétbe, ha a közelben vélték hallani a lasztit. Hatalmas üdvrivalgás csapott fel a nézőközönség soraiból egy-egy remekbe szabott védés láttán, de ha valamelyik társuk mellett épp hogy csak elcsordogált a labda, a potyagól után éppily harsány nevetés harsant. A legnagyobb elismerés azoknak az újsütetű fenomen sportembereknek járt, akik gólt tudtak szerezni. Az ügyességet és állóképességet egyaránt megkívánó sorozat végén zsibongó örömhangok öleltek körbe a tornateremben.

Kicsi: Mielőtt bevonult volna a díszes társaság a tornaterembe, engem bezártak az egyik öltözőbe. Ott kuksolhattam napestig a sok levetett lábbeli között. Micsoda disznóság!

Kicsi valóban kimaradt a jóból. Miért? A játéktér és a tornaterem oldalfala között alig van egy méter. Tornapadokra ültünk le, és neki bizony nem maradt hely. Félő volt az is, hogy egy eltévedt lövés eltalálja a fekvő, védtelen kutyát – ezért hát a cipők őrzésével bíztam meg.

A harmadikosok is eljöttek évfolyamtársaikhoz, és persze az ő viszontlátogatásuk sem maradhatott el. A hunyadisok az iskolájuk előtt várták új barátaikat, és kézen fogva vezették be őket.

Tartsunk a harmadikosokkal! Sok-sok métert és lépcsőfokot kellett megtenniük az osztályteremig. Útközben kellő gonddal jelezték a le- és fellépések helyét: egyetlen botlás nélkül jutottak föl. A gyerekek maguk találhatták ki, hogy mivel foglalják el pajtásaikat. Megmutatták a táblát és a krétát, a füzetet és a tolltartót, az íróeszközöket. A padok is mások

voltak, mint az Ajtósi Dürer soron. Zsongott-bongott az osztály, láthatóan jól boldogultak egymással. Néhányan megkérdezték:

– Megmutathatjuk nekik az iskolánkat?

Osztályfőnökük kérdően nézett kolléganőjére.

– Csak óvatosan vezessétek őket! – felelte Ágota.

A Hunyadi két, különálló épületből áll – hatalmas, körbekerített udvarral. Pár percen belül kiürült a terem: Kicsit is beszámítva mindössze négyen maradtunk. Az udvaron négyfős csapatok tartottak távoli céljuk felé. Nagy részük eltűnt a másik épülettömb valamelyik ajtaja mögött, míg mások labdát pattogtatva haladtak a kézilabdakapu vagy éppen a kosárlabdapalánk felé. Hunyadis diák állt be védeni a kapuba, a büntetőt pedig nem látó barátja lőtte. A kosárlabdapalánk körül a hunyadisok voltak a labdaszedők, kosárra pedig a vendégek dobhattak. Óriási éljenzésbe csaptak a helybeliek, ha egy-egy labda a palánknak csapódott! Egymásnak is passzolgattak: tapssal jelezték a képben nem lévő társuknak, merre is dobja.

Néhányan felszaladtak a tanterembe, hogy elújságolják az udvar eseményeit, a dicséret után pedig rohantak vissza – még boldogabban, mint ahogy érkeztek. Talán másfél óra is eltelt, mire az utolsó csatangolók is visszaérkeztek. Itt is mindent bejártak – az alagsortól egészen a legfelső szintig. Nemcsak a lurkók, de mi, felnőttek is feledhetetlen élménnyel gyarapodtunk. A figyelmes vendéglátók kikeresték a ruhafogason lógó kabáthalomból a vendégek felöltőit, majd újfent kézen fogták őket, és kikísérték minket az iskola elé. Az osztályfőnökök meg-egyeztek, hogy a harmadikosok tartják a kapcsolatot, a hatodikosok pedig háromhetente egy-egy napot együtt tanulnak.

Kicsi: Most nem én voltam a fontos. De az fontos, hogy mindkét iskola nebulói a barátjuknak nevezték!

Barátnőmmel és Kicsivel sétáltunk a Duna-parton, a Dagály strand mögötti, elhagyatott területen. A kutyasétáltatók és a pecázók paradicsoma az a hely. Van, aki pecázik a budapesti Duna-parton? – merülhet fel a kérdés, jogosan. Mindenki tudja: megszállott emberek a damiláztatók! Az se olyan nagy tragédia számukra, ha egész nap nem fognak semmit: olajoshalat mindig lehet kapni az élelmiszerboltban. Kicsi most is előttünk csatangolt. Orrát a talaj felett vezette, majd amikor elunta a szagmintavételt, egykedvűen bámulni kezdte a szélesen hömpölygő folyamot, a túlpartot.

Apránként becserkészett egy horgászó férfit. Látszólag kényelmesen ballagott, mint aki csak épp arra jár. Amikor vagy öt méterre megközelítette, hirtelen megiramodott, kikapott egy halat a partra tett iszákból, és elszaladt vele. Nem messze megállt, kiejtette szájából a zsákmányt, és alaposan körbeszimatolta. A falatozáshoz azonban nem kapott szagingert, így pillanatokon belül faképnél hagyta a pikkelyest. A megrövidített haltulajdonos csak kapkodta a fejét – mint ahogy mi is.

– Ej, Kicsi! Hogy gondoltad te ezt??!

Dörgedelmes szavaimat hallva hozzám szaladt, lehorgasztotta fejét, orrát a lábamhoz nyomta.

– Nem szégyelled magad? – korholtam, barátnőm pedig visszavitte a halat a pecásnak. Harag nélkül búcsúztunk.

Kicsi: Még én sem vagyok tökéletes. Bizony, néha elfelejtek ezt-azt – persze csak merő véletlenségből. Pedig engem is kitanítottak a kutyaiskolában: nem szabad a földről lakmározni! De ugyan ki bírna ellenállni egy csábosabb falatnak? Az oktató hosszasan sulykolta a fejembe a

„kukázás tilalma” című tananyagot. Ha fel akartam venni a nem véletlenül az utunkban heverő falatot, csak úgy csengett a fülem, úgy kiáltotta:

– Pfuj, nem szabad!

Kicsi: Amikor a sokadik ismétlésnél már elmentem a csábító kolbászkarika mellett, megállított, megdicsért okosságomért és jutalomfalatot adott.

Szokásos napi sétánkra indultunk. Ki akartam próbálni: vajon lelép-e Kicsi az érkező jármű elé, ha továbbot mondok neki? Elérkeztünk az alkalmasnak vélt útkereszteződéshez. Személygépkocsi hangját hallottam bal felől, és amikor már csak tíz méterre lehetett, útnak indítottam Süsüt, aki automatikusan lelépett volna a járdáról, ha nem fogom vissza.

Kicsi: Na most aztán jól alám pakoltál, gazdikám!

Nem annak szántam, Süsüke! – mert volt, hogy nem vettem észre a megállóból épp kiinduló HÉV-szerelvényt, és Te még a második biztatásomra sem voltál hajlandó elindulni a túloldali peronhoz!

Akkor most mondjam el, miként tanítják meg nekünk a baleset-elhárítást?

– Nyertél, kiskomám!

Kicsi: A négy lábú kopasz tanoncot olyan jármű elé indítják, amit ismerős vezet. A beavatott sofőr padlófékkel állítja meg a kocsit, hogy az éles csikorgással váljon mozdulatlaná – ettől persze majd’ hogy halálra nem rémül a szerencsétlen eb. Ezután – jó esetben – figyel, ha úttesten kel át, és ha kell, értelmesen engedetlenkedik.

Hogy ne kelljen máshova menni újabb történetért, maradjunk ott, ahol Süsü az érkező jármű elé lépett volna, ha hagyta volna!

Egyikünk sem szeret andalogva haladni. Néha azonban a szó szoros értelemben fejbekölintő élményhez juttat, ha megszorozzuk lépéseinket. Az ominózus sarkon alaposan szétnéztem a fülemmel. Amikor elcsendesedett a környék, indítottam Kicsit, és pár másodperc múltán fel is léptünk a túloldali járdára. Süsü jobbról kerülte az út szélén magasodó fát – ahogy az iskolában tanulta. Mértant azonban nem oktattak neki. A vaskos törzsű fa erősen jobbra dőlt, és én úgy nekimentem a törzsének, hogy csak úgy recscent – a homlokom pedig tele lett fakéreggel. A frontális ütközésbe még a fa is beleremegett! Iszonyatosan fájt: pillanatokon belül diónyi dudor nőtt a homlokomon. Úgy néztem ki, mint akit épp most szarvaztak fel, és a szégyentől még piroslik is a feje! Tőlem telhető nyelvi bőséggel imádkoztam a Mindenhatóhoz, aki – mint ez kiderült – ért magyarul! Ez abból derült ki, hogy a kifogásolt fát egy év múlva kivágták. Isten malmai lassan, de örölnek! Addig is: még aznap, visszafelé tartva megmutattam Kicsinek, hogy mi a probléma ezzel a fával. Ettől fogva, amíg a megdőlt fát ki nem vágják, egyszer sem vezetett hozzá két méternél közelebb. Ugye, milyen angyali teremtés?

Teltek-múltak a hónapok. A kivágott fa közelében beszélgettem két hunyadis diákkal. Előbb-utóbb persze szóba került a baleset is – amit igyekeztem ironikus öntettel tálni. Mire az egyik fiú:

– Én már láttam olyan muris esetet, amikor megpakolt szatyrokkal ballagott valaki a hóban, megcsúszott, és hatalmasat tanyázott.

Értettem, hogy mire akar kilyukadni.

– Az életben is előfordulnak olyan esetek, amiket a filmesek gegnek neveznek. Az elementáris erővel feltörő vidámságnak nem lehet útját állni. Nem ítélem el az olyan embert, akire ilyenkor rátör a nevetés, de arra mindenképpen ügyeljen, hogy a kárvallott ne hallja meg! Ha meg vissza tudja fojtani, még idejében tegyen lakatot a szájára!

Már a látásvesztésem előtti években is alig ültem le tévét nézni. A mindent eltakaró, sötétszürke függöny leereszkedése után pedig még annyit sem. Afféle antitévés lettem. Természetesen nem azért, mert már nem láttam, hanem mert a műsorok többségét érdektelennek tartottam. Azt meg, amit továbbra is szívesen néztem volna, nem ártott volna látni. Hogy hogyan jön ez ide? Úgy, hogy József, a Hunyadi Mátyás általános iskola igazgatója látott a tévében egy érdekes műsort – én meg persze nem. A Fókusz kulturális magazin olyan, nagyon fejlett térképzeletet és fantáziát tükröző alkotásokat mutatott be, amiket egy nem látó, középsúlyos értelmi fogyatékos kisfiú – T. József – barkácsolt. A művészeti tagozatos általános iskola direktora maga is művészlélek: aktívan fest. Ezért figyelhetett fel a látottakra. És hogy kerül a csizma az asztalra? Úgy, hogy az igazgató tollat ragadott, és levelet írt Józsika iskolájának, hogy szívesen kiállítaná náluk, az aulában, a kisfiú tárgyait. A levelet – és vele az utasítást, hogy vegye fel a kapcsolatot annak írójával – végül a szövést oktató Krisztina kapta meg. Hamarosan az eredeti elképzelésnél jóval nagyobb ívű kiállítás körvonalazódott a tárgyalófelek képzeletében.

Mi közben osztályról osztályra jártunk Kicsivel. Jó híremet kelthették az igazgató előtt, mert úgy gondolta, én lehetnék a megnyitó egyik szónoka. Megtisztelőnek éreztem, és természetesen elfogadtam a felkérést. Már az is nagy öröm volt, hogy egykori iskolám falai között, az ott tanuló gyerekekkel lehetek, és fontos dolgokról beszélgethetek velük, emberközelbe hozva a másságot. De mindez még alaposan meg is fejelhető! Hiszen egy másik csatornán kézzel fogható, akár művészi alkotásnak is felfogható kézműves munkák jelennek meg az aulában a falakon és a posztamenseken. Vitathatatlanul bizonyítják: nincs lehetetlen, csak tehetetlen ember!

Meghívtak a vakoda szakiskolájába, én meg azt kértem az oktatótól, hogy találkozhatnék T. Józsival.

Barátságos hölgy fogadott az emeleti folyosó állandóan zárt ajtajában.

– Nem biztos, hogy sikerül szóra bírni Józsikát – mondta útközben, és valóban: a szobába lépve hiába köszöntem, válasz nem érkezett.

A nevelő odament a közelben matató fiúhoz és beszélt hozzá – ő pedig alig érthető szavakkal felelt. Kézen fogva indultak felém. Átöleltem a srác keskeny vállát – a nevelő pedig kezembe adta azt a tárgyat, amit a Fókusz nézői láthattak: egy ház makettje volt.

– Senki sem tanította, hogy efféléket csináljon. Még csak nem is ösztönöztük – magyarázta. – Egyszer asztalosok dolgoztak az emeleten. Józsika felfigyelt a fűrőgép zajára, a kalapács kopogására. A keze ügyébe került valahonnét egy farostlemez, és készletét érezte a ténykedésre. Szöveget és kalapácsot kért tőlünk, aztán a limlomokat képzeletének kézzel fogható valóságává kalapálta össze.

Hogyan nézett ki a kézbe fogható valóság? A ház alapja úgy két-három felnőtt tenyérynyi volt. A téglalap alakú farostlemez négy sarkából egy-egy farúd állt ki. A ház belsejét néhány imitált választófal tagolta. A szobában volt ágy, asztal – néhány székkal – és egy amolyan szekrényféle. A vizesblokkban pedig fürdőkád, mosdó és vécé. A házikó tetejét egy préselt lap jelezte. A bútorok persze nem voltak kimunkálva.

Adott tehát egy kisfiú. Sohasem látott. Elbeszélgetni is csak nagy ritkán lehet vele. Az átlagos kortársánál jóval kevesebb inger éri. És mégis! Milyen világ lakozik a lelkében? És vajon hány?! Ezt senki sem fogja megtudni, ő meg semmiképp sem fogja elárulni. Csak a keze munkája árulkodik a benne rejlő emberről. Ennyit tudhattam meg róla – meg még azt is, hogy tizenöt évesen erősen nagyothall, és már most aktuális a kérdés: mikor veszi el a maradék hallását is?

Kicsi: Amikor beléptünk a szakiskola elsős osztályába, azonnal lerohantak. Itt már voltak gyengénlátó fiatalok is. – Nekem ilyen meg olyan fajtájú kutyám van – mondták egyesek, míg mások: De selymes a bundád, tündérekém! Hamarosan megtudtam, hogy a fiatalemberek végül is azért vannak itt, hogy megtanuljanak kosarat fonni, szövőszéken szőni, agyagozni, szárazvirágot kötni – és a számítástechnika alapjait.

Hol is kezdjem? Talán az oktatóknál. Van közöttük olyan szakember is, aki tizennyolc éves korában került ide. Temperamentumos nő lévén sokáig zavarták a lassú, olykor tétován mozgó gyermekkezek. Ahogy megismerte a fiatalokat, rájött, hogy a bizonytalan kezek türelemmel és szeretettel ügyesíthetők. A szövés és a kosárfonás tanítása közben testközelbe kerül a tanuló és tanítója. Ez a személyes kapcsolat megteremti azt az intimitást, amire oly nagy szükségük van a látás – és sokszor az érzelmi kapcsolatok – hiányában élő fiataloknak. Az itteni szakemberek abban lelik meg munkájuk szépségét, hogy minden apró munkafázist külön-külön kell megtanítaniuk, de azok idővel egységes egészzé állnak össze. A sok-sok szenvedés mindig meghozza a maga gyümölcsét. A fiatalon odakerülő, még intenzív mozdulatokhoz szokott tanító a hosszú évek során türelmessé válik, mert megérti a nem látó és a gyengénlátó fiatalok sajátos élethelyzetét. Krisztina is odaadó szeretettel szolt a nem látás hátrányát leküzdeni akaró, tevékeny ifjakról. A felkérés nagyon meglepte, de örült is: ezzel a meghívással száz év elszigeteltség korlátját törhetik át, újabb rést nyitva a nem látó embereket elszigetelő falon. A látó és a nem látó emberek közötti szakadékot a nem ismerés hozza létre – ezért fontos számunkra minden alkalom, amikor megnyilvánulhatunk. Ilyenkor a nem látó és a gyengénlátó kézműves tanulók olyan oldalukról mutatkozhatnak meg, amit a közhelyeket halló, látó ember többnyire el sem tud képzelni.

A speciális szakiskolát elvégző tanulók szakmunkások lesznek. Szövésből, kosárfonásból, és számítógép alapkezelésből kaphatnak államilag elismert bizonyítványt. Az oktatók bíztak abban, hogy azok, akik érdeklődőként végignézik a tanulók alkotásait, utána másként gondolnak majd a nem látókra.

Hogy kik ültek a padokban? Gyöngyvér nem lát. A maga huszonhárom évével majdnem túlkorosnak számít. Elmondta, hogy öt évig, amíg külföldön élt, olyan iskolában tanult, ahol nemigen követeltek tőlük semmit. Hazakerülve gimnáziumba került, és ott az alapok hiánya miatt nem tudott megfelelni. Ez a kudarc komoly pszichés törést okozott nála. Felépülése után a szövést választotta, hogy tevékeny, kiegyensúlyozott nővé válhasson. Erősen vonzódik a meleg érzetet keltő, puha gyapjúszálakhoz. Bár önmaga és társai munkába állásának lehetőségét eléggé kilátástalannak ítéli meg, mégsem adja fel.

Okleveles gyöngymasször és három nyelven beszél a középfokot megközelítő szinten, de mindez kevés volt ahhoz, hogy bárhová is felvegyék dolgozni. Keresi az újabb és újabb lehetőségeket, hogy saját kezébe vehesse sorsát.

Az élet Zolinak sem adott lehetőséget arra, hogy tekintetét valaha is megpihentesse egy kedves arcon. Elsőként a kosárfonás tanulására gondolt, ám végül is a szövés mellett tette le voksát. Keze viszonylag könnyen ráállt az ismétlődő mozdulatokra. Bár a nem látó nehezebben tanulja meg a szövést, mint a gyengénlátó diáktársa, de szorgalommal és kitartással

behozhatja a lemaradást. A szakvizsga után otthon, a saját szövszékén szeretne dolgozni, és bízik abban is, hogy termékeit el tudja adni a piacokon és a vásárokon. Lehetőség számára a tangóharmonika is – mindig örömmel veszi a kezébe, de nem csak önmaga szórakoztatására. Vallja, hogy az embernek kell valamit kezdenie magával, hogy legyen önbecsülése.

Mohón ittam az információkat, sokáig ott maradtam a fiatalokkal. Szükségem is volt rá, hogy „képbe kerüljek”, és őket valamelyest értő emberként nyithassam meg a kiállítást. Csak úgy áradt felém a szóöszön. Sajnos, a gyengénlátó fiatalok tanulási és elhelyezkedési esélyei sem könnyebbek. Lányok és fiúk egyaránt választják ezt a képzést, és általában sikeresen be is fejezik. Mindannyian tisztában vannak jövőjük várható megpróbáltatásaival, de próbálnak tenni valamit saját érdekükben, és ez növelheti elszántságukat. Ebbe a szakiskolába nem mindig a legjobb képességű fiatalok jelentkeznek – de olyanok, akik felismerték, hogy lépniük kell, és lépnek is. Tehát: minden megbecsülésem az övék, mert hasznosan akarnak élni!

Hogy miként dolgoznak? A szövszakma ifjú mestereinek egy átlagos szötteshez körülbelül negyvenórányi munkára van szükségük. Teljes önállóságra nem képesek: a munka mintegy nyolcvan százalékát tudják önállóan elvégezni. Nehézséget okoz számukra a színes fonalak megválasztása, a minták kialakítása és megformázása. Az őket tanító szakembereknek ötödannyi idő kell ugyanahhoz a munkához.

A kosárfonás kevesebb embert vonz. Erős kezeket kíván, ráadásul megkérgesíti az ujjakat. Egy-két növendék azért minden évben jelentkezik – sajnos, az ő elhelyezkedési esélyük is csekély –, és önálló életkezdésüket nem csak az „objektív” nehézségek gátolják. Számomra már nem volt meglepő, de tudni kell azt, hogy a szülők sokszor inkább visszahúzzák gyermekeiket. Sajnos az a fiatal, aki nem képes felvenni a harcot a szülői hozzá nem értéssel, szinte bizonyosan, egy életre elvesz!

Szakköri szinten agyagoznak is – ahhoz, hogy ezt valaki jól csinálja, rendkívül szorosan kell kapcsolódnia az anyaghoz és a formákhoz. A kreativitás kiélésének lehetősége nagyon inspirálja a diákokat. A térben megjeleníthető, tetszőleges forma a szabadság érzetét adja az alkotónak.

Kicsi: Aztán én kerültem szóba – néhány történet erejéig. Mondom is:

Az egyik álló mozgólépcsőn leértünk a metró Kálvin téri állomásának alsó szintjére. Két asszony beszélgetett elmélyülten a peronon; a kezükben tömött szatyor. Épp feléjük tartottunk. Olyan közel haladtunk el mellettük, hogy menet közben az egyik, nyálcsöppentő illatokat árasztó táskához nyomhattam az orrom. Laci ment tovább, és csak úgy mellékesen rám szólt:

– Az orrodát azért ne hagyd a szatyorban, hátha szükséged lesz még rá! – A két hölgy csak ekkor figyelt fel az élelmiszer-meőzésára: jót nevettek.

Szintén egy metróállomáson történt, hogy amolyan kényelmes tempóban lépkedtem a peronon – hiába akart gyorsabb haladásra bírni a gazdám, nem váltottam sebességet. Egyre mérgesebb lett. Majd nemsokára leesett nála a telefonkártya (tantusz): rájött, miért cammogunk így. Pár méter után lecövekeltünk a fal mellett, és – mi tagadás – roppant bosszúsan néztem hátrafelé. Perc sem telt el, és két, tőlünk pár méterre álló, idősebb hölgy egyike megszólította Lacit.

– Miért néz ránk olyan mérgesen a kutyája?

– Amikor idefelé jöttünk, megszidtam a lassúsága miatt, és csak később jöttem rá, hogy önök miatt nem tudott gyorsabban haladni. Azért néz olyan szúrós szemekkel, mert magukat okolja az igazságtalanságért.

Egyikük sűrű elnézés-kérésbe kezdett, mire Laci bevallotta, hogy valójában ő volt a hibás, mert nem figyelt eléggé.

Általában persze nem vagyok ilyen mogorva. Történt egyszer, hogy póráz és hám nélkül haladtam a járdán – gazdám papája lemaradva követett. Három, ráérős nőszemély állt félkörben az aszfalton; trécseltek. Talán valami érdekeset? Megálltam mellettük. Van időm bőven, nem sietek sehová! Leültem a járdára, hogy teljessé tegyem a kört. A farkamat hosszan elnyújtottam magam mögött, és érdeklődve szemléltem, hallgattam az éppen szószátyárkodót. Hegyeztem a fülem – ebből is láthatták, hogy éberem figyelek rájuk. Rám-rám sandítottak a csivitelők, majd elnevelték magukat.

– Hát téged meg mi érdekel annyira, kutyuskám? – kérdezte egyikük.

Nyüszögtem vagy kettőt-hármat, mire majd' elolvadtak a gyönyörűségtől. Addigra már odaért a sétáltatóm is. Ő is jóízűt nevetett, majd megpaskolta a nyakamat, és továbbindulásra noszogatótt.

Ha már Kicsi így fél csokorba kötötte, hogy mit is meséltem róla a szakiskolásoknak, hadd rukkoljak elő a másik felével a magam nevében! Ezek a liftes sztorik: lifttel utazunk otthon az első emelettől a kilencedikig. Ilyenkor – akár ül, akár áll, akár felfelé, akár lefelé megyünk, Süsü mindig lenyomja a fejét és lelapítja a fülét. Talán túl gyors neki a négy évtizedes felvonó?

A nagy összpontosítástól ilyenkor kevésbé figyel a külső világra. Egyszer a lefelé tartó kabin megállt nálunk, az elsőn. Az utas kinyitotta nekünk az ajtót, de mivel mi a kilencedikre akartunk menni, nem szálltunk be. Legalábbis én: lenyúltam magam mellé, hogy megsimogassam a kutya buksiját, ám ő már nem volt sehol! Nevén szólítottam, de se híre, se hamva. Uramatyám! Csak nem liftezik??! Közben a kabint fölhívták valahová, és már lefelé jött. Lesiettem a földszintre, és amikor nyílt a lift ajtaja, megkérdeztem:

– Nem látott egy német juhász kutyát a liftben?

– Mintha valamelyik emeleten láttam volna – én meg kezdhettem keresni...

Megtörtént ez fordítva is: egyszer – tán elmélázhattam valamin – ahelyett, hogy előre engedtem volna a kutyát, én szálltam be elsőnek, és már indítottam is. Útközben vettem észre, hogy egy szál magamban álldogálok a fülkében. A kutyamindenét, hát a kutya meg fennmaradt! Ahogy leért a kabin, már indultam is vissza. Süsü roppant idegesen lépett be: farkát majdnem vízszintesen lengette jobbra-balra, keményen. Én meg még korholtam is:

– Miért nem jöttél be utánam, te lökött!

Erősen nyüszögni kezdett: alig győztem simogatni és nyugtatni.

Liftezéssel kapcsolatos utolsó sztorink méltó befejezése lesz az effajta történeteinknek. Eleinte, amikor egy félemeletet lementem a liftajtóhoz, mindig láb mellett követett. Aztán hogy, hogy nem, megállt a lépcsősor előtt, az emeleten. Újfajta szokására nem is nagyon figyeltem fel. Csak később tudatosodott bennem, hogy nem múló hóbortról van szó részéről, hanem másról. Amikor felérkezik a lift a kilencedik emeletre, akkor a fél szinttel feljebb lévő gépházból erős kattanás hallatszik. Kicsi kitapasztalta, hogy a lift az erős zaj hangjára érkezik meg. Akkor én kinyitom az ajtaját, ő pedig úgy sétál le és lép be a komornyikja által szélesre tárt ajtón, mint az Operettszínház színpadi lépcsőjén egykor Honthy Hanna.

Sehová nem szeretek az utolsó pillanatban érkezni. Az iskola aulájában profi módon rendezték el a szötteket, a szárazvirág kompozíciókat, a kerámiákat és Józsika képzelt valóságát, a mestermunkát. A tárgyakat szakavatott kísérő mutatta meg nekem: nem árt, ha tisztában

vagyok vele, milyen szöttesek függenek a falon, vagy milyen cserépedények állnak a posztamenseken. Eközben folyamatosan érkeztek az alkotók és a házigazda gyerekek is. A vendéglátó gyerekeket meglepte és némileg zavarta, hogy náluk tíz évvel idősebb lányok és fiúk érkeztek tanáraikkal. Kicsi eközben szabadon sétálgatott a sok láb között, mindenkinek volt hozzá néhány kedves szava, simogató keze. Sokan gyűltünk össze – csak T. Józsi nem tudott eljönni a kiállításra. Elcsendesedett a földszint; az emeletre vezető lépcsőn felsorakozott negyedikesek tiszta csengésű énekkel köszöntötték a megjelenteket, majd szót kaptam.

– Bár a történelemlétkönyvbe nem fog bekerülni ez az esemény, bizonyos szempontból mégis történelmi tett részesei vagyunk. Vannak az életnek olyan apró rezzenései, amik kitörölhetetlenül megmaradnak az emberi szívekben. Száz éve nyitották meg a Vakok Általános Iskolájának elődjét, hogy a nem látó fiatalokat felkészíthessék az életre. Tudásukról és kézművességükről eddig csak az iskola falain belül adhattak számot. Száz év kellett ahhoz, hogy egy látó iskola – jelesül a XIII. kerületi Hunyadi Mátyás Általános Iskola – pedagógusai felfigyeljenek arra, micsoda értékek bújnak meg az Ajtósi Dürer sor kincsházában.

Számomra külön öröm az, hogy egykori iskolám rendezte ezt a kiállítást. Az elmúlt hónapokban vakvezető kutyámmal, Kicsivel bejártuk az iskola összes osztályát. Gyermek és felnőttek jutottak így olyan információkhoz, amik érthetővé tették számukra a nem látást és annak szerteágazó problémáit. Képet alkothattak arról a „képtelen” világról, amelyben több ezren élünk. Mióta én is a nem látó emberek közé tartozom, egyre mélyebben próbálok megismerni a hozzám hasonlók életét, és – szerencsére – ezzel nem vagyok egyedül.

Ma már munkahelyteremtő pedagógusok segítik a vakok iskolájában végzett diákokat a munkahelykeresésben. Sajnos elhelyezkedésüket gátolja, hogy integrálódásukat az „egészségesek” nem fogadják el – pedig ők nagyon szeretnék! Azt próbálják elérni, hogy védett környezetben válhassanak vállalkozóvá – önállóan vagy társakkal. Ha egyenrangúnak érezhetik magukat, önállóbb, és ezzel örömtelibb életet élhetnek.

Kedves barátaim! Belegondoltak-e már abba, hogy milyen lehet a szem számára láthatatlan teret kézzel feltérképezni, összefüggéseit precízen megérteni? El tudnák-e képzelni a sötétben megbúvó eszközök felépítését, mechanizmusát? Egyáltalán: képes lehet-e valaki ilyen lehetőségekkel esztétikus és formatervezett alkotások létrehozására? Ezek a válaszok sokunk számára éppoly egyértelműek, mint másoknak az, hogy a napsütésben záporozó eső után az égbolton gyönyörű szivárványhíd ível át!

Engedjék meg, hogy végül elmondjam a magam teljesen szubjektív – talán sajátos – vízióit a kiállított tárgyairól. Mit látok magam előtt, ha az itt közszemlére tett tárgyakra gondolok? Bezárt lelkek kiállítását a tágas térben élők felé!

Hogyan hatott a kiállítás a hunyadis diákokra? Elérkezett a közös tanulás első napja. Nyolc diák bandukolt csoportosan az iskola felé: hátizsákjukban ott pöffeszkedett a pontírógép. Osztályfőnökük és egy nevelőnő kísérte őket. Mi már korábban megérkeztünk az iskola elé Kicsivel, ahol találkoztunk a szintén korán érkező, helyi hatodikosokkal.

– Ott jönnek! – kiáltott fel egyikük. Hamarosan egymásra találtak a régi ismerősök, és most is kézen fogva mentek be a suliba.

Már eddig is nagy hírük volt az új osztálytársaknak a Hunyadiban, de most még nagyobb lett! Megjelenésük híre futótűz módján terjedt el az épületben. Mi felnőttek is követtük a felvezető diákokat – mire beléptünk az osztályterembe, már kibújtak kabátjukból. Mindenki megtalálta a helyét: kikérdezéssel kezdődött a matekóra. Mi hárman – Kicsivel együtt négyen – az osztállyal szemben foglaltunk helyet. A matektanár felváltva kérdezte az „öshonos” és a frissen érkezett diákokat: egynek sem kellett szégyenkeznie. A számolásnál az abakuszok komoly

vetélytársaivá váltak a hagyományos íróeszközöknek. Rutinosan mozogtak a begyakorolt ujjak a kis golyócskákon.

Ritkán fordul elő velem, hogy hiányzik a látásom. Akkor viszont mérhetetlenül sajnáltam, hogy nem láthattam a gyerekek tekintetét – de hát a glaukóma harmincegy év alatt tökéletes munkát végzett. Így odaálmodtam magam az egyik közeli padba, és nosztalgiáztam egyet – csekély kárpótlás az elmaradt élményért.

A Hunyadiban kabinetrendszer volt, ezért a kicsöngetés után talpra szökkentek a matekzsenik, kézbe kapták a táskájukat, vállukra csapták a kabátot, és továbbindultak. Ez a vándorlás merő újdonság volt az Ajtósi Dürer sorról érkezetteknek. A folyosón a csúcsforgalomban bizony igen kemény kritikát kapott egy-egy figyelmetlen nebuló, ha nekirohant valamelyik nem látó diáknak. Mi, felnőttek nem kísértük tovább őket: lementünk beszélgetni az első emeleti folyosóra. Ott vártuk meg a tanítás végét, hogy utána közösen ebédeljünk az iskola étkezdéjében.

A második félévben háromhetente egy napot töltöttek együtt a két hatodik osztály tanulói. Lehetett történelemóra, fizika, vagy akár német – egyre ment nekik. Nem vallottak szégyent a vendégtanulók. Sőt! Több hunyadis diák megfogalmazta: – Okosabbak, mint mi!

Ebben azért az is benne volt, hogy magukat képtelennek tartották arra, hogy szemük használata nélkül is elsajátítsák a tananyagot. Nagyon megnőtt szemükben a nyolc gyerek ázsiója. Milyen nagy dolog nem látva megtenni mindazt, amit látva sem könnyű! A sajnálkozás helyét egyre inkább a megbecsülés vette át. A személyes megismerés révén mindegyikük gazdagabb lett emberileg. Teljes joggal bíztam a jövőben, hiszen diák és tanár egyöntetűen pozitívan értékelte az együtt tanulást. Külön hozadéka volt a gyerekek egymásra találásának, hogy az egyik harmadik osztályos nem látó kislány születésnapjára egy hunyadis barátnője is elment.

Kicsi: Közeledett a tanév vége. Az iskola udvarán heverészttem. Melegen sütött a nap. Nem csak én vártam izgatottan a déli harangszó utáni első csöngetést, de a diáknépség is. Miért? A Vakvezető Kutyakiképző Iskola tart bemutatót! A sulis udvara hatalmas. Úgy tűnt, hogy akadt némi gond útközben, mert késve érkezett meg a két oktató és velük az egyik fiatal kollégám. Hamar felállították az akadálypályát, amit diákok azonmód körbesereglettek. Sokan az ablakokból is lestek, hogy kellő rálátásuk legyen. A különféle megoldási módozatot igénylő akadályok kikerülését nagy tapsal honorálták. Aztán – hogy, hogy nem – az én nevemet kezdtek el kórusban kiabálni. Mi tagadás, belepirultam. A nagy figyelem annyira zavart, hogy nem valami fényesen szerepeltem az akadályok között. Szerencsére a gyermekek elnézőek voltak, így én is vastapsot kaptam a félbehagyott produkcióért.

A kiállítás megnyitója után is tartottuk a kapcsolatot a szakiskolásokkal. A Szabó Ervin Könyvtár Dagály utcai könyvtárában és az Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Házban is rendezhettek kiállítást. Egyszer meghívtak az egyik tanórájukra, hogy a pályakezdő fiatalokkal megoszthassam munkával eltöltött éveim tapasztalatait. Nyáron pedig pár napig együtt vakációztam velük a Börzsöny egyik kis falujában.

Elkezdődött a következő tanév. Akárhányszor mentünk el az iskola kerítése mellett Kicsivel, mindig meg kellett állnunk, és kutyám azonmód bedugta a fejét a rácsok közé. Hamar kiderült, hogy ki merre nyaralt a nyáron, melyik a legújabb vicc.

– Mikor jönnek a vak diákok? Jönnek-e a mi osztályunkba is, hogy együtt tanuljunk? – kaptam a kérdést mindannyiszor...

VII. fejezet

AKIK A SÖTÉTBEN IS LÁTNAK

Meghatározó mérföldkő életemben az a két év, amit most felidézek. Két okból vágtam bele. Egyrészt, ahogy egyre jobban felszámoltam magamban és magam körül a látásvesztésből fakadó problémákat, egyre kíváncsibb lettem: egyre jobban érdekelt a többi, látás nélkül élő embertársam. Hogyan telnek mindennapjaik? Mi módon tanulnak a gyerekek, teremtenek párkapcsolatot a fiatalok, és miként képesek csak önmagukra számítva gyereket nevelni? Milyen érzés lehet egy életen át intézetben lakni? Hajlott korban miként vélekednek sötétségben eltelt életükről? Megannyi izgalmas kérdés motoszkált a fejemben.

A másik ok egy kétfordulós eseménysorozatból nőtt ki. A szövetségben jártunk Süsüvel – a vakvezető kutyás rendezvény érdekében próbáltam megtenni a tőlem telhetőt. Mint már említettem, iparkodásom hiábavalónak bizonyult, ötletem vakvágányra futott. A villamosmegálló felé tartottunk Kicsivel. Szokásunkhoz híven a felszállásra igénybe vett ajtóval szemben, a másik ajtónál parkoltunk le a járművön. Leálltam a lépcsőre, a kutyát pedig magam elé fektettem. Alig indultunk el a megállóból, mellettünk, a kettős ülésen halkán megszólalt valaki:

– Egy vakvezető kutya szállt fel az imént, itt fekszik a lábamnál!

A másik hölgy lázasan érdeklődött a kutyáról – kisvártatva szóba elegyedtem velük. Kiderült, hogy a belső ülésen helyet foglaló fiatal nő nem lát. Mielőtt leszálltunk volna a villamosról, még megtudtam tőle, hogy valamiféle elvesztett okiratait próbálják pótolni. Aztán eltelt néhány hónap, és én már rég elfelejtettem az esetet. Ismét a szövetségben jártunk, mégpedig a hangos könyvtárban. Úgy egy hónapja volt számítógépem. Hogy kellően magabiztos legyek az elektronikus betűvetésben, érett szöveget akartam kazettáról begépelni a hirtelenjében eszembe jutó csacskaságok helyett. Épp kikölcsönöztem egy, a fáraók idejében játszódó könyvet, amikor valaki soron kívül berontott a könyvtárba. Csak úgy áradt belőle a panasz. – Olyan ismerős a nő hangja, vajon honnét? – morfondíroztam.

Akaratlanul is az egykori útitárs nehézségeinek lettem fültanúja. Rövid gondolkodás után felajánlottam neki a segítségemet – ekkor már kölcsönösen tisztában voltunk „rég” ismeretségünkkel. Hamarosan olyan részleteket is megismerhettem eseményekben gazdag életéből, hogy kétfelé állt a fülem! Mind többet gondoltam arra, hogy ezt, és más tanulságos eseteket is, másoknak is meg kellene ismerni. Rendkívül érdekes világ a mienk – és erről a kívülállóknak szinte semmi ismeretük sincs. Jó lenne szóra bírni néhány fehérbotost! A kazettára rögzített beszélgetést leírhatnám a számítógép segítségével – akár még könyv is lehetne belőle.

Kicsi: Amikor Laci telehordta a szobámat nagy dobozokkal, eszembe se jutott, hogy épp a vetélytársamat csempészi be. A csomagokból előkerülő eszközöket kábelekkel kötötték össze, és ahogy végeztek, az egyik dobozka még meg is szólalt valami tört magyarsággal. Mit meg nem kell élnie manapság egy kutyának! Egyre inkább a perifériára szorultam: a különböző programok telepítése után gazdám már órák hosszat ült a számítógép előtt. Nemegyszer annyira belefeledkezett új szerelmének babusgatásába, hogy majdnem elfelejtett sétálni vinni.

A beszélgetések összehozásában az okozta a legnagyobb fejfájást, hogy egy látássérültet sem ismertem közelebbről. Úgy meg csak nem lehet beszélgetőpartnert fogni, hogy „Szia, én vagyok a Reményik Laci. Meséld már el az életedet!”

Mivel nem látok, abban se lehetek biztos, hogy a megszólítandó illető épp nekem való falat-e. Végül is arra a kézenfekvő megoldásra jutottam, hogy először a vakvezető kutyások táborában nézek szét. Elsőnek Ibolya jutott eszembe – Kicsi jó haverságban van az ő Mito kutyájával. Hosszasan fejtegettem elgondolásomat, és ő végül ráállt.

Október elsején esett az eső. Hogy ez miért érdekes? Amikor kinyitottam az ajtót, azon nem tódult be Ibolya, a férje, Bandi, Mito és Dorka, a másik négylábú, hanem előbb mindkét kutya lábát és hasa alját szárazra törölték a magukkal hozott ronggyal. – Na és! – gondolhatnák. – Mi ebben az érdekes?

Amikor nem sokkal látásvesztésem után el akartam adni a lakásomat, és jöttek az érdeklődők, akkor is esett. A ház előtti járdán még nem volt aszfalt – hatalmas tócsák tarkították. Az emberek pedig a bejárati ajtó előtt lévő lábtörelőben még úgy-ahogy megtörölték a lábukat, de az már eszük ágába se jutott, hogy a szobába való lépés előtt is kéne valamit csinálni a cipőjükkel. Bitang nagy sármaszatokkal lett tele a padlószőnyeg és a szőnyeg is.

Mielőtt Ibolyával beszélgetni kezdtünk volna, még hagytuk, hadd játsszák ki magukat a kutyák. Gurult a teniszlabda az előszobán át a másik szobába – a nyomában három blöki loholt. Perpatvar nem kerekedett – egymás mellé valók voltak. Úgy terveztem, hogy nem kérdezek bele a történetbe – mesélje magáról azt, amit ő akar. Ezt az elképzelésemet mindjárt a második beszélgetőpartneremnél fel kellett adnom: sokat küszködött a mondatok megfogalmazásával. Nincs mese, változtatni kell!

Mindegyik beszélgetés előtt szoltam néhány szót magamról, majd a szemben ülőhöz fordultam:

– Ha úgy érzem, hogy valami érdekes rész nem kerekedik ki eléggé, rá fogok kérdezni. Egyik kérdésemre sem kell felelned, de én persze szeretném.

Elő is fordult – ha nem is gyakran –, hogy egyik-másik kérdésemre nem kaptam választ. Olyankor alaposan megindokoltam a kutakodás okát, majd hozzátettem: Nem a nevek a fontosak, hanem a háttérben megbúvó szálak. Ezek után már alig fordult elő, hogy ne válaszoltak volna. Eleinte még nagyon tartottam attól, hogy nem találok elég beszélgetőpartnert – de szinte mindegyiküknek volt egy-két régi iskolatársa, jó barátja vagy ötlete. Sokkal több nő ült le velem beszélgetni, mint ahány férfi.

Kicsi: Az én iparendélyem a gazdám szállítására szól! Roppant méltánytalannak tartottam, hogy a taxisokat is megszegényítő számú embert kelljen fuvaroznom. Szinte naponta ingáztam a lakás és a közeli metróállomások között. Csupa ismeretlen arc. Útközben néha rám kérdeztek, egyikük-másikuk meg is simogatott – aztán magamra hagytak.

Úgy alakult, hogy az első kör a húsz-harminc éves korosztályé lett. Meglepő nyíltsággal fedték fel sorsukat. A nem látásom most segített abban, hogy beleélhessem magam az elbeszéltekbe. Úgy gondolom, érdemes felidézni néhány, rám erősen ható történetet.

A véletlen szerencse hozott össze egy fiatalemberrel: hallott rólam, és maga jelentkezett. Éreztem, nehezen törnek fel belőle a szavak: azokat szinte meg kellett szülnie! Ahogy egyre tisztábban beleláltam a sorsába, úgy világosodott meg előttem a nehéz mondatformálás oka. Olyannak tűnt, mint a hatalmas teherrel küszködő súlyemelő. Minden erejére és idegszálára szüksége volt ahhoz, hogy sikeresen birkózzon meg a vállalt feladattal. A zárómondat után süket csend telepedett a szobára, majd egy nagyon mélyről feltörő sóhajt hallottam.

– Eddig még soha, senki nem volt rám kíváncsi! – mondta halkan. – Olyan jó volt mindezt elmondani!

Mélyen teleszívta a tüdejét levegővel, és fújt egy nagyot. Addig mintha egy behemót nagy kő ült volna a mellemen – és egyszeriben mintha elpárolgott volna.

Az egyik, harminchoz közelítő férfi viszont mindvégig annyira precízen fogalmazta meg mondatait, hogy elámultam. A felidézett életképeket szépen egymás mögé illesztette, kronológiájuk töretlennek bizonyult. Nem csoda: képzett informatikus volt.

Érdekes, hogy megváltoztatja egyesek viselkedését a mikrofon. Egy gátlásos, zárkózott fiatalasszony (gyermekkorában szülei alig foglalkoztak vele, ritkán beszélgettek el csemetéjükkel) hirtelen kinyílt, kitárulkozott. Egyre nagyobb vehemenciával mesélt magáról – nála jóval oldottabb férje pedig próbálta visszafogni.

Az első kör végére pedig kerüljön egy sajátos sztori. Látó barátom ajánlotta figyelmembe a következő fiatalembert, akiről néhány alapvető információt elmondott. Gördülékenyen haladt a beszélgetés, csak úgy folyt a szó az egykor még látó férfiből. Egész idő alatt ott motoszkált egy kérdés a fejemben. Aztán elérkezettnek találtam az időt, hogy feltegyem a kérdést: – Nem látásod mellett mennyire hátráltatott az életben az, hogy cigány származású vagy? Döbönt csend lett a szobában. – Még hogy én cigány lennék? – fakadt ki magából. – Hát ezt meg honnan a fenéből veszed? – firtatta. Elég kellemetlen volt számomra a melléfogás ténye, de úgy emlékeztem rá, a közös ismerősünk mintha célzást tett volna rá. Tisztázódott a félreértés közöttünk, egyszer még méltatlankodott a feltételezésem kapcsán a srác, aztán a felejtés fátyla hullott az esetre. (A kötetnek végül is lett roma származású riportalánya – arra kimondottan törekedtem.)

Úgy éreztem, egy újabb csoportot kell megcéloznom: a rehabilitáláson részt vevőket és az állami intézetben lakó felnőtteket, de egyik csoporthoz sem volt kapcsolatom. Kinyomoztam, hogy ki a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjának vezetője, és felhívtam az intézetet. Kati közvetlen, a hivataliaskodás látszatát is kerülő ember. Annyira segítőkész volt, hogy már egy óra múlva visszahívott:

– Megvan az első beszélgetőpartner!

A VERCS éppen húszéves volt, amikor ott jártam. A három hónapos, bentlakásos tanfolyamon csak tizenhat éven felüli látássérültek vehetnek részt.

Az egyik fiatalember pópapnak készült. Felvették a teológiára, ahol romló látása miatt egyre keményebben meg kellett küzdenie a betűk felismerésével. Szemműtétet szemműtét követett nála. A második év kezdetén már nagyítóval sem tudta kibogarászni a betűk körvonalait. Eltanácsolták a teológiáról, mondván, látásvesztése miatt nem lehet belőle pap, de attól még élhet Isten parancsolata szerint... Ezt a csapást tetőzte, hogy hamarosan teljesen elvesztette a látását. Letargikussá vált, öngyilkosságot forgatott a fejében.

– Miért tette velem ezt Isten? – kérdezte, és nem haraggal bár, de elfordult Tőle. A hosszas kilátalás egyik gyógyító állomása a VERCS lett. Végül nem csak a kilátalanságból kivezető útra talált rá, de a templom kapujáig vivő, keskeny ösvényre is.

A tanfolyamon számos fiatal talált társra, közülük nem egy egész életére. Egy ilyen párral magam is találkoztam – már megvették a jegygyűrűket, kitudták az esküvő napját. A lány annak idején csapot-papot maga után hagyott falujában: felszállt a vonatra, hogy a fővárosban próbáljon a maga erejéből megélni. A fiút a rehabilitálódás vágya vezette. A közös sors, a közös gondok egymás felé terelték őket. Mint később megtudtam, ebből a frigyből mégsem lett semmi.

Kati kalauzolt el a Vakok Állami Intézetébe, és beajánlott néhány ott lakónak. Hallottam már az intézetről: senki sem tartja álmiai netovábbjának. Én sem repesnék az örömtől, ha ott kéne

laknom, de ha arra gondolok, hogy mi lenne különben velük ... szóval, jobb így, mintha nem lenne. Mindegyik előre eltervezett beszélgetésen túl voltam már, amikor felhívták a figyelmet egy lányra. A beszélgetés előtt figyelmeztettek:

– Betegesen tart a kutyáktól!

Kicsitől nincs mit félnie – gondoltam. Emberek között olyan ő, hogy akár kenyérré is lehetne kenni.

Nyílt az ajtó. Egy vakvezető kutya is van benn! – figyelmeztették az érkezőt kísérői. Páni félelem lett úrrá rajta. Halkan, de hisztérikusan tiltakozni kezdett: nem akart belépni a szobába. Tíz percbe is beletelt, mire nagy nehezen be tudtuk könyörögni (Süsüt elvezették az egyik sarokba). Visszaültem a heverőre, ő pedig szorosan mellém telepedett, és a biztonság kedvéért mindkét lábát feltette a díványra. Ekkor a többiek elengedték a kutya pórázát. Kicsi az ágy elé ballagott, és nagy huppanással lefeküdt – a lány pedig úgy remegett, mint a kocsonya. Beszélgetés közben reszkető hangon rendszeresen megkérdezte, hogy mit csinál a kutya.

– A fogát feni – felelték kajánul a többiek –, hogy mihamarabb lakmározhasson belőled!

A lány összerezsent, és még kisebbre töpörödött. A beszélgetés sodrában aztán szép lassan megfeledkezett az orra előtt békésen szundikáló fenevadról, és apránként feloldódott. Az ő élete se volt éppen habos torta. A szülei valami álságos ürüggyel kölcsönkérték összekuporgatott pénzét – sose látta viszont, pedig azt a Kefegyárban sem adják ingyen. Az elbeszélés eléggé szagztatott volt, és az egyik ilyen szünetben arra figyeltem fel, mintha valaki olykor belesutyorogna a fülembe?! Miről is van szó? Hát az én beszélgetőpartneremnek volt ez a különös szokása. Mi tagadás, nagyon zavart, de nem akartam megbántani, így hát nem szóltam. Mire a végére értünk, már teljesen megfeledkezett a halk szuszogással szundikáló Kicsiről. Talpra akart szökkenni, mire jóakaratóan figyelmeztették a többiek: – Nehogy rálépj a kutya farkára! Mintha villám sújtott volna a mozdulóba. Újra visszaköltözött bele a páni félelem.

– Vigyétek innen, vigyétek innen! – hajtogatta, miközben a többiek már szorgosan simogatták az ágy előtt ébredező Kicsit.

Csak hosszú percek múlva mert lekászálódni az ágyról. Zihálva állt a szoba közepén. Nagyon is mehetnékje volt, de nem hagytuk. Addig-addig győzködtük, amíg le nem guggolt a kutya közelében – a kezét azonban sehogyan sem tudtuk Kicsi felé terelni. Tovább unszoltuk. Valahogy összeszedett annyi bátorságot, hogy remegő kézzel az előtte heverő kutya felé nyúljon – és megsimogatta! Aztán felállt, arrébb ment, újra megállt. El se akarta hinni, hogy ilyen vakmerő lehetett! (Négy évvel később újra ott jártunk. Bár a lány azóta is eszelősen fél a kutyáktól, a velem a szobába lépő Kicsihez azonnal odasietett, és az ott eltöltött két óra alatt a kutyát babusgatta: simogatta, etetgette, egyfolytában beszélt hozzá, és nevetett!)

Kati ajánlott be az idősek otthonába is. Két, a nyolcvanadik életévéhez közelítő hölgyet különösen megkedveltem – és mintha rájuk is serkentőleg hatott volna a beszélgetés. Közvetlenek voltak; szinte barátjuknak tekintettek. Leginkább az tűnt fel nekem, hogy milyen lényegre törően fogalmaznak. Érződött rajtuk a bölcsesség: már birtokában voltak mindannak a tapasztalatnak, amit meg lehet szerezni az életben. Nem sajnálkoztak állapotukon. Mint egyikük megfogalmazta:

– Ha eljönne egy angyal, és felajánlaná, hogy láthatok, bizony munka nélkül maradna!

A másik, aki élete túlnyomó részét saját lakásában élte le férjével, nagyon vágyódott vissza a civil életbe. Egy jóakaró angyal meghallhatta a félhangosan elrebegett vágyálmot, mert nem-sokára érkezett egy távoli rokon, az ország egy messzi szegletéből, és otthonába befogadta.

Másoknak viszont igazi mentsvár volt az intézet. Az ötvenes években vidéken még nemigen tudták, hogy a fővárosban van egy speciális iskola a látássérültek számára. Az egyik bentlakó – akkor még fiatal fiú – emiatt a betűvetést sem tanulhatta meg. Szakértője lett viszont a tangóharmonikának. Játszott rajta a maga és a mások szórakoztatására is. Amíg a szülei éltek, nem is volt baja az étellel. Ám teltek-múltak az évek, elhunytak a szerettei, és a bátyja vette őt pártfogásába. Akkor tudta meg, hogy milyen is a cudar élet! Csak nagy nehezen tudott elszabadulni testvére karmai közül, jutott el az idősek otthonába. Gyorsan beilleszkedett a közösségbe, és a helyi zenekar oszlopos tagjává vált. A sors pedig megadta neki azt a kegyet, hogy rátaláljon álmai asszonyára.

Újabb korosztály felé kellett nézmem, és megkerestem az általános iskolásokat. Azt hiszem, leginkább rájuk voltam kíváncsi (ez még a két iskola kapcsolatfelvétele előtt történt). Kimondottan szerencsésnek éreztem magam, amiért beszélgethettem az árván maradt gyerekekkel. Nem elég baj nekik, hogy nem látnak, ráadásul a szülői szeretetet is nélkülözniük kell!

Kicsi: Végre megint gyerekekkel lehettem! A felnőttek között jó, a gyerekeket viszont imádom! Velük egy falkában érzem magam. Szemükben állandóan ott csillog a játék és a buszjáték lehetősége – még akkor is, ha nem látnak. Így volt ez a diákotthonban is.

A gyerekek szobái a nappaliból nyíltak – ez volt egyúttal az ebédlő is. Hamar körénk sereglettek a lakók. Ha nem is mindegyikük, de többségük megsimogatott, sőt, velünk tartott az egyik szobába is, ahol különben két lány lakott. Laci hosszasan elbeszélgetett velük arról, miért is jöttünk, majd megkérdezte, hogy ki szeretne vele beszélgetni? A gyerekek maguk dönthették el, hogy nevüket adják-e a történeteikhez. Azt is önállóan döntötték el, hogy melyikük hányadikként kerüljön sorra. Volt egy kislány, aki szinte agyongyömösölt a két kis kezével.

– Ha nagy leszek, nekem is lesz vakvezető kutyám! – mondta bájosan.

Egyből belopta magát a szívembe: ez egy nagyon-nagyon rendes gyerek! Sok mindent kérdeztek rólam, és amíg egyikük Lacival beszélgetett, mindig volt olyan várakozó, aki az én szeretetteljes nyúzásommal múlatta idejét.

Az egyik, roppant talpraesett kislány óvodás korában veszítette el a látását, és emiatt sokat csúfolták őt a vidéki gyermeknevelő intézet lakói. Megnyugvás volt számára, hogy a fővárosba kerülhetett. Hamar átesett a beilleszkedés kisebb-nagyobb buktatóin. Egy nála tíz évvel idősebb lány szobatársa lett, és remekül kijöttek egymással. Néhanapján felkereshette a távolban élő szeretteit: a leghőbb vágya az volt, bárcsak édesanyja is akarná őt látni. Annyira közel kerültünk egymáshoz, hogy:

– Most olyasmit szeretnék elmondani neked, amit semmiképp se írd meg! – Meghatott a bizalom: azóta is őrzöm a titkot.

Egykor ugyanúgy vágyott szülei után az a kamaszlány is, aki az évek múltán lassan-lassan lemondott a találkozás lehetőségéről. Emlékei nemigen maradtak. Egyszer az egyik nevelő azzal az örömteli hírral lépett be a szobájába, hogy az imént érdeklődött utána telefonon az édesanyja. Nagyon megörült a kislány, és epekedve várta az újabb, beígért hívást. Teltek a hónapok, és egyszer csak újra megcsörrent a telefon. Sietve érkezett a nevelő a lányhoz, küldte őt a készülékhez – de mire a fülére tapasztotta a kagylót, már csak a megszakadt vonal hangját hallhatta. Azóta soha többé nem kellett a telefonhoz igyekeznie.

– Már nem is szeretnék találkozni velük. Mert mit is mondhatnánk egymásnak?

Akadtt azért olyan diák is, akit nem várt szerencse ért. Az egyik lány szintén nem ismerte szüleit. Külföldi sítáborba készülődött (bizony, oda is viszik őket!), és emiatt útlevelet kellett

készíttetnie – eközben tudott meg egyet-mást családjáról, többek között azt, hogy van egy vele egyidős nővére. Élt az alkalommal, és felvette vele a kapcsolatot. A két, elhagyott testvér hamarosan egymás nyakába borult. A látó lány már többször találkozott a mamájával, így mesélhetett róla a húgának. Nemsokára sor került a nagy találkozóra is, amit egy többnapos meghívás követett. Ki-ki kibeszélhette a beléje szorultakat. A lány megértette és elfogadta édesanyja okfejtését; kapcsolatuk azóta harmonikus (a lány továbbra is a maga életét éli).

Talán nem célszerű szomorú történetet hagyni a végére, de az élet olyan, amilyen. A főszereplő fiú látásával már az óvodában is voltak problémák, és mire iskolába lépett, az ki-mondottan leromlott. Édesanyja megteremtette a feltételeket ahhoz, hogy fia magántanulóként lépést tudjon tartani a többiekkel – de csakhamar őt is gyógyíthatatlan kór támadta meg. Halála után édesapja tett meg minden tőle telhetőt a család talpon maradásáért, de ugyanaz a kór vele is végzett. Az árván maradt fiú intézetbe került.

Nem csak árván maradt gyerekekkel találkoztam, hanem családban élőkkel is. Nehéz szavakba önteni, hogy mennyi szeretetet kaptam tőlük is.

– Hány éves vagy? Mióta van kutyád? Hány éve nem látsz? Van-e feleséged? Hát gyereked? – kaptam a bemelegítő kérdéseket.

A vizuális élmény pótlása végett kezeikkel finoman feltérképezték arcomat, utána felsőtestemet is megnézték, amire engedélyt kértek előtte. Egyesek átölelték a nyakamat, mások az ölembe kéredzkedtek: teljesen levettek a lábamról. A kollégisták szinte egytől egyig leültek velem. Akkor még úgy gondoltam, hogy csak afféle kiegészítő program vagyok számukra. Virgonc gyerekek közé jutottam, így hát óhatatlanul előtérbe került Kicsi. Dobták neki a labdát, majd nem győztek rimánkodni, hogy adja vissza nekik – persze esze ágában se volt. Segítségükre siettem, és már újból repülhetett a játékszer. A beszélgetések szüneteiben pedig történeteket meséltem róla – így például azt, hogyan fürdetem, és ezt hogyan viseli Süsü.

A főváros levegője több mint mocskos. A sok szenny bizony lerakódik a kutya szőrszállai közé is.

– Na, akkor gyere csak ki az erkélyre, Kicsi!

Az első ilyen alkalommal örömmel jött. Szegény pára még akkor sem fogott gyanút, amikor bezárult mögötte az erkélyajtó. Az odakészített vödörből vizet vettem, átmedvesíttem a bundáját, majd jöhetett a kutyasampon. Ne ijedjen meg senki: nem mesélem el a kutyafürdetés fázisait! Inkább arról, miként áll azóta Süsü a fürdetésekhez. Amikor fél év múlva újra magam után akartam csalni az erkélyre, hanyatt-homlok menekült a helyére. Utál minden, akarata ellen való dolgot, és amennyire kettőnk viszonya engedi, ellen is szegül. Amikor pedig vége a fürdetésnek, üzött vad módjára rohan be a lakásba. Bár állandóan tisztogatja magát a nyelvével – pedáns egy kutya –, a tisztaságról alkotott fogalmaink... hogy is mondjam... szóval, nem azonosak.

Egyszer Manuelával és Filip nevű spánieljével sétáltunk a Duna egyik szigetén. A nyári nap lefelé haladt égi pályáján: hazafelé készülődtünk. Már közel jártunk a gépkocsinhoz, amikor Kicsi egy iszapos víztócsa felé kezdett száguldani, és boldogan belefeküdt. Ismerősöm majd szívbjajt kapott.

– Hát így hogyan szálljon be a kocsiba az a nagyokos kutyád? – kérdezte kétségbeesetten.

– Sehogyan – feleltem, és még egy órát kujtorogtunk a szigeten.

Hogy mire nem képes egy szunyókáló kutya! Egyszer az előszobában állva telefonáltam, Süsü pedig polifoam ágyikóján szundikált. Hallottam, hogy egy légy vagy valami hasonló haszon-

talanság zümmög a lakás légtérében. A kutya hirtelen felpattant helyéről, és eszeveszetten száguldva berohant mellettem a nagyszobába. Fura csörömpölésféle hallatszott, Kicsi pedig szélesebben visszainalt a helyére, hasra vágta magát, és mereven rám bámult (ezt akkor is érzi az ember, ha nem lát). Helyére tettem a kagylót, és keresni kezdtem a zaj okát. A szőnyeg közepén négykézlábra ereszkedtem, és óvatosan tapogatózva haladtam az erkély felé. Hamarosan kiderült, hogy a legyet hajkurászó kutya nekiszaladt a függönynek, betörte a mögötte lévő erkélyajtó üvegét. Tudta persze, hogy rossz fát tett a tűzre, ezért gyorsan visszaspurizott a helyére.

Bosszúságot míméltem, és számon kértem meggondolatlan viselkedését. Süsü a két mellső lába közé nyomta le a fejét, míg farka utolsó öt centijével intenzíven csapkodott jobbra-balra (ez a kopogás összetéveszthetetlen).

– Hát az üveget ki fogja megfizetni? – kérdeztem, mire még intenzívebben dobolt a farka végével: nagyon szégyellte magát. Harag persze nem lett belőle.

Kicsi igazi haspók, bár karcsú derekú hölgy. Imád enni. Ha az orra elé tartjuk a rántott húsos vagy süteményes tányért, akkor megszagolja, majd két lépést hátrál, és leül. Tekintetét a púpozott tányérra ragasztja, majd sokatmondóan a tányért tartó személy szemébe néz – így kér! Számomra ez a kutyaintelligencia egyik csúcsfoka: minden elismerésem az övé!

Milyenek lehetnek a még fiatalabbak? Miként éli meg egy édesanya, egy édesapa, hogy az anyyira várt újszülött nem lát? Éreztem, hogy fájó sebeket tépek fel, ha erről kérdezősködöm, de kellett: a könyv szűkre szabott terjedelméhez mérten a teljességre törekedtem. Arról pedig, hogy milyen érzés, ha látássérült gyerek érkezik a családba, csak a szülők tudnak beszámolni – mint ahogy arról is, hogyan cseperedik fel az ilyen baba. Őt ilyen, nem látó gyermek szüleiről kaptam információt. Hárommal találkoztam közülük – az ikertestvérekkel nem, csak a szüleikkel. Az elsővel az oviban, a másodikkal a szülők lakásán jöttünk össze, a harmadik pedig mamájával együtt eljött hozzám.

Az első kislány (az oviban) anyyira virgonc volt a napi „munkája” után, mintha még el se kezdte volna. Izgásával-mozgásával folyamatosan lekötötte legalább egyik, de olykor mindkét szülőjét. Szószátyár és egyúttal érdeklődő volt: amikor felfedezte nálam a magnót, le nem szállt volna róla – nagyon úgy tűnt, hogy híradástechnikusként készül. Amikor viszont magáról faggattam volna, angolna módjára csusszant ki a válaszok elől. A korának megfelelően ellenkezett.

A kisfiúval szülei lakásán találkoztam. Azoknak, akik szerint még nem találták fel az örökmozgót, csak azt üzenem, hogy én már találkoztam vele. Az még hagyján, hogy a vihart megszégyenítő sebességgel rohangu a lakásban, de éppígy vágta az lépcsőházban és rohangu az udvaron is. Ő is kíváncsi teremtés volt, aki élt-halt a saját hangjáért. Sok kazettát őrzött saját szövegeivel. A kislánynál nagyobbacska lévén szóra bírom is könnyebb volt: hamar kötélnek állt.

A harmadik gyerek ismét egy lány volt. Otthonomba lépve teljesen új környezetbe csöppent, és érdekes volt megfigyelni, miként kérdezi édesanyját arról, hogy mi és merre is van körülötte. Ösztönösen tágította maga körül a teret. Könnyen kapható volt a szóra, és érezhetően élvezte a beszélgetést. Alig habozott, amikor megkérdeztem tőle: Ért-e már otthon igazságtalanság?

A mamája felé fordult, és már mesélte is. Édesanya és gyermeke tökéletesen megbízott egymásban.

Emlékezetem szerint a négy anyuka közül két édesanya nem sírta el magát, a nem is olyan régmúlt események boncolgatása közben. Lehet, hogy ők már valamivel előrébb tartottak a

feldolgozhatatlan feldolgozásában, de az is meglehet, hogy erősebb lelkiállapotúak voltak, mint a másik két anyuka. Mind a négy szülőpár tudatosan állt szemben a jövővel. Elszántak voltak. A töretlen fejlődés érdekében minden esélyt meg kívántak adni gyermekeiknek, hogy azok megvalósíthassák önmagukat. A másik két beszélgetés közben, az anyukák részéről eltörött a mécses. Mindkét esetben rém kellemetlenül éreztem magam, mert végül is én voltam a sebfeltépő. A hosszas sírdogálás közben mindkét alkalommal felvettem: Ha úgy gondoljátok, akkor hagyjuk abba a beszélgetést! De azt egyikük sem akarta berekeszteni, sőt, talán jól is esett nekik, hogy magukból kibeszélhetik a gyötrő fájdalmat. Segíteni szeretnénk a mi sorsunkra jutó szülőknek – mondták egyöntetűen.

Amíg az anyagot gyűjtöttem a könyvhöz, örömteli és kevésbé sikeres kapcsolatokkal is találkoztam. Általában a pár egyik tagja sem látott: mindössze egy gyengén látó hölgy akadt köztük. Volt, akiknél homokszemeket éreztem a viszony fogaskerekei között, és az később fel is bomlott. Az egyik pár két tagjával külön-külön beszélgettem el. Egykor mindketten az ital rabjai voltak, ám a nő – időközben meglelt hite segítségével – kilábal az ingoványból. Társának ez nem nagyon sikerült – a barátnője mégse hagyta el.

Ritkán adódik rá példa hazánkban, hogy két, születésétől fogva nem látó embernek két gyermeke szülessen, és azokat szinte csak a maguk erejére támaszkodva neveljék fel. Mindketten vidékről jöttek Pestre, iskolába – lakáshoz azonban csak a főváros másik végében jutottak. Mivel szüleik vidéken maradtak, pesti rokonság híján maguknak kellett eligazodniuk a lakótelepen (élelmiszerbolt, orvosi rendelő stb.). Ha két ember nagyon szereti egymást, ott flottul mennek a dolgok – de két gyerek azért csak két gyerek! Ennyi apróság még látó szülőknek is szokott gondot okozni. Apránként lehullott szememről a tudatlanság fátyla – megismertem a gyermeknevelés „vakos” módozatát. Minden elismerésem az övék és a hozzájuk hasonló helyzetű szülőké!

Nyolc hónap telt el október óta. Hatvanhét alkalommal ültem le, hogy beszélgessek sors-társaimmal. Sokat tanultam tőlük: úgy éreztem, végképp helyére tudom tenni magamban, hogy is vagyok ezzel a nem látással. Erdemes-e rágódnia bárkinek is a sorsa miatt? Erre az általános iskolába járó Dávid esetével és szavával felelnék. Ez a kisfiú gyengén látónak született. Az egyik szemét kidobták kövel (retinaleválás), majd egy évre rá a másik szemébe belefejtelt egyik iskolatársa (retinaleválás). Megkérdeztem tőle:

– Ha találkoznál a két elkövetővel, mit mondanál nekik?

– Felejtsem el, ami történt! Én megvakultam, ti meg láttok. Ilyen az élet!

Úgy véltem, a winchesteren összegyűlt anyag valódi unikum – és talán nem is csak Magyarországon. Kapva kapnak majd rajta a kiadók! A telefonkönyv lapjairól azért jó néhányuk címét kibogarásztuk. Biztos, ami biztos: legyen tartalékba is!

Felcsatoltam a hámat Süsüre, és nem sokkal később olyan utcákon bandukoltunk, ahol még egyikünk sem járt. Vérmes reményeim úgy foszlottak semmivé, ahogy egyik kiadó ajtaját a másik után húztam be magam után.

– Hagyja itt a kéziratot, majd értesítjük – mondták egybehangzóan.

Ahol tudtam beszélni a kiadó vezetőjével, ott a pénzhiányt hozták fel ellenünkben. A nyolcadik felsülés után már nem csak a nyár forró heve marasztalt a lakásban, hanem a csüggedés is. Magamban dohogtam – mi mást tehettem volna?

Persze az ismerősöknek is elpanaszoltam bánatomat. Az állatvédő liga egyik aktivistájával, Csillával csevegtem telefonon (akkor már nem fogadtam az állatvédőkhöz érkező hívásokat).

– Van egy lektor ismerősöm – mondta ő. – Most elég cefetül van. De ha túl lesz a fájdalomon, szólok neki az érdekedben!

Minden reményemet Csillába és az ismeretlen, gyógyulófélben lévő hölgybe vettem. A nyár vége felé megérkezett a jó hír:

– Éva szívesen találkozna veled!

Nem a véletlen műve volt, hogy Évával a II. Keverék Kutya Szépségversenyen találkoztunk. Él-t halt az állatokért, amit mi sem mutat jobban, mint hogy két macska uralta a lakását. Barátnőjével keresett meg az utcabálon. Meleg hangú, vidám alaptermészetű asszonynak ismertem meg. A könyv tervének megbeszélése előtt persze áradoztunk egy sort az állatokról. Röviden összefoglaltam elgondolásomat, és átadtam Évának a lemezt.

– Akkor én ezt elolvasom, és majd meglátjuk – mondta kedvesen.

Valószínűleg nem állok messze az igazságtól, ha azt mondom: kevés szerkesztő olvasott volna el körülbelül hatszáz könyvoldalni szöveget képernyőről. Éva sem véletlenül vállalta fel ezt a gigászi munkát. Betegsége idején megfogadta: ha kilábal ebből a súlyos állapotból, hálából segít valakin. Ez a valaki lettem én – azaz mi, nem látó emberek.

Közben továbbra is jártuk az iskolákat Kicsivel: már középiskolákba is eljutottunk. Ferencváros egyik közgazdasági szakközépiskolájában a tanárok egész napos programot szerveztek a diákoknak. Seregnyi előadót hívtak meg, és ők beszéltek mindenféléről: a csillagászattól egészen a jógáig. E díszes társaságban kaptunk helyet mi is, Süsüvel. A változatos programokkal színesített fakultatív nap megnyitóját az iskola udvarán tartották, és a végén iskolatejjel koccinthatnak az egybegyűltek.

– Akkor gyertek velem a nagyelőadóba – invitált magával a főszervező. – A ti programotokra jelentkeztek a legtöbben: még a két, egymást követő beszélgetésre is túl sokan!

A hír nemcsak meglepett, de – mi tagadás – jól is esett. És valóban. A körülbelül száz főt befogadó terem mindkétszer megtelt. Nem csak diákok jelentek meg, de szép számmal tanárok is. A kérdezők életkorából adódóan kaptam néhány olyan kérdést is, amivel az általános iskolások még nem rukkolhattak elő. Terítékre kerültek az érzelmi kapcsolatteremtés lehetőségei, a párkapcsolatok, a csecsemőápolás és a gyermeknevelés problémái. Milyen konfliktusokhoz vezet, ha a család egyik felnőtt tagja elveszti a látását? Ezekre a kérdésekre már nem lehetett „csípőből” válaszolni: alaposan, sok oldalról körbe kellett járni őket. A két, egymást szorosan követő kérdezz-felelek igazi agytorna volt.

Egy egyházi gimnáziumba – közvetve – a hittantanár hívott el. A fiatalok alaposan kitétek magukért: alig tudtam követni az újabb és újabb kérdéseket. Élveztem a lendületes eszmecserét, mígnem az egyik kérdés hallatán valósággal leblokkoltam. Torkomon akadt a szó.

– Hiszel-e Istenben? – firtatta kedvesen egy lány. Látta habozó kivárásomat, és gyorsan hozzátette: – Én nem hiszek!

– Bár van hitem, de az nem irányul természet felett állóhoz – kezdtem a válaszba. – Az én hitem önmagamba vetett hit. Látásvesztésem elején bőven volt időm, hogy felismerjem jó és rossz tulajdonságaimat, elfogadjam őket, és szinkronba kerüljek önmagammal. Cselekvéseimnek pedig a lelkiismeretem szab korlátokat. Azt hiszem, minden hit egy töről fakad. Célja, hogy lelki stabilitást adjon az egyénnek, aki ettől gondolatait és cselekvéseinek helyességét saját, stabil értékrendjéhez viszonyíthatja. Ezért számomra egy és ugyanaz a különböző hitű emberek közössége, ha hitük nem mások gondolati és cselekvési szabadsága ellen irányul, ha

hitüket nem akarják erőszakkal rátukmálni másra, és ha az megfelel az általános emberi értékeknek.

No, ekkor megint jó lett volna látni: nem csak a fiatalok arckifejezését, hanem az osztályfőnökét és a hátsó padok egyikében ülő hittantanárét is! Némi csend állt be, majd újabb, de immár rizikómentes kérdés következett.

A program végeztével a közeli metróállomás felé ballagtunk a hittantanárral. Köznapi témákról beszélgettünk, még az állomás peronján is. Hangos robajjal érkezett a szerelvény. Az automatika figyelmeztetett: Vigyázat, az ajtók záródnak! Gyors búcsúzás után a szerelvény felé rohantunk Kicsivel. Éreztem én, hogy nem lenne szabad megpróbálkozni a beszállással, de mégsem álltam meg. A sietség miatt nem tudtam kellőképpen koncentrálni, és az egyik lábam az álló szerelvény és a peron közé csúszott. Furán éreztem magam így, féllábasan. A szerelvény szerencsére nem indult el. Szorult helyzetbe került lábamat gyorsan kikaptam a résből, és fürgén beugrottunk a kocsiba. Az ajtók hangos csapódással bezáródtak, a szerelvény kigördült az állomásról. Nem pironkodtam a malőr miatt, de a két megálló között mérleget vontam az esetből: időben szólalt meg bennem a figyelmeztető hang, mégsem hallgattam rá! Nos, ebből tanulni kell. Tanulni pedig mindenből lehet, leginkább önnön hibáinkból!

Éva tartotta a szavát. Év vége volt, vagy talán az újév első napjait is elhagytuk már? Mindegy, úgysem az a lényeg. Felvonyított a kaputelefon, és Kicsi vad ugatásba kezdett. Éva hatalmas pulykacsontokat hozott szatyrában: Süsü persze hamarosan kiszimatolta az ínycséséget. Intenzíven lengette farkát, és szinte az érkező nyakába mászott örömeiben. Mire helyet foglaltunk a szobában, a konyhából már hangos csontropogtatás hallatszott.

– Elolvastam az egészet – kezdett bele Éva. – Nem volt kis munka. Értékes anyagnak tartom. Sok olyasmi van benne a nem látásról, ami az újdonság erejével hatott rám. Azt hiszem, ebből a témérdek beszélgetésből egy egész jó könyvet össze lehet hozni. Igaz, lesz vele munkám.

Repesett a szívem. De még jobban akkor, amikor Éva sejtetni engedte, hogy megpróbálja beajánlani a könyv ötletét egykori munkaadójának.

A királyi rádió egyik reggeli riportjából értesültem arról, hogy filmet forgatnak a fővárosban. Az alkotás címe: Vak vagányok. Mivel nem az elejétől hallottam, nem tudtam meg, hogy hol veszik fel a filmet. Ha nem is azonnal, de megtudakoltam – akkor éppen a vakok iskolájában dolgoztak. Na, az nincs is olyan messze tőlünk! Gyerünk be a suliba, hátha segítségemre lehetnek a filmesek! Várakoznom kellett az első emeleti folyosón, de végül sikerült találkoznom a rendezővel. Péterrel abban maradtunk, hogy kinyomtatom és beviszem neki néhány beszélgetés szövegét (a film több, nem látó szereplőjéről volt anyagom). A vége az lett, hogy leültem beszélgetni a film többi, nem látó szereplőjével is – ezzel hetvenhétre nőtt beszélgetéseim száma.

Évával érkeztünk Anikóhoz, a Háttér Kiadó vezetőjéhez. Örömmel meséltem el friss filmes kapcsolatomat.

– Támogatom a könyv ötletét, mert bízom Éva szakértelmében – mondta Anikó. – A kötet kiadását nem tudom megfinanszírozni, de ha elő tudja teremteni a pénzt, rajtunk nem múlik.

Elhült bennem a vér, amikor megtudtam a hozzávetőleges összeget. Róbert bácsi nevű rokonom nincs, cégek vezetőivel nem állok kapcsolatban, és a postás is csak havonta egyszer csenget be hozzám a nyugdíjjal. De ha csak az a francos pénz az egyetlen akadály, azt még a föld alól is előteremtem – gondoltam.

– Rendben van – feleltem elszántan. – Megszerzem a hozzá valót!

Kicsi: Akkor még nem is sejtettem, hogy milyen tortúra vár rám Laci fanatizmusa miatt. Alig pislogtam ki szememből az éjszaka álmát, máris rám csatolta a hámat. Négy álló hétig strabancoltunk a városban, száz cég ajtaja előtt álltunk meg bebocsátásra várva. A Nyugati tértől egészen a Gyöngyösi utcáig bejártuk a Váci út mindkét oldalát. Bebarangoltuk a pesti belváros kutyapisis utcáit, és jártunk Buda jó néhány kerületében is. Nem egy alkalommal mondta gazdám:

– Erre még sosem jártam, Süsüke!

Kiismertem a földből gomba módjára kinövő irodaházak folyosólabirintusait – nem volt szükségem Ariadné fonalára sem. Reggel nyolc órától nemegyszer kora délutánig koptattuk Lacival a pesti aszfaltot. Még csak tavasz volt, de piszkosul pörkölt a nap. Ám nem volt mese: mennem kellett, és én mentem is. A nagy hajtás eredményeként többször is előfordult, hogy este már annyi erőm se volt, hogy a tálamba tett eledel után nyúljak. A sok-sok fáradozásért némileg kárpótolt, hogy az irodákban a hölgyek megcirógatták a fejemet, és még szépnek is neveztek. Ezek a gyönyörű, aranyos teremtések még vízzel is megkínáltak: nagyon jólesett. Gazdám meg csak mondta és mondta a magáét a „marketingeseknek” vagy épp a „piárosoknak”. Egyre-másra gyözködte őket, hogy támogassák anyagilag a könyvet. Szerintem az ő szája sokkal jobban kiszáradt a sok beszéd-től, mint az enyém a melegtől. A négyhetes, körömkoptató ámokfutás végén aztán azt mondta Laci:

– Ha ez a sok kajtatás kevésnek bizonyul, akkor sajnálom.

Bólogattam ugyan, de tudtam, hogy még nincs minden veszve: közös ügyünkben gazdám nemcsak talpalt, de sok hagyományos és elektronikus levelet is postázott...

Le a kalappal Süsü ügyessége és munkabírása előtt! Eleinte rosszul tájékozódott az irodaházakban, de hamar kiismerte a közlekedőfolyosók rendszerét, és már könnyen be tudta azonosítani a szokásostól eltérő kinézetű irodaajtókat is. Nélküle teljesen értelmetlen lett volna a pénz utáni futkosás: nem is ment volna. Végül is két főszponzora lett a könyvnek. Egyikükkel, a XIII. kerület polgármesterével, Józseffel találkoztam is szponzorkereső utamon. A lakás-kérelmezők idejéből csipentett le nekem tíz percet. Kurtára fogtam mondandómat (írásos anyagot természetesen mindenhova vittem magammal). Már az elkészítésnél tartottunk, amikor a magam hitvallása alapján a következőt mondtam:

– A nem látásnak van néhány előnye, meg persze számos hátránya is. De én csak a pozitívumát nézem: a sötét oldalára nem vagyok kíváncsi (azt amúgy is ismerem). Ha valamit nagyon akar az ember, és van hozzá hite (na meg egy kis szerencséje), akkor az sikerülni fog. Nekem a nem látásom ad erőt ahhoz, hogy ne adjam fel a mostani tervemet. Ha látó ember lennék, képtelen lennék erre a küzdelemre. – Ezeket a mondatokat nem propagandaszövegnek szántam. Nem is azok.

Az egész nyár azzal telt el, hogy újra és újra összeadtam a befolyogáló összegeket, és telefonon érdeklődtem a választ halogató cégeknél. Idegőrlő heteket, hónapokat éltem át. A könyvszerkesztő munka csak akkor válik időszerűvé – közölte velem a kiadó vezetője –, ha a szükséges összeg befolyik a kiadó bankszámlájára. Én pedig nagyon szerettem volna, hogy a karácsonyi ajándékvásárlás kezdetén már kapható legyen a kötet.

Még a nyár legelején látogattunk el Kicsivel a film budai forgatásának helyszínére. Egyszer már voltam statiszta: az MTK pályán kellett tömeget alkotnom több száz férfiember társaságában. Most azonban Süsüre várt a munka: a jövőjéről álmodó kisfiú álomképében kellett szerepelnie. Egyenletes tempóban vezette a kisfiút a lejtős járdán. Mindössze kétszer kellett felvenni a jelenetet, és már készen is voltunk. A gázsira persze nem tartottunk igényt (a mai

napig nem is tudom, hogy mennyi lett volna). A film végére tervezett jelenet végül is nem került be az alkotásba.

Augusztus végére a napnál is világosabbá vált előttem, hogy összegyűlik a könyvkiadáshoz szükséges összeg. Éva hozzálátott a szerkesztéshez, én meg a könyvbemutató szervezéséhez. Helyszínek a Dagály utcai könyvtárat szemeltem ki – annak vezetője, Kati készségesen felvállalta a feladatot. A kerületi önkormányzat sajtófőnöke szakmai segítséget ígért. Mindkét fronton öles léptekkel haladt a munka.

Mindenképpen jelen szerettem volna lenni a könyv világra jövetelénél, és a kiadó ebben is segített. Elmaradhatatlan négy lábú társammal léptünk be a nyomda épületébe. A kiadó műszaki vezetője kalauzolt végig a különböző nyomdai fázisokon. – Épp a fekete lapon fehér betűk oldalt nyomja a gép – mondta. Kezembe kaptam az egyik lapot, és elszorult a szívem. Már születik az egykor álmodott terv! Az „újszülöttet” két héttel később vehettem kezembe, amikor a könyvbemutatóra és a magamnak szánt példányokért mentem. Mivel a csomagok szállításában nem kellett tevőlegesen részt venni, a nyomda ajtaja előtt váraкоztam. Szemerkélt az őszi eső – nemkülönben a könnyem. Tartós meghatódásra azonban nem volt idő. Értesítenem kellett a meghívandókat, egyeztetnem az egyéb, előkészítő folyamatokat. A végére teljesen elkészültem fizikai és szellemi erőmmel is. Még azt sem mondhatom, hogy holtfáradt lettem volna – azon már rég túl voltam akkor. De a siker mindenért kárpótolt!

Elérkezett a sajtóbemutató napja. Az ilyenkor elvárható drukkkal léptem be Kicsivel a könyvtár ajtaján. A könyvtár dolgozói minden szükségeset előkészítettek – azóta is hálás vagyok nekik. Katival túl voltunk már az utolsó egyeztetéseken is: jöhetnek a vendégek! Jöttek is – mégpedig annyian, hogy az olvasóba összehordott száz szék kevésnek bizonyult. Nemcsak a terem levegője zsongott, de a fejem is. Kicsi eközben szabadon lófrált az egybegyűltek között, a süteményekkel teli asztalok körül – természetesen most is beérte a szimatolással. Sajnos Éva nem tudott eljönni, mert aznap reggel újra kórházba került.

Még javában beszéltem, amikor a közelemben lévő segítóm, Hajnalka odasúgta:

– A nem látó kisfiú előrejött az asztalhoz, és félhangosan olvassa a Braille-könyvet!

Pontot tettem a mondat végére, és megkértem az első osztályos Áront, hogy hangosan olvasson tovább a könyvből. Kapva kapott az alkalmon, és bár az utolsó sorokban helyet foglaló emberek nemigen hallhatták, mégis mindenki feszülten figyelt rá.

Az első sorban Csaba (ő a kétgyermekes apuka) karján ott ült a babája: a város másik végéből jöttek el. A még csúszómászó korszakában lévő kisfiú addig izgett-mozgott, amíg papája le nem tette a földre. A baba meg milyen? Ha teheti, útnak indul. Csaba füllel követte a kalandozó útjára indult csöppséget, és amikor úgy érezte, hogy messze van már az a messze, lépett hármát-négyet, és visszavitte a gyereket az első sorhoz. Minden korosztályból felkértem valakit a könyv szereplői közül, hogy mondjon néhány mondatot. Az idősebb korosztályt Elemér képviselte. Röviden összefoglaltam élete első tíz évét, majd átadtam neki a szót. A hatvanadik évén jóval túl járó férfi felállt helyéről, és beszéd helyett hangosan elsírta magát. Csak sírt és sírt, a könnyei sehogy sem akartak elapadni. Nem gondoltam, hogy még manapság is így megrázza Elemért, ha visszaemlékszik a kezében több mint fél évszázada felrobbant gránátra.

Ez a három kis közjáték minden beszédnél jobb bepillantást engedett a jelenlévőknek a mi sokszínű világunkra. Véget ért a bemutató. Elsőnek a legnagyobb támogatónk, a Fővárosi Önkormányzat kisebbségi, emberi jogi és vallásügyi bizottságának elnöke, Árpád lépett oda hozzám. Hangján éreztem, hogy meghatódott, de akkor még nem tudtam, hogy többször is törölgette a szemét az ünnepély alatt. Végtelenül jólesett, amikor azt mondta: Ilyen emberi közösségben ritkán voltam még!

Kicsi eközben minden tőle telhetőt megtett azért, hogy magára vonja a vendégek figyelmét. A bemutató hivatalos része alatt sorra járta a széksorokat, orrát odanyomta a széken ülőkhöz, majd amikor rájött, hogy az illető rendes ember, továbbállt egy házzal. Egy-egy ilyen köre után a közelembé jött, és oldalára dőlt, hogy kipihenje fáradságait. Aztán újra felpattant, és fordított irányban ismét körbejárta a termet. Az asztalon lévő süteményekből továbbra sem vett, de amikor az ünnepség végén az egybegyűltek megkóstolták a pogácsákat, őt még száz traktorral se vontathattuk volna el az asztal mellől. Esengő szemekkel nézett mindenkire: újra és újra előadta az „Etióp kutya” című egyszemélyes produkcióját (bohózatát). Nagy közönség-sikert aratott vele – meg úgy egy kilónyi pogácsát.

VIII. fejezet SZŐLŐSARDÓ

– Hát ezek meg mit keresnek itt? Biztosan eltévesztették a házszámot!

Efféle gondolatok járhattak a gyerekek és szüleik fejében. Félkörben gyülekeztek a Keleti pályaudvar kasszasora előtt. Egyszer csak megállt előttük egy degeszre tömött hátizsákot cipelő férfi: egyik kezében póráz, a másikban fehér bot.

– Te jó ég! Ezek valóban velünk akarnak jönni? – hüledeztek, amikor a Gyermekház vezetője bemutatott minket.

Nagy kalandra indultunk Süsüvel: Gábor tíznapos táborozásra hívott.

– Gyertek el velünk Szőlősardóra! A borsodi dombvidék lankái között kitűnő a levegő. Ott aztán valóban kiszellőztethetitek a fejeteket, és közben még nagyokat is túrázunk – invitált még a nyár elején. Nem kellett kétszer mondania: ilyeneket fél szóból is megérték. Mivel vettem már részt kisebb-nagyobb hegyvidéki barangoláson, mint „fehér botos turista”, cseppet sem féltem a megméretéstől. A vonaton a gyerekek közé ültem. Lényegében csak a magasságommal lógtam ki közülük.

Kicsi: Én sem maradtam ki a cipekedésből! Laci egy tépőzárba burkolt teniszlabdát erősített hámom bal oldalához, és az előre-hátra himbálózott rajtam. Muris látvány lehettem, mert amikor a gyerekek észrevették rajtam a labdát, mosolyogva mondták szüleiknek: milyen sportos egy kutya! Aztán felfedezték hámom oldalán a vöröskeresztes bilétát is, és – jaj szegény fejemnek – máris vöröskeresztes kutya lettem. Nem sokat rágódhattam rajta. Laci rám szólt:

– Tápázkodj már fel, Süsüke! Indulunk a vonathoz!

Kandi szemekkel néztek ránk a táborba igyekvők – ám amikor egy magabiztos szökelléssel felpattantam a vagon peronjára, már nyert ügyem volt előttük.

Sajnos, nekem rosszul kezdődött az út. A tudatom olykor elkóborol valamerre. Egyre sötétedő fátyol hull a szemem elé. Fülemlapul, arcom bambává válik. Ha a gazdám nem figyel fel ezekre az árulkodó jelekre, hamarosan hörögni kezdek, és tudatlanul forgolódni kezdek magam körül. Na, ilyen rosszul jött rám a vonaton. Amikor Laci észrevette, hogy rám tört a hoppáré, megnyugtatta a gyerekeket:

– Ne izguljatok, egy perc, és már semmi baja sem lesz! – Benyúlt a zsebébe, és előkotort néhány félbetört kekszet. – Kell keksz? – hívta fel rá a figyelmemet.

A ropogtatnivaló neve eljutott az egyre jobban tompuló szürkeállományomig. Egyből visszakattant az agyam: abba hagytam a hörgést, megálltam, és a gazdám felé fordultam. Ilyenkor háromszor olyan gyorsan habzsolnám be a falatot, mint máskor.

– Azért adok félbetört kekszeket Süsünek – mondta Laci a kissé ijedt gyerekeknek –, hogy ha rágás nélkül nyelné le, akkor se akadhasson meg a gigáján.

Azt már korábban észrevettem, hogy az efféle észhez térítő etetésen Laci mindig kivár, mielőtt felém nyújtja az újabb porciót. Ezzel akarja megakadályozni, hogy az esztelen falás közben félrenyeljek. És valóban: egy perc múlva már kutyabajom se volt.

Amikor Miskolcon átszálltunk egy különjáratú autóbuszra, számba vettem hátizsákos csapatunkat: tizennégy gyerek, öt felnőtt, meg egy spéci kutya – én! Mire Szőlősárdón lekecmereg-tünk a járműről, már mindenkivel jó haverságba keveredtem.

Valóban, mindannyian fesztelenül álltunk meg a volt iskolaépület bejárata előtt: tudtuk, hogy itt lesz a szálláshelyünk az elkövetkező napokban. A százhatvan lelket számláló faluban mindössze hat-nyolc általános iskolás korú gyermek lakik, ezért válhatott az egykori tanintézmény az idegenforgalom fellendítésének helyi központjává. Lankás dombok közt lapul ez a csendes falu: távol a modernizációtól – és a megélhetést jelentő munkahelyektől is. Mindössze három utcával büszkélkedhet, és ezért talán az sem meglepő, hogy élelmiszerboltja és kulturált kiskocsmája is csak reggel és délután tart nyitva.

Kicsi: A kutyafáját, de remek helyre tértünk be! Valóságos kutyaparadicsom, még hozzá a javából! A tágas udvaron fű nőtt: a zöld területet alacsony fakerítés ölelte körbe. Az udvar mindkét kijáratán szabadon közlekedhettem. Míg gazdám a tőle megszokott precízséggel pakolászott az egyik szobában, én addig kijelöltem új felségterületem határát. Végigmentem a kerítés mellett, és a szükséges helyeken otthagytam névjegyemet. Miután meghúztam a mezsgyét, elballagtam a kert vége mögött csörgedező patakhöz, és lefetyeltem egy keveset. Iható – állapítottam meg. Hogy így végeztem a szűkebb környezet feltérképezésével, meg-néztem, miként áll gazdám. Átmenetileg házőrző kutyává lényegültem.

Őszintén örültem, hogy városlakó kutyám azonnal alkalmazkodott az új környezethez, és még nem tompult el benne az ősi ösztön. Megpaskoltam az orrát hozzám nyomó Süsü oldalát.

– Szabad vagy, jómadár: oda mész, ahová csak akarsz!

De én vajon hová mehetek? Fogalmam sem volt róla, hogy mi lehet akár csak a szűkebb környezetemben is! Az épület kijáratí ajtajával szemben, attól úgy másfél méterre volt egy fakorlát – azon túl álltak a szintén fából összeütött asztalok, lócák. A reggelit, ebédet, vacsorát mind ott fogyasztottuk el. Könnyen eljuthattam az illemhelyre is, a tusoló pedig mindjárt a szobánk mellett volt. Hamar megtanultam a legalapvetőbb útvonalakat, így aztán Kicsi továbbra is kedve szerint tölthette idejét.

– Kedves fiatalok! – harsant fel a túravezető hangja. – Tíz perc múlva indulunk! A falu szélén emelkedő dombra megyünk, gombászni. Nem árt, ha masszív cipőt húztok a lábatokra!

Aki megfogadta az ajánlást, jól járt, aki nem, csak magára vethetett – ő pedig nem mondta többször. A templom felé mentünk ki a faluból. Kicsi rosszul viseli, ha nem ő a sorvezető, most azonban be kellett adnia a derekát, mert Ubul, a túravezetőnk senki hátára nem volt kíváncsi. A domboldal meredeken emelkedő részéig bizony türtöztetnie kellett magát Süsünek – ott aztán jobbnak láttam őt szabadjára engedni (ilyen terepen hámban nem vezethetett). Besoroltam a testnevelő tanár Vanda mellé, ám nem sokáig: az ösvény egyszemélyesre zsugorodott. Ekkor kezébe adtam a fehér bot elejét, és így még a legenyhébb irányváltásokat is tudtam követni. Amikor a csapás újra kiszélesedett, bal kezem két ujját segítöm jobb felkarjához érintettem, és egy fél lépéssel lemaradva követtem őt. Vigyáztam, hogy csak a legszükségesebb mértékben vegyem igénybe, de ennyi segítségre mindenképpen szükségem volt. Tíz perc mászás után már mindenfelől lihegést hallottam, és a légszomjat nem csak a nyár heve okozta.

Középkorú túravezetőnk geokémikus, és nagy spíler a természetismeretben. Az erdő legeldugottabb rejtekén növő gombák sem foghattak ki rajta: jó szimata volt hozzájuk, hóna alatt pedig ott lapult a mindentudó gombászkönyv. Egyszer csak Vandát hallottam:

– Mintha vérnyomokat hagyna a kutyád lába!

– Gyere csak ide, Süsüke! – Megvizsgáltuk a futóművét: az egyik tappancsa bizony erősen felhasadt. A húsíg szétnyílt talp láttán a vizsgálódók arra következtethettek, hogy törött üvegbe léphetett.

Úgy láttam jobbnak, ha visszafordulunk a táborba Kicsivel. Ez a baleset néhány napra megpecsételte a sorsát, ugyanis a nyitott seb miatt nem vittem magammal a túrákra. Ha egyedül kellett otthon maradnia, kötetlenül járhatott-kelhetett a többszobás épületben, ha pedig legalább egyvalaki nem jött velünk a lankákra, akkor még az udvaron is szabadon mozoghatott.

Hogyan viselkedett nélkülem? Amikor elmentem túrázni, visszasietett a szobánkba, körbeszimatolta az ágyamat, de még a ruháimat is. Aztán kiment a füves udvarra, és elnyúlt az árnyékban. Óránként újra bement a szobába, és felfrissítette a halványuló szagmintát.

Egyik erdei portyánk vége felé komótosan bandukoltunk a falu felé. A gyerekeknek hirtelen eszébe jutott:

– Kihozhatjuk-e eléd Kicsit? – és már rohantak is érte.

Néhány perc múlva egy négy lábón repülő kutya száguldott felém. Harmincöt kilós teste elementáris erővel csapódott a lábamnak: majd’ fel nem borított. Kígyóként tekergőzött a lábam körül, és szívszorítóan nyüszögött. Farka lengett, mint a vihar lobogtatta zászló. Nem csak én érzékenyültem el: gyerekek és felnőttek egyaránt meghatottan nézték az egymásra találás örömét.

Valamilyen jópofa játékra kéne használnunk az éjszaka sötétjét – vetette fel tíz, sokat látott szem előtt a táborvezető: felnőttvászatot rendezünk a gyerekeknek, méghozzá titokban! Az előkészítő munkálatokra csatlakoztunk hozzá Kicsivel. Őt, szellemes bűvőhelyet kerestünk a faluban. Mindegyik helyen kacifántosan fogalmazott levelet hagytunk magunk után, hogy a megtalálók némi fantáziával kikövetkeztethessék, merre érdemes a következő elbújt személyt keresniük. Vacsora után négyen leléceltünk a táborból – az ötödik felnőttnek kellett elterelnie rólam Kicsi figyelmét, majd elmondania a gyerekeknek, hogy mi is az a felnőttvászat.

Egy tuti nyomkereső kutyával indult kalandra a zseblámpás gyermekcsereg. Hangos zsvivajjal verték ki az álmat a szendergő falusiak szeméből. Az első felnőtt egy romos és éppen ezért üresen álló ház verandáján, egy rozzant széken ült. Be kellett mászni érte a kúszónövénnyel benőtt drótkerítésen – ez persze nem lehet megoldhatatlan akadály néhány elszánt gyereknek. A következőt a lóverseny felirat alatt találhatjátok – tudták meg a cselesen megfogalmazott üzenetből. A faluban azonban nemhogy lóversenypálya nem volt, de még ló is aligha: a felirat a nyitott égboltú ebédlőnk egyik, fából készült oszlopába vésvé virított az éjszaka sötétjében. Két fogollyal indultak tovább a gyerekek, hogy megkeressék a gémeskutat. Némi civódás után rá is bukkantak – mellette pedig egy nagybajszú, szundikáló emberre.

A Gyűrűk ura egy hatalmas betongyűrűben üldögélt, és jót mulatott a fejevadászok most inkább nem idézett mondatain – ez voltam én. Ott gubbasztottam a majd’ két méter magas betonkarikában – volt ott körülöttem még vagy tíz. A gyerekek nagy elánnal biztatták Kicsit, hogy keressen meg. Ahogy magam elé képzeltem az újra pályamódosításra kényszerült, immár kopó módján szimatoló vakvezető kutyát, igencsak kuncoghatnékom támadt. Mivel csak kisebb tornamutatvány árán tudtam bejutni a betongyűrűbe, biztos lehettem benne, hogy egykönnyen nem találnak rám a gyerekek. Már mindannyian ott sertepertéltek a Gyűrűk urának lakhelye körül, amikor legnagyobb megdöbbenésemre megszólalt a fejem fölött egy vékony hangocska:

– Szia, Laci! Nem lenne kedved kimászni onnan?

Még a lélegzetem is elakadt. Hogyan tudott két méter magasba felmászni egy tízéves kölyök, ha az nekem is nehezen ment?

– Hát mi sem egyszerűbb! – vigyorgott, mint a vadalma, és odavezetett a gyűrű mellé lerakott betonlapok halmához – azok ottlétéről fogalmam se volt. Amint Kicsi meghallotta a hango-
mat, utat tört magának a gyerekek közt. Boldogan toppant mellém. Már csak a túravezetőnket kellett megtalálni. Egy faágon kellett volna gubbasztania, fent a magasban, ám erejéből vagy kedvéből csak egy kerítés szerény magasáig jutott. Ott aztán kifizette értünk a váltságdíjat: némi édességet és dobozos üdítőt. A sima képű nyomkeresőknek alig több, mint fél óra kellett a feladat megoldásához.

Nem a felnőttvadászati maradt az egyetlen, késő estébe nyúló program.

– Kedves fiatalok! – recsent egyik délelőtt Ubul öblös hangja. – Kisebb barangolásra indulunk a közeli lankákra. Útközben érdemes lesz figyelnetek minden fűszálra, de leginkább arra, amit mondani fogok. Egy nagyjából nyolc kilométer hosszúságú kört teszünk meg; méghozzá azért, mert este tíz órakor indulva önállóan is végig kell mennetek rajta. A legyorsabbak méltó ajándékot kapnak. Lehet kérdezni! – fejezte be a szónoklatot.

Amikor elfogytak a kérdések, útnak indultunk. E kirándulás célja a tájékozódóképesség javítása volt. Út közben túravezetőnk részletesen elmagyarázta, mit kellene megjegyezni az egyes tereptárgyakról. Volt, aki figyelt rá – mások önfeledten csevegtek. Megpróbáltam hasznára lenni az éjszakai versenytúra résztvevőinek: tanácsoltam nekik, hogy mérjék az egyes útszakaszok idejét. Már lefelé jöttünk a dombról, amikor az előttünk vagy ötven méterre haladó gyermekek egyszeriben ordítani kezdtek, és futásnak eredtek. Agyolvasztó meleg volt, és a szám is igencsak kiszáradt már – lelki szemeim előtt egy színültig teli söröskorsó jelent meg, meg egy hangulatos kiskocsmá. Beszámoltam a látomásról, mire a körülöttem lévő elnevezték magukat. De hamar visszazökkentem a valóság mezejére – főként azon mérges darazsak jóvoltából, amik fészket felrúgta az előttünk járók egyike. Ritkás hajú fejtetőm és fedetlen karom, de még a lábszárom is tele lett gyorsan növekvő puklikkal. A kék égbolt csak úgy zsongott a fullánkos nép harcos vitézeitől. Mi is futásnak eredtünk a lejtőn: szedtem a lábam, ahogy csak bírtam. A mögöttünk lévő hatalmas félkört téve követtek bennünket. Mikor újra összegyűlt a csapat, versenyt hirdettünk: ki büszkélkedhet a legtöbb darázscsípéssel? Nem lettem dobogós a nemes versengésben, pedig jóval tíz fölött volt a dudoraim száma. A táborba visszaérve részletesen beszámoltam Kicsinek a balesetről, és mindnyájan izgatottan vártuk az éjszakai verseny rajtját.

Mi Kicsivel az indítás megtisztelő feladatát kaptuk – ehhez kapóra jött a kilóra kapható, németül beszélő karórám. A gyerkőcök önkézüleg regisztrálták magukat a versenylistán. Este tíz óra negyvenkor indult az első bátor kölyök, de később voltak, akik csak kettesével-hármasával mertek nekivágni. Magunkra maradtunk a táborban Kicsivel, mivel a másik négy felnőtt őrsposzton ült az útvonal mentén. Már a tücskök sem ciripeltek, a síri csendet csak néha verte fel egy-egy házórzó eb. Peregtek a percek, a félórák. Loholó gyermeklábak neszére kaptuk fel a fejünket Süsüvel. A túrázók többsége kisebb-nagyobb csapatokba verődve érkezett vissza.

– Milyen volt? – tudakoltam tőlük.

A gyerekek igazából nem találták nehéznek a feladatot, és nagyon érdekesnek mondták a holdvilágban fürdő tájat.

– Rémm izgis volt az utunk az erdőben: néhol akkora tócsába botlottunk, hogy majd' belefűtünk!

A verseny győztese egy mokány lány lett: nyolcvanhárom perc alatt tette meg a nyolc kilométert. Annyira szedte a lábát – mesélte nevetve –, hogy nem vett észre egy óriási pocsolót a földúton. Olyan mély volt a sár, hogy az egyik lábáról lecuppantotta a csukát. Öt percbe is beletelt, mire megtalálta a dagonyába ragadt sportcipőt, és újra felhúzta a lábára. A leglassabb százhárom perc alatt ért be. Éjjel egy órára a legtöbb gyerek és felnőtt visszaért a táborba. De nem mindenki.

Mint reggel megtudtam, az egyik, posztjáról lefelé igyekvő felnőtt – néhány hozzá csapódó gyerek társaságában – elvétette a visszautat. A domb túloldalán lévő faluba ereszkedtek le. Bekopogtak az első, útjukba eső ház ajtaján – és minő véletlen, túravezetőnk neve ismerősen csengett a háziak fülében. Vendégül látták a fáradt túrázókat, és útbaigazították őket – ők pedig hazabandukoltak a hegyen át. Másnap színültig megtelt a falusi kiskocsmá: mindegyik bátor lámpást vendégül láttam egy üdítőre.

A szalonnai református templom megtekintése után is túrázásra adtuk a fejünket: irány haza! A tizennégy kilométert turistaút nélkül, az erdő sűrűjében akartuk megtenni – a kusza növényzet azonban háromszor is megghiúsította áttörési kísérletünket. E próbálkozásokkal legalább két órát veszítettünk. Leginkább guggolva, maximum derékban meghajolva lépkedtünk a dzsindzsásban. A levegőtlen rengeteg mélyén a melegtől és a ránk tapadó portól is szenvedtünk. Testünk verítékben úszott – törölgetni hiábavaló lett volna. A meredek domboldalak még jobban megnehezítették dolgunkat. Úgy éreztem, már az is nehezemre esne, ha néha felegyenesedhetnék egy-egy rövidke pihenőre – annyira megszoktam a görnyedt testhelyzetet. Amikor azonban a mindjobban fáradó gyerekek időnként megpihentek, én inkább guggolgattam. Tudtam: ha leülök, elmerevedek.

Kicsi: Bár sok mindenből kimaradtam az első napokban, panaszra még sincs okom. Lacival minden reggel megosztottunk másfél liter frissen fejt tehéntejet, tehát a napok eleve jól kezdődtek. A gyerekek bőkezűek és jószívűek voltak hozzám – a legféltehetőbb csemegéjüket is megosztották velem. Aztán persze keményen ledolgoztatták a felszedett kalóriákat: már futhattam is az eldobott laszti után. Szinte elő se fordult, hogy bármelyik gyerek is úgy ment volna el mellettem, hogy meg ne simogasson.

Az udvar egyik szegletében állt egy kisebb házikó: abban volt a konyha. Gyakran benéztem oda is, és a kedves konyhatündér sosem zavart el. A talpamon nyílt sebet a nyelvemmel tisztogattam, és a vágás szép lassan behegedt. Késő délután csak úgy nyüzsgött az udvar a sok játszó gyerektől. Velük múlaltam az időt én is. A labdázás közben hopp, eszembe jutott: rég láttam a gazdám! Hol lehet? Hiába meresztettem a szemem: nem volt az udvaron. Már megint ellógott valahová! Nem úgy van az, Laci, hogy se szó, se beszéd, csak úgy olajra lépsz! Úgy döntöttem, hogy felkutatom. A szálláshely összes szobájába bedugtam az orromat, de sehol sem éreztem a szagát. Még a mosdóba és az illemhelyre is benéztem – mindhiába.

Aha! – jutott eszembe hirtelen. Hát a kocsmában! Magabiztos léptekkel indultam a kapu felé, és az utcán jobbra fordultam. Nem kellett sietni: biztosra mentem. A kocsmajajtó nyitva állt. Felléptem a két fokon, és mit látok? Gazdám kedélyesen beszélget az asztal körül ülőkkel, közben pedig nagyokat húz a keze ügyében lévő üvegből. Szóval így vagyunk, gazdikám! Ekkor észrevett a társaság egyik tagja.

– Mit gondolsz, Laci, ki van az ajtóban?

Félmeztelenül ücsörgő gazdám szellemi képességeinek fejlesztése végett újra belekortyolt az üvegbe, majd az ajtó felé fordult és odaszólt nekem:

– Gyere ide, Süsüke!

Páratlan lehetőség kapujában álltunk Kicsivel, amikor megérkeztünk a Baradla-barlang bejáratához. Itt (Aggtelek és Jósvafő között) húzódik a mélyben Magyarország leghosszabb föld alatti útvonala: hatezer-ötszáz méter. A látó emberek számára némi nehézség, hogy hatvan százaléka kivilágítatlan. Túravezetőnk elmondta, hogy száraz, agyagos talajra számíthatunk – és hogy tudomása szerint eddig még barlangi mentőkutya sem járt lent.

Húszan vágunk a túrának. A barlangban tízfokos hőmérséklet fogadott; a levegő páratartalma száz százalék. Lépcsők sora vezetett a föld gyomrába.

Kicsi: Ha az emberekhez hasonlóan tudnék izzadni, patakokban folyt volna rólam a víz a bejárat előtt. Amikor viszont beléptem, megcsapott a kaverna hideg lehelete. Addig még nem fordult elő velem nyáron, hogy hálát rebegtem volna a magasságos szent természetnek, amiért bunda fedi a testemet.

Mi, vakvezető kutyák nem lepődünk meg semmin sem (kivéve, ha nekünk tart koplalónapot a gazdánk), de amikor rápillantottam a végeláthatatlan és fölöttébb egyenetlen állapotú lépcsősorra, bizony elhült bennem a vér. Ráadásul még síkos is volt: szegény Laci, még csak nem is sejtí, hogy mire vállalkozik! Én mentem volna gyorsabban is, de egyre csak azt hallottam: Hová sietsz Süsuke, talán randid van? A lépcsőfordulókat is elég trehányul alakították ki. Néha felpislantottam gazdámra, aki – minő újdonság! – úgy ment a lépcsőn, hogy végig kapaszkodott a korlátba. Éreztem én, hogy kolosszális buli előtt állunk, és ez felpezsdítette a hülőfélben lévő véretem.

Bizony, így volt. Az egyenetlen és csúszós lépcsők, a váratlan és kiismerhetetlen fordulók óvatosságra készítettek. Tízéves sportcipő volt rajtam – a talpa sima, mint a márvány. A lépcsők tocsogtak a lecsapódott páráról és a mennyezetről csöpögő víztől. A hideg vaskorlát szintén vizes volt, de muszáj volt belékapaszkodnom. Minden lépésre figyelniem kellett: most valóban nem vehettem félvállról a közlekedést! Egyszer csak elmaradtak a girbegurba fokok, és hamarosan leértünk a koncertterembe, ahol Vangelis zenéje szólt, majd a Bánk bánból hallottunk egy részletet.

A terem akusztikája csapnivaló – ezt mindannyian észrevettük. Valamivel később a csónakázótó mellett cövekeltünk le. A hetvenes évektől már alkalmatlan a nevében jelzett funkcióra: szinte teljesen feliszapolódott. Nyolcszáz méter már a hátunk mögött volt, amikor hallottam az előttem haladóktól, hogy elérkeztünk a kivilágítatlan szakaszhoz. Na, végre! – gondoltam kajánul.

Néhány gyermeksikoly harsant – azt hittem, a megváltozott fényviszonyok miatt. Nos, nem. Alig léptem be a betonjárdáról a sötétség romantikus birodalmába, máris belém nyilallt a kétségbeejtő felismerés: az agyagos talajt víz borítja (esős volt a tavasz, meg a nyár nagy része is)! Mit jelentett ez a gyakorlatban? Lépni szinte lehetetlen volt rajta, mert a vízszintes talajon még állva is csúszott a lábam! Jogos a kérdés: miért csúszik a vízszintes talajon álló ember lába? Máig sem tudom. Úgy a tizedik méter után tudatosult bennem: Te jó ég! Még négy kilométert kell megtenni ilyen lehetetlen feltételek mellett! Kutyás pályafutásom három éve alatt egyszer sem éreztem magam ilyen pácban. – Egyszer mindennek el kell jönnie – adtam meg magam a sorsnak.

Lépteim alig nyúlfarknyiak voltak. Kicsi azonnal megérezte bizonytalanságomat, és szorosan mellém húzódott. Az ő talpai nem csúsztak a felázott agyagon, ezért folyamatosan haladt volna – nekem azonban nem ment. Egyik kezemben a kutyahám, a másikban a fehér bot volt. Léptem egyet, és valamelyik lábam biztosan kicsúszott valamerre. Azt pedig, hogy merre is siklik, azt csak a lelépés pillanatában tudhattam meg. Mindkét kezem foglalt volt, ezért az egyensúlyvesztést csak körülményesen tudtam korrigálni. Alig töltöttünk pár percnél többet a

barlangban, és olyan melegem lett a feszültségtől, mintha hegyet másztam volna a három-rétegű göncben.

Süsü a maga módján reagált tétova mozdulataimra. Minden idegszála megfeszült, farka izgett-mozgott. Hamarosan segítséget kértem a többiektől. Szükségem volt a látásra, hogy a környezet minden apró részletével tisztában legyek. Két nagykamasz fiú segített ki. Az egyik a pót-szem, előttem haladt, a másikuk utánunk. Így kevésbé fellazult talajra léphettem, és az valamelyest segítette a haladásomat, de lényegében minden maradt a régiben. Abban viszont lényegi áttörést hozott a két srác segítsége, hogy időben szóltak, ha belógó sziklához közeledtünk, vagy amikor össze kellett húznom magam, hogy be ne verjem a fejem a mennyezetbe. Ezeket az akadályokat Süsü a majdnem vaksötét miatt nem tudta volna jelezni.

Kicsi: Annyira kell figyelnem, hogy most inkább el se mesélem, miként tanítottak meg a magas akadályok figyelésére és jelzésére. Ígérem, a következő adandó alkalommal beszámolok róla! Az a bizonyos vaksötét pedig amolyan fából vaskarika volt. Az egészen biztos, hogy ablaka nem volt az üregnek, így a sötétség tényleg teljes lett volna, ha nincs az a sok zseb-lámpa. A fénypászták után haladva könnyen tudtam volna követni a gyerekeket – de hát Lacinak segítőkre volt szüksége. Az előttünk lévő fiú rák módjára, háttal előre haladt, így kutatta lámpájával a gazdám számára az optimális lépéshelyeket. A pásztázó fénycsóva gyakran szembekapott, úgyhogy a sötét barlangban leginkább a fény vakított el.

Nagy célt tűztem magam elé: azt, hogy esés nélkül megyek végig a barlangon. Még konokabul szálltam szembe a csuszamlós kihívással. Bár fáj a szívem, hogy nem kapaszkodhatom a sziklafal egyenetlenségeibe, mint a többiek, de legyintettem rá: csak azért sem fogok eltanyázni. Kicsi olykor-olykor megfélemedezett a korcsolyapálya minőségű talajról. Könnyű neki – gondoltam –, négy lába van. Ez a stabilitás azért nekem is jól jött. Ha jobbra billentem, automatikusan felrántottam a bal kezemet, és a hámba fogott Süsü súlya stabilizálta helyzetemet. A két fiú időközben tökéletesen megtanulta, hogyan irányítson minket. Néha csak centimétereket haladtunk. Máskor, ha kicsúszott alólam valamelyik lábam, sajátos fél spárgát mutattam be a többieknek. Megesett az is, hogy a két lábam kétfelé akart kicsúszni.

– Vigyázz! – kiáltott váratlanul a mögöttem haladók egyike. Összerezzenem. Jobboldalt sziklafal volt mellettem, és csak a bal lábam csúszott ki. Nem értettem, miért a vészjelzés.

– Mire vigyázzak? – kérdeztem, miután újra magam alatt tudhattam mindkét lábamat. Kiderült, hogy a kicsúszott bal lábamtól alig húsz centire volt a Styx medre, amiben egy méter mély és alig kilencfokos víz hömpölygött. A hír úgy hatott rám, mint a mesebeli farkasra a forró víz.

– Mióta haladunk a folyó mentén? – tudakoltam.

– Már vagy fél órája szegődött mellénk, és hol bal, hol meg jobb oldalról szegélyezi az utunkat.

Most meg elhült bennem a vér. Ha akkor csúsznék el, mikor a jobb lábamtól fél méterre van a folyó, senki és semmi sem menthetne meg a belepottyánástól. Az még hagyján, hogy úszom egyet a kristálytisza vízben, de a legrémesebb az volna, hogy nem bírnék kimászni. Nem tudnék mibe és kibe kapaszkodni, mert a parton lévőeknek sincs mibe megfogódzniuk. A bal oldali variáns pedig még ennél is rosszabb lenne. Akkor ugyanis Kicsi repülne a vízbe, és – akár tetszik, akár nem – maga után rántana engem is. Többé-kevésbé ugyanaz lenne a helyzet, mert hát ökelmét még csak partra tenném valahogy, de én ugyanúgy pácban maradnék. Arról pedig elképzelésem se lehet, hogy vajon meddig süppedne a lábam a folyóágy iszapjába! Ezek a rémült gondolatok cikáztak agyamban, amint szembesültem a kérlelhetetlen valósággal. Innentől már ezerszázalékos koncentrációra volt szükségem. Kicsi hihetetlenül rátermetten

vezetett. Többször keresztbe állt előttem, hogy valamilyen nehézségre figyelmeztessen. Leg-
alább ötven hidacsán keltünk át – ezeket szakszerűen jelezte, mint ahogy a szintkülön-
b-ségeket is. Az emberekhez képest stabilan és frissen mozgott. Egyszer, amikor a bal lábam
teljesen kicsúszott, és mindkét hátsó lábát kirúgtam, a másodperc töredéke alatt maga alá
kapta őket. Stabilan megállt mellettem, és felálláskor már nyugodtan támaszkodhattam a
farára, mert a lábai egy millimétert sem rogytak be. Nyugodtan mondhatom: kutya nehéz
munkát végzett!

Több alkalommal is megálltunk, hogy szusszanjunk egy kicsit – Ubul ilyenkor érdekességeket
mesélt a barlang kialakulásáról és történetéről. Egy ilyen pihenőn fontos információhoz
jutottam: Kicsi, ahogy megállt, lehunyta a szemét – ennyire elfáradt az állandó összpontosí-
tástól. És hol volt még a vége!

A csúszós talaj mindenkinek megnehezítette a dolgát. Hol előttem, hol mögöttem kiáltott fel
valaki kétségbeesetten – aztán, hangos derűtség közepette feltápázkodott. A gyerekek
élvezték az izgalmas és veszélyes utat – a felnőttekről ezt már kevésbé merném állítani.

Az egyik kisfiú lemaradt Ubullal – nem véletlenül. Továbbmentünk a megbeszélte helyig,
aztán vártunk-vártunk, de a hátramaradtak csak nem akartak megérkezni. Végül három fiú
visszaindult értük. Mi történt? A kisfiú zseblámpájában rohamos gyorsasággal lemerült az
elem, a túravezetőknél viszont eleve nem volt lámpa – rég kölcsönadta azt valamelyik gy-
ereknek. Ahogy az elemből kifogyott a szufla, mindketten a sötétség foglyai lettek. Leültek egy
sziklára, hogy eltöprengjenek az élet sokszínűségén. Érdekes felismerésekre juthattak ez alatt
a húsz perc alatt. Amikor megérkeztek, a tízéves kisfiú odajött hozzám:

– Laci, most már tudom, hogy milyen rossz azoknak, akik nem látnak!

Beleképzelttem magam a kölyök helyébe: hát, igen... és megpaskoltam a hátát:

– Annyira azért nem rossz, mint neked volt az imént!

Epekedve vártam, hogy túl legyünk a dagonyán. Hatalmas megkönnyebbüléssel vettem
tudomásul, hogy vége a sárdagasztásnak. Négy óra alatt tettük meg a kivilágítatlan rész négy
kilométerét: azt hiszem, ez magáért beszél. Az újabb kivilágított szakaszon ismét betonjárdán
haladtunk (az is fenemód csúszott). Apránként csökkent bennem a forróság.

Gyorsasági szakasznak neveztem el az új útszakaszt. A közelemben lévő jók nevettek, de az
előttem haladó hamar megérezte sarkán a cipőm taposását. Megálltunk egy magasba vezető
oldallépcső mellett. A többiek fölmentek rajta, hogy megnézzék a barlang legnagyobb csepp-
kövét: tizennyolc méter magas, hat méter az átmérője, és Csillagvizsgáló névre keresztelték. A
hátralévő úton is akadt még méteres magasságú átjáró, fél méter széles rés – meg pár száz
lépcsőfok is –, de ez már csak afféle levezetés volt a túlzás nélkül pokolinak mondható
középső rész után. Végtelenül örültem, amikor öt és fél óra gyaloglás után kiértünk a
napvilágra. Szellemileg teljesen lestrapálva roskadtam le a padra.

Kicsi: Engem is megviselt a valóban nem mindennapi út. Ráadásul a hűs barlangi levegő után
megcsapott az augusztus eleji kánikula, és én bizony nem húzhattam le magamról a ruhámat,
mint a többiek. Kerestem egy árnyékos helyet, és leheveredtem a földre.

Rövid pihenő után továbbindultunk. Még két kilométer megtétele várt ránk, amit tempós
iramban kezdtünk elfogyasztani – ám lépteink ritmusát sok-sok lépcső akasztotta meg, ezért
idővel szabadjára engedtem Sűsűt, és egy kétlábú mellé soroltam be. Kicsi annyira elfáradt a
barlangban, hogy midőn meglátott egy másik kutyát, vad ugatással lerohanta. Leértünk egy
falusi kisvendéglőhöz. A gyerekek és Sűsű fagyaltot nyaltak, az én belső egyensúlyom
helyreállítását egy korsó hűs komlóital segítette.

A napernyő oltalma alatt átgondoltam a történeteket. Az világos, hogy csak vakvezető kutyával nem lehet végigmenni a barlangon. Ennyire csapadékos időszak után már biztosan nem mennék le többé a kivilágítatlan szakaszba, de száraz talajon szívesen kipróbálnám magunkat még egyszer.

Magával ragadó bohémságukkal a tábor fiatal lakói vetek rá, hogy negyvenedik életévemhez közeledve kipróbáljam, vissza tudok-e gyerekesedni. Valamelyikük épületesen laza agyából kipattant az isteni szikra: ketten-hárman kitalálnak valami bolondságot, és azt a soron következőnek végre kell hajtania. Mik voltak a feladatok? Be kellett ülni az udvaron álló, viharvert kádba, és fürödni kellett benne, azt kiáltozva, hogy micsoda remek érzés a szabad ég alatt tisztálkodni! Be kellett csöngetni valamelyik házba, és az ott lakótól meg kellett kérdezni, hogy mi volt náluk ebédre. Együknek néhány cső kukoricát kellett hoznia a közeli táblából. A kiötlő csapat tisztos távolból, de harsányan vihogva követte a feladat végrehajtóját. Imigyen igen jól elszórakoztatták egymást, de kifogyóban volt az ötlettár, és hozzám fordultak okosságért. Semmiképp sem akartam csalódást okozni a felajzott lurkóknak, ezért előálltam néhány, örültnék tűnő ötlettel – ők meg éhenkórászok módjára ráharaptak. El is hívtak magukkal, nehogy kimaradjak a jóból. Nagyokat derültem a bohóckodáson, mire föl – elvégre nem ingyencirkusz az övük – ezért odalépett mellém egy kamaszlány:

– Neked pedig, Laci, ki kell menned a falu főutcájára! Ott levetkőzöl egy szál nadrágra, és közben azt kell kiáltoznod, hogy milyen jó ebben a hús szobában!

Megvakartam félig tar kobakomat. Ám hiába, kaparászhattam volna akár hajnalig is, nem volt mese: a feladatot végre kell hajtani! Bementem a szobámba, és amit csak tudtam, azt mind magamra öltöttem. Vinnyogva röhincselő gyermekek álltak díszsorfalat a főútig. Szép sorjában húztam le magamról a göncöket, és hanyag eleganciával dobáltam szét azokat magam körül. Ha közben a megkívántnál halkabban dicsértem nyitott tetőzetű szobám hűvösét, máris noszogatni kezdtek. Az utolsó zoknit is lehajítottam lábamról: már csak a rövidnadrág volt rajtam.

– No, ennyi elég?

– Igen, igen! – harsogták. Összeszedték szétdobált cuccaimat, és közben megjegyezték: – Nem hittük volna, hogy megteszed!

Nem úgy van ám az, kiskomáim, hogy ki lehet lógni a sorból! Az ingyen sztriptíz közben kiötlöttem egy új feladatot.

– Ki a soron következő?

A nagykamasz Dóri jött – egyébként kiváló vízilabdázó.

– A feladat a következő – kezdtem bele. – Itt, az utca közepén négykézlábra állsz. Rád csatoljuk Kicsi hámját, a nyakadra pedig rákapcsoljuk a nyakörvét, pergőstől. Mivel remek vakvezető kutya leszel, kerítünk melléd egy szép szál legényt, akinek bekötjük a szemét, de jószívűségünk jeléül egy fehér botot adunk a kezébe. Aztán irány a falu központja!

Hatalmas ujjongás tört ki. Dóri remek lány volt, mert tizenöt évesen nem ódzkodott a rá mért penitenciától. Fiú is akadt mellé, és már öltöztették is a csinos „Dorkát”. A vidám menetből bárkinek is vétek lett volna kimaradnia. Még az újdonsült vakvezető kutya is végigvihogta első útját, és csak úgy, merő heccből megugatta az arra járó falusiakat. A fehér botos legény is kitétt magáért: botjával néhányszor rásózott az elkalandozó figyelmező kutyára. A sajátos párocska útja a kocsmánál fejeződött be, én viszont cserébe újabb feladatot kaptam a gyerekektől. Az egyik kölyökkel bementem az ivóba, és megkérdeztem a kocsmáros legénytől, hogy hány óra van. Amikor megmondta, meg kellett nyomnom a beszélő karórám hang

gombját, hogy ellenőrizzem, jól mondta-e. Ezalatt egy vagonra való gyerek kukucskált befelé, és jót derültek rajtam.

Sűrű vállveregetés volt a jutalmam. A kölcsönkenyér azonban visszajár!

– Két bátor kölyök szükségeltetik a következő feladathoz! – harsogtam.

– Mi az, mi az? – tudakolták izgatottan.

Kerítettem egy üveg sört, és úgy nyitottam ki, hogy a kupakja sértetlen maradjon.

– Töltsétek tele vízzel az üveget, és hozzátok ide! – A kupakot rápasszítottam az üveg szájára.

– Ezzel a fincsi söröcskével bementek a kocsmába. Az asztal körül ülőkhöz léptek, és megszólítjátok őket: aki helyesen felel a találós kérdésre, megkapja ezt az üveg sört.

– Húha! – remegtek be az addig indulásra kész gyermeklábak. – Ez nagyon cikis! – próbáltak kihátrálni.

– Mi az, gyerekek, tán beállt a majré? – rőffentem rájuk.

Ketten a tucatból végül is vállalkoztak a nagy tetre. Zizegve bár, de bementek a söntésbe. Jól hallhatóan előadták mondandójukat, és a leggyorsabb válaszadó igencsak megörült, amikor a tenyerébe nyomták az üveget. A két kölyök – ahogy megszabadult az enyhén szólva is minőséghibás ajándéktól – a szélvész gyorsaságával rohant szálláshelyünk felé.

A huszonöt kilométeres túra, aminek során hétszáz méter szintkülönbséget is le kellett küzdeni, úgyszintén erőt próbáló kihívásnak ígérkezett – és az is lett. Megebédeltünk az egykori iskola udvarán, ahol harminckét fok volt árnyékban. Különbusszal utaztunk a Ménes-völgyig, hogy onnan indulva másszuk meg a négyszázhatvanegy méter magasan fekvő Szádvárat. A kőhalom nem egykönnyen adta meg magát. A hegyoldal meredekét eleinte még bírta a lábunk, de a csúcs alatti, harmincfokos emelkedő négykézlábra kényszerített minket. Nehezítette a mászást, hogy lábunk és kezünk is négy-öt centi mélyen süppedt a porhanyós földbe. Milyen volt mindez a gyakorlatban? Körülbelül húsz perc sétával érkeztünk meg az autóbustól a hegy illatozó lábához. A gyerekek rémült hangon kérdezték meg Ubultól: oda akarunk felmászni? Én – mivel nem láthattam a kijelölt célt – rá se bagóztam a kölykök rémüldözésére. Lekanyarodtunk az erdei útról, és szembeálltunk a hegyoldallal. A kaptató nem volt túl meredek, ezért a bevált módon, viszonylag könnyen lépkedtem felfelé. A talpam alatt egyszer csak megbokrosodott az emelkedő, és már képtelen voltam függőleges testhelyzetben továbbhaladni. A hátam mögött, komótosan lépkedő Ubul túravezetőnk pedig elkurjantotta magát: innentől érdemes négykézláb folytatni! Más lehetőség nem lévén, beadtam a derekamat. Keserűen ismertem fel, hogy a laza talaj igencsak csúszik. Markolni sem volt mit. Nem akartam összepiszkolni magam, ezért próbáltam csak a talpammal és a tenyeremmel a földhöz tapadni. Hogyan is néznék ki maszatos térdekkel? Tíz-tizenöt méter kapaszkodás után meg kellett állnom, mert iszonyatos légszomj kapott el. Kilihegtem magam, majd uccu neki, kipörögtek a lábaim, és mégannyit haladtam előre.

A hegyoldal hasonlóan a többieket is megizzasztotta. Elfúló beszélgetésükből kiválóan képet kaptam irányukról és sebességükről is: tartottam velük a lépést. Hamarosan még jobban meggyűlt a bajom a meredekkel: a lábam lépten-nyomon kicsúszott alólam. Nem volt miről elrugaszkodni. A százfelé figyelő túravezető látta kétségbeejtő helyzetemet, és a segítségemre sietett. Lábát keresztbe tette az enyém mögött, és megtámasztott. Így araszolgattam fölfelé.

– Ennek a fele se tréfa! – gondoltam mászás közben, és már nem tudtam eldönteni, hol is volt nehezebb: a Baradlában, vagy most?

– Haladj kissé srégen, akkor majd megkapaszkodhatsz egy kisebb bokorban – ajánlotta Ubul.

A jókor dobott mentőöv életet menthet, a jókor elhangzó tanács pedig némi ellazulásra adhat időt: megfogadtam a javaslatot. Zihálva haladtam előre, és valóban: matató kezem ágakra talált. Megmarkoltam a növény tövét, de úgy jártam vele, mint a legény, aki virágcsokorral várja a kedvesét, de az nem jön el a randevúra: gyökerestől és földlabdástól a kezemben maradt az egész. Vajon melyik lánynak adhatnám? Egy sem volt fellelhető a közelben, így hát magam mögé hajítottam a bokrot. Közben jókat mulattam, mert a mászó csapat tagjai ékes szavakkal kommentálták a helyzetüket, és áldották a mi kedves túravezetőnket – ő pedig jókat derült a neki címzett üzeneteken.

Jajdulás és kiáltás hangzott fel előttem. Az egyik fiú lába kicsúszott alóla, ő maga pedig hason csúszva indult a hegy lába felé. Senki sem tudott segítségére sietni. A felfelé haladók csak nézték, hogyan marad el mögöttük a rémült gyerek. Kezét-lábát szétdobta, hogy minél nagyobb felülettel tapadjon a szeretett anyaföldhöz. Vagy ötven méteren keresztül csúszott vissza, majd rendezte sorait, és újra nekivágott a csúcs ostromának. Neki ötven méterrel volt magasabban a hegytető, mint nekünk. Többször is érdeklődtem a közelemben kaptató Ubultól, hogy mennyi még az anyyi?

– Óh, már csak húsz méter van hátra – mondta mindannyiszor. Előbb-utóbb csak leesett a tantusz: ebből a pacákból amíg élek, se szedem ki, hogy mennyi van vissza.

Némi kárpótlásként nagy örömmel konstatáltam, hogy néhány társamat meg tudtam előzni. Körülbelül egy ötvenemeletes ház tetejének magasságába kellett felkapaszkodnunk – úgy százötven méter szintet. Boldogan figyeltem fel a célba értek biztatására: már valóban csak húsz méter van hátra! Gyerünk, Laci, gyerünk! Csak felértem valahogy magam is. A fenekemre huppantam, és szólni sem bírtam a kimerültségtől. Csendesen hallgattam a még kapaszkodókat.

Végre vízszintes talaj kerül a lábam alá, és kényelmesen haladhatok tovább – örvendeztem, ám az öröm hamarosan ürömbe vegyült. Amikor talpra kecmeredtünk, rögvest kiderült, hogy a várfal tövében mindössze ötven centi széles a járható szakasz, és jobboldalt azonnal egy meredek lejtő kezdődik. Tulajdonképpen mindkét oldalról ki volt centizve az utam. Tíz percig haladtunk így, aztán, amikor kiszélesedett, pár percre újra megálltunk. Néhány, erőből duzzadó fiú felkapaszkodott a fejünk fölé magasodó rom tetejére: csak akkor figyeltünk fel rájuk, amikor hatalmas kövek zúdultak felénk a magasból. No, amit ezért kaptak tőlünk, azt nem tették zsebre!

– Indulás tovább! – harsant Ubul. Átértünk a romvár másik oldalára, és csodálatos panoráma tárult a fénycentrikus kirándulók szeme elé.

Rajtam kívül mindenki eltátotta a száját. Jóllaktak a szemek: gyerünk tovább! A lejövetelhez meg kellett keresni az egyetlen járható utat: ez egy egyszemélyes ösvény volt. A meredek, göröngyös csapást csalán és tüskés bokrok szegélyezték. Lejutottunk a hegyről: összesen két kilométert tettünk meg, és két óra kellett hozzá. Hátra volt még huszonhárom kilométer.

A bemelegítésnek szánt, első szakasznál lényegesen könnyebben járható út került a talpunk alá. Néha megdézsmáltunk egy-egy gyümölcsfát vagy ínycséget termő bokrot – fizetni nem kellett. Lazsálásra azonban nem maradt idő: a túravezetőnk kimondottan erős tempót diktált. Szedtem a virgácsaimat, és eszembe jutott: húsz évvel azelőtt, amikor egy haverommal a Pilis turistaújtjait jártuk, többször is lemértük, hogy hányat lépünk egy perc alatt. Érdemes tudni: az idegenlégióban az erőltetett menet – igaz, felpakolt hátimotyóval – percenként százhusz lépés. A haverommal száztizenhatig jutottunk – hátizsák nélkül. Megkértem a mellettem haladó, már jól ismert segítőt, hogy stopperolja le a hatvan másodpercet – én meg számolom a léptei-

met. Elámultam: száztizennyolcat léptem egy perc alatt. Ez figyelemre méltó még úgy is, hogy közben egy kéz fogta a kezemet.

Kicsi nem jöhetett velünk: még nem gyógyult be a talpa. Ám nem csak ő hiányzott a létszámból: néhány gyerek fizikai állapota nem volt megfelelő. Hosszas, síkvidéki vágta után útvonal-rövidítésre szánta el magát túravezetőnk. Ki sem tette az indexet, csak élesen jobbra kanyarodott. Alig haladtunk tovább a járt út helyett a járatlanon, máris egy hatalmas állóvíz akasztotta meg a lépteinket.

– Hát ez meg hogyan került ide? – cibálta szakállát és hosszú haját Ubul. – Na ja! – ötlött az eszébe. – Sok eső esett az idén! Márpedig átvágunk ezen a nyavalyás pocsolyán!

Afféle zászlóshajó módjára indult előre. Amíg volt értelme a kerülésnek, kerültünk – aztán jöhetett az átkelés. Kisebb zombékokra és gallyakra léphettünk a tó méretűvé összeállt vízen. Én nem láthattam ezeket a talpalatnyi szigetecskéket, ám valahogy mégiscsak rájuk kellett lépnem. Egy hosszabb botot kértem a gyerekektől. Kezembe nyomtak egy füttykőt, és arra mutattam vele, amerre a száraz talajt ígérték a többiek. Bal kezemet előrenyújtottam – azt megfogta valaki, én meg jobb lábbal ráléptem az éppen negyvenhármas méretű zombékra, és így tovább. Addig-addig haladtam előre, amíg el nem fogytak a lépések. Ugorhattam volna, de tudtam, hogy az szinte biztosan a vízbe sikerül. Társaim kerítették egy vastag korhadékot, és azt döntötték elém. Igaz, hogy vastag és viszonylag széles volt, de gömbölyű is! Csak keresztben állhattam rá – máskülönben beleborultam volna a sáros vízbe.

Nem taglalom tovább az átkelés homlokizzasztó, agygörcsnövelő perceit: sikeresen szárazföldet értem. Megkönnyebbülten haladtunk tovább az erdőszélen egészen addig, amíg ki nem derült: zsákutcába rohantunk.

– Kedves gyermekeim, nincs más lehetőség: vissza kell fordulni – mondta Ubul csüggedten. Imát kezdtem mormolni, alig hallhatóan.

Berobogtunk egy faluba. Az utcák kihaltak, mintha senki se lakna ott. Az első, artézi kút láttán örömujjongás tört ki. Úgy rohantuk meg a vízelő helyet, ahogy a törökök egykor az egri várat. Kiszáradt szájak, poros és izzadt testek: csak folyt és folyt a hideg víz a kútból – a hidroglóbusz pedig vészes apadásnak indult. Tény és való: iszonyatosan meleg volt. Egy fikarcnyi felhő sem takarta a kék eget, szélnek hírért sem lehetett hallani. A völgyekben megült a sivatagi forrás. Már csak azért is érdemes volt szaporán lépkedni, mert úgy legalább valamicske menethuzatot indukáltunk magunknak.

Elmélázásra most sem maradt idő: nini, egy ház portáján voltunk már. Mit kerestünk ott? Hát a kert végében nyíló kaput, hogy azon át egy irtózatosan meredek hegy lábához jussunk.

– Jaj, Ubul! – jajdult fel mindenki. – Ugye, ezt nem gondolod komolyan?!

Komolyan gondolta. Az embernyúzó hegymászásért némileg kárpótolt, hogy lihegni hallhattuk a túravezetőnket.

– Mi az, nem bírod a kiképzést? – szuszogták felé a gyerekek.

Alig álltunk a lábunkon, mire felértünk a hegytetőre. Abban a boldog tudatban folytattuk utunkat, hogy hazáig nem lesz több meredek kapaszkodó. Fennsíkon haladtunk: árnyék egy szála se.

A traktor kerékvágása vagy a mező könnyen járható szakasznak tűnhet, ám vakügyi szempontból mégsem az. Az akár csak húsz centi mély gödröt vagy az ugyanilyen magas buckát a magamfajta turista csak akkor érzékeli, amikor földet ér a talpa – a két láb egyenetlenségét viszont azonnal korrigálni kell. Mi van akkor, ha két ököl nagyságú köre lép a vaksi? A lépés

pillanatában el kell döntenie, hogy milyen irányba csúsztassa le a lábát – mindez megfeszített agymunkát és rugalmas lábakat igényel.

Másodpercenként kettőt léptem társammal, mégis a menetoszlop végén kullogtunk. Vajon mennyit léphettek percenként azok a gyerekek, akik jóval előttünk haladtak? Persze az is lehet, hogy ők időnként futottak is. Maximális gyorsasággal haladtam: sebesebben akkor sem tudtam volna menni, ha látok – a földút egyenetlensége alig zavart. Hogy miért? Nem a véletlen műve volt ez. Kicsivel gyakran utazunk a metróon. A kocsiban a nem nyíló ajtóhoz megyünk, hátat fordítunk neki, és megállunk előtte – én úgy, hogy semminek se dőljek neki, és ne is kapaszkodjam; Kicsi persze azonnal hasra vágja magát. Ha gyorsít vagy fékez a szerelvény, gyorsan áthelyezem a súlypontomat, hogy föl ne boruljak. Nemegyszer megtörtént, hogy egy hirtelen fékezésnél a mellettem álló utas nekem esett, de még őt is meg tudtam tartani – a nekem zuhanó, billenős emberfajta ilyenkor persze szégyenkezve kér tőlem elnézést. – Ugyan már! Mással is előfordul ilyen apróság! – szoktam felelni. Tehát nem kivagyiságból utazom kapaszkodás nélkül a metróon, hanem edzés gyanánt.

Egyszer – mint rendesen – az Árpád hídi megállóban szálltunk fel.

– Üljön le, fiatalember! – lépett hozzám az egyik utas.

– Áh, köszönöm, de nem utazom sokáig, csak Kőbánya-Kispestig.

– De hát az a végállomás! – ütközött meg a segítőkész illető.

– Az lehet, de csak huszonöt perc az út, az meg nem sok! Nem szabad elkényelmesednem, mert azzal magamnak ártanék, mégpedig nagyon!

Megkérdezhetnék: mi jó van abban, hogy járt – de legfőként járatlan – utakon járok, vagyis inkább száguldok a terepen? Ezzel bizonyítom magamnak, hogy képes vagyok rá!

Már erősen hanyatlott a nap. Szilvát legeltünk egy gazdagon termő fasorról – alig két kilométerünk volt hátra. Úgy döntöttem, nem rohanok tovább: kényelmes tempóban, szilvát majszolgatva baktattunk Szőlősárdó felé. Besötétedett, mire a táborba értünk. A hűlő levegőnek és az utolsó kilométereken visszafogott tempónak köszönhető, hogy viszonylag frissen értem haza.

Ubulnak az a hitvallása, hogy a gyerekeket ki kell fárasztani, de ez persze most sem sikerült neki. De legalább átmeneti sikerei vannak: aznap még meg kellett masszíroznom két gyereket, további hét jelentkezőt pedig másnapra jegyeztem elő. Áldották is a gyűrő kezemet a kölykök – ők tudják, hogy miért. Rövid megállásokkal, öt óra alatt vágáztuk végig az utolsó huszonhárom kilométert.

Kicsi: Mátyás királynak sem volt olyan jó dolga, mint nekünk, táborlakóknak. Naponta háromszor kaptunk Annus néni ízletes főztjéből. A repeta ismert szó volt errefelé, ezért akár degeszre is tömhettük a gyomrunkat. Szinte szégyellem bevallani, de volt rá példa, hogy otthagytam a húst, amit a gyerekek elém tettek. És – minő romantika! – autók dudálása helyett tehének bögése és kecskék mekegése tette még hangulatosabbá a vacsorát.

Aki az összes túrán részt vett, az száztíz kilométert gyalogolt, és közben háromezer méter szintkülönbséget kellett leküzdenie. Én körülbelül hetven kilométernyit mentem. Nagyon gyorsan fogytak az utolsó napok, és szedelődzködésnél éreztem, hogy Kicsi is szomorúan lát hozzá a teniszlabda megkereséséhez. Feledhetetlen élményekkel tértünk haza.

Mi születhet meg az első könyv és a túratábor frigyéből? Az Életbajnokok című kötet! Amúgy is szerettem volna írni az érzékszervi, mozgásszervi, mentálisan sérült és a szervtranszplantált emberekről. Már csak az őket összefogó vezérszálát kellett megtalálnom, és ebben segített

Szólósardó. Mi az a tevékenység, amire a legkevésbé tartaná alkalmasnak őket az átlagember? Hát a sportra, és az egyéb, kiemelkedő emberi teljesítmények! – legalábbis én így gondoltam. Az első könyvemet is ősszel kezdtem: így tettem most is.

Elsőnek a látássérült sportolók nyomába eredtünk Kicsivel. A kiválasztás fontos szempontjának tartottam, hogy még fényt se lássanak.

– Mit sportolhatnak? – kérdezné az ember – Hiszen még az orruk tövéig sem látnak!

Sorolom: sakk, teke, atlétika, ötpróba, súlyemelés, tandem, csörgőlabda, úszás – és ezzel még korántsem teljes a sor. Engem leginkább a sakkozók képesztenek el. A szabályokat csak minimálisan tárgítják ki számukra (a látássérült lépése csak akkor válik visszavonhatatlanná, ha kezével elengedi a figurát). Az átláthatatlant kell átlátni képzeletükkel és memóriájukkal – mégpedig tökéletesen, ha győzni akarnak. És akarnak – máskülönben nem ülnének le játszani! De kiváló példa az atlétika számos ága is: futás, gerelyhajítás, távolugrás, súlylökés... Megannyi érdekes kérdés: Hogyan tudja körbefutni a pályát az, aki nem lát? Halkan jegyzem meg: a világ legjobb százméteres síkfutó időeredménye 11 másodperc alatt van – a nem látóknál. Négy száz méteren sem sokkal maradnak el a látók eredményeitől. Éppolyan keveset tudtam a sorstársaim által üzött sportokról, mint rajtuk kívül bárki más: lassan állt össze bennem egységes egészzé a sok információ.

A több évtizedes, kitartó edzőmunka és versenyek nemcsak fizikai, de szellemi frissességet is adnak. Barátokká kovácsolják össze a korábban többnyire magányos fehérbotosokat: ha valamelyiküknek elkél a segítség, máris tette kész kezek nyúlnak felé. Tán megmosolyognak, ha azt mondom: jó néhányuk világlátott ember! A cipőtalppal remekül érezhető például a luxushotel bokáig süppedő perzsaszőnyege, csak-csak utalnak valamire a szaglőhámot csiklandó illatok is, a kifinomult hallás szerepére pedig kár is lenne szót vesztegetnünk. És mindig akadt körülöttük olyan kísérő, aki lát. Nem egy látássérült sportolónak kerekesszékes csapatársa mesélte el, hogy mennyire látványos a világjáték nyitóünnepsége.

Nemcsak a sportban születnek kiemelkedő teljesítmények: ki gondolná, hogy egy ember látás nélkül is gazdagon termő veteményeskertet és gyümölcsöst alakíthat ki, azt szakszerűen művelheti, és kifogástalanul betakaríthatja a termést?!

Csupa rejtelem volt számomra a mozgássérültek világa, mert közülük még eggyel sem hozott össze a sors. Míg a látássérült sportolókhoz szövetségükön keresztül jutottam el, az újabb csoport tagjaihoz többnyire a vakszerencse vezetett.

Egyik barátom kedvelt időtöltése a hegymászás. Tőle tudtam meg, hogy kis hazánkban él egy olyan, lábprotézissel járó férfiú – vonatbaleset miatt csonkolni kellett az egyik alsó lábszárát –, aki a Himaláján 8201 méter magasba jutott fel. Amikor – még nagykamasként – kórházi ágyán ébredve megtudta, hogy amputálták a lábát, ekképpen kommentálta az eseményt: Magamnak köszönhetem! Azóta is egészséges humorral szemléli a világ dolgait.

– A hófödte hegyekben óriási előnyöm a többiekkel szemben, hogy nekem csak az egyik lábam fázhat – mondja.

Két, kerekesszékes beszélgetőtársam autóbaleset következtében kényszerült a segédeszközbe. Egyikük – rövid lábadozás után – folytatta addigi sportját, mint kerekesszékes vívó. A másik fiatalember újonnan kapott, mozgáskorlátozottat segítő kutyája révén jutott el a sporthoz. Magánéletük is rendeződött: már mindketten boldog családfők.

Az élet sokféle módon vethet gáncot az embernek. Eshet úgy, hogy valakibe szántsándékkal beleeresztenek egy golyót, míg más a negyedik emeletről leugorva lépne ki zürzavaros életéből. Mindkettőjüknek a halál torkából kellett meglépnie, és utána kimondottan mobilis

emberré váltak: igencsak ostobaság lenne otthonülőnek nevezni például azt, aki kerekesszékekben hétszer is végighajtja a Bécs–Budapest távot (360 kilométer).

Esküvőre voltunk hivatalosak Süskével. Jószerivel senkit sem ismertünk a vigalomra érkező társaság tagjai közül: még a menyasszonnyal is csak kétszer találkoztunk addig. Nagy vehemenciával meséltem könyvtervemről alkalmi asztaltársamnak, mire ő elmondta, hogy az egyik Balaton-átúszáson azon kapta magát a magyar tenger közepén, hogy elviharzik mellette egy kar nélkül úszó lány. Hitetlenkedve hallgattam. Létezhet ilyen?! Igen, létezik – rátaláltam arra a fiúra, aki elsőként úszta át kar nélkül a Balcsit. Számtalan dolgot meg akartam tőle kérdezni – őt meg a nem látás érdekelte éppily élenken. Nagyon közel kerültem Csabához, akit mérhetetlenül becsülök – nem csak sportteljesítményéért, de azért is, ahogy az életét rendezte.

Szervátültetett embert sem láttam korábban. Mivel a sportszövetségük a lakásom közelében van, egyszerűen átsétáltunk hozzájuk Kicsivel. Az irodában egy roppant gyakorlatias fiatal-ember fogadott; de azért a humor se állt tőle távol – mint ahogy tőlem se.

- Kikkel szeretnél beszélgetni? – tudakolta Vili.
- Hadd adjam le a rendelést úgy, mintha étteremben lennék!
- Oké! Hát akkor: mit szolgálhatok fel az úrnak?
- Egy-egy szívest, májast, vesést, csontvelőst és vese-hasnyálmirigyest kérek!
- Vettem a rendelést! – és már nyúlt is a tolla után.

Gyorsan felírt két-két nevet a különböző transzplantáción átesett betegek közül – sportágukkal –, majd egyeztettünk róluk. Már nyúlt is a kagyló után, hogy sorra felhívja őket. Sok ilyen rugalmas emberre lenne szükség, ha intézkedni kell (segítöm maga is szervátültetett sportoló volt).

Milyen szívszorító érzés, amikor valaki megtudja, hogy fokozatosan leáll az egyik életfontosságú szerve! Ha netán sikerül új szervhez jutnia, akkor is tízszeres immunvédelem mellett kell tovább élnie. Ezt a nem is tudom, hogy micsodát csak ők érezhetik át.

Merné-e gondolni a „külső”, nem szakavatott ember, hogy a szervműtétekből felépültek számára a sport az egyik legjobb segítő, hogy újra megtalálják életkedvüket? Egyikük, aki ezt időben felismerte, emberfeletti erővel látott a szervtranszplantáltak sportjának honi bevezetéséhez. Sikerral járt, le a kalappal! A legszórakoztatóbb az a beszélgetés volt, amikor egy – már áldott állapotban lévő – fiatalasszony mesélte el, hogyan törte ketté utolsó gimnáziumi évét a váratlanul szükségessé vált csontvelő-átültetés. Nemes egyszerűséggel, humorral, őszinte iróniával beszélt a többhetes „sátoros buliról”: előbb teljesen lenullázták az immunrendszerét, majd a transzfúzió után hetekig bizonytalan volt, hogy „beindul-e” az új csontvelő. Bár több mint hússzor műtötték a két szememet, de ha úgy adódna, újra azt választanám, és nem a csontvelő átültetést.

A siketség sem úri huncutság. Sokakat megmosolyogtat egy nem látó és egy siket beszélgetése – ki ne hallott volna ilyen viccet rólunk? Mellesleg, az elmés vicc sosem sértő. Magam is faragtam egy-két „vakos” találós kérdést: Hogyan mondjuk másként azt, hogy nem látó, utálatos ember? Vakundok! – Milyen közmondás illik a nem látó, nőimádó férfira? A vak szem is talál magának tyúkot!

A valóságban ahhoz, hogy beszélgetni tudjak a hallássérültekkel, jelnyelvi tolmácsra volt szükségem. Őszintén meglepett, hogy a születésüktől fogva nem hallók szavait is meg lehet érteni, ha az ember erősen figyel. Mindhárom beszélgetőpartnerem az idősebb korosztályt képviselte – sűrű élettapasztalattal, számtalan sportsikerral. Mélyen elgondolkodtatott az

egykori futballista vallomása, miszerint őt (őket) rendszeresen leköpdösték az ellenfél halló játékosai. Élt-halt imádott sportjáért, ezért a végletekig türtöztette magát a megalázókkal szemben. Amikor pedig végleg elfogyott nála a céna, egy-egy belemenéssel törlesztett – de ők, siketek, sárga vagy piros lapot is sokkal hamarabb kaptak, mint az „ép” sportolók. Vízilabdázó barátja is hasonló „élményekről” számolt be: máig sem értik, miért bántak velük így „a hallók”. A siket hölgy maga volt a tenni akarás. Sorstársai neki köszönhetik, hogy autót vezethetnek. Sportpályafutásának csúcsának azt a fényes győzelmet tartja, amikor testvérével és lányával állhatott fel az asztalitenisz Európa-bajnokság dobogójának tetejére – a fotózás kedvéért edző férje társaságában.

Találkoztam két, mentálisan hátráltatott sportemberrel is. Egyikük – egy fiatalember – gyermekkori álmát akarja valóra váltani: egy világversenyen szeretne felállni a dobogó legtetejére. A sorsdöntő asztalitenisz-csaták közben minduntalan „beremeg a keze”, de ez nem veszi kedvét. Sacit háromévesen dobták el italozó szülei, és attól fogva egyszer se látogatták meg – nem úgy, mint a többi „intézeti” gyereket. Látogatási időben, amikor rátört a szeretethiány, az intézet udvarán futott körbe és körbe, hogy kiadja magából a keservet. Majd nehéz rönköt emelt ráadásnak, hogy megpihenhessen zilált kis lelke. Így kezdett el sportolni. Többek között súlylökésben jeleskedett – de még mennyire! Amikor a paraolimpián tizenkét méter alatti teljesítménnyel győzni lehetett, ő még csak itthon versenyezhetett, és tizennyolc méter felett teljesített – mire pedig kijuthatott a nagyvilág sportszínpadára, a cukorbetegség, a vele járó, sokféle egyéb nyavalya alaposan legyengítette a fizikumát, és már csak tíz méter alatti dobásokra futotta erejéből.

– Nem sajnálsz, hogy elmaradt életedből a fényes siker? – kérdeztem tőle.

– Egész életemben azt csinálhattam, amit szerettem. Elégedett ember vagyok!

Mivel elsősorban nem a sportról, hanem az élet kegyetlenségén diadalmaskodó, erős akaratú emberekről akartam írni, ellátogattam a Rózsadombra, a Légzés Rehabilitációs Intézetbe is. Lélegeztetőgép vagy vastüdő – e kettő közül választhatnak az ott lakók, ha életben akarnak maradni. Mindkét megoldás jelentősen korlátozza mozgásukat – sokukét szinte teljesen. Vajon szeretnek-e élni az intézet lakói ilyen, fenemód korlátozott feltételek mellett? Egyértelmű igen a felelet: megpróbálják maximálisan kihasználni csekély lehetőségeiket. Célokat tűznek ki maguk elé, és megpróbálják azokat elérni.

Zsuzsa gégemetszett. Csodaszép grafikákat készít az ágyában ülve – az ő rajzai illusztrálják a kötetet. Gyuri napja felét vastüdőben tölti. A másik felében három, mozgásra képes ujjával működteti elektromotoros kerekesszékét, amivel a tíz kilométerre lévő Flórián térig is elcsatangol – mégpedig egyedül. Ők, mind a huszonhárman valóban életbajnokok. Ki is vitatná?

Kicsi: Ne izgulj, Laci, nem vitatja senki! Még annyi okod sincs izgalomra, mint amikor első alkalommal igyekeztünk a Baba utcába! Ha emlékezetem nem csal, bizony kissé begazoltál: nem tudtad, hogy engem vajon beengednek-e az intézetbe. Aztán csak megvilágosodtál, hogy ez nem a vakok szövetségének üdülője: mindkettőnk szó nélkül beeresztettek. És milyen kedvesen fogadtak!

A bölcs könyvben feljegyezték, hogy az elkövető visszajár a tett színhelyére. Ennek tudható be, hogy újra hosszú vonatútra indultunk a Keleti pályaudvarról. Miskolcon újra átszálltunk a határ felé dőcögő vicinálisra. Már tudtam, legalább egy órát utazunk rajta, úgyhogy szétnéztem az apró vagonban. Találtam is egy nagyon rendes családot: olyan szépen néztem rájuk, hogy a hátizsákjukba nyúltak, és már volt is mit ropogtatnom. Így aztán gyorsan eltelik az a hosszúnak gondolt óra!

Ismét rám került a hám, és meg kellett céloznom a vagon ajtaját. Hol vagyunk? Perkupa helyett valami Szendrő áll az állomásépületen. Még hozzá Szendrő felső! Nem sok időm maradt a mélzásra. A táborozók táskái és hátizsákjai egy furgon csomagterébe vándoroltak, és már csak a kipufogógáz bűdöse emlékeztetett rájuk.

– Kedves fiatalok! – szólalt meg jól ismert, hétmérföldes léptű túravezetőnk. – A kényelmes vonatút puhányító órái után haza kell gyalogolnunk innen a körülbelül tizenkét kilométerre lévő Szőlősardóra. Ott finom ebéddel várnak, úgyhogy érdemes lesz szedni a virgácsainkat, nehogy kihűljön!

– Jól van, kedves Ubul, felőlem mehetünk! – mondta Laci.

Már az utolsó falusi házat is a hátunk mögött tudtuk, de a hám csak nem akart lekerülni rólam. Tán elfeledkezett róla a gazdám? Micsoda disznóság! Pedig milyen jót szaladgálhatnék a mezőn vagy a ligetesben! A táborvezető Gábornak is feltűnt gúzsba kötött szerepem:

– Nem engeded el Kicsit?

– Nem – felelte Laci. – Ki akarom próbálni, hogy mire vagyok képes vele.

– Te szentséges keresztcsont! – világosodtam meg a tarló közepén. – Ez a pali halálra akar engem dolgoztatni! Akkor én ide nem nyaralni jöttem, hanem robotolni, mint valami sóbányába. De tudod mit, Laci! Nem fogsz te velem kibabrálni! Megmutatom én neked, hogy még a hepehupán is számíthatsz rám! – Kidobtam magamból a mérget, és vigyorgó po fával folytattam az utat.

Toronyiránt haladtunk a határban. Volt, hogy bármerre is néztem, csak akadályt láttam magam előtt. De nem volt mese, menni kellett! Ilyenkor a többiek siettek segítségemre – vagy mondhatnám úgy is: segítségünkre. Leginkább a sűrű bozótosban és az összevissza nővő fák között kélt el a kisegítés.

Az augusztusi nap hevét még az anyaföld is nehezen viselte: kiszáradt, fölrepedezett. Végre valahára bővizű patak keresztelte utunkat. Népes csapatunk feltorlódott: gázlót kerestek. Hű, de jó lenne belehasalni a kristálytisza vízbe! – álmodoztam lihegve. Még el sem ábrándozhattam úgy igazán, és már le is került rólam a hám, mehettem a vízbe: mégiscsak gondol rám a gazdám! Beleszimatoltam, aztán lefetyeltem belőle, majd hasra vágtam magam. A hús víz hamar lehűtötte belsőmet; valamelyest kevésbé kínozta a hőség. A gyerekek és a felnőttek körül köre ugrálva keltek át az iszapos szegélyű patakon, az én gazdám meg továbbra is ott ácsingózott a parton: memorizálta az útvonalat. Aztán nekiveselkedett, és ő is körül köre szökelt – egész addig, amíg el nem vétette az egyik ugrást. Mit ne mondjak: a túlparton már elég ramatyul nézett ki a csukája.

Gazdám valóban tartotta szavát: három napon át együtt róttuk a dombokat és a völgyeket. Volt, hogy én a traktor kerékvágásában haladtam, Laci meg a két keréknyom között, a bakháton lépkedett óvatosan, hétrét görnyedve – nem irigyeltem. Máskor egy meredeken ereszkedő ösvényen vágtaztunk, megannyi kövön és kavicsoson. A kutyát ilyenkor nem csak a hazaszeretet viszi gyorsan, hanem négy lába és a lendület is. Robogtam volna a völgybe, de Laci minduntalan fékezésre biztatott:

– Ne rohanj már, te lökött eb, mert kimegy a gerincem!

Hosszasan magyarázta, miféle gondjai is vannak. Hát igen... Nehéz úgy rohanni az omladékos lejtőn, hogy én erőteljesen húzom, neki meg nemcsak engem kell fékeznie, de még az egyensúlyát is meg kell őriznie valahogy – és mindezt görnyedt testhelyzetben. Amikor a harmadik túra után beértünk a táborba, be is ismerte:

– Így fizikai képtelenség továbbmenni!

Laci tulajdonképpen elég jól bírta a kiképzést: vagy harmincöt kilométert tettünk meg egymásra utalva. Mit mondjak, nem omoltam össze a hír hallatán. Sőt! Formális elválásunk újra lehetőséget adott arra, hogy minden elhangzó szóra figyeljek. Nem akarom fényezni magam, de jól nevelt kutya vagyok! Többször is nem vágtam Laci szavába, amikor az első, szőlősárdói táborozásunkról mesélt – pedig akaródzott volna... Most viszont enyém a szó: éljen a munkamegosztás!

Hogyan lehet úgy beszélni egy szenzációs táborozásról, hogy a mesélő még a tájegységet sem mutatja be? Ilyen trehányásra én nem vagyok kapható! Kezdjük hát!

Az Észak-borsodi karszt az Északi-középhegység része. Mint neve is mutatja, fő kőzetei a különböző mészkövek meg a márga. A legkorábbi üledék egy kevés homokkő – a homok a triász időszak és egyúttal a földtörténeti középkor kezdetén rakódott le – jó messze innen. Nem sokkal (mármint földtani értelemben nem sokkal) utána agyagok, márgák következtek – meg némi, rosszul karsztosodó mészkő. Az ilyen mészkő vékony lemezei közé sűrűn agyagcsíkok telepednek – ezek vastagsága többnyire a millimétert sem éri el. Oldási maradéka viszonylag nagy – úgy öt százalék körül. Az igazán jól karsztosodó, úgynevezett vastagpados mészkövek a triász időszak közepétől a juráig képződtek. Ezekben alakultak ki az ismert barlangok: a Baradla-, a Béke-, a Kossuth-, a Vass Imre- – távolabb az égerszögi Szabadság-, a teresztenyei Forrás-, meg a Danca-barlang.

Tájegységünk, a Galyaság voltaképpen dombság: a környék legmagasabb pontja a Pitics-hegy, a maga 481 méterével. A völgyek alapvetően nyugat-keleti irányúak. A dombokon jellegzetes, karsztos növénytakaságok fejlődtek ki. Helyükön a honfoglaló magyarok még sűrű, lombos erdőt találtak – de aztán jöttek a szén- és mészégetők... Az esőzések lehordták a termőtalajt a kiirtott erdők helyéről. A talaj elvékonyult, és ez igencsak megnehezíti a fák újratelepítését: jobbára csak fű nő.

A Jósua-völgyben, Magyarország egyik legszebb részén haladva megfigyelhetjük, hogy a fennsík peremén megjelenik az erdőség, lent pedig lényegében mindent fű borít. A fűből mint gyertyalángok magaslanak ki a borókabokrok – a boróka jelentős szerepet játszik az újratalajosodásban. Megtelepszik a fű között, és gyökeret ereszt a gyér talajba – a bokrok között pedig már a facsemeték is meg tudnak kapaszkodni. Az újraerdősödéshez sok-sok évtizedre van szükség.

A környéken megtalálható Magyarország valamennyi nagyvadja. Az utóbbi időben már egy-egy farkascsalád is visszatelepült a Felvidékről, az elvileg nálunk is szigorúan védett ordasok azonban hamarosan a vadászok (orvvadászok) zsákmányául esnek. Medvék továbbra sincsenek: túl erős a lakosság ellenállása. A ritkán feltűnő, mézimádó bundást rövid időn belül kilövik. A dörmögős koma úgy általában csak akkor válik veszélyessé, ha megtámadják. Az óvatosságra leginkább akkor van szükség, ha bocsával járja a vidéket. Az előítélet jóval nagyobb, mint a tényleges veszély. A nemzeti park évekig tartott egy medvét Szelcepusztán – karámban, afféle látványosságként. A ketrecet még az állatkertihez hasonló korláttal is körbevették, hogy megvédjék önmaguktól a derék és kíváncsi látogatókat. Persze így is akadt olyan ostoba, aki minél közelebből akarta ingerelni barna urat. De amikor végre sikerrel járt, és az alaposan feldühödött brummogós letépte az egyik virgácsát, nagyon felháborodott a sérelmen – miután magához tért Miskolcon, a kórházban. Az igazságtalan jog végzett a mackóval: golyó általi halálra ítélte őt a nagyokos homo sapiens. Emiatt ma már nézegetni való medve sincs a környéken. Pedig milyen jó lett volna rávakkantani!

Mit ér a táj alapos ismerete, ha nem járul hozzá némi kultúrtörténet? Ugye nem sokat? A szalonnai református templomot minden táborban megnézzük. Feltehetően a tizenegyedik században kezdték építeni. Az egykori, román stílusú körtemplom tíz méter átmérőjű lehetett. Az erődtemplomot az ezerkétszázas években egy húsz méter hosszú, tizenöt méter széles, négyszögletes toldalékkal bővítették. Később további építményeket csatoltak hozzá – így egy kisebb, négyszögletes sekrestyét is. A rekonstrukció során 1973 és 1975 között a gótikus ablakokat eredeti, román stílusúakra állították vissza. Leszedték az időközben készített, kazettás álmennyezetet – már csak azért is, mert teljesen átrágtá a szű. A gerendás és zsinde-lyes tetőszerkezetet jelenleg többé-kevésbé olyannak láthatjuk, mint az Árpád-korban volt.

A templomot az 1500-as években vették át a reformátusok, és befalazták a sekrestyébe vezető átjárót. A rekonstrukció már csak a sekrestye alapjait tárta fel – ezeket konzerválták. A reformáció végül is nagy szerencséje a művészettörténetnek. Mivel a reformátusok nem tűrik a képekkel festett falakat, lemeszelték az egészet ezzel tartósították az eredeti képeket felújítás újra életre kelthette az Árpád-kori freskók töredékeit: az eredeti, XI. századi indadíszek a körtemplom és a sekrestye közötti átjáró boltívéből kerültek elő. A rekonstrukció során találtak rá az Antiochiai Szent Margit történetét bemutató, XIII. századi freskómaradványokra is. Végezetül, a körtemplom és a négyszögletes rész közötti boltív tetejéről került elő egy, a XVI. századból származó freskó. A boltív tetején Istent láthatjuk, őt balról-jobbról három-három szent kíséri.

A templomtól mintegy húszméternyire áll az 1756-ban épített, zsinde-lyes fa harangtorony, benne egy kisebb és egy nagyobb haranggal. A templomot jelenleg is használják, de isten-tiszteletet csak nyáron tartanak benne, mivel az álmennyezet eltüntetése óta már túl nehéz befűteni. Télen a parókián folyik a hitélet.

A templom bejárata fölötti karzatot az 1700-as években építették; táblaképei nagyon szépek. Az épületegyüttes terméskőből készült, körülbelül száznyolcvan centi magas kőkerítés öleli körbe.

Kutyagoljunk el a Telekes-völgy felé! Nem túl hosszú lábkoptatás után értünk el az össze-vissza kanyargó patakhoz – aztán többször is átkeltünk rajta. Szokásomhoz híven a menet-oszlop élén haladtam, de úgy öt-tíz percenként visszairamodtam, míg rá nem találtam Lacira. Orrommal megböktem a kezét, testemmel vagy farkammal a lábára legyintettem, ha pedig éppen állt, ráléptem a bal cipőjére. Olyankor mindig azt dörmögi, hogy a csukáját persze sosem pucolom ki, csak összemaszatom. Már rá sem bagózom: tudom, hogy csak humorizál. Szóval, bár alig haladtam mellette, azért szemmel tartottam.

A völgy igazán vadregényes volt: napestig elidőztem volna benne. Végigszimatoltam az erdő-szélen: nemrég járt arra egy nyuszika. Hogy megkergettem volna! A kétlábúak alig párszor keltek át a patakon – én annál gyakrabban, ugyanis, a túloldról remek rálátásom nyílt a vonuló csapatra. Előreszaladtam, leültem egy fa alá az árnyékba, és onnan néztem őket. Miután elhaladtak előttem, ismét továbbfutottam. Remek multság volt!

Vészesen keskenyedett a mederben a víz. Addig-addig karcsúsodott, míg teljesen el nem fogyott, és már a kőpatak mellett haladtunk. Hogy nincs is olyan? Már hogyan lenne! A régi utcaköveknél is nagyobb hömpölyök töltötték meg a mederágyat. Igaz, trehányul heverték egymás hegyén-hátán, de így tán még szebb volt, mint ha elrendezték volna őket. A domb és a patak között az ösvény is beszűkült: a túrázók már csak libasorban haladhattak. Aztán teljesen elfogyott az út. Én akkor épp a túloldalt, a meredek domboldalon bóklásztam. Leültem egy fücsomóra, és onnan figyeltem őket. Mihez kezdenek? Járható út az én oldalamon sem volt: a domboldal ott is meredeken futott a kőpatakba. Na, Ubul pajtás, most aztán vakarhatod a

kobakodat! Ártatlan képet vágva, kaján örömmel nézelődtem – ám a túravezetőnket nem puha fából faragták; határozottan közölte: irány a folyómeder! Épületes látvány volt, ahogy a gyerekek az élükön álló köveken lépkedtek. De ügyesen csinálták: senki sem maradt le a csapatból. Legalább kétszáz métert haladtak így, aztán partot értek az én oldalamon. Gazdámhoz rohantam, farkammal meglegyintettem a lábát, és már spuriztam is a helyemre.

Elérkeztünk az Ördöggát-lyukhoz. Nem más az, mint egy természetes üreg, két bejárattal. Talán harminc méter hosszú lehet. Azért izgis, mert a gyerekek csak négykézláb juthatnak végig rajta. Nagy örömmel indultak a föld alatti kalandnak, ám hamarosan velótrázó sikongás támadt: felzavarták a szunyókáló denevéreket. Riadtan csapongtak ki a szabadba: zavarta őket a fény. A még kint várakozó fiúk ijesztgetni kezdték a lányokat, hogy a repülő emlősök famíliástól költöznek a sérójukba, ők meg még jobban sikoltoztak.

A bejárat körül rendkívül meredek volt a domboldal, csak a lyuk szájánál akadt egy talpalatnyi sík rész. Gazdám egy vastagabb ágra huppant le, és csendesesen pihegett. Nem vágyott a föld alá: neki a napvilágnál is ugyanaz az élmény. Vidáman érkeztek meg a föld alól a merészebbek. A társaság fele másodsorra is bemászott, hogy újra átéljék a borzongató izgalmat. Kérve aztán úgy néztek ki, mint a dagonyából kikecmergő varacskos disznók. Jót nevettek egymáson, majd lementek a patakhoz, amiben már ismét csordogált egy kevés víz. Némi cicamosdás, aztán újra Ubul hangja:

– Kedves fiatalok, irány utánam!

Robogtunk tovább. Bozótharcosokká avanszáltunk, mert áthatolhatatlannak tűnő bokrok álltak utunkat. Én sem tudtam, hogy mitévő legyek: leültem a fenekemre, és magam köré csavartam a farkamat. Ubul körbeszaglászta a dzsindzsást, majd azt mondta: tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy hol hatolunk be, mert mindenhol egyformán sűrű. Izgalomra viszont semmi ok: alig háromszáz métert kell guggolva és négykézláb haladnunk. Ettől mindenki megnyugodott – én is.

Nem hétrét: tizenhétrét görnyedve kellett haladniuk a kétlábúaknak. A guggolók előreszegték a fejüket, és csörtettek, ahogy tudtak. Nekem valóságos szépségzalom volt ez: a szorosán záró ágak tökéletesen kifésülték a bundámat. Amikor végre-valahára kiértünk a sűrűségből, valóságos primadonnaként léptem ki az ágak közül. A bokrok nem fogytak el, de már ritkábbak álltak. A meder lényegesen keskenyebb volt, mint a száraz szakaszon. Újra elfogyott előttünk az út, de szerencsénkre egy kidőlt fán átkelhattünk a túlpartra. Zsörtölődött is a gazdám, hogy ez azért már túlzás! Más lehetősége azonban neki sem volt – a patak vize felett úgy másfél méterre vezetett át a természet alkotta híd. Végig hengeres, csúszós: korlát persze mutatóba se akadt. Laci körbetaperolta a fát, majd ráállt. Egyik kezét az innenső parton állók egyike fogta, és ő araszolgatva indult a túlpart felé – roppant óvatosan. Lábával finoman tapogatta az újabb és újabb lépések helyét. Amint tehetette, megragadta a másik oldalról feléje nyúló kezét, de továbbra is megfontoltan haladt. Mintha megkönnyebbült volna a sikeres átjutás után. Én meg úgy voltam vele, hogy elmúlt a veszély – irány előre!

A domborzat sem könnyítette meg haladásunkat. Engem nem annyira viselt meg a sok láb-izomszaggató mászás és ereszkedés – a többieket annál inkább. Elmaradt mellőlünk a patak. Felkapaszkodtunk egy dombra – látszólag csak azért hogy a másik oldalán egy vagányul meredek ösvényen aláereszkedhessünk. A keskeny csapás mindkét oldalán bozót burjánzott; nem egy szakaszon csalános mellett haladtunk el. A délutáni nap szemünkbe tűzött. Amikor leértünk a síkra, mindenki úgy vélte: valóban szép és egyben romantikus volt a Telekes-völgy, de egyáltalán nem baj, hogy már itt vagyunk. Egy kilométer volt még a buszmegállóig –

árnyékot nem leltem. Mire odaértünk, már földig lógott a nyelvem. A gyerekek artézi kútra bukkantak: úgy estünk neki, mintha hetek óta nem ittunk volna.

Ha melegem van, akkor csak belelefetyelek a vízbe, de nem szlopálok tele magam: ösztönöm óvatosságot diktál.

– Bő fél óra múlva érkezik a busz! – rikkantotta el magát valaki.

– Árnyék pedig egy szál se! – nyafogta el magát egy másik.

A „Kedves fiatalok!” helyett, amúgy a változatosság kedvéért „Nyájas, ifjú tömegek!” megszólítás harsant.

– Innét négy kilométerre van Szőlősardó. Kinek van kedve velem tartani?

Délibábot látok?? – közvetlenül a gazdám füle mellett egy kéz nyúlt az ég felé. Hát ennek valóban elment a józan esze! Biztosan napszúrást kapott... De nem délibáb volt, hanem kristálytisza valóság – mások nem is igen jelentkeztek. Kisebb noszogatásra végül is összeállt egy hatfős csapat, és útnak indultunk az aszfalton. Ekkor már hám volt rajtam, és ahogy a nagykönyvben meg van írva, úgy vezettem a gazdámot. Az út csak úgy hullámzott a talpunk alatt. Mivel pokolian füledt volt a levegő, a csapat a léghűtést választotta, és vágózni kezdett. Becsületesen bevallom: hegymenetben nem tudtam tartani velük a lépést. A gazdám meg csak buzdított: gyere már gyorsabban, Kicsi, vagy szóljál, hogy nem bírod a kiképzést, és akkor ölbe kaplak! Már túl jártunk a táv felén, amikor a gyerekek nemes célt találtak számunkra: érzünk be előbb, mint a busszal utazók!

Ha lehet, még fokoztuk a tempót. Egy-egy autó suhant el mellettünk: biztos valami félnótásoknak tartottak bennünket. Már láttuk az út mentén a falu széle táblát, a busz meg még sehol. Már a templomhoz közeledtünk, amikor felberregett a hátunk mögött. Futni kezdtünk, ahogy fogyó erőnkől tellett: én a gazdammal, a többiek egyesével, de mégis csapatként. Az autóbussz-megálló egészen közel van a szálláshelyünkhöz. Már látni lehetett, hogy ha a busszal érkezők közül valaki futásnak ered, hamarabb ér haza, mint mi. Egy kisfiú valóban inalni kezdett a kapu felé, és tíz méterrel megelőzött bennünket. A hús udvarban egy kicsit megpihenve gazdám sürgősen számolgatni kezdett. Negyven perc alatt négy kilométer, az annyi, mint óránként hat. A kimerítő, tizenöt kilométeres túra után nem is olyan rossz!

A táborban most is arany életem volt. De hogy azon még dobni is lehet egyet, arra gondolni se mertem volna. Hatan baktattunk a patak felé. Ezúttal is dögmeleg volt. A túravezető kezéből két pléhtányér lógott alá – leginkább az erősen benyomott tetejű szalmakalapokra emlékeztettek, márpedig olyasmi mindegyikünk kobakjára elkélt volna. A tarló közepén Laci szabadjára engedett. Előreszaladtam egészen a meredek partoldalig, ott bevártam a többieket.

– Ez prima hely az aranymosás technikájának elsajátítására – szólalt meg Ubul, de a gyerekek éppen nem figyeltek rá: engem akartak bekönyörögni a patakba.

Nem volt hozzá kanalam, de azért csak betaszítottak. Hasam alját mosta a langyos víz. Körbeszimatoztam a partoldali bozótost, kerestem egy sekélyebb részt, és belehasaltam.

– Először is megmerítjük az aranymosó tálat, és hordalékot kotrunk bele. Lehetőleg minél durvább szeműt, homokosat – vette kezdetét a tanítás. – Kinyomkodjuk, szétmarkoljuk az összetapadt, agyagos koloncokat, kihajítjuk a nagyobb kavicsokat. A tálat aztán enyhén előrebillentjük, és finoman jobbra-balra rázogatójuk. Ettől a kisebb fajsúlyú anyagok felúsznak, míg a súlyosabbak lesüllyednek. Még egy kicsit előredöntjük, óvatosan leeresztjük, majd határozott mozdulattal kihúzzuk a patakból: ilyenkor a víz lesöpri a tetejéről a számunkra haszontalan anyagot. Aztán újra megmerítjük, kiemeljük, és rázzuk tovább. A víz alatt enyhén

előre kell billenteni az eszközt: úgy kell kihúzni, hogy a tetején ne keletkezzen örvény. Az örvény felkavarja a tálban az üledéket, és felkapja az aljáról azt, amit nagy fáradsággal le-süllyesztettünk. Mindezt addig ismételtetjük, amíg a tál alján már csak a legnagyobb fajsúlyú, sötét szemcsék maradnak. Aranyat errefelé nem lehet találni. Az elszánt aranymosó kedvét azonban nem veheti el az első pár száz eredménytelen kísérlet, úgyhogy tessék csak próbál-kozni, kedves fiatalok!

A gyerekek megragadták a tálakat, és munkához láttak. Szorgalmasan merítették, és nagy odaadással rázogatták – az oktató pedig folyamatosan finomította alakuló mozdulataikat. Tiszta haszontalanság itt arany után kutatni –, adta meg magát az egyik fiú, úgy fél óra után – de volt, aki ebédig kitarzott.

Tudni való, hogy imádom a tejet. A frissen fejtet még jobban – volt már, hogy egy litert is megittam egy szuszra. Az első táborozásunk alkalmával Laci nem kívánt élni a tehénfejés örömteli lehetőségével. Másodszorra viszont már úgy vélekedett, egyenesen vétek lenne kihagyni a remek alkalmat Mindössze pár háznyit kellett mennünk, és máris befordultunk egy tiszta portára. Bodri pajtás láncon volt: rávakkantottunk egymásra. A házinéni háromlábú székkal a kezében lépett be az isteni illatot árasztó istállóba. A négylábú Böske tőgye telten csüngött alá. A parasztasszony megmutatta a gyerekeknek, hogyan kell azt húzogatni. Volt, aki többet, míg más kevesebbet apasztott a tőgyön. A gazdám is sorra került. Maga is meg-próbálkozik vele? – kérdezte a néni, de Laci addigra már javában kereste lábával a széket. Elkapta a jószág tőgyét, és elszántan húzogatni kezdte. Valamicske tej spriccelt is ki belőle, de tán még egy kismacskának is kevés lett volna, nemhogy nekem. A végén ráadásul kiderült, hogy hiába várok: nekem nem jut egy csepp se. Se arany szemcse, se finom tehéntej – hogy is van ez?!

Ismét meghirdették az éjszakai gyorsasági versenyt. Délelőtt ismét bejártuk az útvonalat a Borház-tetőig és egy másik úton vissza. Odafönt minden gyerek elrejtette a magával hozott tárgyat – azokat kell majd éjszaka lehozniuk. Ez este nekünk sem kellett otthon maradnunk, Gáborral ültünk az erdőszéli ellenőrző ponton. Alig nyúltam el a fűben, máris lebukott a vöröslő nap. Vigadni kezdtek a tücsöknép aktívabb egyedei – engem meg az álom kerülgetett. Villódzó lámpafényekre figyelt fel táborvezetőnk.

– Jönnek! – súgta gazdám fülébe.

Beljebb húzódtak a bokrok mögé: mentem utánuk én is. A gyerekek sehogy sem találták a helyes utat. Összevissza bolyongtak a gazonban. Tisztán hallottam kiabálásukat – hát igen, a vaksötétben nem könnyű, még zseblámpával sem... Végül találtak egy helyesnek vélt ösvényt, és továbbindultak. A többiek viszont már hozzánk sem értek el – és egyre jobban gyanítottuk, hogy nem is fognak. A hírt, hogy ennek a túrának egyáltalán nem lesz győztese, Ubul hozta az erdő másik széléről: odáig már egy gyerek se jutott el. Elindultunk, hogy felkutassuk a csemetéket. Egy félreeső csapáson hamarosan rábukkantunk egy kisebb társaságra – előbb a hangjuk, majd a zseblámpák pásztázó fénye vezetett. A többieknek azonban se híre, se hamva – pedig kutattunk alaposan.

Eltelt egy óra. Mintha fénypontokat vettünk volna észre a szomszéd dombon – alig látszottak az erdő takarásában. Gazdám nagyokat kurjantott, ők meg visszaordítottak: a mi eltévedt táborozóink voltak. Alig hallatszott a hangjuk: igencsak hegyeznem kellett a fületem. Mély, bozóttal sűrűn benőtt völgy húzódott közöttünk: félő volt, hogy arra indulnak el. Nagy kiabálással a felnőttek valahogy megértették velük, hogy kerülniük kell. Hazaballagtunk: ki-ki a maga útján. Az elveszett légió vagy két órával a tervezett után érkezett meg. Izgatottan, nagy hangon meséltek kálváriájukról. Fogalmuk sem volt róla, hol keveredtek el. Ráfutottak egy

olyan lejtőre, ami még az ő fiatalságuknak is hajmeresztően meredek volt. Csak akkor értették meg, hogy azon a völgyön nem szabad átvágni, amikor rájuk bukkantunk. Látták, hogy merre indulunk a tábor felé, de hatalmasat kellett kerülniük. Már megint nem tudták, hol is vannak éppen, de egy négy lábú portás éjfél utáni ugatása végül elvezette őket a falu felé, amíg meg nem látták a fényeket. Csak úgy dagadt a mellük a büszkeségtől, amint sorra, nagy tettük minden apró rezzenéséről beszámoltak.

Induljunk most a tábor leghosszabb túsárára! Nekem ez újdonság volt: az előző évi csatagoláson nem lehettem ott, mert üvegebe léptem, és szétnyílt a talpam. Mennyi izgalom! Kora délelőtt, autóbusszal érkeztünk a hegy lábához. Az erdőben friss volt a levegő.

Szádvár a Ménes-völgy nagy kanyarja fölött, Szögligettől északra található. Magyarország egyik legnagyobb alapterületű, háromrészes várát a XIII–XV. században építette a környék egyik jelentős famíliája, a Bebek család. A vár és környéke kiesett az ország vérkeringéséből. A teljesen alárendelt szerepet betöltő országrész útvonalainak őrzéséhez nem volt szükség ekkora erődítményre. A hadjáratok elkerülték. Egyetlen komoly ostromáról tudunk, de az sem valami jelentős háborúskodás eredménye volt: 1566 és 1567 között a császári csapatok fogták ostromgyűrűbe, de Bebekné Patócsi Zsófia sikeresen védte. Az erődítményt 1685-ben, Schultz császári generális parancsára felrobbantották: mára jóformán csak kőhalmok maradtak belőle.

A huszonöt kilométeres túránk első kihívása e vár megmászása volt. A 461 méter magas hegyet szokás szerint a kétszáz méter magasán lévő Szalamandra kemping felől közelítettük meg: az első száz méter szintkülönbséget már az első kilométeren megtettük. A Lakatos-forrás után egy harmincfokos emelkedő kedveskedett nekünk. Még mintegy százötven méter szintet kellett leküzdenünk.

Amint felnéztem a vár magasába, majd' ki nem tört a nyakam. Görgeteges lejtőn kaptattunk fölfelé. Engem nem zavart a hegymenet: bírtam a strapát, bár egyik-másik tappancsom időnként kicsúszott alólam. A kétlábúak szerettek volna kapaszkodni, de erre ritkán nyílt lehetőségük. Hogy azok mennyit sóhajtoztak a hegyoldalon! Gazdám úgy fűjtatott, mint egy felfűtött 424-es. Eléje szaladtam, és néztem, ahogy egyre feljebb lihegi magát. Mit mondjak? Elég furcsán nézett ki. Fölért hozzám, és azt dünnyögte:

– Könnyű neked, te négy láb-meghajtású vagy!

Ami igaz, az igaz. Felpattantam, és könnyedén előreszaladtam. A romhalom igazán érdekes: összevissza kövek, mindenféle üregek – csupa felfedeznivaló! Sajna, nem nekem: menni kellett tovább. Vezet a hegyre egy könnyebben járható út is, de az jóval kevésbé romantikus. Délnyugati irányból közelíti meg a várat, a magukra valamit is adó kirándulók – legalábbis, ahogy a mi kedves túravezetőnk ezt elképzei – azonban csak lefelé veszik igénybe. Ahogy mentünk, valahogy egyre forróbbnak tűnt a levegő. A Ménes-völgyben a Patkós-völgy torkolatáig vezetett utunk. Útközben megálltunk Hidegkútnál, hogy igyunk a környék legjobb vizéből. Mellettünk, a mesterségesen alkotott tóban néhány pecás elszántan áztatta a damilt – kapást nem láttam. Szívem szerint én is inkább lábáztatással múltam volna az időt, mint hogy a körmömet koptassam, de Laci nem hagyta. Ubul gyilkos tempót diktált. Mire átvágtunk a fennsíkon és beértünk a következő faluba, már szinte azt sem tudtam, hogy kan vagyok-e vagy szuka. Már elmúlt dél. A falu szélén színtelen vályogházak sorakoztak. Egy nyitott ablakon kiszűrődött a tévé hangja: megtudhattuk, hogy ki lett a Forma-1 világbajnoka. A hírek szerint nem mi – micsoda félrevezetés!

Csapatunk ekkorra két részre szakadt, és mi a lemaradók között voltunk. Gazdám lába egyre használhatatlanabbá vált. Évtizeden át hordott, jól kitaposott sportcipő rajta, mégis feltörte a talpát. Mire leértünk a főutcára, már alig vonszoltuk magunkat. Elvánszorogtunk az első

nyomóskútig, és alaposan megnöveltük a település vízfogyasztását. Én is kivoltam – mint a kutya, ugyebár. Lefeküdtem a kút előtt az útra. Nem zavart, hogy alig egy méterrel az orrom előtt húztak el az autók. Én voltam ott előbb: kész, passz!

Gazdám is kivolt, mint a liba. Fájó lábát hosszasan tartotta a víz alá. Szegény csórikám, csak bicegni tudott. Magába roskadt, és azon töprengett, hogy feladja. Buszra száll velem, és majd csak eljutunk valahogy a táborig. Persze ebből nem lett semmi.

Nagy sokára egymásra talált a társaság két része. Egy buszmegálló árnyékába húzódtunk be a perzselő napsugarak elől, és a nagyfőnök ismertette a további útvonaltervet. – Ugye, nem gondolod komolyan! – replikáztak a gyerekek, már csak úgy megszokásból. Derék kínzónk azonban most is hozta a formáját.

– Kedves fiatalok, indulás! Aki jön, aki nem: én megyek! – és máris csak görbe hátában gyönyörködhattunk.

Nem könyörgött ő senkinek, csak edzette a rábízott fiatalok (és kevésbé fiatalok) testét és lelkét – egyaránt hatásosan. Átkeltünk egy ház portáján, és az udvar végén – csak nem? – meredek kaptató kezdődött. Az egyik kislány belém csimpaszkodva akart feljutni a hegyre, de erre azért már csak rászólt a gazdám:

– Szegény Kicsinek épp elég önmagát vonszolnia: nem kellesz púpnak a hátára!

Mi tagadás, nagyon úgy éreztem, hogy van ebben valami... Annak a nyomorult dombnak a tetején már ismét olyan fáradtak voltunk, mint amikor a faluba értünk. Onnantól viszont már csak kisebb-nagyobb hepehupák tarkították utunkat a fennsíkon, majd leereszkedtünk a táborba – ez cirka tíz kilométer volt még. Alaposan benne jártunk a délutánban. Sehol egy fa, sehol egy fikarcnyi felhőfoszlány. Valósággal izzott a mozdulatlan levegő: a Szaharában sem lehet sokkal melegebb. Az emberek cseppnyi árnyékát próbáltam kihasználni – nem sok sikerrel. Ha megláttam egy-egy satnya bokrot a földút szélén, odaszaladtam, és leheveredtem a hűsébe. Szótlanul vánszorgó csapatunk legalább fél kilométernyire húzódott szét. Túra-vezetőnk olykor megállt, hogy összerázza a napbarnított és agylágyított bandát, de amikor a hátul kullogók beérték a várakozókat, azok már indultak is tovább. Az egyik ilyen, röpké pihenőben gazdám elnézést kért attól a kislánytól, aki a faluból kivezető meredeken rám akaszzkodott.

– Feszült voltam, és amiatt szóltam rád kissé keményen.

A lefelé vezető úton már akadtak árnyékot adó facsoportok is: éltem a lehetőséggel. Laci ekkor már szembeszökően húzta a lábát. Látszott rajta, hogy pattanásig feszültek az idegei. Én az elsők egyikeként szaladtam be a tábor hűs udvarába – ő vagy tíz perccel később érkezett a csapat zömével. Épp hogy csak bevonszolta magát, és már ment is a szobába. Lerogyott az ágyra, és hanyatt dobta magát. Keze-lába remegett, kiverte a forróság – közben meg fázott. Szegénykém, teljesen elkészült az erejével. Hát, ha jól belegondolok, nekem sem lett volna kedvem nyulat kergetni a határban...

Mint korábban leszögeztük, az elkövető előbb-utóbb visszatér tettének színhelyére. Ez járhatott gazdám fejében akkor is, amikor a Baradla bejárata előtt gyülekeztünk. Újra végigmehettünk a hat és fél kilométeren. Vajon mi vár ránk a mélyben? Kettős minőségben szereplek majd: egyrészt mint osztályon felüli barlangi vakvezető kutya, másrészt mint bőbeszédű polihisztor.

Ugyanolyan hűvös van, mint két éve. A barlang mennyezetéről továbbra is csöpög a víz, bele a nyakamba. A lépcsők is éppoly rozzantak, gazdám most is folyamatosan kapaszkodik. Amíg leérünk a mélybe, szólok pár szót erről a „lyukról” – már ahogy Ubul hívja. A Baradla Közép-

Európa leghosszabb cseppkőbarlangja. Járatainak felmért hossza huszonnégy és fél kilométer. Ebből 6 kilométer Szlovákiára esik – azt a részt Domicának hívják. Itt húzódik Európa egyetlen föld alatti államhatára. Vasráccsal és lakatokkal zárták le: csak külön engedéllyel lehet átmenni rajta.

Már le is értünk a lépcsősor aljára. Meglátjuk az Acheront, a barlang kisebbik patakját. Ez itt Aggteleknél folyik be az üregbe; a Styx a főágban, a Domicából jön. Az aggteleki szakaszon a turisták több mint egy kilométert tekinthetnek meg: a főág egy darabkáját és több, szövevényes mellékágot. Utunkon az Acheront követjük; ez a Hangversenyteremben torkollik a Styxbe. Körülbelül nyolcszáz métert megyünk betonjárdán – mint a múltkor, a csónakázótó végéig.

A patak vizét gáttal rekesztették el, így hozták létre a tavat. Egészen a hetvenes évekig lehetett rajta csónakázni: virágkorában átlagosan húsz méter széles és közel négyszáz méter hosszú volt. Sajnos feliszapolódott, és a kotrás túl sokba kerülne. A jobb oldalánál egy jelentős víznyelő vezet le az árvizet a hosszú alsó barlangba. Nem időzünk hosszasan a tán még kacsausztatónak sem elégséges víz mellett, mert Ubul továbbindulásra biztat. Addig is mesélek egy keveset arról a barlangrészeiről, ahol majd kijutunk a napvilágra. A jósvafői kiépített szakasz körülbelül két kilométer hosszú, innenső végében a vöröstói mesterséges bejárattal: onnan indul a jósvafői középtúra. A hosszú túra – amin mi megyünk – szintén csak ebből az irányból, Aggtelek felől járható: a fényszórókat úgy állították be, hogy az innen jövőket ne vakítsák el.

Már el is értünk a sötétség birodalmának széléhez. Vajon milyen odabent a talaj? Most figyelniem kell, úgyhogy átmenetileg felhagyok az idegenvezetéssel. Az éjfeketénel is feketébb üreg elnyelte a csapatot. Úgy látszik, nem kísért a múlt: ha nem is épp csontszáraz az agyagos talaj, de azért jól járható. Gazdám megkönnyebbülten sóhajt. Most is kerítettünk magunknak két lámpást, segítőnek. Cikcakkos az út eleje, de mivel errefelé nincsenek oldalágak, újra megoszthatom figyelmemet. A patakon sok-sok hidat fektettek keresztül a megszállott, útépitést is vállaló barlangászok. A vasbeton műtárgyak hiányát igencsak megéreznék az erre járók. Utunk egy csekélyke része kavicsos, a többi agyag és iszap borítja. Hosszabb esőzések után – mint tavalyelőtt tapasztalhattuk – cefetül csúszós tud lenni. Úgy tűnik, hogy most viszont kiszáradt: kényelmes túra vár ránk. Meglátszik ez lépteink ritmusán is. Azt azonban senki se higgye, hogy én itt holmi síkvidéki sétafikálás közben társalgok. Talán nem tévedek sokat, ha azt mondom: síkból van a kevesebb. Jó néhány meredeken kaptatunk fel: van úgy, hogy a főág egyik szakaszából csak a magasban, a felső szinten át juthatunk be a következő barlangrészbe.

A Baradlában két jelentősebb törmelékhegy található: a Mórea és a Libanon hegye. A törmelék tetejéről jutunk be a felső szintre, aminek egy kis szakaszát be is járjuk. Kár lett volna, ha mindez kimarad az életemből: pazar egy hely! A felső szinten nem folyik patak: ezért is több itt a cseppkő. Teljesen más, mint a főág! Mint a csónakázótónál már említettem, nem csak felső szint van, hanem alsó is: oda azonban nem megyünk, mert az szűk, és ott folyik a víz nagyja. A Baradla teljesen egyedi abból a szempontból, hogy két alsó barlangja van. Az aggteleki szakaszból bejövő vizet a hosszú, a Vaskapu utáni rész csapadékát a rövid alsó barlang gyűjti össze. A két forrás alig tíz méterre van egymástól, ennek ellenére a két barlang között nincs semmilyen összeköttetés – ezt vízfestéssel többszörösen is igazolták. Amikor még azt hitték, hogy a Jósva két forrása egy és ugyanaz, megpróbálták abból az irányból, egy vízszintes bányavágattal feltárni az alsó szintet. Több száz métert haladtak a barlangba, tizenöt szifont áttáróztak, azután elfogyott a pénz, és abbahagyták a munkát. (A szifon a barlangnak az a része, ahol a patak eléri a plafont: nincs légrés. Az agyagszifonban hordalék

tölti fel az egész járatot.) Mint később a festések kiderítették, a tárót a rövid alsó barlangra nyitották: ezért most annak a forrását Táró-forrásnak nevezik. Mellette, a Medence-forrásba érkezik a hosszú alsó barlang vize.

Leereszkedtünk a hegyről, és újra mellénk kanyarodott a patak. Hangtalanul csordogál, hol felőlem, hol Laci oldalán. Lenyűgözően tágas a főág. Olyan, mint éjjel a felszínen. Kavicsos a talaj, csak kisebb köveket kell kerülgetnem. A kavicsszőnyeg belefut a vízbe: akár le is telepedhetnénk egy pokrócra. Tőlem jobbra előbb lankásan, majd meredeken emelkedik a talaj. Tisztára olyan ez, mint egy sziklás patak völgy a felszínen. Na, most átkelünk egy újabb hídon. Húsz centi magasra kell emelnem a lábam, és máris fönt is vagyunk. Hámban vezetem a gazdám, aki a tőle megszokott rutinnal lépked mellettem. Ha nem csúszik a talaj, akkor tökmindegy neki, hogy hol szedi a lábát. Néhány tócsától eltekintve száraz talajon haladunk.

A barlangi levegő hőmérséklete olyan, mint kint az évi átlag, mivel a kő lassan melegszik és lassan is hűl: cirka 10 Celsius-fok lehet, a patak vize pedig 9 fokos. A páratartalom közel száz százalék, ezért a levegő por- és csíramentes: a légzőszervi panaszok kezelésére tökéletes. Jósvafőn, a Béke-barlangban, a Baradla kijáratától úgy fél kilométerre szanatóriumot rendeztek be a bányászok számára: a vajúroknál munkahelyi ártalom a szilikózis.

Az egyik, enyhe kanyarban fából ácsolt asztalok állnak padokkal, hogy az úton lévők megpihenhessenek, és elmajszolhassák elemózsiájukat. Letelepszünk; a táborvezető csokoládét oszt. Meglazulnak a hátzsisákok pántjai, jóízűen falatozik a társaság. Remek hely ez az ember számára! Vagy nem is annyira? Lássunk egy kis barlangtörténelmet! A barlangot már az ősember is lakta: több helyen is találtak a csiszolt kőkorszak úgynevezett halstatti kultúrájából származó, vonaldíszes fekete edényeket és különféle kőszerszámokat – néhol emberi csontmaradványokat is: ezek becsült kora húszezer év körüli. Egyes leletek a bejáratától több kilométerre kerültek elő. Az ősember raktárakat hozott létre a barlang mélyén, hogy szükség esetén bemehessen a tartalék élelméért. Menedékhelynek is tökéletes volt az üregrendszer: ha ellenséges horda jelent meg a környéken, ide bújhattak. A törzsek nem voltak túlságosan stabilak, ezért létszámukat nehéz lenne fölbecsülni. Kisebb-nagyobb időközönként hosszasan üzemeltethették így a barlangot. A hordalékba és a cseppkövek alá került tárgyi emlékek legfeljebb nagyobb földmunkák során kerülhetnek elő. Az ősember után sokáig nem volt lakója a barlangnak.

Hopp, elnézést, de egy szalámis zsemlét dugtak az orrom alá! Már be is kaptam: nálam ez gyorsan megy. Folytassuk hát! A középkorban a barlangot csak menedéknek használták a környékbeliek. Ha ellenség közelített, ide menekítették a lábasjóságot is. Ebből az időből csontmaradványokat nem ismerünk: ha netán meg is halt valaki, kint temették el. Irodalmi emlékek viszont vannak róla, ezek dokumentum értékűek. Komolyabban akkor vették újra használatba, amikor már akadtak olyan, gazdag emberek, akik hajlandóak voltak fizetni az efféle látványosságok megtekintéséért. Az 1700-as években vált komolyabban ismertté: ekkor kezdték el a járatok feltérképezését. Raisz Keresztély az 1780-as években az aggteleki bejárat felől körülbelül két kilométernyi szakaszt mért fel. Térképének másolatait több bejáratnál is árusítják. Nocsak, szedelőzködünk: gazdám utánam rikkant. Egy perc az egész, és már folytatom is!

A következő nagy kísérlet Vass Imre nevéhez fűződik: ő 1821-ben megpróbálta végigjárni a főágot, de egy szűkületnél elakadt. Vaskapunak nevezte el ezt a helyet, mert a patak olyan sodrással folyt benne, mint a Duna, ahol áttöri a Kárpátokat – jobban járt volna, ha nem tavasszal, hóolvadás idején megy le a barlangba. Nagyon elszomorodhatott, mert felvéste a falra, hogy: 1821 Vass Imre, eddig és nem tovább. Igencsak bosszúsan hagyhatta el a barlangot. Következett néhány aszályos év, és úgy gondolta, most sikerülhet. Most már jobban meg-

fontolta az időpontot: 1825 nyarának végén próbálkozott újra. Hatalmas és egyben igen kellemes meglepetésként egyáltalán nem talált vizet a lyukban, úgyhogy száraz lábbal sétálhatott el egészen a jósvafői végpontig – ott később egy rövid táróval megnyitották a barlang második bejáratát. Nem tudom, ki hogy van a kitartóan célratörő emberekkel, de én nagyra becsülöm Vass Imrét. Úttörő útján bányalámpával világított – a turistákat azonban fáklyákkal vezették. Az ezekből lerakódó korom feketére színezte a cseppköveket és a falakat is. Néhol, ahol a cseppkőkiválás folyamatos, az elmúlt évszázadban képződött, hófehér cseppkövek valósággal kiviláglanak a nagy feketeségből. Az öreg kövek többsége azonban egyszer és mindenkorra fekete marad: megváltoztak a vízrajzi viszonyok, megszűnt a csepegés. Fekete jövőjüktől csak újabb, jelentős változás menthetné meg őket. Ha a hajszálrepedéseken ismét szivárogni kezdene felettük a víz, pár száz év alatt újra felölthetnék egykor volt pompájukat, de ez jelenleg nem túl valószínű. Azt, hogy az ősember is efféle fáklyákat használt, Jakucs László, a híres barlangkutató és karszthidrológus bizonyította be. A maradványok alapján rekonstruálta az ősember világítóeszközeit – a faggyú- és szurokfáklyákat –, és igazolta, hogy ezekkel végig lehetett menni a barlangon.

A Baradla apránként messze földön ismert nevezetességgé vált. Petőfi Sándor is járt itt – ő persze még csak az aggteleki részt tekinthette meg. Emléktábla őrzi nevét. Na, most egy érdekes rész következik! Bal oldalam a falhoz súrlódik, a patakmeder pedig még fél méterre sincs Laci jobb lábától. A falból egy nagy szikla türemkedik ki: én kényelmesen elférek a kiszögellés alatt, de gazdámnak erősen le kell guggolnia. Most előreküld engem, és törpejárásban indul utánam – vagy öt métert kell így megtennie. Megfogja a hámat: folytathatom az ismertetőt!

Még pár szót a barlang kalandvagyó hajlamú felfedezőiről! Talán a legjelentősebb kutató Kessler Hubert volt – egy igen komoly és módszeres ember. Nagy ambíciója az volt, hogy a Baradlát Közép-Európa leghosszabb barlangjává tegye: ennek érdekében némi térképészeti trükköktől sem riadt vissza. Rengeteg munkával átküzdötte magát a Styx-ág három szifonján, és ezzel feltárta a Baradlát a Domica barlanggal összekötő szakaszt. A járatok teljes hosszát huszonnégy és fél kilométerben adta meg – mostanra már tényleg ennyi. Ehhez azonban kellett egy és más. Felfedezték a felső szint több kis darabkáját, és a régi bejáratától pár száz méterre találtak egy másikat – most ott megy ki a barlangból az aggteleki középtúra. Komolyabb áttörés volt, amikor a hetvenes években a Baradla kutatócsoport feltárta a Styxbe torkolló Csernai oldalát – ez egy csapásra nyolcszáz méterrel növelte a járatok hosszát. A nyolcvanas években aztán újabb két kilométert tártak fel: a Retek-ág oldalát és a Vörös-ágot. Ezzel valóban a Baradla lett Közép-Európa leghosszabb cseppkőbarlangja. Nem is olyan messze, például Svájcban és Ukrajnában, a Kárpátok külső lejtőin vannak jóval száz kilométeren felüli barlangok is, de azok nem cseppkövesek. Az Optimista nevű gipszbarlang több mint kétszáz kilométer hosszú. A világ legnagyobb cseppkőbarlangjait az USA-ból ismerjük: a hatalmas barlangtermekben nem ritkák a harminc méter magas cseppkövek sem.

Most egy sima szakaszon haladunk. Húha! Majd' kiment a fejből: amikor ott jártunk, elfelejtettem mondani: a Mórea hegyén láttunk egy barlangi síremléket is: gyertya ég egy egyszerű kővön. A felső szintet kutatták a barlangászok, amikor egyikük lezuhant, és szörnyethalt. Más tragédiák is történtek itt, és nem csak az ősidőkben. Az ezernyolcszázhetvenes években tűnt fel a magyar közéletben Valter atya. A férfi életet, edzettséget hirdető akciói meglehetősen hírhedtté tették nevét. Külön engedéllyel többnapos barlangtúrára hozott egy csoport diákokat – hogy próbára tegyék testüket és a szellemüket. A harmadik napon vitte be a gyerekeket a Styx-ágba, ahol az ember többnyire négykézláb halad. Ilyenkor könyékig süllyed a híg iszapba, miközben hasát kilencfokos víz öblögeti. Az első két napon már eléggé

legyengült fiatalok közül hárman túlhültek, és csak az egyikük életét sikerült megmenteni. Valter atyát bíróság elé állították, ott pedig annak rendje és módja szerint felmentették.

Ni csak, mintha villanyégők fényeit látnám magam előtt! Milyen hamar elröpült az idő a kivilágítatlan szakaszon! Újra betonjárdán haladunk – és minő látványosság felé! A barlang legnagyobb cseppköve a vörös-tói bejárattól nem messze található. Hosszú lépcsősor végére érve pillanthatjuk meg a Csillagvizsgálót – mivel gazdám most sem óhajt felkapaszkodni, ezért előléptetem magam geokémikus kutyává. A cseppkövek keletkezésének egyik fontos eleme a csapadék. Átszivárog a talajon, közben humin- és a fulvósavakat old ki belőle – márpedig a mészkövet már az egészen gyenge savak is kiválóan oldják. Ahogy a víz átszivárog a repedéseken, azok falából mindig beoldódik egy kevés. A milliméternél is vékonyabb repedéseket a víz – a hajszálcsovésség elvének megfelelően – teljesen kitölti. Mire az egykori esőcsepp lejut a barlang plafonjáig, több tucat méteres vízoszlop nehezedik rá. A több atmoszférás nyomás jelentősen megnöveli a mész oldékonyságát – de ez az állapot egy csapásra megszűnik, amikor a víz a járat légterébe ér: ott újra egy atmoszféra a légnyomás. Azonmód túltelített oldattá válik, és az újraformálódó cseppecske felszínéről vékony, gyűrű alakú mészhártya tapad a plafonhoz. A cseppecske addig hízik, amíg a végén le nem pottyan, és a helyén – most már egy „gyűrűnyivel” lejjebb, új vízcsepp gyöngyözik elő: így keletkezik a szalmacseppkövek. Megnőnek húsz-harminc centire, helyenként akár egy méterre is, de akkor már nem bírják el saját súlyukat: összetöredeznek és lepotyognak: tisztességes cseppkő már sosem lesz belőlük. Ha viszont ez a csövecske valamilyen okból eldugul, a víz elkezd az oldalán lefolyni, és ekkor már nem csak a hossza, hanem a vastagsága is növekszik. Egyre nagyobb felületen tapad a kőhöz, és ott is marad. Így alakulnak ki a függő cseppkövek.

A cseppkövek növekedési üteme óriási mértékben függ attól, hogy a repedés mennyi vizet vezet a barlangba – ez koronként jelentősen változhat. Függ a felszín lepusztultságától is: vastagabb talajból a víz több szerves savat old be – viszont a növények a csapadék egy részét elpárologtatják. Mondhatjuk azt, hogy átlagosan tíz-húsz év alatt nőhet egy millimétert a cseppkő. Ez emberi („kutyai”) léptékkal kimondottan lassú folyamat. A világ legnagyobb cseppkövei több százezer, esetleg egy-két millió év alatt nőttek meg mostani méretükre – korukat csak saccolni lehet. Mivel a nagyobb cseppkövek ott nőnek, ahol az átlagnál több víz jut be, ezért valószínűleg gyorsabban is fejlődnek, mint a kisebbek. A Csillagvizsgáló a lecsöppenő vízből kicsapódó mészből nőtt ekkorára – az ilyeneket álló cseppköveknek nevezzük. Azért alakulhatnak ki, mert a lehulló vízcsepp még mindig túltelített, ráadásul becsapódva szétporlik, és ettől roppant mód megnő a fajlagos felülete. Onnantól, hogy a két irányból növvő képződmény összeér, cseppkőoszlopnak nevezzük. A nagyobb cseppkövek legnagyobb ellensége a barlangi patak: alámossa és így kidönti őket: ezért a patakos ágakban az álló cseppkövek – pláne a cseppkőoszlopok – meglehetősen ritkák. Az aggteleki középtúra útvonalán, a kijáráshoz közel található az Oszlopok csarnokát: ebben a teremben több tucat cseppkőoszlopot csodálhatnak meg az arra járók: átlag kilenc méter magasak és fél méter átmérőjűek.

A gyerekek eközben megnézték a Csillagvizsgálót, és most egy sok ezer évvel ezelőtt élt denevér csontvázához értünk. Bizony-bizony, állatok is megfordulnak idelent. A barlanglakó állatok egész életüket itt élik le. Többségük már a látását is elvesztette: nem vennék itt hasznát. Legismertebb képviselőik a barlangi vakrások. Melegebb éghajlaton, mint tőlünk alig pár száz kilométerrel délre, a postojnai barlangban vak halak is laknak. A barlangkedvelő állatok közül a legtöbben a denevérről hallottak már. Telelni vonul be: felcsimpaszkodik a plafonra, lelassítja az életműködését, és úgy lóg le tavaszig. A barlanglátogató állatok csak időnként térnek be, és nem is mindig saját jószántukból, mint ezt az árvízzel rendszeresen besodort békák példája mutatja. Meglepően gyakran fordul elő a róka: el sem tudom képzelni,

hogy mit kereshet bent, de már a bejárattól több kilométerre is találtak róka-csontvázat. Ez persze felkeltette a kutatók érdeklődését: vajon hogyan tájékozódik a koma a vaksötétben? Tudjuk, a tyúklopó ravaszdi szaglása fölöttébb kifinomult. Sokáig úgy vélték, hogy az emberi szagnyomokat követhette végig a főágon – csak aztán találtak az egyik, kis oldalágban egy hordalékkal részben eltemetett, nyilvánvalóan több ezer éves csontvázat: akkoriban még bizonytalannal nem jártak erre se turisták, se barlangászok. A fáklyás kísérletnél már említett Jakucs László, aki akkoriban a barlang igazgatója volt, szerzett egy rókát, és megpróbálta kiiktatni a szaglását. Valami kölnifélébe (az alkohol kiváló szerves oldószer) a legkülönbözőbb, jellegzetesen „emberi” szagú dolgokat áztatták – a cigarettacsikktól a kapcáig –, majd ezt a maró lötytyöt szegény jószág orrába fecskendezték. Elkábították a hosszú orrút, és úgy vitték be a főág közepéig. A távozó emberek adott távontként lábnyomrögzítő sávokat szórtak a talajra, hogy követhessék az immár szaglásától és látásától is megfosztott vörösbundás útját. Pár nappal később visszamentek, és már csak a hült helyét találták a komának. A nyomokat követve megállapították, hogy a főág közepén, a turistaúttól függetlenül, egyenletes tempóban haladt Aggtelek felé. Ott némi keresgélés után rábukkant egy, a napvilágra vezető, szűk lyukra, és átréسلte magát rajta: azóta se látták. Hihetetlen biztonsággal tette meg a több kilométeres utat. Az emberek máig sem tudják, hogy miképpen jutott ki szaglás és látás nélkül a teljes sötétből. Én tudom. Megmondjam? Rókához méltón akart tovább élni!

IX. fejezet EGY HÚRON PENDÜLÜNK

A nem látásnak nemcsak hátránya, hanem előnye is van. Mire gondolok? A falu szélén lévő strandon rengeteg ember nyüzsgött. Hatalmas ricsajt csaptak maguk körül. Az általunk tervezett és kivitelezett napsátor árnyékában hűsöltünk a barátnőmmel – aki látóként semmit sem vett észre a következőkből. Felfigyeltem a tó felé haladó nagymama és a vele tartó unokája halk lépteire és csendes beszédjükre – egy nagy társaságból váltak ki az imént. A gyerek belegázolt a tóba, az őt kísérő felnőtt pedig megállt a parton. Az ötéves forma kisfiú elmélyülten játszott a vízben. Hamarosan léptek neszét hallottam a fülem mellett – a nagyfiú visszament a többiekhez. Az unoka pedig tovább játszott. Vödrével önfeledten merte és öntötte a vizet. Egyszer csak megszűnt a csobogás. A kölyök magabiztosan odakiáltott a tőle mintegy tizenöt méterre lévő hangoskodó csoporthoz: Pista bácsi, ugye szép vagyok! Hangja határozott és lelkes volt. Válasz azonban nem érkezett rá. A gyerek vödreből újra csobogni kezdett a víz. Már kezdtem pilledni, mikor egy újabb: Pista bácsi, ugye szép vagyok! – röppent fel a kisfiú ajkáról. Igaz, már valamivel halkabban, mint az imént, de lélekben nem meginogva tette. És azok a fránya felnőttek, élükön Pista bácsival, továbbra sem hederítettek rá. Teltek a percek. És valahonnan távolról, a végtelen bizonytalanság tavából, suttagó esengés hangja szállt fel: Pista bácsi, ugye szép vagyok? – a vödör ekkor már tétlenül lógott a gyerek kezében. Most is néma csend volt rá a felelet. Majd fájdalmas döbbenettel, remegő hangon, és szinte csak magának, újra megszólalt a kisfiú: csúnya vagyok – életem egyik alapélményévé vált ez az eset. Lehet-e tökéletesebben megélni és átélni tíz perc alatt azt, amihez máskülönben egy egész emberöltő kell? Kedves Pista bácsi: ugye, szép az a kisfiú!

De mást is adott nekem a nem látás. Mégpedig elvszerűséget. Barátnőmmel a szüleikhez tartottunk. Degeszre tömött hátizsák húzta a vállamat. Amikor felszálltunk a buszra, az már jócskán tele volt utasokkal. Egy szabad kapaszkodóhely azonban mégis kínálta magát. Lecövekeltem ott, épp egy ülés mellett. Kisvártatva felállt a rajta ülő, és helyet kínált. Köszönöm szépen, de csak egy pár megállót utazom – mondtam neki kedvesen. Már elindult a busz, amikor a mellettem álló barátnőm megkérdezte: miért nem ültél le? Az ülőhelyet azért ajánlotta fel nekem az utas, mert nem látok, és nem azért, mert hátizsák húzza a hátamat. Mivel a nem látás nem gátol az állásban, ezért nem fogadtam el a felkínált ülőhelyet. Más-különben is: lehet, hogy az illető fáradt, hadd üljön. Félúton jártunk már, mikor leszállt a figyelmes utas. Akkor viszont kérés nélkül is leültem a megüresedett helyre, mert még messze volt a végállomás.

Pár évvel később történt a következő eset – akkoriban képezhették ki vakvezető kutyának Kicsit – , azáltal pedig a kérdés: mi szúrja a vaksi szemét? Kapcsolatunk még bimbózó szakaszában volt, amikor a lakásomon beszélgettünk a hölgygel. A vakos takarítás fortélyairól esett szó. Távolabb ültünk egymástól. A fotelból hangtalanul felállt a barátnőm, majd előttem két méterre elhaladva, nesztelenül elment a szoba másik sarka felé, ahol ujjával megnézte: mennyire poros a kisszekrény teteje. Nézésirányommal, de mással sem árultam el neki, hogy észrevettem a titkolni kívánt cselekedetet. Mikor végzett az ellenőrzéssel, hangtalanul visszalopózott a helyére, és leült a fotelbe. Majd mintha mi sem történt volna időközben, elkezdett csacsogni. Nem sokáig fogsz te itt énekelni, madárkám! – döntöttem azonnal. Megtanultam mértékkel mérni, és határozottan szabni, ha kell. Tudom, ez vajmi kevés vigasz az elvesztett képekért, de mégiscsak ostobaság lenne tőlem a már végleg elvesztett után sóhajtozni.

Nem csak a magam okán és által tanultam sokat a látásvesztés óta. Süsü elévülhetetlen érdemeket szerzett világlátásom kiszélesedésében. Édesanyám naponta százszor is elmondja: legalább csak egy percig láthatnád, fiam, hogy milyen szerelmes szemekkel néz rád a kutya. Egy nő nem tudna úgy rád nézni! És ezért mit tettem? Ha munka van, akkor szigorúan követelek tőle, és ha okot látok rá, megszidom. Ha pedig rájövök, hogy mégiscsak neki volt igaza, nem nekem, elnézést kérek tőle – megérti a bocsánatkérést, és azt nyugtázza is! Máskülönbén meg: a józan ész által korlátolt szabadságot élvezheti mellettem. Bárhol is legyünk. Úgy tartozunk szorosán eggyé, hogy közben mindketten megőriztük a szabadságunkat. Ezt pedig egymástól tanultuk meg.

Mára már szokásává vált Süsünek, hogy ha nem velem megy le sétálni az utcára, akkor a házhoz való visszaérkezésekor felnéz a lakás ablakára. Meg az is, hogy jókat focizik a teniszlabdával. Egyszer hason feküdt a nagyszőnyegen. Eléje ültem, és két kézzel ütöttem a lasztit, aztán váratlanul az egyik tenyerem alá rejtettem, és a nyitott kezemmel körözgettem a szőnyegen. Ezt a trükközést éberem figyelte. A vége az lett, hogy a két mellső lábával elkezdte rugdosni a labdát, és nagy örömmel rohant utána. Ez még hagyján, de azután fekvő helyzetben rátette az első tappancsát a labdára, és körözni kezdett. Ha megunta az egyedül játszadozást, szájába kapta a labdát, és féloldalról az ölembe vágta. Ne lazálj, gazdikám! Elég gyakran gurult be a labda a kanapé alá. Napok múlva is emlékezett rá Süsü, hogy a kedvenc játéka ott van rabul ejtve – hosszasan állt leszegett fejjel előtte. Amikor erre rájöttem, gondoltam egyet, az ággyal párhuzamosan oldalára fektettem Kicsit. Elülső lábával benyúltam a fekhely alá úgy, hogy onnan kipöckölődjön a labda. Bitangul örült a játék kiszabadulásának Süske. És mi történt azután? Ha újra szorult helyzetbe került a gömbölyű játék, azonnal oldalvást feküdt az ágynak, és lábával bekalimpált a labda után!

Esküvőre lettünk hivatalosak, Kicsivel – az Életbajnokok kötet kapcsán már tettem említést róla. Most más okból hozakodom elő vele. Kerthelyiségben tartották a lagzit, így Süsü szabadon lófrálhatott. Tudtam: semmit sem fog levenni az asztalról, maximum kitaróan szemez a lakmározókkal. Egyedüli nem látóként voltam jelen a nagy eseményen, és a menyasszonyon kívül senkit sem ismertem a jelenlévők közül. De ha már itt van a remek alkalom a táncrea, vétek lenne kihagyni. És szép sorjában felderítettem a szalma nőket, vagy a férjük mellől vágyakozóan a táncparkett felé meredő asszonyokat. Bármerre mentem, Kicsi állandóan a sarkamat taposta. A lassú tánc közben egykedvűen sétált a teremben, vagy bekukkantott a konyhába: van még valami a kondér alján? Viszont amikor gyors hejehujzásba fogtak a táncolók, azonnal hozzám rohant a kutya, és ellökdösött a táncpartneremtől. A számára rendszertelenné vált mozgásomból arra következtethetett Süske, hogy bajba kerültem, és rögvést menekíteni akart.

A tartalék kutyatápot a pincében tárolom. Együtt szoktunk lemenni érte Kicsivel. Egyszer arra gondoltam, kipróbálom, mit tesz a kutya, ha nem gyűjtök villanyt. Becsuktam magam mögött a pinceajtót. Teljesen sötét lett. Leindultam a tizenhét lépcsőfokból álló lépcsősoron. Süsü eközben egy tapodtat sem mozdult. Már majdnem leértem a pinceszintre, mikor magam után hívtam őt. A szokásosnál lassabban, de jött utánam. Kinyitottam a vaslemez ajtót, és befordultam a pincébe. Kicsi utánam poroszkált. Aztán kinyitottam a pincerészem lakatját is, és a magammal hozott műanyag vödört teletöltöttem kutyatáppal. Kicsi oda-odaszimatolt a kajához, de nem vett belőle egy megveszekedett szemet sem. Aztán visszaindultunk. Egész idő alatt a legnagyobb nyugalommal viselkedett a sötétben.

Egyszer ritkán látott, özönvízszerű mennyiségben ömlött alá az égi áldás. Este volt, este volt, ki-ki nyugalomba... Hiába ültetném rá az ülőkére Kicsit, dolgavégezetlenül ugrana le róla. Nincs mese, le kell menni vele egy kis körre, és már a főútvonalra nyíló kapu előtt álltunk, a

lépcsőházban. Iszonyatos hangja volt az esőnek, amit még félelmetesebbé tett az orkánerejű szél bömbölése. Kinyitottam a kaput. Kicsi abban a pillanatban hátraugrott vagy másfél métert – annyira megijedt a lépcsőházba bezúduló víztől. Mi tagadás, én is alaposan elámultam. De ha már felöltöztünk – rajtam gumicsizma, rövidnadrág és egy vízálló dzseki volt, na meg egy sildes sapka a fejemen –, akkor nincs hátra arc, csak előre – és már kint voltunk a tisztára mosott utcán. Elnevettem magam: ilyen bolond időben csak a hozzá hasonló megy ki sétálni – gondolja az emberek többsége. Én viszont másként vagyok ezzel: ha elázik is a ruhám, pár órán belül megszárad a fregolin, és kész. E kis pluszmunka árán viszont egy életre szóló élményhez jutunk, igen, jutunk, mert kétlem, hogy Kicsi azt az utat valaha is elfeledné. És vallom, a szép emlékek mindig ki fogják segíteni az embert, amikor a feje fölött csapkodnak az élet villámai. Eleinte kelletlenül lépkedtem mellettem Süsü a hosszúpórázon. Aztán, amikor már bőrig ázott – úgy öt másodperc kellett hozzá –, már alig törődött a kényszertusolással. Kedvenc pisilőhelyén, dolga végeztével nem kellett lehúznia a vécét... Én a járdán lépkedtem – a nadrágom teljesen átázott, a lábamat pedig már réges-rég tisztára mosta az eső. Elértünk az első keresztutcahoz. Mivel ilyen ítéletidőben lehetetlen meghallani a közeledő jármű hangját, ezért előrenyúltam, és hosszasan, vízszintes helyzetben magam elé tartottam a fehér botot, majd leléptem az útestre. Meghökkenem. Ugyanis negyven centi magasan állt rajta a víz. Csizmám azonmód tele lett. Ez már döfi! – valóban érdemes volt lejönni! Én átgázoltam a folyamon, Süsü pedig átúszott rajta. Amikor kikecmeregtünk az áradatból, rám sandíthatott Kicsi: te sem vagy normális, fiacskám! Ide figyelj, Súske: legalább ezt is átéljük, ennyivel is gazdagabb lesz az életünk. Újra már nem tekintett rám a kutya, inkább szedte a lábát. Befordultunk a parkba, aminek nem füves területe apró szemű, folyami sóderrel volt felszórva. Húsz centi vastagon állt rajta a víz, de végig! Félttem, nehogy ránk dőljön egy, a szélviharban gyenge törzsűnek bizonyuló fa. Szó mi szó, alaposan kijutott a pokoli időjárás viszontagságaiból. Ráadásul Súske is jól járt, hiszen a városi levegőtől poros, és minden bizonnyal szennyezett bundája patyolat tisztaságúvá lett, mire hazaértünk.

Fotózásra mentünk az Árpád híd végébe, melegen sütött a tavaszi nap. A megbeszélte időpont előtt értünk oda – mint mindig. A zebra közelében álltunk meg, a járda belső szélén. Botommal észrevettem, hogy közvetlenül a lábam mellett egy kő virágedény vagy valami afféle van, és miért, miért nem, jobb lábamat feltettem annak szélére. Teltek a percek, és hamar rájöttem: forgalmas helyen álltunk meg. Mivel amúgy is elég szűk itt a hely a sok elhaladó ember számára, ezért fogtuk magunkat, és arrébb mentünk vagy tíz méterrel. Itt már jó lesz – fordultam Kicsihez. Botom legvégével továbbra is érzékeltem a kő jelenlétét, jobb lábamat újra felemeltem, majd talpammal keresni kezdtem vele a „virágtartó” tetejét. Ám az sehol sem volt, ezért a lábam erőteljesen lecsapódott a földre, és mivel ott már egy meredek domboldal kezdődött, elveszítettem az egyensúlyomat. Szerencsére még időben magam mellé tudtam kapni a bal lábamat, és már robogtam is le a lejtőn. Jobb térdem csúsztam le, a bal lábammal pedig lépkedtem. Muris látvány lehettem! Egész úton az járt a fejemben: ha a meredek végén egy kőpad áll, és annak fejjel nekirontok, nekem annyi! A pórázvégen lévő Kicsi eközben szótlánul kocogott mellettem. Végre-valahára sík lett a talaj a térdem alatt, fellélegezhettem: megúsztam! Két lábra álltam. Kezemmel végigtapogattam a nadrágomat: térdtől lefelé totálkáros lett a jobb szára. És épp az Akik a sötétben is látnak című könyv hátsó borítójára készülő fotó felvételére jöttünk ide. Na, ez remek! – gondoltam a délutáni napfényben fürdőző tavaszban. Ekkor egy férfi lépett mellém: Segíthetek valamit, fiatalember? – szólt hozzám. – Köszönöm szépen, nem, ugyanis épp arrafelé tartok, amerről az imént érkeztem ide, úgyhogy a visszafelé vezető utat már alaposan ismerem. A pár perccel később elkészült fotó végül is az Életbajnokok kötet hátsó borítójára került, érdemes megnézni.

Farokbeszéd. Na, ki mit gondol e váratlan szópárosítás kapcsán? Én azt, amit megfogalmaz. Az én dolgom nagyon egyszerű, ha valamit akarok Kicsitől: megmondom neki, és kész. De mi van akkor, ha ökelme akar valamit közölni velem, és sem a delejező nézésére, sem a mindent eláruló mozdulatára nem válaszolok? Akkor elkezd farokbeszédet tartani nekem. Az meg mi fán terem? Hát, farokvégen! Gyakran állítanak meg az utcán részeg emberek: milyen csodálatra méltóak a vakvezető kutyák! És mondja, fiatalember, tud magának valamit segíteni a kutya? Én szoktam a türelmesebb lenni velük szemben, és nem Kicsi. Ő általában öt-tíz percen belül megunja a kérdezz-felelek szópartit. Addigi fekvő testhelyzetéből feláll, és bal lábam mellé helyezkedik, szorosan. Farka végét félkörívben bekunkorítja, azt odapasszítja a bal lábszáramhoz, és elindul: gyere már innen, fiacskám, úgy unom ezt a sok süketelést! És máris továbbmegyünk. Előfordul, hogy vezetés közben hibázik Süsü. Miért nem figyelsz! – és egyre csak dohogok rá. Az első szóra kissé megrezzen, aközben szorosan mellém áll – jelzi a tökéletes koncentrációt. Ám én tovább dohogok, amit előbb-utóbb megun, és azt tudtomra is adja: farka végét többször cirógatóan végighúzza a bal lábamon, középmagasan: jól van már, jól van már, vettem a lapot, hagyd már abba végre! Erre nagy bölcsen belátom, túlságosan is ráripakodtam Kicsire, és kiengesztelésül elengedem a parkban, hadd rohangálja ki magát. Szélvész módjára száguld le és fel, elhaladtában olykor meglegyint farka végével: itt vagyok, gazdikám, látod, milyen ügyes vagyok? Véget vetek a gyermeknapnak, és tovább sétálunk. Ám Süske váratlanul megáll. Miért nem mész tovább? – kérdelem tőle. Na, gyerünk, gyerünk már, tovább! – biztatom. Kicsi ekkor erőteljesen és egyben intenzíven kezdi el csapkodni farkával a lábamat. Ebből kristálytisztán látom, nehezen átlátható feladat elé került Kicsi: ne bosszants már a tudatlanságoddal, épp azon töröm a fejem, hogyan fuvarozzalak haza baj nélkül! Jótett helyébe jót várj, és: kérsz kekszet, Kicsi? Ekkor elkezdi lengetni a farkát, van, amikor mélyen és lassan, van, amikor annál magasabban és gyorsabban: ne szónokolj már annyit, Laci, ide azzal a ropogtatnivalóval! Furfangos és egyben humorral is megáldott kutya Süsü. Ha valamire nagyon beindul – például látja, hogy nyúlok az előszobafogason lógó hámról, de azt szerinte lassan teszem –, elem rohan, farkát magasra csapja, és annak végével olyat pöccint épp oda, hogy még szóhoz sem tudok jutni a fájdalomtól: ne tőkölj már annyit, fiacskám, gyorsabban, gyorsabban!

Férfiasan mondva: gatyarohasztó meleg volt aznap is – ezért úgy gondoltam, hogy a padlóra heveredve kéne aludni éjszaka. Eme elgondolásomat a barátnőm is támogatta, és mivel nem az egész napon át újságolvasó férfitípus vagyok, ezért öntevékenyen nekifogtam az ágyazásnak. Alulra került a szétnyitott hálózsák, rá a lepedő, majd a két párna, és a két plédet is elhelyeztem rajta. Ez igazi férfimunka volt – csaptam egymásnak a két tenyeremet –, és a barátnőm megkeresésére indultam. Telt-múlt az idő, és a szebbik nem jeles képviselője – valamilyen magánjellegű ok folytán – elindult a nagyszoba, úriasabban fogalmazva a nappali felé. Még be sem lépett éjszakai hálóhelyünkre, máris hangosan felnevetett, és magához hívott. És már hallottam is: na csak nézd meg, hogy mit művel az a drágalátos kutyád!

– Mi az, mi az? – léptem mellé érdeklődve.

– Nem is tudtam, hogy ilyen úri kutyád van, persze gondolhattam volna rólatok, hogy egyikőtök kutya, a másikótök pedig eb.

– Na, bökd már ki végre, mi a fenét művel Süske!

– Az a nagyokos kutyád persze a földre megvetett ágyunkra feküdt le pihenni, mégpedig úgy, hogy teste oldalán fekszik – két-két lába egymással párhuzamban van –, míg nyaka és a feje a párnán nyugszik. Úgy látom, itt már nincs is szükség rám, mert kitúrt mellőled az ágyból a négy lábú barátnőd! – mondta nevetve a két lábú. Én viszont azon gondolkodtam el ennek kapcsán: csakis tudatos cselekedetről lehet szó. A következő is csak tudatos viselkedéssel

magyarázható. Amikor észleli, hogy szája szélét kenőccsel akarjuk bekenni, akkor száját szét-húzza, a fejét kissé féloldalra fordítja, és billenti is. És még egy példa, igaz, az már az ösztön megnyilvánulása. Megveszekedett forró nyári napokon is rákényszerül a magamfajta, hogy kutyájával útnak induljon, valamilyen halaszthatatlan ok miatt. Amikor hazaérünk, Kicsi már hasal is a köre. Friss vizet öntök a műanyag táljába, de csak egy óra múlva megy oda, és akkor is épp csak belelefetyel. Ahogy hül a szervezete, úgy iszik egyre többet. Az ember meg milyen? Nekiesik a vízcsapnak, és teleissza magát, majd retteg, nehogy tüdőgyulladást kapjon.

Egyik ismerősömtől jövet rendre a Forgách utcai megállóban szoktam leszállni a metróról, és a peron elején lévő kijáraton jövök. Egy üres saroktelek felé vezet a bal kézre eső lépcső, ahol mindig vidám gyermekricsajra találtam. Már az első alkalmakkor is felfigyeltek rám a játszó kölykök: Szia, Laci, a Hunyadiból ismerjük egymást! És akár hőgutát okozó nyár volt a városban, akár gallérösszerántó hideg telepedett a Váci útra, mindig elbeszélgettünk egy kicsit. Üde színfoltjaivá váltak azok a tíz-húsz percek a napomnak. És mindez a „visszajakor” is igaz volt. Épp egyik ismerősömhöz igyekeztem, és a metróállomás túloldali peronján várakoztam az érkező szerelvényre. Szia, Laci! – rikoltott rám harsány hangon egy hunyadis ismerős a túloldali peronról. Fel sem vetődött bennem, hogy ne én lennék az a Laci, akinek szól az üdvözlés, és már emeltem is a fehér botot tartó kezemet, hogy köszöntsem a figyelmes fiút. De mára az is mindennapossá vált, legalábbis a környéken, hogy az utca másik oldalán haladó gyerekek átkiáltanak az úttesten: Szia, Kicsi! És mivel ez a köszönés engem is név szerint illet, hát én is átkiáltok a túloldali járdára: Sziasztok, gyerekek! Ám van, hogy szembe-megyünk egymással az utcán. Kezdődhet a traccsparti. Hogy mélyenszántó gondolatok, vagy netán tréfálkozások fogják jellemezni, mindig a véletlen műve. A déli kutyasétáltatás vége felé az iskola kerítése mellett vezet el az utunk, Süsüvel. Nem véletlenül. Mert arrafelé szoktuk meg. Nem véletlenül. Ugyanis, akkortájt rendre kint tobzódnak az udvaron a gyerekek. Dobhártyát szaggatóan kikiabálják, és cipőtalpkoptatóan kirohangálják magukból a tanórák fáradalmait. Ha épp nem a kerítés mellett múlatják az időt egymással, akkor a futballpályáról vagy azon túlról rohannak a kerítéshez, ha pedig ott beszélgetnek, akkor szembefordulnak a kerítéssel. – Itt jön Kicsi! – aki már nyomja is a fejét a rácsok közé, ameddig csak engedi a nyaka. A gyerekek nemsokára morogni kezdenek egymásra: menj már arrébb, hadd simogassam meg én is Süsü selymes fejét, és azt a csodálatosan finom pelyhű fülét. Elcsitítom a fenekedést – mindenki kedvére tenni nem könnyű feladat. Az egyik kölyök felém fordul, nem rég koptathatja vállát az iskolatáska szíja: Miért alszol? Elnevetem magam, nevet velem a többi gyerek is. Nem alszom én, csak, mivel nem használom a szememet nézésre – kacsintásra persze igen –, ezért mindkét szemhéjam megereszkedett, és így van, akinek úgy tűnik, hogy még az utcán haladtomban is szunyókálok – erre újabb nevetés harsan fel. Fél óra múlva búcsút intünk egymásnak a kerítés mellett, és az élet megy tovább a maga rögös, de mégiscsak kitaposott útján.

Kicsi: A tudásért a leendő vakvezető kutyának is keményen meg kell dolgoznia. Ránk is igaz a mondás: amit egyszer megtanulsz, fiacskám, azt már nem veheti el tőled senki. Laci még a mai napig sem tud napirendre térni afelett, ahogy akaratára azon minutumban megállok az utcán – még akkor is, ha gyorsan haladunk. Amikor hámban közlekedem, akkor a gazdám hámfogót markoló bal keze könyökben enyhén be van hajlítva. Ha menet közben meg akar állítani, hirtelen kimerevíti a karját, és én úgy torpanok meg, mintha egy kiló pillanatragasztóba léptem volna bele. Miért állok meg a kar kiengedésekor? Mert akkor hirtelen megszűnik az általam addig érzett, húzott súly terhe, és annak hiánya miatt megrettenek: vajon mi történhetett Lacival? Tanításunk során arra alapoznak az oktatók, hogy ijedséget okozzanak, mert tudatában vannak az irántuk érzett szeretetünknek: a kutyahűségnek. Módszerükért nem szabad elítélni őket. Vakvezető tudásunk legalapvetőbb eleme az irányok megtanulása, és

azoknak pontos végrehajtása a gyakorlatban. A fojtólánc elengedhetetlen kelléke a kiképzésünknek. Annak megrántásával kell rábírnunk a „kopaszt”, a tanoncot a helyes irányba fordulásra. Amint megteszi, máris dicsérni és jutalmazni kell érte. A felfestett zebra felismertetése hasonlóan történik, mint az irányok megtanítása. A lényege, hogy egy jól felfestett gyalogosátjárót kell kiválasztani a gyakorlás céljára. A pórázon sétáló blöki mit sem sejtve bandukol oktatója lába mellett. Egyszer csak mit hall a zöldfülű? Zebrához! Eleinte „jobbra” vagy „balra” szavakkal való rásegítéssel és enyhe pórázrántásokkal folyik a tanítás. Néhány nap gyakorlás után már menni fog a zebra felismerése – a járdáról persze nem szabad lelépni. Ezt sem ördögösség megtanulni. Sokkal komolyabb agymunkát kíván tőlünk a szélesség és a magasság figyelése. A megfelelő távolság betartására úgy is meg lehet tanítani a négy lábú nebulót, ha az oktató bottal ráüt arra a tárgyra, ami őt akadályozza a továbbhaladásban. Tanításának másik fortélya, ha tankocsit (emberszélességű járgány) kötnek a kutya oldalához (arra az oldalára, ahol majd helyet foglal mellette leendő gazdája), és ha a kocsit a kutya által áthaladásra alkalmasnak vélt helyen megakad valamiben, annak a térnek a szűkösége már rögzül a blöki fejében. Gazdámmal az első hetekben csak az előírtaknak megfelelően közlekedtünk. Ám az elsők között épp a szélesség tantárgy alapjait rúgatta fel velem Laci. Két autó parkolt egymás után. Elhangzott a balra irányzó, ám a járművek között lévő hely túl szűk volt kettőnknek. Szembeálltam a réssel, de nem mozdultam. Ekkor botjával nézni kezdett a gazdám, és vele feltérképezte az autók között meghúzódó hézag szélességét. – Nem baj: azért is itt fogunk átmenni! – mondta. Maga elé könyörgött, amire nehezen voltam kapható, hiszen egymagam is alig fértem el a két jármű között. A hátam mögé besoroló gazdám pedig oldalazva jött utánam. Sok más szabályt is felrúgunk közlekedés során. Bár mindegyik gépjárművezető tett KRESZ- és gyakorlati vizsgát is, mégis nehéz lenne közöttük két egyformán vezető és szabályt betartó személyt találni. Ezzel így vannak a vakvezető kutyások is. Ha kutyát cserélnének direktbe, elég kutyául éreznék magukat. A következő példa megtörtént eset. Két vakvezető kutyás találkozott az utcán. Leálltak dumcsizni, kutyáik az alatt szaladgáltak egyet a fűben. Kibeszélték magukat a régi cimborák, és magukhoz hívták a kutyáikat. A két blöki azonos fajtájú volt. Beálltak láb mellé, a gazdik megmarkolták a hámfogókat, és mindketten mentek a dolgukra. Ám egyikük útja sem volt sima. A kutyák mintha azt sem tudták volna, merre járnak. Ahol be kellett volna kanyarodni, tovább baktattak, ahol egyenesen kellett volna haladni, ott viszont bekanyarodtak. A gazdáik pedig téphették a hajukat. Hazaérve egyikük rögtön a telefon után nyúlt, és nemsokára teljes egyetértésre jutottak abban, hogy mindkét kutya teljesen elbutult. Eközben megérkezett egy látó hozzátartozó, aki rögtön észrevette, hogy nem az ő kutyájuk ül a fotel mellett. Amikor megtudta a két gazdi, hogy az utcai beszélgetés után a másik kutyájával tértek haza, megnyugodtak. No de lépünk tovább, mit és hogyan tanítanak még a leendő vakvezető kutyáknak. A magasság figyelésének megszoktatására a legmegfelelőbb módszer a két oszlopra keresztbe tett magasugró lécs leveretése. A lécsnek a kutya elé kell esnie, amitől megijed szegény pára. Miért esik le a lécs? Kis kerek kordé van mellénk kötve, amin egy embermagasságú rúd van. Ballag a zöldfülű a tanpályán, látszólag sehol semmi vész – mígnem a fejére, de inkább az orra elé hull zörögve egy lécs, amitől majdnem szívbajt kap. Persze arról fogalma sincs a komának, hogy mi a fenétől potyog lécs az égből. Az oktató feladata az, hogy a második kísérlet során a nála lévő bottal jelezze a magasban keresztbe húzódó lécs. Megjegyezni kívánom: ezt sokszor kell gyakoroltatni a kutyával, és mivel ijedséget okoz a hiba következménye, sokat kell simogatni a kis szorgalmast. A magasság általunk való figyelésének akkor veszi igazán hasznát a gazda, ha embermagasságon belül lévő kiálló tárgy kerül az útjába. Ez lehet faág, napernyőrúd, vagy reklámtábla. Ezt a fajta akadályt is megállással, netalán azonnali kerüléssel jelezzük. Ha megtorpanunk, a gazdinak a kezében lévő bottal fel kell derítenie, hol leselkedik rá a veszély. Mert az lehet lent is, fent is. Azok a hivatásos vakvezető kutyák, akik a belvárosban laknak, és nap

mint nap koptatják a flasztert a gazdájukkal, idővel leszoknak a magasság figyeléséről. Mert nincs rá szükségük. Ám ha újra olyan helyre érnek a gazdájukkal, ahol sok fa ékíti a környezetet, egy azonnali gyorstalpaló tanfolyammal fel lehet frissíteni a már elfeledett tudományt a kutya fejében. Előszóval ugatok, ha kedvem szottyán rá. De arra sajna nem tanítottak meg a suliban, hogy adott jelre tátsam el a számat – persze nem ásítás céljából. Pedig nagyon hasznos lenne a vakkantás megtanítása. Bármelyikünk gazdája kerülhet szorult helyzetbe – pláne a fiatal és csinos hölgyek –, és akkor igencsak hatásos lenne, ha egy apró jellel kiválthatnánk belőlünk a csaholást. Ráadásul könnyen megtanítható feladatról van szó. A tanítandó kutya egyik kedvenc játékát, vagy jutalomfalatot kell a blöki elé tartani, a magasba. Közben pedig azt a szót kell ismételtetni, amivel ki akarják váltani az ugatást. Hanggal és mozdulatokkal fel kell izgatni a blökit – nem árt, ha türelmetlenül mutatkoznak tanítás közben –, aki előbb-utóbb elvakkantja magát. És amikor ez megtörténik, abban a másodpercben oda kell adni neki a magasban tartott tárgyat, vagy a falatot. A minél gyorsabb tanulásra még azzal is rá lehet segíteni, hogy a betanítandó szó szajkózása közben az üresen lévő kéz mozgásával egy ugató kutyaszájat utánoznak. Ennyi az egész, és nem több. A végére maradt a gyorsulás és a lassulás tanulásának felidézése. Az egészen rövidke tananyag adja magát. Gyorsítás esetén a póráz vagy hám előrebillentése szükségeltetik, és lelkes biztatás jár hozzá. A lassításnál az oktató visszafogja lépteinek ritmusát, és szomorkás hangon szól a kutyához. Na, van egy idevágó viccem. Miért nem váltak be a vakvezető majmok Afrikában? Mert a fáról fára ugráló állatokkal már nem bírtak lépést tartani a gazdik. És legvégül egy jó tanács azoknak, akik maguk kívánják elérni, hogy még okosabb legyen a kutyájuk. A blökit kiképzésének elején legfeljebb harminc percig szabad egyhuzamban gyakoroltatni. Ha ásítani kezd a kedvenc, az nem az álmoság jele, hanem az idegrendszer kifáradásáé. Ezt játékkal vagy pihenéssel egyaránt fel lehet oldani.

Végeztünk a szakorvosi rendelőben. Lefelé tartottunk a valahányadik emeletről. A lépcsősorok száznyolcvan fokban törtek meg az emeleteken, és persze a lépcsőfordulók szintjén is. Az egyik ilyen félemeleti kanyar felé tartottunk. Anyuka iparkodott felfelé a kisgyermekével. Épp a szűk kanyarban futottunk velük össze. Az anyuka és az óvodáskorú gyermek közé ékelődöttünk be Lacival. – Gyere, simogasd meg a kutyust – szólt jóindulatúan a gazdám a kölyökhöz. Ám ő ahelyett, hogy tutujgatni kezdett volna, behúzódott a sarokba, és remegni kezdett. A gyermek mamája észbe kapott, és gyorsan felvilágosította Lacit: a fiam rettenetesen fél a kutyáktól, mert egy már megharapta. Ez a kutya nagyon szeret téged! – fordult gazdám a sarokban zizegő gyerek felé. Be is bizonyítom neked! És meg sem várva a fiúcska válaszát, ekként szólt hozzám: ha szereted ezt a kisfiút, akkor: ülj le! És mivel köztudott rólam, hogy imádom a gyerekeket, ezért azonmód leültem. Laci folytatta: Kicsi, ha szeretnéd, hogy meg-simogasson téged ez az aranyos kisfiú, akkor: feküdj le! És persze, hogy akartam a simit. Ekkor biztató hangon szólt gazdám a háta mögött lévő kisfiúhoz: nyugodtan simogasd meg Kicsit, hiszen ő azt nagyon szeretné. Nem kell biztatni a fiamat, már jó ideje azt teszi – mondta elhűlve a meglepett édesanya.

A hozzánk tudományos alapossággal értő emberek azt állítják rólunk, kutyákról, hogy maximum egy hároméves gyerek agykapacitásával rendelkezünk. Biztosan úgy van, ahogy mondják. De azt is állítják, hogy az ember után mi vagyunk a legintelligensebb élőlények a Földön. És rengetegen vallják a kétlábúak közül még azt is: sokszor többet ér egy kutya, mint sok ember. Most valahogy nem vagyok vitatkozás kedvében.

X. fejezet KICSIVEL KÖNNYEBB...

Hét ágra süttött a nap az Alföld felett. Forró levegő ülte meg a hosszúkás, falusi portát. Az elülső udvarban játszottam: volt ott hinta, homokozó, és még macska is játszótársnak. Lassacskán mégis eluntam magam. Vajon van-e még víz a lábasjóságok cserépitatójában? Kireteszeltem a drótkerítés favázás ajtaját, és máris a tágas hátsó udvarban voltam. Még el se jutottam a nyári konyha előtt lévő, porlepte itatóig, már ott pipiskedett előttem két lábon az óljából előszaladó barátom.

Azért tudott olyan hosszasan ágaskodni, mert láncra kötötték. Mit sem törődtem már eredeti céloommal: odasiettem az apró keverékkutyához, aki leginkább a német juhászra hasonlított. Megsimogattam a buksiját. Nem is maradt el a hála; alig nedves nyelvével nyaldosni kezdte a kezemet. Tízévesen gyakran vetődött fel bennem: milyen remek dolgom van nekem, pesti srácnak, hogy a nyári szünidőből egy egész hónapot falun tölthetek, és aközben szabad vagyok.

Ha engem ennyire boldoggá tesz a kötetlenség, akkor így lehet ezzel a csak esténként szabadjára engedett Pici is. Hirtelen merészet gondoltam. Miután friss vízzel teletöltöttem a kukorékoló, káráló és hápogó társaság itatóját, leoldottam a láncot barátom nyakörvéről. Boldogan szaladt körbe-körbe az udvarban, rémült menekülésre készítve az árnyékban pihegő tollasokat. Az ebadta szuka bohémsága felvidított. Örömét látva még merészebb gondolatom támadt.

– Gyere ide, Pici! – Mire kimondtam, már ott állt vigyázzban a lábam mellett.

Mielőtt kitártam volna az elülső udvarba nyíló kaput, szétnéztem: van-e macska a láthatáron? Aztán füttyentettem, és a mellettem várakozó pára szélvészként rontott előre. Utána loholtam, közben kézbe kaptam a tornacsukámat. Bekiáltottam a nyitott konyhaajtón, és kikéredzkedtem az utcára, kutyástól.

Most sem tudtam betelni a táj szem- és léleknyugtató szépségével. Merre induljunk? Ugyanis, szerettem volna jó messzire elcsatangolni. Hová? Hát persze hogy a világ végére!

A hatalmas rét felé tekintettem.

Naná, hogy arra megyünk! – kurjantottam a még mit sem sejtő Súske fülébe.

Szia, Lacika! Mennyire örülök, hogy újra itt vagy!

Hát te meg honnan kerültél ide, Pici?

Tudtam, hogy egyszer eljössz ide! Már nagyon-nagyon vártalak benneteket!

Súske remek vakvezető. Pár évvel ezelőtt megfogadtam, hogy őt elhozom ide.

Jól tetted!

Gondolom, tudod, kurtalábú, hogy miért jöttünk ide?

Hát épp én ne tudnám azt – te nyavalyás kölyök!

Milyen jó lesz együtt csatangolni az emlékek mezején! Akkor mesélj, kiskutyám.

A régi parasztház már nem létezik. Helyén egy téglából épült van, azt mások lakják. De hogyan is volt? A házak előtt az apró víztározókat betoncső kötötte össze. A csontszárazzá szikkadt vizesárok földátjárójához hívtál. Megragadtad a nyakörvemet. Az úton óránként

akkor még csak öt-tíz autó, traktor, lovas kocsi haladt el – mégis alaposan szétnéztél, mielőtt átrohantunk volna a melegtől süppedővé vált bitumenen. Volt ott tűzhelysalak, lyukas lavór, kivénhedt és éppen ezért koromrágta sparherdcső, és más effajta haszontalanságok.

Felhágtunk a töltésnek alig nevezhető földhalomra, majd aláereszkedtünk a túlfelén, a hepehupás legelőre. A falu népes csordája tőlünk balra nyírta a füvet. Mivel tudtad, hogy a terelő-kutyák egyben kiváló őrzők is, ezért nyílegyenesen haladtál velem. Szaglóhámom leginkább a sárgálló kutyatej illatát érzékelhette, de itt-ott más, apró virágocskák is tarkállottak.

Szedhettél volna szerencsét hozó, négylevelű lóherét is, de úgy voltál vele: itt vagyunk, mi ketten.

Igazam volt, Pici?

Na hallod! Rutinosan lépkedtél a bokaficamító talajon. Bogarak zsongtak füledbe. Szemtele-nebbjüket kénytelen voltál lecsapni. A nagy csapkodás közben majdnem megbotlottál egy lyukban. Emlékszel rá, gyerek?

Hajaj, de még mennyire!

Leguggoltál, félrehajtottad a száraz növényzetet, és szemügyre vetted a buktatót. Ez bizony egy rágcsáló ürege – állapítottad meg. Ekkor harsányan felém kiáltottál. Ide nézz, pontosabban: ide szagolj, pajtikám! – mondtad nekem, és orromat a nyíláshoz nyomtad. – Keresd, keresd! – biztattál lelkesen.

Néhány másodpercig értetlenül álltál a lyuk és a történés előtt, majd villámgyorsan kaparni kezdted az üreg szélét. Két hátsó láb között úgy repült ki a porhanyós anyaföld, mintha felgyorsított futószalag hányná a rögöket a világba. Elképedtem fergeteges igyekezeted láttán. Na nézd csak: mit nem művel ez a kis vacak! Kisvártatva még az óbégatóm is tátva maradt. Ugyanis, száddal kezdted tépni a földet.

Nem véletlenül táltosodtam meg annyira, kölyök! Addigi, eseménytelen életem mélyen eltemet-te bennem az ősi ösztönt, de akkor végre utat törhetett magának, és máris úgy viselkedtem, mint egy igazi kotoréke. Lenyűgözve álltál előttem.

Erre aztán végképp nem számítottál. Igaz, Lacika?

Néha valóságos fuldoklási roham kapott el a vadászat közben, mert szádat minduntalan eltömte a tépett fű és a kiharapott föld. Ezt észre is vettem, és arrébb mentem egy kőhajításnyit, kerestem egy másik lyukat, hogy legalább addig pihenhes, amíg oda nem érsz. Odacsaltalak, és ott ugyanolyan vehemenciával fogtál az ürge kiköltöztetéséhez, mint az előző helyen.

Pár perc múltán mégis meggondoltad magad, gyerek, és továbbindultunk a világ vége felé. Bepillantottál a dögkútba: semmi érdekes.

Te pedig azalatt tíz-húsz méterre bóklásztál tőlem. Sűrűn vettél szagmintát a különböző korú tehénlepényekből. Azokat már jól ismertem, hiszen nem is egyszer léptem ilyesmibe mezítláb.

Hé, hé, hová rohansz, hékás! – kaptad fel fejed a mélézásból.

Nem véletlenül. Mintha megkergültél volna, úgy rohantál jobbra, a Nagyútra vezető országút felé. Emlékszel az okára, görbelábú?

Azt feledni? Csak nem azt a békésen karikázó férfit vette célba ez a néember? – gondoltad. Lábadat futásra kényszerítetted, de hamar rájöttél: a két láb nem veheti fel a versenyt a dupla annyival. Egyre nőtt köztünk a távolság. Ijedten kiáltottál: Állj meg, te bolond, gyere vissza! Ám hiába kérleltél, rövid megtorpanás után újra nekieredtem.

Az addig mit sem sejtve tekerő parasztember ekkortájt vehette észre, hogy nemsokára kutya fog csüngen a nadrágszárán – úgy meg ki szeret kerékpározni? Nagy elszántan taposta a pedált az öreg, és gyorsított, de mi haszna?

Teljesen kétségbeestél, kölyök. Tüdő már vadul zihált, lábad meg-megbicsaklott a göröngyökön. Még egy perc, gondoltad, és ha addig nem jön közbe valami, akkor nagy baj lesz. Utána az járt a fejedben: de ugyan mi történhetne? Beláttad, hogy teljesen értelmetlen utánam vágózni – egyébként is, már alig kaptál levegőt. Megálltál. Zakatoló szuszogással telt el néhány másodperc.

Ekkor alig ötven méterre voltál a már módfelett iparkodó gazdától, kiskutyám.

Pici! – kiáltottál utolsó reményeddel.

Ekkor végre pár másodpercre megálltál, és visszanéztél.

Te meg erre a pillanatra vártál, gyerek. Sarkon fordultál, és ahogy csak bírtál, elkezdted rohanni az ellenkező irányba – akkor te cselekedtél ösztönösen.

Negyed perc után hátratekintettem, és – lássak csodát! – vidáman futottál utánam, te kis bajkeverő.

Neked ekkor hatalmas kő esett le a szívedről; majd' lábadat törte.

Pár másodperccel később pedig elszáguldottál mellettem.

Akkor lefékezted futásodat, megtörölted verítékben úszó homlokodat. Azt mondtad nekem: Gyere csak ide, te bitang! – és kezded mérgesen csapkodni kezded a lábad szarát.

Odalihegted magadat a közelembe, de nem mellém. Jó kis muri volt mi, Lacika! – olvashattam ki boldog tekintetedből.

Túljutottunk a falu határát jelző, kopottas közlekedési tábla vonalán. Egyre egyenetlenebbé vált a talaj. Nem véletlenül: a csordakúthoz értünk. Többször is jártál már arra, mivel olykor felkerested a delettető pásztorokat. Egyszer még vizet is húzhattál, de vékonyka karodnak bitang nehéz volt a tele vödör. Épp megérkeztünk a gémeskúthoz. Mi jut eszedbe róla, Lacika?

A kútágas egy villámsújtotta fa törzse volt. Az egymással összekötött vályúk hosszasan sorakoztak; órákon át kellett önteni a vizet, hogy teleigya magát a sok száz, jóllakott szarvasmarha. Belekiáltottam a kút mélyébe, és üdvözlésem viszonzásra talált.

A kútágas szára még megvan, de a vályúkat rég elbontották – múlik az idő, kölyök. Aztán szétnéztél. Vajon itt van a világ vége? – tetted fel magadnak a kérdést. Áh, dehogy is! – arrébb van még az! – feleltél rá rögtön. Majd fütyentettél egyet nekem, én meg mászhattam ki az árnyékból, a nyomaték kedvéért pedig előrelendítetted a kezed. Irány a Tarna gátja! – adtad ki a parancsot. Nagyobb gödrökön és mélyebb árkokon küzdöttem át magad. Ahogy közeledtél a gáthoz, úgy egyre magasabbnak láttad halmát. Nagy nyögdecselve kaptattál fel a meredeken.

Szia! – mondtad szemeddel a töltés tetejéről, miközben unottan ásítottál.

Örülök, hogy végre megérkeztél! Szusszand ki magad! – tetted hozzá.

Te meg visszanéztél a falura. A házak pirinkónak, az úton a járművek miniatúrnek tűntek, az emberek pedig nem is látszottak. Hát igen, jól tudtad, hogy messze van az a messze! Tápáskodj már fel, te lebzselő vacak: irány előre! – szóltál rám. És elindultál a gáton a végtelenbe, majd pár perc múlva úgy döntöttél: lemegyünk az ártérbe.

Akkor is vékonyan csörgedezett a Mátrából lefutó patak. Vize enyhén zavaros volt, de tiszta.

Ekkor eszedbe jutott: Milyen remek ötlet! Harsant a bevált füttyjel, hogy magad mellé csalj.

Tudtam, hogy utárod a fürdőzést. Nem baj, kiskomám, majd megszereted! – gondoltam kajánul.

Jobb lábad mellé tereltél, és úgy haladtál tovább, hogy egyre közelebb kerüljünk a patakhöz. Amikor már csak úgy másfél méterre voltunk, megpróbáltál beletaszítani, de olyan ügyesen és fürgén védtem ki az alantas támadást, hogy majdnem te pottyantál a vízbe. Hát ez nem sikerült: szaladj arra, amerre akarsz! – fűzted hozzá. Tettem magamtól, nem kellett biztatnod rá, gyerek.

Irtó izgis volt előretörni az ismeretlenbe. Ide aztán érdemes volt eljönni! Mit hallok? – kaptam fel a fejemet. Tán agyamra ment a hőség? De nem! Apró lábak csobogtatták a sekély patak vizét. Megdörzsöltem glaukómás szememet, de nem volt látomás az, hanem szintiszta valóság. Nagy iparkodással tapicskoltad a vizet, és épp egy kis nádas felé tartottál. A sűrű szálak rejtekéből hápogva repült fel egy gácsér. Meglepve bámultál a távolodó szárnyas után.

Na, mi a szösz, újabb szakmát választasz magadnak? A kotorékeb mellé vadászputyavizsgát teszel? – imígyen gondolkodtál! Szélesen mosolygott lelked. De jól tettem, hogy kihoztalak a szabadságba! – tudatosult benned, Lacika. Ám hamar észbe is kaptál! Nehogy rátaláljak, és kárt tegyek a nádasban fészkelő vadkacsa apróságaiban! – Gyere, pajtikám, felmegyünk a gátra! – mondtad.

Pontosan így volt, kiskutyám! Na, akkor rugaszkodjunk neki a gátnak.

Inkább itt folytassuk a múlt felelevenítését, gyerek.

Nem értem az okot.

Nem baj!

Nem bánom, pajtikám, akkor időzzünk el még egy kicsit.

Mennydörgő dörgedelem zendült a magasban. Azonnal gyere fel onnan, öcskös! – rivallt rád egy érces férfihang. Megszeppenve behúztad a nyakad, és föltekintettél a magasba. Vadőr állt ott délcegen, kétsövű puskával a vállán.

Épp oda tartok, bácsi! – felelted remegő hangon. – Szóval vadat hajtatsz fel a kutyáddal! – kezdett bele. – Ki fia-borja vagy, öcskös? – kérdezte tőled. Te meg becsületesen megmondtad, hogy melyik ház kapuján fordultál ki egy órával azelőtt. De a merevarcú mintha meg se hallotta volna ártatlan hangodat. – Minden kutyát lelövök, ami erre csatangol! – felelte rá, érzéketlenül. Akkor beléd nyilallt valami addig nem ismert érzés. Mintha görcsbe rándult volna a gyomrod és a szíved is – kegyetlen volt. Ugye?

Aha...

Mi csak sétálni jöttünk ide! Ne tessék bántani a kutyámat, bácsi! – kérlelted. A vadőr pedig levette válláról a flintát, és rád rivallt: Menj innen mihamarabb, öcskös, a kutyát pedig lelövöm! Tekintetteddel gyorsan megkerested a „hűséges házörzöt”: alig négy méterre ültem tőletek, és látszólag békésen báméskodtam. Gyere innen gyorsan, Pici! – rivalltál rám, és lefutottunk a töltésről. A legelő síkjára érve pedig visszanéztél. A puskatús a vadőr vállán nyugodott, a fegyver csöve pedig valóban a világ legboldogabb kutyájára irányult. Végtelenül tehetetlennek éreztél magad. Hogyan fogom innen hazacipelni Pici tetemét? Mit szólnak érte otthon? – járt a fejedben. Annyira kétségbe estél, amennyire csak egy gyerek eshet ilyen szorult helyzetben.

Lóhalálában futottál, a „mit sem sejtő eb” is szedte a lábát – csak épp távol tőled. Ekkor egy felismerés villant át az agyadon. Újból hátranéztél, és már úgy futottál, hogy a flinta csöve és közém kerülj. Közben hol előre pillantottál, hol meg hátra, hogy testeddel mindvégig oltalmazhass. – Az a nyomorult lelkű csak nem meri meghúzni a gyilkos ravaszt – bizakodtál. A sokáig tartó futás miatt szűrés hasított az oldaladba. Megálltál, és újra visszanéztél. Ott állt az aprónak látszó gát tetején a pöttömnyivé zsugorodott vadőr, a puskaszój már újfent a vállán nyugodott. Ekkor hozzám léptél, Lacika.

Lágyan tenyered közé fogtad a fejemet, és az arcod felé fordítottad. – Te mocskos disznó! De jó, hogy itt lehetsz mellettem – mondtad kedvesen, én meg képen nyaltalak...

Lassan induljunk el, és menjünk fel a gátra, Pici.

Oda csak én megyek, ti nem jöhettek!

Miért, kiskutyám?

Mert nem áll vadőr a gát tetején, és máskülönben is, nektek most valóban el kell mennetek a világ végére! Ha pedig évek múlva újra eljössz az egykori parasztház elé, ott már két kutya fog várni rád!

(És mire kimondta ezeket a szavakat, már el is tűnt a gát mögött...)

Ahol a róna a beláthatatlan síkjával egykor betöltötte a teret, ott egy autópálya húzódott. Továbbra is a patak árterében haladtunk. Átballagtunk a sztráda-híd alatt. Az Alföld ugyan megpróbált kárpótolni a végleg elveszett idillért – vajmi kevés sikerrel.

Süskével másként esett meg.

Fél kilométer után, Árpi barátommal és a német juhással felmentünk a gátra.

Négy lábú felvezetőnk most is előttünk haladt. Fejét leszegve poroszkált. Közben hol erre, hol arra pillantott. Hogy a jobbra irány helyett épp hova nézhetett Kicsi, amikor onnan, közvetlenül a túloldali gát takarásából, előbukkant egy népes szarvascsapat, azt nem tudhatom. Méltatlankodva jegyezte meg Árpi: na, ez sem tudja, hogy merre érdemes nézni. Mire kimondta, már mereven és túhegyes füleket meresztve állt előttünk a vakvezető. Értelmes szemét le sem véve a népes csapatról. Hű, apám! – lelkendezett a nagykamasz. Ha látnád, hogy milyen gyönyörű így a kutyád! Minden porcikája megfeszül, és ha nem lenne előtte a patakmeder, meg a túloldali földhalom, akkor máris mint egy rakéta, úgy száguldana az őzek felé.

A békésen legelésző állatok a rájuk leselkedő alig veszélyből megérezhettek valamit, mert sebesen arrébb inaltak. Van közöttük egy kapitális agancsú bika is – közvetítette lelkesen a szintén izgalomba jött fiú. Még jó, hogy az őzek felé vezető út tele van akadállyal – jutott eszembe a régmúltban megesett, szerencsére békésen végződött vaddisznókalandra gondolva. Lementünk a mezőre.

Kora tavasz volt. A határban alig szökkenett szárba az elvetett mag. Éles szemű barátom magabiztosan kijelentette: semmi esélye egy újabb balhénak. Honnan tudhatta volna a srác, hogy száz méterrel arrébb két korgó gyomrú nyúl rágicsál a sarjadó növényekből? Kicsi mindenre kiterjedő figyelmét nem kerülte el az addig békésen lakmározó ugrifüles társaság egyike. Mire észbe kapott és szólt nekem a magát sasszeműnek kikiáltó fiú, hogy: nyúl módjára szalad a kutya! – már tudtam: kár koptatni a hangszálaimat. A kiáltás úgyis süket fülekre találna. Lelki békém érdekében mégis megpróbálkoztam vele.

– Hogy szedi a lábát Kicsi! – ment át újra szpíkerbe a haver. – Remekül tartja a lépést az egyre jobban szaporázó nyúllal. Az már úgy rohan, hogy majd’ elhagyja a fülét.

– Meddig látod be a határt? – kottyantottam közbe.

– Ne izgulj, egészen az Adriáig lelátni.

A vadon élő állatban mégiscsak több a furfang és a szufla, mint a városlakóban. A nyilegyenes vágta után a káposzták négylábú ösellensége áttért a cikcakkban futásra. Ez már végképp sok volt a csak kergetőzést kereső derék vakvezetőnek. Nem bírta energiával az ugrabugrálást. Poroszkálva indult felénk a német juhász. Az út felét már megtette, mikor rátalált az imént megkergetett nyúl megbűjt társára. A tapsifüles felkapta a nyúlcipőt, és elrohant a mező másik végébe. Kicsi nem volt rest, és utána vetette magát. Már hallhattam is az újabb mezei futóverseny közvetítését: még mindig állandó a távolság a két nagyon is iparkodó sportoló között. Távolság, nagyon távolság tőlünk dús ágú bokros húzódott meg, a határ végében. Ott lelt magának biztonságot adó menedéket a megkergetett tapsifüles. Ahogy a csiga szokott repeszteni a réten, olyan tempóban közeledett felénk Süsü. Már csak ötven, már csak huszonöt méterre van tőlünk – tudtam meg. Egyre közeledett.

Már kiválóan hallottam zihálását. Ez ki van, mint egy kutya – mondta nevetve a haver. Lábam közelébe ért Kicsi, de lihegésén kívül másként nem jelezte, hogy megérkezett (bűntudata volt!). Lehajoltam, és megfogtam az oldalát. A kutya nyelve a földet söpörte. Nem tehettem mást, én is elnevettem magam. Ez sem fog egyhamar futásnak eredni – szólalt meg elismerően, a fiú.

Kényelmes tempóban indultunk tovább. Egy betonziliphez jutottunk. Leültünk a szélére, és falatozni kezdtünk. Térdemre könyököltem, kezemben egy kolbászt tartottam. Vajon tudja-e Kicsi, hogy nem látsz? – vetette fel Árpi. Megcsóváltam fejem. – Tudja a fene! – mondtam határozatlanul. Biztosan nem az emberi észjárás szerint működik az agya. Tehát úgy nem tudhatja, mint mi. De mivel kiváló megfigyelő, a maga módján mégiscsak sejthet valamit. Azon kaptam magam, hogy valaki viszi a kolbász felét. Mit csinálsz, Kicsi! – rivalltam rá. Fülét-farkát behúзва sompolygott arrébb. Milyen balga tud lenni az ember! – kaptam észbe. Hiszen az illatos eledelt épp az orra elé tartottam, és mivel azt hosszasan tettem, joggal hihette: neki szánom. Annak felét leharapta, a másik részét testvériesen meghagyva. Felálltam, és Kicsi sejtett irányába indultam. Odaérve szája elé tartottam a kolbászdarabot.

A falu harangja megkondult. Tizenkettőt ütött. A települést körbeölelő régi gátrendszer alaposan megnehezítette utunkat. A putrisor szélén értük el a falut. Lett is nagy ribillió a házőrző ebek részéről! – mire mindegyik ház ajtajában egy-egy fekete szempár jelent meg. A vehemensebb kutyák egészen közel merészkedtek hozzánk, de a három lépés távolságot mindvégig megtartották – Kicsi hosszúpórázon volt. Nem csak a kirándulásért voltunk oda, hanem a frissen fejt tehéntejért is. Ezért az első utunkba kerülő falusítól megkérdeztük: melyik ház istállójában szokott tehén bőgni? Mindössze két gazda tart szarvasmarhát – tudtuk meg, és már igyekeztünk is a közelebbi porta felé. A kapucsengő hangjára senki sem jött elő a házból. Sarkon fordultunk, és irány az utolsó lehetőség kapuja. Ekkor már hámban volt Kicsi.

Diszkrét csengőszó adta tudtul a háziaknak, bebocsátásra várók vannak a ház előtt. Csak nagy sokára nyílt az ajtó. – Egy idő, fejkendő asszony jön – világosított fel Árpi.

– Jó napot kívánok! – köszöntem az elénk érkezőre.

– Maguknak is – volt rá a felelet.

– Úgy hallottuk, van tehenük. Mivel imádjuk a házi tejet, ezért ha van belőle négy liter felesleg, azt szívesen megvennénk – mondtam.

Már zörgött a kulcs a zárban, mikor az idős asszony észrevette, hogy kutyával vagyunk.

– Tejem még van, szívesen adok maguknak, de a kutya nem jöhet be. Kint kell maradnia! – Mit tagadjam, nagyon meglepődtem. Árpi is. Száját ő nyitotta előbb szóra.

– A barátom nem lát. Ez a kutya az övé – erősködött a fiú –, mégpedig egy ízig-vérig vakvezető kutya!

Mély és hosszan tartó csend állt közénk. A baromfiudvar lakóinak távoli hangjába feledkeztem.

– Vakvezető kutya? – szólalt meg a mama.

– Hát persze hogy az! – lendült bele újra a fiú, hiszen Kicsi hámban van, és a munkaruhája oldalán ott virít a vörös kereszt ábrájú jelvény.

– Látom én azt, hogyan látnám, édes fiam, hogy egy gyönyörű szép vakvezető kutya van veletek. Hát persze hogy ő is bejöhet – és már indulhattunk is a szélesre tárt kapun át az udvarba.

– Van nálunk egy kétliteres műanyag flakon, azt tele szeretnénk kérni tejjel, és azon felül kéne másik két liter is, amit itt fogyasztanánk el, ha lehet – szólaltam meg.

– Már hogyan lehetne, kedves fiatal emberek – és az asszony azonnál felkurjantotta a házat. Be is népesült az udvar. – Te hozzá tejet ebbe a flakonba, meg a kannába is kettőt, te pedig szaladj be a házba két bögréért – mondta a másiknak.

– Ha lenne egy használaton kívüli edény, olyat is szeretnék kérni, mert Kicsi is imádja a tejet – bökte ki.

– Micsoda?! – fortyant fel az asszonyság. – Kutyának tejet adni?

– Igen, igen! – zendített rá Árpi. – Kicsi jó és okos kutya, és meg is érdemli, mert gazdájának ő a szeme – fejezte be.

– Hát persze hogy van tál, nem is kopott – és az öregasszony maga rohant el érte. Hárman maradtunk az udvarban. Előbb a bögrék, utána a tej, majd a kredencből előkerült, csillogó-villogó fémtálka is megérkezett, egy tál frissen sült burgonyás lángos kíséretében.

– Kedves fiatal emberek, ha szeretik a lángost, vegyenek belőle bőven, és harapjanak a tej mellé – kínált bennünket az idős asszony. Na, a végén még meg is ebédelünk – gondoltam. Kicsi már a földre letett tálka előtt állt, és hosszúkás orrát a billenő tejeskanna szája felé nyújtotta. Mi is jó nagyokat húztunk a világ legfinomabb italából. A mami csendben, átszellemült arccal nézett ránk. Majd halkán megszólalt: nagy az én bánatom, aranyos fiatal emberek. Néhány hónapja született meg az én drága kis dédunokám, aki sajnos szintén...

Lackics (remlac@freemail.hu)